

OSMANLI PADİŞAHLARI

OSMANLI

PADIŞAHLARI ALBÜMÜ

Sentez Neşriyat Dağıtım LTD. ŞTİ.
Eylül 2000

Yayımlayan
Sentez Neşriyat adına
Turan DİKMETAŞ

Grafik Tasarım
Ahmet KOÇTÜRK

Cd Uygulama
Kombi Grafik
Tel:(0212) 518 18 32
Web:www.kombi.com.tr
E-Mail:info@kombi.com.tr

Sentez Neşriyat LTD. ŞTİ.
Suterazisi Sk. 31/1 Sultanahmet / İstanbul
Tel Faks: (0212) 517 21 04

KAYNAKÇALAR

- Boğaziçi Ressamları (1998), Auguste Boppe. Pera Turizm ve Tic. Aş.
- Büyük Osmanlı Tarihi (1998) , Hammer. Emir Bas. Yay. Dağ. Paz. Ltd. Şti.
- Büyük Osmanlı Tarihi (1994), Yılmaz Öztuna. Ötüken Neşriyat AŞ.
- Devlet-i Aliyye Teşrifatçibaşısı Ahmet Ağa'nın Viyana Kuşatması Günlüğü (1998) Richard F. Kreutel. Aksoy Yayıncılık.
- Kösem Sultan (1998), Jean Bell. Aksoy Yayıncılık.
- Meydan Larousse, Büyük Lugat ve Ansiklopedi (1985). Meydan Yayıncılık.
- Osmanlı (1999), Ahmet Rasim. Emir Basın Yayın.
- Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yılı Tarihi Araştırmalar Vakfı.
- Osmanlı Padişahlarının Hayat Hikayeleri (1966), Yılmaz Öztuna. Hayat Dergisi Yayınları.
- Osmanlı Tarihi (1998), Ziya Nur Aksun. Ötüken Neşriyat AŞ.
- Osmanlı Albümü, Enes Kitapsarayı Konya.
- Osmanlı Padişahları, Osmanlı Yayınevi. İst.
- Osmanlı, Nesa Yayınevi. İst
- Padişahlar Albümü / Kısa Osmanlı Tarihi (1964). İskit Yayınları.
- Topkapı Palace (1998), İlhan Akşit. Akşit Kültür Turizm Sanat Ajans Ltd. Şti.

ÖNSÖZ

Osmanlı İmparatorluğu, 1299 yılında Osman Gazi tarafından kurulmuş ve 600 yıldan fazla bir süre dünyayı etkisi altına almış, bu tarihler arasında otuzaltı padişah hükümdarlık yapmıştır.

İçlerinden çağ açıp çağ kapatan Fatih'ler üç kıtada fermanı dinlenen Kanuniler ve daha niceleri.....

Bugüne kadar Osmanlı tarihi konusunda bir çok eser yayınlandı, bunların bazıları taraflı, bazıları da ciddi araştırmalardı. Oysaki tarih hadiseleri olduğu gibi nakletmek zorunluluğu getirir. Ayrıca elde bulunan belge ve dökümanları mutlaka iyi inceleyip yazmak gerekir.

Albümde Cihan'ın en büyük ve uzun ömürlü devletini kurmuş olan Osmanlı padişahlarının dünyasında olacaksınız. Osmanlı padişahları ile tanışacak ve adeta onlarla konuşacaksınız. Her sayfasında bir zamanlar dünyayı titreten yüce devletin sahipleri ile sohbet havası yakalayacaksınız.

Biz bu albümde Osmanlı sultanlarının biyografilerini, tuğralarını, kimlik ve kronolojilerini ayrıca portrelerini, Anı ve hatıratlarını fotoğraflarıyla bir bütün olarak tarihi ile birlikte sunduk.

Elimizden geldiğince Osmanlıyı merak edip tanımak isteyenlere anlaşılması kolay bir rehber eser sunduğumuzun inancı içerisindeyiz.

Hatalarımızın gösterileceğine ve yanlışların düzeltileceğine inanarak sizleri albümle başbaşa bırakıyoruz.

Turan DİKMETAŞ
01/EYLÜL/2000

OSMANLI SECERESİ

ERTUĞRUL GAZİ

①

(1299 / 1326)

OSMAN GAZİ

Pazarlı Çoban Hamid Orhan Alaeddin Ali Melik Savcı Fatma

②

(1326 / 1359)

ORHAN GAZİ

Murad Süleyman Paşa Kasım Halil İbrahim Fatma

③

(1359 / 1389)

I. MURAD

Bayezid Savcı Yakup İbrahim Nefise Sultan

④

(1389 / 1402)

YILDIRIM BAYEZİD

Ertuğrul Süleyman İsa Musa Mehmet Kasım Mustafa Hundi Fatma

⑤

(1413 / 1421)

ÇELEBİ MEHMET

Murat Mustafa Mahmut Yusuf Ahmed Selçuk Fatma

⑥

II. MURAT

OSMANLI SECERESİ

6

(1421 / 1451)

II. MURAT

Mehmet Büyük Ahmet Alaeddin Küçük Ahmed Hasan Orhan Fatma Şehzade

7

(1451 / 1481)

FATİH SULTAN MEHMET

Mustafa Bayezid Korkud Cem Sultan Gevherhan

8

(1481 / 1512)

II. BAYEZİD

Abdullah Ahmet Alimşah Mehmed Mahmud Gevhermülük Hatice Hüma
Şehinşah Selim Korkud Selçuk Aynışah

9

(1512 / 1520)

YAVUZ SULTAN SELİM

Süleyman Şah Hafize Hatice Fatma

10

(1520 / 1566)

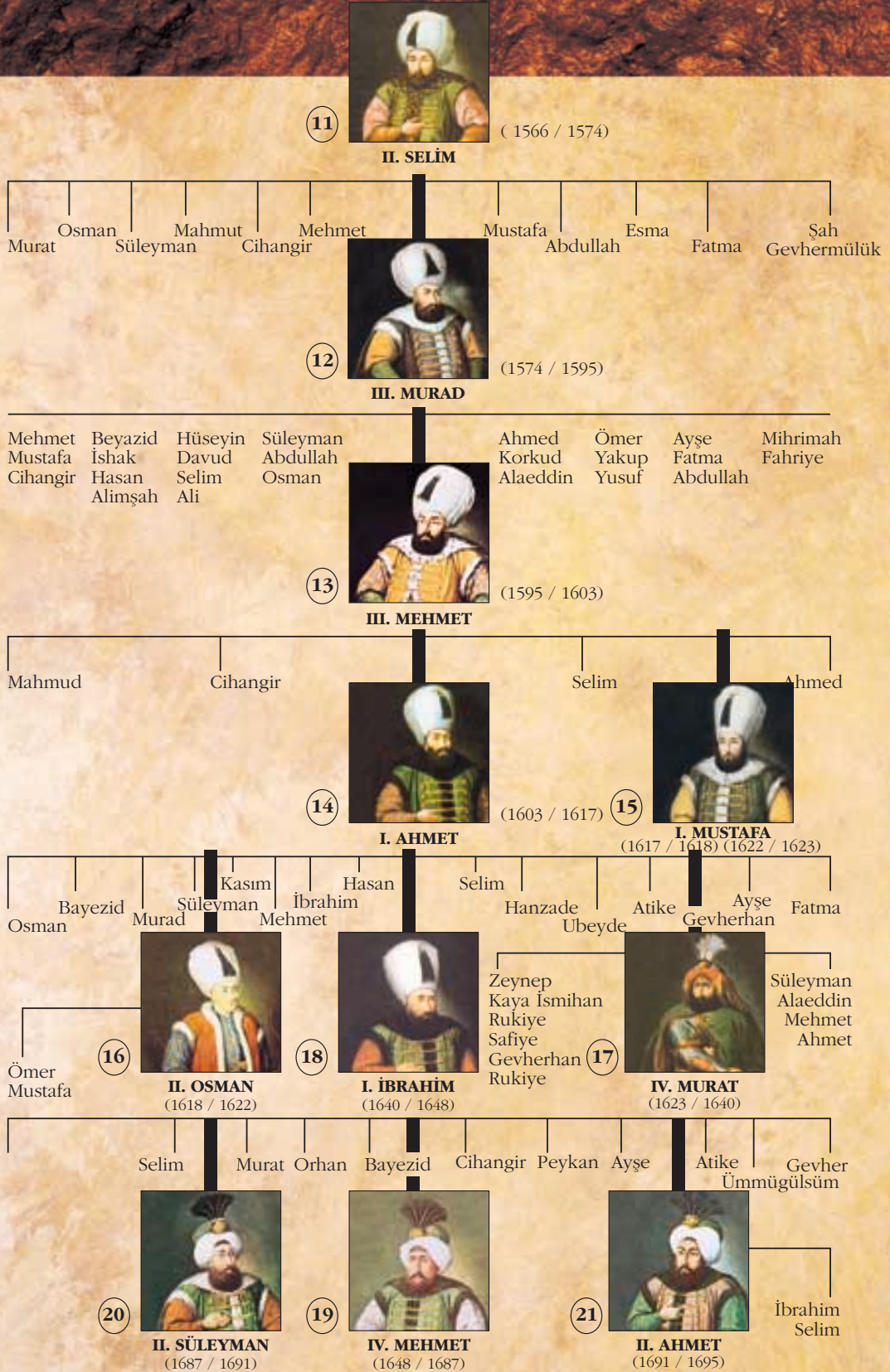
KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN

Selim Mustafa Cihangir Bayezid Mehmet Murad Mahmud Abdullah Mihrimah Raziye

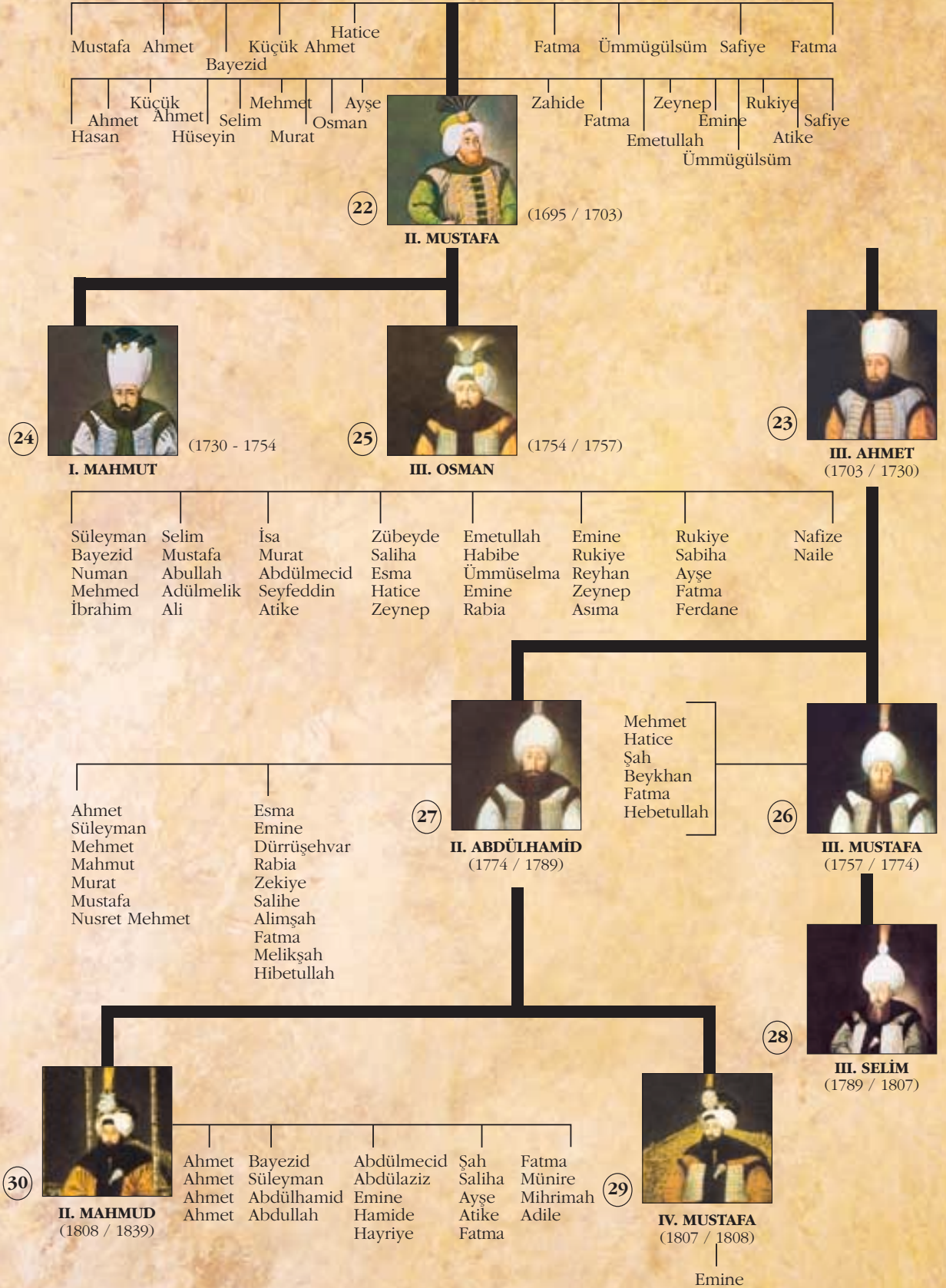
11

II. SELİM

OSMANLI SECERESİ

OSMANLI SECERESİ

OSMANLI SECERESİ

(30) İKİNCİ MAHMUD

(32)

ABDÜLAZİZ
(1861 / 1876)

Selim Mehmed
Celaleddin
Mehmed Şevket
Seyfuddin
Yusuf İzzeddin
Salahaddin
Abdülmecid
Emine
Saliha
Nazima
Esmâ
Emine
Fatma
Münire

(31)

ABDÜLMECİD
(1839 / 1861)

Ahmet
Mehmed Burhaneddin
Bahaüddin
Rüşti Mehmet
Seyfuddin
Osman
Ziyaeddin Mehmet
Abid Mehmet
Abdüssamed Mehmet
Fuad Mehmet
Nureddin
Vamuk Mehmet
Süleyman
Kemalettin
Nizameddin

Bedihe
Behice
Behiye
Samiye
Mediha
Refia
Şehime
Sabiha
Aliye
Fatma
Cemile
Seniha
Fehime
Mühibe
Münire
Mükbile
Naime
Neyriye

(36)

MEHMET VAHDEDDİN
(1918 / 1922)

Mehmed Ertuğrul
Rukiye
Sabiha
Fatma Ulviye

(35)

MEHMET REŞAD
(1909 / 1918)

Mehmet Necmeddin
Mehmed Ziyaeddin
Ömer Hilmi

(34)

II. ABDÜLHAMİD
(1876 / 1909)

Mehmet Selim
Abdülkadir
Mehmet Nuri
Mehmed Burhaneddin
Abdürrahim
Ahmed Nureddin
Mehmet Abid
Ahmet
Ulviye
Zekiye
Naime
Naile
Ayşe
Refia
Şadiye

(33)

V. MURAD
(1876 /)

Mehmet Salahaddin
Fehime
Fatma

Kendi adıyla anılan Osmanlı İmparatorluğu'nun temellerini atan Osman Gazi, Ertuğrul Gazi'nin küçük oğlu, 1258 yılında Söğüt'de doğdu. Annesinin adı Hayme Ana'dır. Osman Gazi, babasının 1281 yılında ölümü üzerine, 23 yaşında iken Kayı Aşireti'nin başına geçti. "Cesaret ve mertliği, ablaki meziyetleri dolayısıyla kavim ve kabileye baş olacak mevki ve nitelikte görüldü. Lakabı "Fabreddin" idi. Devrinin ünlü şeyhlerinden Edibali'nin kızı Mal (Balâ) Hâtun ile evlendi. Alaaddin ve Orhan isimli iki oğlu oldu.

1299 yılında, Osmanlı Devleti'ni kurdu. Ömrü boyunca Bizanslılarla savaşmış, birçok toprak fethetti. Babasının vefatında 4.800 km2 olan topraklarına fetihlerle 16.000 km2'ye ulaştırdı. Karabırsar, Domaniç, İnegöl, Bilecik, Yenişehir, Köprühisar, Akhisar ve Alyas Adası Osman Gazi'nin fethettiği yerler arasındadır. Samsa Çavuş, Konuralp, Akçakoca, Aykut Alp, Gazi Abdurrahman ve Köse Mihal, bu ilk Osmanlı padişahının büyük komutanlarıydı. 1326 yılında, Bursa önlerinde vefat etti. Oğlu orhan Gazi'nin Bursa'yı fethi üzerine Gümüşlü Kümbet denilen yere defnedildi.

KİMLİK

I. OSMAN (Gazi)

Doğum / ölümtarihi:	1258 - 1326
Doğum yeri:	Söğüt (?)
Öldüğü yer:	Söğüt (?)
Ölüm sebebi:	Felç (?)
Babası:	Ertuğrul
Annesi:	Hayme Ana (?)
Aşiret reisi olduğu tarih:	1281
Uç beyi olduğu tarih:	1289
Devlet reisi olduğu tarih:	1300
Saltanatının sonu:	1324
Tabttan ayrılma sebebi:	Oğlu Orhan lehine feragat, (ölüm)?
Saltanat süresi:	24 yıl (devlet reisi olarak)
Gömlüldüğü yer:	Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında, Gümüşlü kümbette
Mahlas ve lakapları:	Fabreddin; Gazi; Kara; Osmancık

KRONOLOJİ

Topkapı Sarayı Müzesi

- 1284** Selçuklu sultanı tarafından babasının yerine aşiret reisi olduğuna dair fermanın gelmesi.
- 1287** Osman Bey'in İnegöl tekfuru ile olan ilk savaşı.
- 1287** İnegöl ve Karacabisar tekfuru ile Domaniç çarpışması, kardeşi Sarubatu'nun şehit olması.
- 1289** Domaniç savaşı başarısı üzerine Selçuklu sultanından beylik alâmeti olarak tabl, alem ve tuğ'un gönderilmesi, İnönü ve Eskişehir'in Osman Bey'e verilmesi, Bilecik ile Yarhisar tekfuru arasındaki düğün olayından yararlanarak Bilecik'in fethi
- 1299** Turgutalp'ın kuşattığı İnegöl Kalesi'nin fethi, Selçuklu Devleti'nin başsız kalması nedeniyle Osman Bey'in bağımsızlığını ilan etmesi.
- 1301** Yenişehir'in ve Köprühisar'ın fethi ve Yenişehir'in askeri üs yapılması, İznik'le Gemlik arasındaki Koyunhisarı (Bafeum) yöresinde Osman beyi'nin Rum vali ve beylerini yenmesi, kardeşi Gündüz Bey'in oğlu Aydoğdu'nun şehit düşmesi.
- 1302** İznik ve Bursa civarında fetihlere devam edilmesi.
- 1308** Akhisar'ın fethi, İznik yolu üzerinde Kocahisar (Trikakiya) kalesinin alınması.
- 1315** Bursa kuşatmasının başlaması.
- 1326** Ölümü ve Söğüt'de geçici olarak gömülmesi.

ERTUĞRUL GAZİ 1198/1288

Osmanlı devletini kuran Osman beyin babasıdır. Kayıhan is'imli Türk aşiretinin reisi olan Kaya alp oğlu Süleyman Şah'ın (veya Gündüz Alp'in) oğullarındandır. Süleyman Şah Horasandaki yurdunu Cengiz oğullarının hücumu ile bırakmış ve elli bir kişilik aşiret ile hicret etmiş, 1223 senesinde Erzincan civarına gelerek Ablat tarafında yerleşmişti. Yedi yıl kadar sonra vaziyeti müsait görerek Horasana dönmek üzere yola çıkmış, fakat Halep civarında Fıratı geçerken boğulmuştu. Bunun üzerine aşiret birkaç kola ayrıldı. Bir kısmı Suriyede kaldı. Süleyman Şah'ın oğullarından Sungur Tekin ile Gündoğdu, aşiretin büyük bir kısmını alarak Horasan yoluna devam ettiler. Ertuğrul beyle kardeşi Dünday bey de rivayete göre yanlarında dört yüz kadar ile balkı ile Anadolu'ya doğru geldiler ve Sümeliçukur civarında Pasin ovasına vardılar.

Bu sırada Ertuğrul beyin bir muharebeye rastlayarak mağlup tarafa bilmeden yardım ettiği ve yardım görmüş olan Selçuk oğlu Sultan Alaeddin'in bu mertçe hizmete karşılık olarak Ertuğrulu kendi beylerinden biri olarak tanıdığı rivayet edilir. Başka bir rivayete göre de Ertuğrul Bey kardeşini Sultan Alaeddine göndererek yer istemiş, o da yaylak olarak Domaniç dağlarını, kışlak olarak da Söğüt ovasını göstermiştir. Cesur bir türk beyi olan Ertuğrul bundan sonra Bizanslılarla çarpışıyor ve Selçukoğulları da mükâfat olarak ona Eskişehir'i veriyorlar. Ertuğrul bey hakkındaki malumat hem az, hem karanlıktır. Ölümünde doksan yaşını geçmiş olduğu rivayet edilir. Osman, Gündüz Alp ve Sarıbatı Savcı bey isimlerinde üç oğlu olmuştur.

VASIYETİ

OrhanBey Camii (Bilecik)

Vefat etmeden önce oğlu Orhan Bey'e şöyle vasiyet etmiştir:

– Oğullarıma ve bütün dostlarıma birinci vasiyetim şudur ki;

Her zaman gazaya devam ederek, Din-i Celil-i İslâm'ın yüceliğini yaşatınız. Cihadın kemâline ererek, sancağı şerifi hep yüksekte tutunuz. Her zaman İslâm'a hizmet ediniz.

Zira Cenâb-ı Hak benim gibi zayıf bir kulunu ülkeler fethetmek için memur etti.

Gaza ve cihadlarınızla Kelime-i Tevhid'i çok uzaklara götürünüz. Hanedanımdan her kim, hak yoldan ve adaletten saparsa

mağşer gününde, Rasûlü Azam'ın şefâatinden mahrum kalsın.

– Oğlum! Dünyaya gelen hiç bir insan yoktur ki, ölüme boyun eğmesin. Bana da, Hz. Allah'ın emri ile şimdi ölüm yaklaştı. Bu devleti sana emanet ediyorum. Seni de Mevlâ'ya emanet ettim. Her işinde adaleti üstün tut. Vefatında 68 yaşında idi. Tarih ise, Ağustos 1326'yı gösteriyordu.

(Allah rahmet eylesin.)

Vefat ettiğinde geriye bıraktığı mal varlığı şunlardı: Bir at zırhı, bir çift çizme, birkaç tana sancak, bir kılıç, bir muzrak, bir tirkeş, birkaç at, üç sürü koyun, tuzluk ve kaşıklık.

Osman bey vefat ettiği zaman zayıf bir rivayete göre, Söğüt'te babasının yanına defnedilmiş ve Bursa alınrsa oraya defnini vasiyet etmişti. Bunun için 1326'da Bursa alındıktan sonra vasiyeti yerine getirilerek cesedi Bursa'ya nakledilip, Hisar'da (Saint Eli) namına yapılmış olan Gümüşlü Kümbed'e defnedilmiştir. Fakat vekayiin tetkikine göre vefatının 1326'da

Bursa'nın teslim alınmasından sonra olduğu anlaşıyor: **(Osmanlı Taribi, uzunçarşılı)**

Osman Bey zamanında yaşayan İslâm büyükləri: Silsile-i Sâdât-ı Nakşibendiyye'nin onuncu ve onbirinci halkalarına teşkil eden, Hâce, Arif Rivgiri ve Hâce Mahmud İncir Fagnevî (k.s.) Hazretleri, Şeyh Saadetdin Cibavî, Babaiüddin Veled ve müellif Pehlivan Mahmud Poyraz.

FOTOĞRAFLAR

Konuralp

Osmangazi

Akçakoca

Osman Bey'in türbesinin iç görünüşü (Bursa)

Osman Bey'in kayınpederi Şeyh Edebali Hazretlerinin türbesi (Bilecik)

Osmanlı Devleti Osman Gazi kurmuştu. Fakat onu teşkilâtlandıran ve büyük bir devlet haline getiren Orhan Gazi idi.

Orhan Gazi sarı sakallı, uzunca boylu, mavi gözlü idi. Yumuşak huylu ve merhametli, fakat yerine göre şiddetli ve şecaatliydi. Fakirleri sever ve ulemaya hürmet ederdi. Son derece dindar, adaletli ve tebaasına kendisini sevdirmesini çok iyi bilirdi. Bizzat halk içine girer, onlarla yemek yer ve dertleşirdi. Hareketlerinde çok besaplı davranır ve hiç telâş etmezdi.

İznik'i fethettiği zaman hristiyanlara göstermiş olduğu insanca muamele, dillere destan olmuştu.

Orhan Gazi'nin her yönden büyük bir insan olduğunu sadece Türkler değil, birçok yabancı tarihçiler dahi tasdik etmişlerdir.

Orhan Gazi daha 15 yaşında iken harplere iştirak etmiş ve hayatının büyük bir kısmı harp meydanlarında geçmiştir. Babasından 16.000 km2 kare olarak teslim aldığı toprakları altı misline çıkararak 95.000 km. kare yapmıştır. Orhan Gazi bir devlet reisi sıfatı ile harplerde bizzat ordularının başında daima bulunmuştur.

Orhan Gazi devletin muntazam bir idare sistemine bağlanması lüzumunu görmüş ve teşkilât işini ise, Alâeddin Paşa ile, Şeyh Edebalı'nın bacanağı Condarlı Kara Halil Paşa'ya havale etmişti.

Orhan Gazi zamanında teşkilâtı üç noktada toplayabiliriz: Para, kıyafet, ordu. Orhan Bey'in büyük oğlu Süleyman Paşa, kendisinden önce vefat etmiştir.

Kendi sağlığında iken başkumandanlık vazifesini ikinci oğlu Murad Hüdavendigâr'a devretmiştir.

Hünernameden bir minyatür, Ali Çelebi

Osmanlılar tarafından yaptırılan ilk cami (1333 - 1334) senesinde iznik'te yapılan "Hacı Özbek" Camiidir. Ve Orhan Gazi yaptırmıştır. Bursa Medresesini Orhan Bey yaptırmış ve ilk "Sultan" lâkabı da O'nun zamanında kullanılmıştır. Yine ilk Osmanlı parası da Orhan Bey zamanında basılmıştır.

Müslüman Türkler Avrupa'ya ilk defa Orhan Bey zamanında geçmişlerdir. İstanbul'un Anadolu yakası tamamen

Orhan Bey zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Yeni fethedilen hristiyan topraklarında yaşayan yerli hristiyan halkın Osmanlı bayranlığı, yeni fetihleri de kolaylaştırmıştır.

Zamanında fethedilen yerler: 1326'da Bursa, 1329'da İznik, 1337'de Gemlik'i fethetti ve Bizanslılara karşı Palekanon (Maltepe) zaferini kazandı. 1345'de Karasi Beyliği ilhak edildi. 1354'de Ankara ve Gelibolu fethedildi. Orhan Gazi 1360 senesinde 79 yaşında vefat etmiştir.

Türbesi ise Bursa'da Osman Gazi'nin türbesi yanındadır. Türbe dört köşelidir. İçinde 4 tane büyük mermer sütun vardır. Türbe bu dört sütun üzerine oturtulmuştur.

Kubbesi geniş ve kurşunla örtülmüştür. Duvarları sade ve beyaza boyanmıştır. Tavanında onar kandilli birer tane avize asılıdır. Orta yerde Orhan Gazi'nin sandukası bulunmaktadır. Etrafı pirinç parmaklıklar ile çevrilmiştir. Sandukanın kuzey yönünde Cem Sultan'ın oğlu Abdullah, kapı tarafında ikinci Bayezid'in oğlu Korkut, onun yanında Orhan Gazi'nin ailesi Nilüfer Hatun ve oğlu Kasım Çelebi ile Yıldırım'ın oğlu Musa Çelebi vardır. Bu türbede yirmiki tane mezar bulunmaktadır. Türbeyi ise Sultan Abdülaziz yaptırmıştır. Silsile-i Sâdât-ı Nakşibendiyye'den Hâce Muhammed Bâbâ Semâsî (k.s.) Hazretleri, Şeyh Edebalı, Hacı Bektaş-ı Veli bu devrin büyüklerinden olup, Orhan Gazi zamanında vefat etmişlerdir. Erkek çocukları: Süleyman Paşa, Birinci Murad, İbrahim, Halil, Kasım Kızı: Fatma Hatun.

KİMLİK

ORHAN (Gazi)

Doğum / ölüm tarihi:	1281 - 1360
Doğum yeri:	(?)
Öldüğü yer :	Bursa
Ölüm sebebi:	Depresyon
Babası:	Osman I
Annesi:	Mal Hatun (Türk)
Tabta çıktığı tarih:	1326
Tabta çıktığında yaşı:	45
Saltanatının sonu:	4.1360
Tabttan ayrılma sebebi:	Ölüm
Saltanat süresi:	34 yıl
Gömülü olduğu yer:	Bursa, Hisar içinde Osmaniye meydanında, Gümüşlü kümbet yanındaki türbesinde
Mablas ve lakapları:	Gazi; Hüdavandigâr; İhtiyareddin; Seyfeddin; Şücaeddin
Valilikleri:	Sultanönü

KRONOLOJİ

Orbangazi (Aşık Mehmet Çelebi)

1326 Bursanın fetbi

1327 İlk Osmanlı akçesinin kesilmesi, Kartal civarında Aydos ve Samandıra'nın fetbi, Kandıra ve Akçakoca'nın alınışı, İzmit kuşatmasının başlaması.

1328 İzmit kuşatılması.

1329 İzmit'i kurtarmak üzere harekete geçen Bizans İmparatoru'nun Pelekanon'da (Maltepe) yenilişi.

1330 İzmit'in alınışı ve geçici olarak devlet merkezi olması.

1333 Gemlik'in fetbi.

1337 İzmit'in ve Armut'lunun fetbi.

1341 Karesi beyliği arazisinde ilerleme; Balıkesir, Bergama, Edremit'i ele geçirme hazırlıkları.

1345 Karesi bölgesinde ele geçen yerlerin

Şehzade Süleyman Paşa'ya verilmesi, Dimetoka'da Bizans İmparatoru olmak isteyen Kantakuzenos'un Orban Bey'den yardım istemesi ve buna karşılık kızı Teodora'yı vermesi.

1352 Edirne'de Bulgarlar tarafından kuşatılan oğlu Mateos'u kurtarmak için Bizans İmparatoru Kantauzenos'un yardım istemesi, Şehzade Süleyman Paşa'nın gönderilmesi. Dimetoka'da Sırp ve Bulgarları yenmesi.

1354 Şehzade Süleyman Paşa'nın Ankara'yı alması.

1359 Şehzade Süleyman'ın bir avda ölümü ve Bolayır'a gömülmesi.

1360 Orban Gazi'nin ölümü.

ORHAN

(GAZİ)

Akçe

Akçe Osmanlılar döneminde para sisteminin temel birimiydi. İlk akçe Orhan Gazi döneminde bastırıldı (1329). Bunun 100 dirhem gümüşten 269 akçe hesabıyla kestirildiği bilinmektedir.

6 kırat ağırlığındaki akçenin değeri Fatih Sultan Mehmet döneminde 5 kırata düşürüldü. II. Bayezid döneminden başlayarak akçedeki gümüş miktarı sürekli azaltıldı.

Akçenin temel alındığı para birimleri ise şöyleydi:

1 kuruş = 10 para.

1 para = 3 akçe.

1 akça = 3 pul.

Topkapı Sarayı Müzesi

Tuğra

Tuğra; yeryüzünde hüküm sürmüş ve sürmekte olan hanedan ve devletlerin sembolleriyile benzeşmeyen gizemli bir Osmanlı işaretidir.

Tuğraların Osman sultanlarının nişan ve yazılı alametleri oluşu kesin bilgilerle desteklenip, kabul edilmesine karşın, Osmanlı Devleti'nin arması olup olmadığı konusu yeteri kadar açığa çıkarılamamıştır.

Tuğraların benzersiz güzellikte bir hat şabesi olduğu konusunda hiç bir şüphe yoktur.

Bu mükemmellik arayışı Orhan Gazi dönemine tarihlenen başlangıçtan itibaren sürmüş, 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Tuğrakeş Mustafa Rakım Efendi'nin (1757-1826) eliyle Sultan II. Mahmut'un tuğralarında zirveye ulaşmıştır.

Tuğra

I.MURAT (SULTAN)

1326 / 1389
HÜDAVENDİĞÂR

Tarihte Murat Hüdâvendigâr adıyla tanınan üçüncü Osmanlı padişahı Sultan I. Murat 1326 yılında doğdu. Annesi Nilüfer Hâtun, babası Orhan Gazi'dir. 1360 yılında Osmanlı tahtına oturdu. Ölüm tarihi olan 1389 yılına kadar padişahlık yapan I. Murat Rumeli'de kazandığı zaferlerle devletin sınırlarını 291.000 km²'ye çıkardı. Edirne'yi fethedip bu şehri başkent ilan etti.

1364 yılında birleşik haçlı ordusuna karşı Sırp sındığı zaferini kazandı. Anadolu'da bir çok beyliğin topraklarını ele geçirdi.

Karamanoğulları'na karşı başarılar elde etti. 1389 tarihinde, yeniden büyük bir güç halinde saldırıya geçen Haçlı Ordusunu I. Kosova Savaşı ile unutulmaz bir yenilgiye uğrattı. Padişahlığı süresince giriştiği 37 savaşın tamamında galip gelmeyi başaran I. Murat son derece cömert kibar, uyanık, dikkatli ve sabırlı bir insandı. 1389 yılında Kosova Meydan Muharebesi'ni kazandıktan hemen sonra, savaş alanını gezerken Miloş isimli bir Sırp tarafından haince hançerlenerek şehit edildi. Kendisinden sonra oğlu Yıldırım Beyazid padişah oldu.

ANI VE HATIRAT

Sultan Murad uzun boylu, değirmi yüzlü, irin burunlu idi. Kalın ve adaleli bir vücuda sahipti. Başına mevlevî sikkesi üzerine yuvarlak testar sarılı bir başlık giyerdi. Çok

sade giyinir ve kırmızı zeminli beyaz elbiseden hoşlanırdı. Gayet nazık, sevimli, çok halim ve selimdi. Âlim ve sanatkârlara hürmet gösterir, fakirlere ve kimsesizlere büyük bir şefkatle muamele ederdi. Halk tarafından “Gazi Hümkâr” diye anılır ve bir baba olarak sevilirdi. Terbiyesi ile annesi

Nilüfer Hatun meşgul oldu. Gençliğini Bursa’da medreselerde, ilim ve sanat adamları ile geçirdi. Bütün hayatı sınır boylarında ve harp meydanlarında geçmiştir.

Hiç durmadan Rumeli’den Anadolu’ya, Anadolu’dan Rumeli’ye seferler yapmıştır. Bu kadar harp meşguliyetleri arasında, büyük ve kıymetli binalar, sanat eserleri meydana getirmeye de vakit bulmuştur. Bursa’da camiler, medreseler ve imarethaneler yaptırmıştır. Edirne’yi ilk defa O, hükümet merkezi yapmıştır. İlk Edirne sarayını da kendisi bina ettirmiştir. Orban Gazi’nin vefatında 95.000 km2 olan toprakların genişliğini 500.000 km2’ye çıkardı.

Zamanında alınan yerler: 1362’de Edirne, 1363’de eski Zağra ve Filibe fethedildi. 1364’de Sırpsındığı zaferi kazanıldı ve Haçlılar perişan edildi. 1365’de Kara Biga Osmanlı topraklarına katıldı. 1369’da Hayrabolu, Kırklareli ve Pınarhisar ve Vize alındı. 1370’de Bulgar Krallığı Osmanlılara tabi oldu. Bir müddet sonra da Çamurlu savaşı kazanıldı. 1371’de Çirmen zaferi elde edildi. Haçlılar bir defa daha yenildiler. 1372’de Çatalca Bizans’tan alındı. 1374’de Sırbistan Osmanlılara tabi oldu. 1375’de Niş fethedildi. 1378’de Kütahya Vilâyeti Osmanlı topraklarına katıldı.

1382’de Sofya fethedildi. 1383’de Arnavutluk’un kuzeyi tamamen alındı.

1386’da Karamanlılarla harp yapıldı.

1388’de Silistre, Zıstovi, Niğbolu, Plevne, Lofça, Deliorman ve Dobruca Türk hakimiyeti altına alındı. 1389’da Haçlılar bir defa daha perişan edildiler ve İslâm ordusunun yığıtlıkları sonunda Kosova Meydan Muharebesi kazanıldı.

Ne yazık ki bu şanlı zafer çok büyük bir acı ile neticelendi. Bütün gazileri derin bir matem içinde bıraktı. Şöyle ki; Bu zafer sonunda yaralıların büyük bir kısmı düşman askerleri idi. Yerdekiler arasında tek tük Türk şehidi de vardı.

Sultan Murad her şehidin önüne geldiği vakit büyük bir üzüntü ile “İnna lillâhi ve inna ileyhi râciliün” diyor ve şehidin derhal kaldırılarak defnedilmesini emrediyordu. Yaralı bir Türk’ün yanına geldiği zaman,

onu okşuyor, yarasını acıyıp acımadığını ve bir arzusu olup olmadığını soruyordu. Böylece dolaşırken biraz uzakta ölümler arasında bir kımıldama oldu. Sultan Murad o tarafa döndü. Ölümler arasından, dev gibi uzun boylu bir Sırplının kalktığı görüldü.

Miloş ismindeki bu Sırp (Kral Lazar’ın damadı) yerden kalkarak padişaha doğru gelmeye başladı. Padişahın muhafızları ise, Sırp’ı derhal yakaladılar. Fakat Sırp, padişahı mutlaka görmek istiyordu ve: “Beni bırakınız, korkmanıza lüzum yok.

ANI VE HATIRAT

Ben Padişahın elini öpmeye ve hem de müslüman olmaya geldim. Ayrıca size bir müjdem var. Kral Lazar yakalandı, bakınız getiriyorlar” dedi. Padişah onun sözlerini işitmişti. İşaret ederek bırakmalarını söyledi.

Muhafızlara da Kralın tutulduğu tarafa bakarlarken, yaralı taklidi yapan hain Sırlı, Padişaha yaklaştı, elini öpecekmiş gibi eğildi, bir anda ve yıldırım sürati ile koltuğunun altında sakladığı hançerini çekerek, Gazi

Hünkâr'ın mübarek göğüs ve karnına sapladı. Muhafızlar neye uğradıklarını anlayamadılar. Katil kaçmaya başladı. Sonra muhafızlar kafiri yakalayarak parça parça ettiler. Hünkâr'ın son sözleri şunlardı:

“İslâmın muzafferiyeti, benim şehit olmama bağlı ise şahadet şerbetini nasip buyurmasını Cenab-ı Hak'tan dua ve niyaz etmiştim. Duam kabul buyruldu. Hazreti Allah'a hamd ve sena olsun ki, İslâm askerinin zaferini gördükten sonra hayatım sona ermektedir. Oğlum Beyazid'e biat ediniz. Sakın esirleri incitmeyiniz. Mal ve

canlara tecavüz etmeyiniz. Ben artık sizleri ve muzaffer ordumuzu Cenab-ı Hak'a emanet ediyorum. Mevla devletimizi bütün fenalıklardan korusun!” diyerek ebediyete intikal etti. Sultan Murad'ın hançerle parçalanan barsakları, şehit olduğu yere bir türbe yapılarak gömüldü. Cesedi ise Bursa'ya nakledilerek Çekirge'deki türbesine defnedildi. Silsile-i Sâdât-ı Nakşibendiyye'den Hâce Seyyid Emir Kilâl (k.s.) Hazretleri, Muğnullebib isimli eserin sahibi ve topun mucidi olarak bilinen Cemaladdin Abdullah Efendi, Buhari'nin şârihi Şemseddin Kirmani, Birinci Murad zamanında vefat etmişlerdir. İlk kazasker tayinleri, tımar kanunu ve minarelerden salatu selâm okuma adetleri bu devirde başlamıştır. Erkek çocukları: Yakub Çelebi, Yıldırım Bayezid, Savcı Bey ve İbrahim.

Kız çocukları: Nefise ve Sultan Hatun.

KİMLİK

I. MURAT (Hüdavendigâr)

Doğum / ölüm tarihi: 1326 - 6.1389

Doğum yeri: Bursa (?)

Öldüğü yer: Kosova

Ölüm sebebi: Şehit edildi

Babası: Orhan

Annesi: Nilüfer Hatun (Rum)

Tahta çıktığı tarih: 4.1360

Tahta çıktığında yaşı: 34

Saltanatının sonu: 6.1389

Tahttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 29 yıl, 2 ay

Gömülü olduğu yer: Bursa, Çekirge, Murat I
camisi ve imareti
karşısındaki türbesinde.

Mahlas ve lakapları: Gazi; Hünkâr;
Hüdavendigâr; Şehit

Valilikleri: İzmit (1329);
Sultanönü (1330);
Bursa; Gelibolu (1359)

KRONOLOJİ

- 1360** Ankara'nın alınışı.
- 1361** Rumeli'ye geçiş; Çorlu , Lüleburgaz, Dimetoka, Güümülcine, Kırkkilise, Edirne, Filibe ve Serez'in ele geçirilmesi, Bizans İmparatoru V. İoannes'in Osmanlılar'a karşı Venedik'te anlaşması.
- 1362** Yeniçeri örgütünün temelini atılması, Bulgar Kralı Aleksandr'ın Osmanlılar'a karşı faaliyeti.
- 1364** Macar Kralı Büyük Lajos emrindeki Balkanlılar'ın Edirne yakınında Hacı İlbey tarafından baskına uğratılmaları (Sırp Sındığı Zaferi).
- 1370** Gelibolu'nun Savualı Amedo tarafından alınıp Bizanslılar'a verilmesi, Bulgaristan harekâtına devam edilmesi, Bulgar Kralı Simon'un kızkardeşi Marya'yı Murat Bey'e vererek anlaşması.
- 1371** Çirmen'de Sırlara karşı zafer kazanılması, Samakov başarısı, eski Zağra'nın alınışı.
- 1373** V. İoannes'in Osmanlılar'la barış yapması ve oğlu Andronik'le anlaşması.
- 1376** Murat Bey'in Bizans İmparatoru olmak isteyen Andronik'le anlaşması.
- 1387** İlk Osmanlı - Karaman savaşı.
- 1388** Çandarlı Ali Paşa'nın Bulgaristan'a girmesi, Venedik - Osmanlı ticaret anlaşması.
- 1389** Sırp kralı Lazar'ın kumandasındaki Balkanlı müttefiklerin Kosova'da perişan edilmeleri ve I. Murat'ın bir Sırp tarafından şehit edilmesi.

Karamanoğulları

1256 - 1483 yıllarında Orta Anadolu'nun güneyinde hüküm süren Türk Beyliği. Oğuzların Afşar boyu oymaklarından olup, Selçukluların uçbeyi Nure sufi'nin oğlu Karaman Bey tarafından kuruldu. Karaman Bey'in oğlu Mehmet Bey, Moğolları Anadolu'dan çıkarmak için çarpıştı. Devletin resmi dilini Türkçe yaptı. Selçukluların yıkılışından sonra beylik, Osmanlılar'a karşı Memlûkların safında yer aldı. Ankara Savaşı'ndan (1402) sonra Karamanlı beyi Mehmet bey Memlûklara sığındı ve beylik toprakları Osmanlılar'a katıldı.

(Yandaki resim: Karamanoğulları sanatı; oyma kapı kanadı, Karaman Müzesi.)

Rumeli

Osmanlılar XIV. yy'da Avrupa'ya geçtikleri dönemde, Bizanslılar'ca Romania (Diyar-ı Rum) olarak adlandırılan topraklara Rumeli adını vererek, burayı bir eyalet durumuna getirdiler. XV. yy'da süren Avrupa fetihleri sonunda ele geçirilen bölgeler, öne Rumeli eyaletine bağlandıysa da, fetihlerin Balkanlar ötesine geçmesiyle Budin, Temeşvar gibi eyaletler kuruldu. Böylece Rumeli sınır eyaleti özelliği yitirdi. XVII. yy'da başlayan toprak kayıplarıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun bu bölgesinde birçok ulusal devlet kuruldu. **(Yandaki resim Osmanlılar'ın Rumeli'ye ilk geçişlerini anlatmaktadır.)**

Yeniçeriler

Osmanlı Devleti'nde sürekli orduyu oluşturan kapıkulu ocakları örgütlenmesinin en ayrıcalıklı, en eski yaya asker sınıfı. Örgütlenmesi I. Murat (Hüdevendigar) döneminin (1360-1389) ilk yıllarında başlamış, ortadan kaldırıldıkları Vakai Hayriye'ye (1826) kadar Osmanlı ordusunun çekirdeğini oluşturmuştur.

Babası Sultan I.Murad Han'ın tahta oturduğu 1360 yılında doğan Yıldırım Beyazıd, Gülçiçek Hâtun'un oğludur. 29 yaşında padişah olmuş, 14 yıl kadar süren sultanlığında unutulmaz başarılar kazanmıştır. Zamanında Anadolu birliği sağlanmış, Rumeli sınırları genişlemiş, vefatı sırasında Osmanlı Devletinin yüzölçümü 942.000 km'ye yükselmiştir.

Yıldırım Beyazıd'ın en büyük başarısı 130.000 kişilik baş ordusunu mağlup ettiği Niğbolu Zaferi'dir. 1396 yılının Eylül ayında

kazanılan bu zaferden sonra, padişah

Allah'a bir şükran ifadesi olarak Bursa'daki Ulu Cami 'yi İnşa ettirmiştir.

Daha sonra İstanbul'u muhasara eden Yıldırım Beyazıd, bu emelini de gerçekleştirmek üzereyken bir başka Türk hükümdarı Timur'la

karşılaşmak zorunda kalmış ve ne yazık ki iki ordu arasında Çubuk Ovası'nda yapılan büyük meydan muharebesini kaybederek ve sonuçta bu acıya dayanamayarak vefat etmiştir.

9 Mart 1403 tarihinde Akşehir'de vefat eden Yıldırım Beyazıd'dan sonra, Anadolu birliği dağılmış, oğulları arasında saltanat kavgaları baş göstermiş, Timur ve askerlerinin harebeye çevirdiği Anadolu'da yeniden birlik ve düzenliğin sağlanabilmesi için 11 sene geçmesi gerekmiştir.

Yıldırım Beyazıd'ın önceleri Akşehir'de Mahmud Hayranî hazretlerinin türbesinde muhafaza edilen cenazesi daha sonra Bursa'ya nakledilerek kendi türbesine defnedilmiştir.

ANI VE HATIRAT

Yıldırım Bayezid, yuvarlak yüzlü, beyaz tenli ve koç burunlu, gözleri elâ, saçları kumral, sık sakallı ve genişli omuzlu idi. Girdiği savaşlarda göstermiş olduğu cesareten dolayı ona (Yıldırım) lakabı verilmişti. Yıldırım 14 yaşına geldiğinde, babası Sırp'larla savaşa giderken yerine onu vekil bırakmıştı. Türkleri yenmek, Bizans'ı kurtarmak ve Kudus'ü müslümanların elinden almak için teşkil edilen bir bağı ordusu, Tuna nehrini kıyısında bulunan (Niğbolu) kalesini kuşatmıştı. Yıldırım Bayezid de ordusu ile Niğbolu kalesi önlerine kadar geldi. Bir gece Yıldırım Bayezid, tek başına atına binerek düşman saflarını yardı. Niğbolu kalesinin duvarları dibine yanaşarak bir elini kale duvarına dayadı ve: "bire Doğan!" diye seslendi. Bu seri tanıyan Niğbolu kalesi kumandası Doğan Bey de yukarıdan: "Ne var şevketlüm!" diye sordu. Padişah: "Ordumla birlikte geldim. sakın kaleyi teslim etmeyesin!" emrini verdikten sonra atını sürerek gece karanlığında bir yıldırım gibi karargâha döndü.

Yıldırım Bayezid tahta geçtikten sonra, babasının vefatı üzerine Anadolu'da vuku bulan ayaklanmaların tamamını kısa zamanda bastırdı. Germiyan, Aydın, Menteşe ve Saruhan Beylikleri Osmanlılara bu devirde katıldı. Hâmid Beyliğine bağlı Isparta, Burdur, göller yöresi Osmanlıların oldu. Yıldırım 1391'de Bizanslılardan Şile'yi aldı. İstanbul'u yedi ay muhâsara etti, Tuna nehrini geçerek Romanya'yı osmanlılara tâbi kaldı. 1392'de Silivri ve Selânik Osmanlılara katıldı. 1393'de Bulgaristan tamamen fethedildi. 1394'de Kastamonu ve çevresi alındı. Arnavutluk ve çevresi de Osmanlı topraklarına katıldı. 1396'da Haçlı ordusu Niğbolu'da imha edildi. Binlercesi esir alındı. 1397'de Salona Piskoposu, Padişahı bizzat davet ederek halkın zulümden kurtarılmasını rica etmiş, bunun üzerine, Yıldırım, Bizanslılardan Silivri, Mora ve Attika'yı kurtarmıştır. Türklerin Yunanistan'ı almaları böyle olmuştur.

ANI VE HATIRAT

1397'de Karaman Beyliği tamamen Osmanlı topraklarına ilhak edildi. İstanbul yeniden muhasara edildi. 1398'de Kadı Burhaneddin devletini ortadan kaldırdı. 1399'da Dulkadir fethedildi. Dulkadir Beyliği Osmanlılara tabi oldu. 1400'de İstanbul bir daha muhasara edildi. 1402'de (Rivayete göre ulemadan cevazına dair fetva alınmadan) Timur ile Ankara savaşı yapıldı ve Yıldırım yenildi. Timur'un yanında esir olarak kalan büyük Osmanlı Hükümdarı ve Fatih'in dedesi üzüntüsünden 7 ay 12 gün sonra 43 yaşında iken vefat etti. Cenazesi oğlu Musa Çelebi tarafından Bursa'ya getirilerek, kendi türbesine defnedildi.

(Allah rahmet eylesin.)

Yıldırım'ın kazanmış olduğu zaferlerin en mühimlerinden birisi (25 Eylül 1396) senesinde, tek başına Müslüman Türk milletinin, bütün bir Hristiyan Avrupa Devletlerine karşı kazanılmış ve tarihin en büyük zaferlerinden birisi olan Niğbolu zaferi idi.

Bu zafer, Osmanlı Türk Devletinin, doğu İslâm âleminde de tanınmasına sebep oldu.

Mısır'daki Abbasi Halifesi (Birinci Mutevekkil) Yıldırım Bayezid'e tebrik için gönderdiği mektubunda, Türk Padişahına:

"Sultan-ı İklim-i Rum" ünvanı ile hitabetti. Silsile-i Sâdât-ı Nakşibendiyye'den Hâce Bahaüddin Şah-ı Nakşibend (K.s.)

Hazretleri, Hâce Alâüddin Attar (k.s.)

Hazretleri, Allame Saadeddin Teftazâni,

Şerh-i Mekâsıd Müellifi Kemaleddin Hocendî,

Hayatü'l-Hayvan isimli eserin sahibi

Kemaleddin Muhammed Demirî, Hoca

Hafız Şirâzî ve Kadı İbn-i Haldun Yıldırım

Bayezid devrinde vefat eden

büyük zatlardır.

Erkek çocukları: Musa Çelebi, Süleyman

Çelebi, Mustafa Çelebi, İsa Çelebi, Mehmet

Çelebi, Ertuğrul Çelebi, Kasım Çelebi.

Kız Çocukları: Fatma Sultan

KİMLİK

YILDIRIM BAYEZİD

Doğum / ölüm tarihi: 1360 - 9.3.1403

Doğum yeri: Edirne

Öldüğü yer: Akşehir

Ölüm sebebi: İntihar

Babası: I. Murat

Annesi: Gülçiçek Hatun (Rum)

Tabta çıktığı tarih: 6. 1389

Tabta çıktığında yaşı: 29

Saltanatının sonu: 28.7.1402

Tabttan ayrılma sebebi: Tutsaklık

Saltanat süresi: 13 yıl, 1 ay

Gömülü olduğu yer: Bursa, Yıldırım Bayezid Camisi
yanındaki türbesinde.

Mablas ve lakapları: Gazi; Yıldırım

KRONOLOJİ

- 1389** Kosova sahrasında kardeşi Yakup Çelebi'yi öldürtmesi.
- 1390** Anadolu'da Germiyanoglu, Aydınoğlu, Saruhan beyliklerine son verilmesi
- 1391** Menteşoğulları ve Hamidoğulları'na son verilmesi, Karamanoğlu ile mücadele, Konya kuşatması ve anlaşma, İstanbul kuşatması başlangıcı.
- 1392** Candaroğullarının Kastamonu ayağına son verilmesi, Kadı Burhaneddin ile Kırkdilim çarpışması, Macar Kralı Sigismund'un Tuna'dan Osmanlı arazisine akını.
- 1393** Amasya'ya hakim olunup, Şebzade Çelebi Mehmet'in sancakbeyi olması, Emir Süleyman komutasında Osmanlı ordusunun Doğu Bulgaristan'ı ilhakı.
- 1394** Selanik'in ilk fethi, Macar Kralı Sigismund'un Eflak'a ve Osmanlı toprağına girmesi, Bosna'ya akın.
- 1396** Macar Kralı Sigismund yönetimindeki başlı ordusunun Niğbolu'da yenilmesi, Mora akını.
- 1398** Samsun ve Canik çevresinin Osmanlı Devleti'ne katılması.
- 1400** İstanbul'un kuşatması devam ederken, Timur'un Karabağ'dan ilerleyip Pasinler yolu ile Anadolu'ya girmesi ve Sivas'ı alıp, yağmalaması.
- 1402** Timur'la Ankara savaşı, yenilgi ve esaret.
- 1403** Esarrette ölümü.
(Aynı tarihte "Fetret Devri" başlar).

TİMUR VE 1. BEYAZID

Timur (1336 - 1405)

Timur (1336-1405)

Timur İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk hükümdarı. Bir gece baskını sırasında ayağından yaralanarak topal kaldığından "Timurlenk"(Aksak Timur) diye anılır. Timur, hükümdarlığı sırasında ardarda seferlerle Altınordu Devleti'ni ortadan kaldırdı; İran ve Irak'ı ele geçirdikten sonra, Osmanlı padişah'ı Yıldırım Bayezid'le uzun süren sert yazışmaların ardından Anadolu'ya giderek Erzincan ve Sivas'ı yakıp yıktı. Ankara savaşı'nda (1402) Osmanlı ordusunu bozguna uğrattı, I. Bayezid'i tutsak aldıysa da, kendi adına fetihlere girişmeyerek, Anadolu'yu kendisine sığınan Anadolu beyleri arasında paylaştırdı ve Semerkand'a döndü. Çin'e yeni bir sefer düzenleyip (1405), Ottar'a varınca kurultayı toplayarak torunu Pir Muhammed'i veliat atadıktan kısa bir süre sonra öldü.

Bu sırada Türkistan ve İran'da güçlü bir devlet kuran Timur, kendisini İlhanlılar'ın varisi olarak göstermekte ve Anadolu üzerinde hak iddia etmekteydi.

Timur'un saldırıları sonucu topraklarını yitiren Bağdat'daki Celayirliye hükümdarı Sultan Ahmet ve Karakoyunlu Türkmen Kara Yusuf Suriye'ye sığınmak istedilerse de, Halep den geri döndürüldüler.

Bunun üzerine Anadolu'ya gelen iki hükümdar I. Bayezid tarafından kabul edildiler. I. Bayezid,

Sultan Ahmet'e Kütahya, Kara Yusuf'a ise Kayseri ve Aksaray yöresinde oturmaları için izin verdi ve geçinmeleri için ödenek ayırdı.

Sultan Ahmet ve Kara Yusuf'un Osmanlılara sığınmaları üzerine, Timur ile I. Bayezid arasında ilk çekişmeler başladı. I. Bayezid'in Kara Yusuf ve Sultan Ahmet' in geri gönderilmesi isteğini kabul etmemesi üzerine Osmanlılara gözdağı vermek isteyen Timur, Erzurum'dan Sivas'a yürüdü. Sivas' ı ele geçiren Timur, kenti yıkıntıya çevirdi. Daba sonra Malatya'yı aldı.

1401' de Suriye üzerine sefer düzenleyerek

Halep ve Şam'ı ele geçirdi.

Öte yandan I. Bayezid tarafından toprakları alınan Anadolu beyleri de Timur'u Osmanlılar'a karşı kıskırtıyorlardı.

Tebhikenin büyüklüğünü gören I. Bayezid, Kadı Buhreddin'in yaptığı gibi Memlûk Sultanı'na başvurarak Timur'a karşı birleşme önerdiyse de, Osmanlı hükümdarının Malatya'yı işgal etmesi nedeniyle kırgın olan Memlûklar bu öneriyi kabul etmediler. Timur'un, Suriye seferi üzerine I. Bayezid, Erzincan ve Kemah'ı ele geçirerek, Timur'un bağlaştığı Mutabbarten'i ailesiyle birlikte rehin aldı. Ezincan ve Kemah beyine karşı yapılan bu davranış I. Bayezid ile Timur' un arasını tümüyle açtı (1401).

Timur, I. Bayezid'e bir elçi göndererek ;

1. Kemah'ın Mutabbarten'e geri verilmesi ve ailesinin serbest bırakılması,
2. Osmanlı Şebzadelerinden birinin rehin olarak kendi yanına gönderilmesi,
3. Anadolu beylerinden alınan yerlerin yine eski sabiplerine geri verilmesi,
4. Kara Yusuf' un kendine teslim edilmesi,
5. Osmanlılar'ın kendisine bağlanması gibi koşulların yerine getirilmesini istedi.

I. Bayezid'in, bu istekleri kabul etmemesi üzerine Timur, Anadolu üzerine yürüdü. İki ordu 1402' de Ankara önlğinde karşılaştı. Savaş sonunda Osmanlı ordusu ağır bir yenilgiye uğradı, I. Bayezid tutsat düştü.

FOTOĞRAFLAR

Niğbolu Zaferi (1396)

Niğbolu Kalesi

FOTOĞRAFLAR

Türkistan Hakamı Timur

FOTOĞRAFLAR

Germiyanogulları **Anadolu Türk beyliği (1300 - 1429).**

Beyliğin kurucusu sayılan Yakup Bey, İlhanlılar'ın egemenliğini tanıdı, "sultan" unvanıyla Bizans'a çeşitli akınlar düzenledi, Kütahya'yı merkez yaptı. Batı Anadolu'da birçok yeri ele geçirdi. Bizans'ı yıllık vergiye bağladı. Germiyan beyi Süleyman Şah'ın kızı, şehzade Bayezid (Yıldırım) ile evlenirken beylik topraklarının büyük bir bölümü çeyiz olarak Osmanlılar'a verildi (1381). Fetret Devri'nden sonra II. Yakup Bey, beyliği yeniden diriltip topraklarını genişletmek istediysede gelişen olaylarında etkisiyle başarılı olamadı ve kendi arzusuyla; ölümünün ardından tüm Germiyanogulları toprakları, kesin olarak Osmanlılar'a bırakıldı.

Fetret Devri **(Fasıla-İ saltanat)**

Yıldırım Bayezid'in Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilip tutsak düşmesinden sonra Osmanlı şehzadeleri arasındaki taht kavgalarının sürdüğü dönem (1402 - 1413). Şehzade 1. Mehmet (Çelebi), kardeşleri Emir Süleyman, İsa ve Musa ile yaptığı mücadelede onları ortadan kaldırarak Anadolu ve Rumeli'de birliği ve devletin devamını sağlamıştı.

Candaroğulları **(İsfendiyarogulları)**

Anadolu Türk beyliği (1292-1462). Kastamonu, Sinop, Samsun ve Çankırı ve Çorum dolaylarında, önce İlhanlılar'a (1314-1335), sonra Osmanlılar'a bağlı olarak hüküm sürdüler. Beylik, Ankara Savaşı'ndan (1402) sonra başa geçen İsfendiyar Bey zamanında en geniş sınırlarına ulaştı. Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katıldı.

Babası Yıldırım Bayezid'in, Çubuk Ovası'nda bir başka Türk hükümdarı olan Aksak Timur karşısında uğradığı yenilgiden sonra, Osmanlı Devleti'ni adeta yeniden kuran Çelebi Mehmet, 1379 yılında, Devlet Hâtun isimli bir hanımdan doğmuş olup, Yıldırım Bayezid'in en küçük oğludur. Henüz 14 yaşında iken saltanat mücadelesine girmiş önce kardeşi İsa Çelebi'yi, sonra Emir Süleyman ve Musa Çelebi'yi yenerek Osmanlı birliğini sağlamıştır. Daha sonraki yıllarda Karamanoğlu Mehmet bey ile çeşitli kavgalara tutuşan Çelebi Sultan Mehmet, birçok başarılar kazanmış, bu arada Osmanlı tarihinin en kanlı isyanlarından biri olan Şeyh Bedreddin isyanını da bastırmayı başarmıştır.

Beşinci Osmanlı padişahı Çelebi Sultan Mehmet, tarihî kaynakların belirttiğine göre zeki, tedbirli ve sanatçı ruhlu bir insandı. Yetenekli bir idareci, başarılı bir devlet adamıydı. Devrinde bilim ve sanat hayatı canlanmış; Edirne, Bursa ve diğer Osmanlı şehirlerinde camiler, medreseler, mescidler inşa edilmişti. Vefatı sırasında devletin sınırları 649.000 km² olan Çelebi Sultan Mehmet'in Bursa'da kendi adına inşa ettirdiği Yeşil Türbe bir sanat şabeseri olarak hâlâ ayakta durmaktadır. Çelebi Sultan Mehmet'in Sultan II. Murat, Mahmut, Yusuf, Mustafa ve Orhan isimli oğulları olmuş, bunlardan Sultan II. Murat, babasının 1421 yılında Edirne'de ölümü üzerine Osmanlı padişahı olmuştur.

VASIYET VE HATIRAT

Topkapı Sarayı Müzesi

Çelebi Sultan Mehmed, orta boylu, yuvarlak yüzlü, çatık kaşlı, beyaz tenli, kırmızı yanaklı, geniş göğüslü idi. Kuvvetli bir vücuda sahipti. Gayet hareketli ve cesurdu. Güreş yapar ve çok kuvvetli yay kirşlerini de çekerdi. Padişahlığı müddetince bizzat 24 muharebede bulunmuş ve kırka yakın yara almıştı.

Başında kullanmış olduğu sarık, altın işlemeli kavuğu ile gayet güzel görünürdü. İçi kürklü ve yakası dik olan bir kaftan kullanırdı.

Müslümanlara karşı göstermiş olduğu adaleti, aynı zamanda hristiyan tebaasına karşı da gösterirdi. Çelebi Sultan Mehmed, tahsilini Bursa sarayında tamamladı. Daha sonra babası tarafından Amasya sancağına vali tayin edildi. Valiliği sırasında da devlet işlerini öğrendi.

Çelebi Sultan Mehmed'e bir bakıma Osmanlı İmparatorluğu'nun ikinci kurucusu gözü ile bakılabilir. Onun uzun müddet ve başarı ile yapmış olduğu mücadeleyi kısaca şöyle sıralayabiliriz: Evvela Anadolu'nun birliği için kardeşleri ile mücadele etti.

1410 senesinde Süleyman Çelebi'yi, 1413 senesinde de Musa Çelebi'yi tasfiye ederek birliği sağladı. Osmanlı tahtında yalnız kalınca ilk işi etrafındaki beylikleri itaati altına almaya girişti. 1414'de Karaman'a sefer yaptı ve Karaman Bey'ini esir aldı.

Ona "Bir daha müslümanlara zararım dokunmayacak" diye yemin ettirdikten sonra serbest bıraktı. Candar Beyliği'ni de hakimiyeti altına aldı. 1415'de Venediklilerle ilk deniz savaşı yapıldı.

Tophane'deki 1. Mahmut Çeşmesi

1416 ve 1417 senelerinde Avrupa'ya akınlar düzenlendi, büyük zaferler kazanıldı.

1419'da Tuna Nebri terar geçildi. 1420'de Eflak Voyvodası bir harpte öldürüldü, yerine kardeşi tayin edildi. Candar Beyliği ise tamamen Osmanlı topraklarına katıldı. 1420'de

Şeyh Bedreddin diye birisi bugünkü komünizmin temel şartlarına çok benzeyen fikirlerle ortaya çıktı. İslâmî ilimleri de çok iyi bilen bu şeyh bir çok fakir fukarayı sizi zengin yapacağım vaadiyle, gayri müslimleri ise "Sizin dininiz de baktır" diyerek etrafında topladı.

Birçok yerlerde mühim tabrihatlar yaptı. Sonunda yanındakiler dağıtılıp kendisi yakalandı ve mahkeme edildi. Mahkeme suçunu itiraf ederek idam edilmesini bizzat kendisi istedi ve idam edildi.

Timur'un yanından döndüğü söylenen bir şehzade ile daha mücadele edip onu da safdışı yaptı. 1421 yılında 32 yaşında iken Edirne'de vefat etti.

Naşı Bursa'ya getirilerek Yeşil Türbe'ye defnedildi.(Allah rahmet eylesin.)

Çelebi Sultan Mehmed vefat edeceği sırada, Bayezid Paşa'yı yanına çağırttı ve Ona:

"Halef olarak yerime oğlum Murad'ı tayin ettim. Bana karşı göstermiş olduğun itaat ve sadakati ona karşı da göster. Derhal, Murad'ı buraya getirmenizi istiyorum. Zira ben artık bu döşekten kalkamam. Muradın gelmeden önce emr-i hak vaki olursa Murad gelinceye kadar sakın ölümümü kimseye duyurmayın." Şehzade Murad henüz Amasya'da iken, Çelebi Sultan Mehmed 26 Mayıs 1421'de vefat etti.

Padişahlar arasında ilk defa vefatı gizlenen zat kendisi olmuştur.Ta'rifat sahibi Seyyid Şerif Ali Cürcanî, Kaamus-ı Muhiyt sahibi Alleme Mecdüddin Firuzâbâdî Sultan Çelebi Mehmed zamanında vefat etmiş büyüklerdi.

Erkek çocukları: Mustafa Çelebi, İkinci Murad, Ahmed, Yusuf, Mahmud.

Kızları: Fatma ve Selçun Hatun.

KİMLİK

I. MEHMET

Doğum / ölüm tarihi: 1379 - 26.5.1421

Doğum yeri: Edirne

Öldüğü yer: Edirne

Ölüm sebebi: Dizanteri / Zehir / Felç (?)

Babası: Bayezid I

Annesi: Devletşah Valide Sultan

Tabta çıktığı tarih: 5.7.1413

Tabta çıktığında yaşı: 26

Saltanatının sonu: 26.5.1421

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi : 7 yıl 11 ay

Gömülü olduğu yer: Bursa, Yeşil Türbe

Mahlas ve lakapları: Çelebi; Gıyaseddin; Güreşçi; Pehlivan

Valilikleri: Amasya (1393 - ?)

KRONOLOJİ

1403-1406 Kardeşi İsa Çelebi ile mücadelesi ve onu öldürtmesi.

1406-1410 Kardeşi Musa Çelebi ile birlikte diğer kardeşi Emir Süleyman'a karşı hareketleri ve onu safdışı brakmaları.

1410-1413 Musa Çelebi ile mücadelesi ve onu yenerek öldürtmesi, Fetret devrinin sonu, tek başına padişah olması.

1414 İzmiroğlu Cüneyt Bey üzerine sefer, İzmir'in ele geçirilişi.

1415 Karaman seferi, Arnavutluk'ta Kroya'nın alınması.

1416 Çalı Bey komutasındaki Osmanlı donanmasının Amiral Pietro Loredano idaresindeki Venedik filosu ile Gelibolu önünde denizde ilk karşılaşması ve yenilgisi.

1418 Tuna kıyısında Severin kalesinin fethi.

1419 Samavnalı Şeyh Bedreddin Mahmud'un müridleri; Börklüce Mustafa'nın Karaburun'da, Torlak Kemal'in Manisa'da, Rumeliye geçen şeyhin de Deliorman'daki isyanlarının bastırılması ve şeyh de dabil olmak üzere elebaşların yakalanıp öldürülmesi.

1419 Ankara Savaşında Timur'a esir düşerek Semerkand'a giden Mustafa Çelebi'nin Anadolu'ya dönerek saltanat davasına kalkması ve İzmiroğlu Cüneyt Bey'le Rumeli'deki faaliyetleri, padişahın bunları yenmesi üzerine Bizans İmparatoruna sığınmaları ve İmparatorla mültecilere dair anlaşma.

1421 Padişahın Edirne'ye gelmesi ve birkaç gün sonra vefatı.

Babası Çelebi Sultan Mehmed, Annesi Emine Hâtun'dur. 1403 yılında doğdu. Babasının vefatından sonra, 18 yaşında iken Osmanlı tahtına oturdu. 30 yıl kadar padişahlık yaptı. Döneminde, başta başlıklar olmak üzere, Anadolu Beylikleriyle de savaşlar yapıldı. 1444 Varna Meydan Muharebesini, 1448 yılında İkinci Kosova savaşı'nı kazandı. Son derece azimli, kararlı, cesur ve dindar bir insandı. Kendi sağlığında tahtı bir kaç kez oğlu Sultan Mehmed'e terketmiş, saltanat hırsıyla idarecilik yapmadığını ispatlamıştı. Ülkenin imârı, ilim ve sanat hayatının canlanması için gece gündüz çalıştı. Edirne'deki Üç Şerefeli Camii ve Bursa'daki Muradiye Camii'ni yaptırdı.

Orta boylu, nur yüzlü, güzel huylu ve cömert bir insandı. Devrinin ilim ve tasavvuf erbabına saygı gösterir; onlarla sık sık sohbet ederdi. 3 Şubat 1451 yılında Edirne'de vefat etti. Vasiyetnamesinde oğlu II. Mehmed'in padişah olmasını, cenazesinin Bursa'ya götürülerek defnedilmesini ve üzerine muazzam bir türbe yapılmayıp üstünün açık bırakılmasını istemiştir. Ölümü bir müddet gizli tutulmuş ve II. Mehmed'in tahta geçmesiyle cenazesi Bursa'ya götürülüp defnedilmiştir. Sultan II. Murat'ın en büyük eseri şüphesiz ki, İstanbul'u fethederek yeni bir çağ açan oğlu Fatih Sultan Mehmed Han'dır.

ANI VE HATIRAT

İkinci Murad, uzun boylu, beyaz tenli, doğan burunlu ve gayet güzel yüzlü bir padişabı. Çok güzel konuşurdu. Kendisinin en büyük saadeti, Fatih Sultan Mehmed gibi eşine ender rastlanacak ve çok kıymetli bir zatın babası olmaktı. Sultan Murad, sükûneti ve huzurlu yaşamayı arzu eden fakat icap ettiği takdirde gayet hareketli, cesur ve hiçbir şeyden yılmayan bir kimse idi. Otuz senelik saltanatı müddetince, memleketini çok büyük bir şan ve şerefle idare ederek, emri altında bulunan herkeste, dindar, âdil ve lütfkâr bir padişah nâmı bırakmıştır. Sultan II. Murad'ın çocukluğu Amasya'da geçti. 18 yaşında tahta çıktı.

Şâir ve battattı. Çok iyi bir askerdı.

Muradî mablasıyla şiirler yazmıştır.

Pek meşhur şiirlerinden biri de şudur:
Varalım bir iki gün zikrederim Mevlâyı,
Bize ısmarladılar mı bu yalan dünyayı.

Zamanında Venedik donanmasıyla barb edildi. Selânik yeniden fethedildi. Düzmece Mustafa isyanı oldu ve bu isyanı bastırdı. 1422'de İstanbul'u muhasara etti. 1423' Mora yeniden alındı. 1428'de Germiyan Beyliği Osmanlı topraklarına katıldı. Venedik ve barçlılara karşı Güvercinlik zaferi kazanıldı. 1430'da Selânik yeniden alındı. 1438'de Bosna'ya hakim olundu. 1439'da Belgrad muhasara edildi. 1443'de başlılara karşı İzîlâdi derbendi zaferi kazanıldı. **1444 Temmuz'unda Segadin antlaşması** yapıldı, fakat başlılar sözlerinde durmadılar. İkinci Murad küçük yaştaki oğlunu tahta çıkarınca, ümide kapılarak Osmanlı topraklarına girdiler. Oğlu ikinci Mehmed (Fatih) ordusunun başına babasını başkumandan tayin etti.

ANI VE HATIRAT

Kasım 1444'de Varna Zaferi kazanıldı. Varna Zaferinden sonra Mora'ya ve Arnavutluğa sefer atı. 1448 senesinin Ekiminde başlıklar yeniden saldırdılar. Bu defa da İkinci Kosova Zaferi kazanıldı. 1451 senesinde Sultan Murad bütün esirlerini salıverdi. 47 yaşında olduğu halde Edirne Sarayında vefat etti. Vasiyeti üzerine Bursa'da Muradiye Camii yanına defnedildi. Mezarının üzerini örtmemeyi, kenarlarına hafızların oturup Kur'an okuyabilmeleri için yerler yapılmasını ve Cuma günü mezara konulmasını vasiyet etmişti. Vasiyeti öylece yerine getirildi. Sultan Murad zamanında memleketin birçok yerlerinde, camiler, medreseler, saraylar ve köprüler yaptırmıştır. Bunlardan birisi Edirne'deki **"Üç şerefeli Cami"** dir.

Cami'nin yanında bir medrese ve fakirler için bir imarethane mevcuttur. Yine Edirne'de "Muradiye Camii"ni bina ettirmiştir. bu camiin duvarları ve mibrabı son derece güzel çinilerle süslenmiştir. Bursa'daki "Muradiye Camii"ni ve Ergene Nebri üzerindeki 170 ayaklı "Uzun Köprü"nü de Sultan Murad yaptırmıştır. Silsile-i Sââdât-ı Nakşibendiyye'den, Hâce Yâkub Çarhi (k.s.) Şeyh Emir Sultan, Hacı Bayram Veli, İbn-i Haceri Askalânî, Muhammediye kitabının müellifi Yazıcızade Muhammed Efendi İkinci Murad devrinde vefat eden büyüklerdir. Erkek çocukları: Fatih Sultan Mehmed, Ahmed, Alâaddin, Orhan, Hasan Ahmed (II). Kız çocukları: Şebzâde ve Fatma Hatun.

Düzmece Mustafa

Osmanlı Şebzadesi (1393-1422). Yıldırım Bayezid'in oğlu. Ankara savaşına katıldı (1402), tutsak düştü ve ancak Timu öldükten (1405) sonra Anadolu'ya döndü. I. Mehmet'e karşı ayaklandı (1416), padişahlığını ilan etti (1419). Bizans imparatoru II. Manuel tarafından İstanbul'da Pammakaritos Manastırı'nda koruma altına alındı. I. Mehmet'in ölümünden sonra tahta çıkan II. Murat'ın Bizansla arası bozulunca serbest bırakıldı. Edirne'de ikinci kez padişahlığını ilan etti. Gelibolu yoluyla Anadolu'ya geçip Lapseki'ye geldi. Ancak, komutanlarını II. Murat'ın elde etmesi üzerine Edine'ye döndü, hazinesini alıp Eflâk'a kaçarken yakalandı. Edirne'de kale burcuna asılarak idam edildi.

KİMLİK

II. MURAT

Doğum / ölüm tarihi: 1403 - 3.2.1451

Doğum yeri: Amasya

Öldüğü yer: Edirne

Ölüm sebebi: Felç

Babası: Mehmet I

Annesi: Emine Hatun (Dulkadirli)

Tabta çıktığı tarih: 5.7.1421 - 9.1446 (II. kez)

Tabta çıktığında yaşı: 17 yaş 1 ay

Saltanatının sonu: 1.12.1444 - 3.2.1451 (II. kez)

Tabttan ayrılma sebebi: Mehmet II lehine feragat - Ölüm (II. kez)

Saltanat süresi: 23 yıl 5 ay - 4 yıl 5 ay (II. kez)

Gömlü olduğu yer: Bursa, Muradiye Camisi
yanında, kubbesinin üzeri açık
olan türbesinde.

Mablas ve lakapları: Ebülhayrat; Gazi; Gıyaseddin;
Hüdavendigâr; Koca; Murâdi.

Valilikleri: Amasya (1417 - 1421)

KRONOLOJİ

- 1422** Amcası Mustafa Çelebi ile mücadelesi ve onu bertaraf etmesi.
- 1422** Kısa süren İstanbul kuşatması.
- 1423** Kardeşi küçük şehzade Mustafa Çelebi'nin isyanı, İstanbul kuşatmasının kaldırılması, küçük şehzadenin yakalanıp öldürülmesi.
- 1425** Bizans ile barış yapılması, İzmiroğlu Cüneyt Bey'in bertaraf edilmesi, Menteşe beyliğinin tamamen Osmanlı Devletine katılması.
- 1430** Selanik'in ele geçirilmesi.
- 1431** Yanya'nın ele geçirilmesi.
- 1441** Başarısız Belgrad kuşatması.
- 1443** Avrupa'da Osmanlılar aleyhine ittifak oluşması, müttefiklerin Morava ve İzladı'da Osmanlıları yenmeleri.
- 1444** Müttefiklerle Segedin barışı, II. Murat'ın saltanattan feragâti ve Manisa'ya çekilmesi, yerine oğlu Mehmet'in geçmesi, Segedin barışının müttefiklerce bozularak Balkanlara doğru ilerlemeleri ve Murat'ın başkomutanlığa atanması, müttefikleri Varna'da yendikten sonra tekrar Manisa'ya çekilmesi.
- 1446** Yeniçerilerin Edirne'de Bucuktepe olayını meydana getirmeleri üzerine Murat'ın tekrar padişah olması.
- 1448** Müttefiklere karşı II. Kosova zaferi.
- 1451** II. Murat'ın Edirne'de ölümü.

Osmanlı padişahlarının yedincisi olan Fatih Sultan Mehmet, 1432'de Edirne'de doğdu. Babası Sultan II. Murat, Annesi Hümâ Hâtun'dur. İlk olarak 1444 yılında, ikinci olarak da 1451 yılında tahta çıkmış, 32 yıl padişahlık yapmıştır. Çok küçük yaştan itibaren iyi bir eğitim ve terbiye alarak yetişen Sultan Mehmet, 1453 yılında İstanbul'u fethetmiş, döneminde iki imparatorluk, irili ufaklı onyediyedi devlet, ikiyüzden fazla şehir Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Vefatı sırasında devletin sınırları 2.214.000 km²'ye ulaşmıştır.

Fatih'in Osmanlı padişahları arasında bilimsel, yönetsel ve kültürel sabada ilk sırayı aldığı bilinmektedir. Gerçekten O, Akşemseddin, Molla Hüsrev gibi bilginlerden dersler almış; matematik, tıp ve edebiyata karşı özel bir ilgi duyarak yetişmiş, memleketin imar ve inşasında

büyük bir çaba göstermiştir.

Tarihsel kaynaklar bu büyük padişahın Batı Roma İmparatorluğu'nu ortadan kaldırmak üzere harekete geçtiği sırada, yahudi asıllı bir doktor tarafından zehirlenerek şehit edildiğini bildirmektedir. Şehadeti sırasında 53 yaşında bulunan sultanın cenazesi daha sonra İstanbul'a getirilerek, kendi yaptırdığı Fatih Cami avlusuna gömülmüştür. Ölüm haberi duyulduğunda bütün Avrupalı Hristiyanların ve özellikle Vatikan'ın bayram ettiği, günlerce çan çalınarak bu olayın kutlandığı bilinmektedir. Sultan Fatih'in Şehzade Bayezid, Mustafa ve Cem Sultan adında üç oğlu ve Gevher Sultan isimli bir kızı vardı. **Bunlardan Şehzade Bayezid daha sonra Osmanlı Padişahı oldu.**

ANI VE HATIRAT

Fatih Sultan Mehmet

Fatih Sultan Mehmed Han Hazretleri, uzun boylu, dolgun yanaklı, kırmızı-beyaz tenli, kıvrık burunlu, kolları adaleli ve kuvvetli bir padişah'tı. Devrinin en büyük ulemasından birisi idi. Yedi tane yabancı lisan bilirdi. Âlim, şâir ve sanatkârları toplar ve onlarla sabbetten çok hoşlanırdı. Gayet soğukkanlı ve cesurdu. Eşsiz bir kumandan ve idareci idi. Yapacağı işler hususunda, en yakınlarına bile hiç birşey sızdırmazdı. Fatih Sultan Mehmed'in ömrü seferlerle geçti. Yıkılmaz diye bilinen Bizans'ı yıktı. İstanbul'u fethetti. Ayasofya kilisesini câmîye çevirdi. Kıyamete kadar cami olarak kalmasını istediği bu muhteşem mâbed için mükemmel bir vakfiye yazdırttı. (Başvekâlet Arşivi Tapu Defterleri No: 20, 27, 167, 251) 1127 sene kilise, 481 sene de câmî olarak kullanılan Ayasofya, 1934'de müze haline getirildi. Fatih Enez'i Galata ve Keleş'i Osmanlı topraklarına dahil etti. Limni, İmroz, Şemendirek, Taşoz, Bozcaada ve Bağdat'ı aldı. Belgrad'ı muhasara ettiği zaman çarpışmaya bizzat katıldı.

Alnından ve dizinden ciddi şekilde yaralandı. 1458'de Mora'yı kısmen, bir sene sonra da Sırbistan'ı tamamen aldı. 1461'de Amasra'yı ve İsfendiyar Oğulları Beyliğini Osmanlı topraklarına dahil etti. Trabzon Rum İmparatorluğunu ortadan kaldırdı. 1462'de Romanya, Yayçe ve Midilli'yi aldı. 1463 senesinde Papa'nın büyük gayretleri ile toplanan ve savaşa katılan herkesin altı aylık günahının afolunacağı ilân edilen 20 devletin katıldığı bir haçlı ittifakı ile 16 sene savaştı. 1463'de Bosna'yı fethetti ve Hersek'i de tabiiyeti altına aldı. 1466'da Konya ve Karaman'ı aldı. Arnavutluğu tamamen Osmanlı topraklarına kattı. 1470'de Ağrıboz'u aldı. Uzun Hasan'ı Otlukbeli savaşında yendi. Zafer şükranesi olarak kırkbin esiri salıvererek, hürriyetlerine kavuşmuşdur. 1476'da Boğdan'ı Osmanlı topraklarına kattı. Otuz sene içinde tam yirmibeş seferi bizzat kendisi idare etti.

ANI VE HATIRAT

*Fatih Sultan Mehmed, Venedikliler tarafından tertiplenen tam öndört suikastten kurtuldu. Son suikastten ise kurtulamadı. Venedikliler, bu büyük hükümdarı, aslen bir yahudi olan Moesto Jakopo isimli bir doktor vasıtasıyla zehirleterek öldürmeye muvaffak oldular. **Tarihçi Bobinger'e göre** bu suikastçi doktor, Yakup Paşa ünvanı ile sarayın doktorları arasında bulunuyordu. 1481 Mayısının üçüncü günü yine bir sefere çıkmışken, Gebzede ordugâhında Perşembe günü vefat etti. Papa, Büyük Hakanın ölümünde tam üç gün üç gece bütün kiliselerin çanlarını çaldırarak sevinç ayinleri yaptırdı. İki imparatorluk, dört krallık ve onbir prenslik yıkan büyük hükümdarın cenaze namazını Fatih Camiinde Şeyh Muslibiddin Mustafa Vefa Efendi Hazretleri kıldırdı. Türbesi Fatih Camii yanındadır. (Allah rahmet eylesin.) Fatih, Müslüman Türk Milletine yapmış olduğu büyük hizmetlerle, dünyanın en büyük*

*hükümdarlarından birisi olduğunu ispat etmiştir. İstanbul gibi, cibanın bir incisi olan, bu muhteşem beldeyi Türk Milletine kazandırmıştır. Yapmış olduğu çalışmalar ile, memleketinde büyük çapta bir imar hareketini gerçekleştirmiştir. Bugünün üniversitesi olan (Fatih kulliyesi)ni 1470 senesinde tamamlamış, İstanbul'u fethettiği zaman 8 tane kiliseyi camiye çevirmiş, etrafındaki papaz odalarını da medrese yapmıştır. Ayrıca bir çok Anadolu kasabasında da medreseler yaptırmıştır. **Hız. Eyyûb El - Ensâri'**nin (r.a.) kabri Fatih zamanında keşfedildi. Delâil-i Hayrat müellifi Şeyh Süleyr Cezulî ve Allame Ali Kûşî Fatih devrinde vefat ettiler.*

Erkek çocukları: Mustafa, ikinci Bayezir Cem, Korkut.

Kızı: Gevherhan Sultan.

II. MEHMET (FATİH)

Doğum / ölüm tarihi: 30.3.1432 - 3.5.1481

Doğum yeri: Edirne

Öldüğü yer: Gebze, Hünkâr Çayırı

Ölüm sebebi: Nikris - şeker - zehir (?)

Babası: Murat II

Annesi: Hümmâ hatun (?)

1. kez tahta çıktığı tarih: 1.12.1444

Tahta çıktığında yaşı (I): 12 yaş, 8 ay

Saltanatının sonu (I): 9.1446

Tahttan ayrılma sebebi (I): Babası leyihen terk

Saltanat süresi (I): 1 yıl, 9 ay

Tahta çıktığında yaşı (II): 18 yaş, 11 ay

Saltanatının sonu (II): 3.5.1481

Tahttan ayrılma sebebi (II): Ölüm

Saltanat süresi (II): 30 yıl, 3 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul Fatih Camisi mihrabı
önündeki türbesinde.

Mablas ve lakapları: Avni; Ebülfeth; Fatih; Gazi Hünkâr.

Valilikleri: Amasya (1437 - 1439) (?) Manisa
(1439 - 1444, 1446 - 1451).

KRONOLOJİ

- 1451** Karaman seferi.
- 1452** Rumeli (Boğazkesen) hisarının inşası.
- 5 Nisan - 29 Mayıs 1453 İstanbul'un kuşatılması ve fetbi.**
- 1453** Sadrazam Çandarlı Hali Paşa'nın azli ve idamı.
- 1456** Sırbistan seferi ve başarısız Belgrad kuşatması, Taşöz, Limni, Semadirek ve Enez'in alınması.
- 1457** Arnavut iskender Bey'in Osmanlılar'a karşı başarısı.
- 1459** Mahmut Paşa'nın Semerdire'yi alarak Sırbistan'ı ilbaki.
- 1461** Amasra, Sinop, Trabzon'un alınması, Trabzon İmparatorluğu'na son verilmesi.
- 1463** Bosna seferi ve burasının ilbaki, Osmanlılar'a karşı Venedik - Macar - Arnavut İskender Bey ittifakı, Venedik'le savaşın başlaması.
- 1464** Macar istilasına karşı II. Bosna seferi ve Hersek'in ilbaki.
- 1467** Arnavutluk seferi, başarısız Kroya kuşatması, Venediklilerin Taşöz ve Enez'e hücumu.
- 1469** 70 İsbak Paşa'nın Karaman Seferi.
- 1473** Venediklilerin Osmanlılar'a karşı Akkoyunlu Uzun Hasan'la Otlukbeli savaşı.
- 1475** Boğdan yenilgisi, Gedik Ahmet Paşa'nın Kırım'ı alması.
- 1477** Başarısız Lepanto seferi ve Kroya kuşatması.
- 1479** İşkodra'nın alınması, Venedik'le barış.
- 1481** Gedik Ahmet Paşa'nın Yunan adalarını ve Otranto'yu alması, Padişahın Gebze'de ölümü.

İSTANBUL'UN FETHİ

Mart ayında başlayan inşaat, temmuzun ilk günlerinde sona ermek üzereydi. Yedi bin işçi, geceyi gündüze katarak çalışıyordu. Azametli bir kale ortaya çıkmıştı. 27 metreye yaklaşan üç kule, deniz seviyesinden 82 metre yükseklikte olduğu için, daha heybetli görünüyordu. Kalenin kapladığı saba 31.250 metrakare idi. Bir cami ile iki defa çeşme ilâve edilmişti. Hisarın planını bizzat II.

Sultan Mehmet çizmişti. Boğaz'ın öbür yakasında büyükkedesi Yıldırım Bayezid'in yaptırdığı Anadolubisari'nin karşısında yer alana, "boğazken Hisari" denmişti.

Gerçekten, Boğaz'ı kesiyor, Karadeniz'le Marmara ve Akdeniz, Asya ile Avrupa arasındaki dünyanın en hassas noktasını Osmanlı hâkimiyeti altına koyuyordu. Öyle ki karşılıklı iki kaleye toplar da yerleştirilince, iki deniz arasında Türk iradesi olmaksızın, kuşlar bile uçamayacaktı. İki Türk kalesinin karşılıklı yerleştiği noktada Boğaz'ın açıklığı asgariye, 660 metreye düşüyordu. Maslama ateşle, izinsiz, cebren geçmek isteyen herhangi bir geminin derhal batırılması mümkündü.

Kaleye 400 muhafız ve topçu kondu.

Başlarına Firuz Ağa geçirilidi.

Dört ayda Boğazkesen Hisari'ni tamamlayan Sultan Mehmet, Eylül'ün ilk günü Edirne'ye gitti. İmparator XI. Konstantin, İstanbul şehrinin kapılarını kapatmış, şehirdeki Türk azınlığını hapsedtirmişti. Bu mağrur gencin, Sultan Mehmet'in tehdidi de elbet bertaraf edilecekti. Onun ataları, Bizans'ı tam altı defa kuşatmışlar, fakat düşürememişlerdi. Kuşatmaların birinde bütün Avrupa, ordularını Tuna üzerine göndermiş diğerinde doğrudan Timur gelmiş, bir diğerinde bir şehzade isyan etmiş, velhasıl Bizans kurtulmuştu. Kayserler şebri, Hazret-i Meryem'in manevî himayesindeydi. XI Konstantin, bu kayserlerin sonuncusuydu. Avrupa'nın tek imparatoru olan kayserlerin... Zira Bizans, "Batı Roma" tacını gasbenden Almanya hükümdarlarını imparator saymaz, onlara sadece "rex = kral" diye hitap ederdi. XI. Konstantin Avrupa'nın en büyük hükümdarlık unvanını taşıdığını biliyordu. Bu unvanı, şerefle savunmaya kararlıydı.

İSTANBUL'UN FETHİ

Gemileri Karadan yürütmesi

Edirne'de Türkler'in harp hazırlıkları ayyuka çıkarken, Avrupa, Bizans'ı savunmak için acı şartlar ileri sürmüştü.

Ortodoks ve Katolik mezheplerinin birleşmesi, Ortodokslar'ın da Papa'nın ruhanî semsiyesi altına girmesi isteniyordu. Çaresiz kalarak kabul etti. 1452 yılının 12

Aralık gününde Ayasofya'da Papa'nın gönderdiği kardinal İzidor, Katolik ayini yaptırdı. Bizans halkı, ayini nefretle seyretti.

Elbette Türk hâkimiyeti, altında dinî ve vicdanî hürriyetlerini muhafaza ederek yaşamak, çok daha bayırlı ve şerefli olacaktı. Bizanslılar'ın bu görüşünü, Başbakan Büyük - Duka Lusa Notaras da paylaşıyordu:

– İstanbul'da Tür sarığı görmek, Latin şapkasını görmekten evlâdır, demişti. Başbakanın bu sözünü işitmeyen Bizanslı kalmamıştı. Türkler'e karşı şehri müdafa için ellerinden geleni yapacak, kazanacak veya kaybedecek, fakat asla inanmadıkları bir mezhebe geçmeyeceklerdi.

Boğazkesen Hisarı'nın iki bin metre uzunluğunca haşmetli duruşu Bizanslılar'ın kalplerini titretiyordu ama şehrin surlarının gedik açılmaz sağlamlığına da güveniyorlardı.

Bu surlar orta çağ imkânları ile belki açılmazdı ama, yeni bir devrin imkânlarına karşı da koyabilir miydi?

Sultan Mehmet'in hayal gücü, çevresini bile korkutuyordu. dökümcü ustaları, padişahın çizdiği çapta topların çatlayacağını söylemişler, II Mehmet:

– Siz dökün, ötesine karışmayın, besaplarım tamamdır, çatlamaz, demişti. Top döküldü ve çatlamadı. Taş güllerleriyle atış tecrübesinin yapılacağı, Edirne baskına evvelden, beyecana düşmemeleri için ilân edildi. Baruta ateş verildi. Gülle fırladı. Tarrakası 2.5 mil mesafeden duyuldu. Gülle, bir mil uzağa düştü ve bir kulaç derinlikte çukur açtı. Kayser Konstantin de boş durmuyordu. Surlarını tamir ve takviye ediyordu. İstanbul surlarının yüksekliği, mazgallarda 17, mazgalsız yerlerde 15 metre idi.

İSTANBUL'UN FETHİ

Kalınlık zirvede 4 metre, tabii tabanda daha fazlaydı. Surların önündeki hendek 18.5 metre genişliğinde ve 9 metre derinliğinde bulunuyordu. Surlar birkaç kattı. 30 tane kurşun kaplı kulesi vardı. Bu surların top olmadan, klasik ortaçağ silahları ile delinmesine imkân yoktu. Ancak yıllar süren bir ablukadan sonra şehri açlıkla düşürmek mümkündü. Bunun da fiilen gerçekleştirilmesi imkânsızdı. Şehrin coğrafi durumu, Avrupa'nın vaziyeti, uzun bir ablukadan başarılı netice alınmasını daima önlemişti. Avrupa'dan büyük bir müdahale gelmeden işi çabuk bitirmek şarttı. 1453 yılının şubat ayı gelince II Mehmet, büyük topun Edirne'den İstanbul surları önüne getirilmesini emretti. 50 usta ve 200 işçi, önceden Edirne - İstanbul yolunu son bir dikkatle tesviyeden geçirmişlerdi. Topu 60 manda çekiyor, iki tarafında iki yüzden 400 asker, herhangi bir kayma olmaması için dikkat ediyordu. Martta büyük top, surların beş mil ötesine ulaştı. Bu sıralarda dayı Karaca Paşa, Bizans'a ait Misivri, Ahyolu, Vize, Bigados kasabalarını fethetti ve Aya Stefanos'u (Yeşilköy) mubasara altına aldı. Sonra 10.000 askerle büyük topun başına geldi. Sultan Mehmet, 23 Martta Edirne'den hareket etti. 5 Nisanda surların önüne vâsıl oldu. Otağ-ı Hümayûn, Türkler'in bundan böyle "Topkapısı" diyecekleri Ayios Ramanos Kapısı önüne kuruldu. 1452-1453 kışında şehre Avrupa'dan bayli gönüllü gelmişti. başlıcaları Cenevizli, Venedikli, Katalan, İspanyol, Fransız, Rodoslu, Moralı, Giritli idi. Ceneviz Cumhuriyeti 5 kadirge ve 2.200

asker, Papa 3 büyük gemi dolusu erzak ve 200 asker göndermişlerdi. Papa'nın 30 gemilik donanmasının ve büyük Macar ordusunun da yolda olduğu haberleri alınmıştı. Bilhassa Ceneviz Bizans'ın savunmasına çok ehemmiyet veriyordu. Çünkü şehrin Galata kesimi, Cenevizliler'e aitti. Üstelik Sultan Mehmet, İstanbul Boğazı'nı keserek, Ceneviz gemilerinin Karadeniz'deki iskelelerine engel oluyordu. Bizans'ta Ceneviz menfaatlerini, General Justiniani savunacaktı. Baltaoğlu, Süleyman Bey'in kumanda ettiği dononma, Boğaz'ın ağzında yer almıştı. Vezir Zağanos Paşa, Galata sitesi önündeydi. Bizans, çepeçevre kuşatılmıştı. Baltaoğlu Süleyman Bey, 18 Nisanda Büyükkada, Heybeli, Kınalı ve Burgaz'ı fethetti. Boğaziçi'nde Bizans'a ait olan Tarabya'da alındı. Türk ordusu 100.000 kişiydi. İmparatora teslim olması teklif edildi. Reddetmesi üzerine **6 Nisan 1453'te kuşatma başladı.**

Askeri Müze (İst)

İSTANBUL'UN FETHİ

Türk ince donanmasının karadan yürütülerek Haliç'e indirilmesi

Sultan Mehmet, büyük mücadeleden muzaffer ve galip çıkmaya azimliydi. Ortaçağlar'ın en büyük kalesini yıkmak için yaptırdığı müthiş topları, surların önüne dizmişti. En büyük dört top vardı ki, bir tanesi ancak 2.000 asker tarafından çekilebiliyordu. 2 tonluk gülle atanlar mevcuttu. Sultan Mehmet, havan topunu da icat etmişti. 21 Nisanda bu topu ilk defa olarak, gülesini tepelerden aşarak, Haliç'teki düşman donanmasını üzerine kullandı. Genç hükümdar daha neler icat etmemiştir ki? Füzeler, hareketli zırhlı kuleler ve en mükemmel silâhlar... **Bizanslılar da, üzerine su atılınca büsbütün parlayan ve karışımı asırlardan beri yalnız kendileri tarafından bilinen "Rum Ateşi" ne güveniyorlardı. Büyük topun**

6 Nisanda ateşlenmesiyle savaş fitlen başladı.

Türk topçu kuvveti, her biri dört toptan müteşekkil 14 batarya idi. En büyük top günde 7 ve gecede 1 defa ateşlenebiliyordu. Bunun doldurulması ve soğutulması iki saat sürüyordu. Topların gürültüsü bile, Bizanslılar'ın manevi gücünü altüst ediyordu. Şebri 15.000 kadar Bizans ve Avrupalı asker savunuyordu. Haliç'te büyük bir Bizans - Ceneviz - Venedik - Papalık donanması yatıyordu.

Tekerlekler üzerinde yürüten Sultan Mehmet'in icadı dört büyük kule ile bir dev mancınık, topların yanında büyük hizmet görüyordu. 18 Nisanda Macaristan Kralı Naibi Hunyadi Yanoş'un elçileri geldi. Görülmemiş azamette bir Haçlı ordusunun Tuna üzerinde olduğunu, kuşatma kaldırılmazsa Tuna'yı geçeceği tehdidini savurdu. II. Mehmet, bu tehdide kulak asmadı. Bir haftalık bombardımandan sonra İstanbul surlarındaki tahribat, Bizans için yıkım sayılabilecek mabiyettydi. Şimdiye kadar hiç bir muharasada bu derece mümkün gedikler açılamamıştı. Bunu anlayan II. Mehmet, ilk genel hücum tecrübesine girişerek düşmanın mukavemet azmini denemek istedi. Bu azim, genç padişahın tahmin ettiğinden de fazlaydı. Yüzlerce yıldan beri Bizanslılar'ın bu derece cesur davrandıkları görülmemişti. 18 Nisan gecesi dört saat süren taaruz, başarısızlıkla sonuçlandı. Surların önündeki geniş hendekler aşılamadı. Türkler, hendekleri dolduran mâniaları yakmak istedilerse de Bizanslılar, en büyük fedakârlıkları göze alarak yangını söndürdüler.

İSTANBUL'UN FETHİ

F.Sultan Mehmet atını denize sürerken

Haliç'i kapayan zincir kırlamadı. Oysa kuşatmadan sonuç alabilmek için önce Haliç'i tutmak icap ediyordu. 20 Nisanda şebre yardıma gelen 4 Ceneviz ve Bir Mora gemisinin uygun rüzgârla Haliç'e girebilmesi, Sultan Mehmet'i çok kızdırdı. Bu baleti rubiye içinde atını denize sürdü. Sonradan atını denize sürmesi, nice şair ve ressama konu olacaktı.

II. Mehmet, ters esen rüzgâr falan gibi mazeretler dinleyecek hükümdar değildi.

Baltaoğlu Süleyman Bey'i tokatladı.

Yerine Çalı Beyoğlu Hamza Bey'i kaptan-ı derya yaptı. Durum, Türkler için de tehlikesiz değildi. Papa, büyük bir Haçlı donanması topluyordu. Bu donanmaya

Venedik kadırgaları da katılırsa, Türk donanması başa çıkamazdı. Çanakale

Boğazı henüz kapatılamadığı, açık bir su yolu olduğu için, Türk donanmasının yakılması için değildi. Macaristan'ın önyak olduğu Haçlı ordusu teşebbüsü de, Tuna kuzeyinden Rumeli eyaletlerin tehdit ediyordu. Bu takdirde Sultan Mehmet için

yapılacak şey, kuşatmayı kaldırıp Tuna üzerine yürümekti. Nitekim atası Yıldırım da aynı şeyi yapmaya mecbur olmuştu. İhtiyatlı bir devlet adamı olan Vezîr-i âzam

Çandarlızâde Hali Paşa, 70.000 altın yıllık vergiye bağlayıp Bizans'ı şimdilik kuşatmadan vazgeçmeyi tavsiye etti.

Bütün bir Avrupa ile karşı karşıya gelmek, genç devletin istikbalini kôrletebilirdi.

Ama Sultan Mehmet'in azmi, böyle akıllı ve ihtiyatlı tavsiyeler takılır mıydı? Bu surlar aşılacak, Türk cihan devleti teşekkül edecekti.

Bunun için ne yapmak lâzımdı? Gemileri karadan yürütmek gibi mucizeler mi, güllerle tepelerden aşırarak gibi harikalar mı. Sultan Mehmet bu mucizeleri

göstermeye, bu harikaları gerçek kılmaya hazırdı. Haliç'teki Bizans - Ceneviz -

Venedik - Papalık donanması, 15.000 kişinin başında bulunan Vezir Zağanos

Paşa'nın Kasımpaşa sırtlarında yaptığı müthiş bombardıman altında göz açamıyordu. Haliç'ten çıkıp donanması ile açık denizde vuruşacak güçte değildi...

II. Mehmet'in icadı olan havan toları, Kasımpaşa sırtlarından gülle aşırıp Haliç'i

dövüyordu. Güllerden bazıları Bizans gemilerine isabet edip batırdı. Fakat hava

ateşi, Haliç'e hâkim olmaya kâfi değildi.

Bir gece içinde, düşman haber almadan gerçekleştirilen bu olay akılları tutuşturan bir şeydi.

İSTANBUL'UN FETHİ

F.Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi

Donanma sırtlardan, tepelerden, vadilerden, derelerden geçirilmiş, Boğaz'dan Haliç'e nakledilmişti. Bunun etkisi maddî olmaktan fazla, manevî oldu. Düşmanın son mukavemet gücünü kırdı. Türkler'in mümkün olmayı yapmaya muktedir bulunduğu fikrini verdi. Bu andan itibaren Kayser konstantin için, Haliç'e inen Türk ince donanmasını imba etmekten mübim hiçbir şey yoktu. Fakat ertesi gece

II. Mehmet'in Haliç üzerinde kurduğu köprü, değil bizans'ın Osmanlı Türkü'nün bile aklına durgunluk verecek mahiyetteydi. Bir gece içinde, binden fazla büyük fiçı ve sandal üzerinde muazzam köprü kurulmuştu ki, üzerinden beş asker rabatça yanyana geçebiliyor ve toplar yürütülebiliyordu. 28 Nisanda Kayser, bu köprü'nün ne pahasına olursa olsun yıkılmasını emretti. Fakat bu teşebbüs, 150 Bizans denizcisinin Türk toplarının ateşi altında Haliç sularına gömülmesinden başka bir sonuç vermedi. Ne köprü yıkılabildi ne de bir tek Türk gemisi batırıldı. Çok kızan İmparator, Bizans'taki 260 Türk esirinin, Türkler'e karşı, surların burçları üzerinde başlarının kesilmesini emretti. Bu korkunç emir yerine getirildi.

5 Mayıs'ta Beyoğlu tepelerine de Türk bataryaları yerleştirildi. Düşman donanmasının en büyük kadirgası, bu bataryaların ateşi ile batırıldı. Ama Sultan Mehmet, düşünüyor, en iyi sonuç ne şekilde hareket edilirse alınır diye uyku uyumuyordu. Bir defa, gece yarısından sonra Vezir-i âzam Halil Paşa'yı çadırına çağırdı. Uyanıp acele giyinen Paşa, huzura girdi. Padişah, yatağının kenarında, fakat giyimliydi.

Vezirine dedi ki:

– Yatağımın şu baş yastığımı görüyor musun? Bu yastığı gece yatağın bir ucundan öbür ucuna nakletmekle vakit geçirdim. Kaç defa yattım ve kaç defa gözümü kırpmaksızın kalktım. Başımı, muharebe taslaklarının üzerinden kaldıramadım. Hiç şüphe etme, imanım gibi inan, tez vakitte bu şehir bizim olacaktır! Bizans'ın da topu vardı. Fakat çok ilkel şeyler olduğu için fazla işe yaramıyordu. Ancak Haliç'teki Türk ince donanmasından iki gemi, Bizans'ın top ateşiyle batırıldı. II. Mehmet, büyük mucillere has debası ile yürüyen zırlı kululer yaptırmıştı. Mayıs içinde artık bu kuleleri surlara iyice yaklaştırdı.

İSTANBUL'UN FETHİ

6 Mayıs'ta Topkapısı karşısında, 12 Mayıs'ta Edirnekapısı karşısında iki genel saldırı yapıldı. Türkler'in "yürüyüş" dedikleri bu taarruz, Bizanslılar tarafından durduruldu.

16 Mayıs'ta, kanlı bir lağım muharebesi başladı. Türk istibkâmcılarının köstebek yuvası gibi oydukları toprak altında, iki tarafı arasında amansız boğuşmalar cereyan etti. Birçok yeraltı yolu, iki taraf askerinin cesetleriyle, yol vermeyecek şekilde tıkandı. 18 Mayıs'ta Sultan Mehmet, zırhlı kulelerin en büyüğünü Topkapısı önünde surlara yaklaştırdı. Kulenin içine yerleştirilen toplar, surları, hatta şehrin içini, kolayca dövüyordu. Kuleden atılan molozlar, surların önündeki derin ve su dolu benkeği yavaş yavaş doldurmaya başladı. Aynı gece, İmparator'un başlarında bulunduğu kadın, çocuk, ihtiyar ve sakatların bile katıldığı bir çalışma ile, doldurulan benke boşaltıldı.

Fakat artık 600 ilâ 2000 kiloluk gülle atan topların açtığı gedikleri tıkmak, Bizans halkının gücü dışında bir iş haline gelmişti. Yirmidört saat nefes almadan çalıştıkları halde Bizanslılar, birçok büyük gediği kapatamaz hale geldiler.

23 Mayıs'ta II. Mehmet, şehrin düşmek üzere olduğuna, hiçbir şeyin Bizans'ın kurtaramayacağına karar verdi.

Şehrin yağma edilmesini istemiyordu.

İmparator'a teslim olmasını teklif etti.

Zira o çağın devletler hukukuna göre, kendiliğinden teslim olan şehirler yağma edilemezdi. Zorla girilen şehirlerde galip taraf, istediğini yapmakla serbestti.

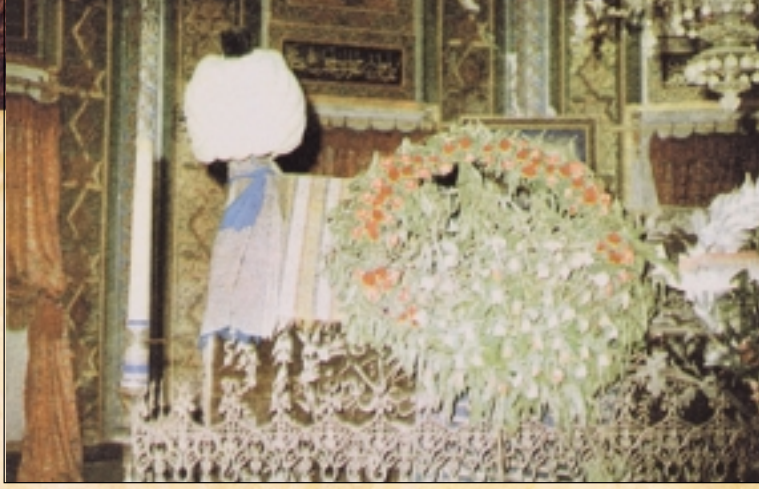
Genellikle Türk yasası, zorla düşürülen şehirlerin bir saatle üç gün arasında yağmasına izin veriyordu. Fakat elinde silâhı olmayan düşman öldürülemezdi.

XI. Konstantin bu amaçla gelen elçi İsfendiyaroglu Kasım Bey'e şöyle cevap verdi:

– Padişah barış istiyorsa, dedi; kuşatmayı kaldırsın. O takdirde, ne kadar ağır olursa olsun, istenen yıllık vergiyi kabul edeceğim. Şehri teslim etmeye gelince, ne benim, ne de bir başkasının iktidarı dahilinde değildir. Ölmeye hazırız! İmparator bu cevabı verdiği zaman, şehrin artık birkaç günden fazla karşı koyamayacağını da, uluslararası savaş hukukunun kurallarını da biliyordu.

Bu kaidelere göre şehir üç gün yağma edilebilir, İmparator şahsen harp esiri sayılır; bütün halk esir sıfatıyla muamele görür; kimse izinsiz şehri ter edemez, kiliselerin hepsi veya bir kısmı camiye çevrilebilir veya tahrip edilirdi.

İSTANBUL'UN FETHİ

F.Sultan Mehmet'in sandukası

26 Mayıs'ta gelen Macar elçilere, tehdit dozunu son derecesine kadar artırmışlardı. Haçlı donanmasının Çanakkale ağzında, Haçlı ordusunun da Tuna üzerinde olduğu bildiriliyor; kuşatma "hemen" kaldırılmadığı takdirde, Sultan Mehmet'in müstakbel akıbeta katlanması icap ettiği söyleniyordu. Bu sevimsiz haberler, Türk ordusu ve devlet adamları içinde az çok tesir yapmaktan geri kalmadı. Halil Paşa başta olduğu halde, kuşatmanın kaldırılmasının bayırlı olduğunu söyleyenler çoğaldı.

Fakat II. Mehmet'in hocası Ak Şemsettin:
– Ey asker, dedi; biliniz ki bu fetih, Cenâb-ı Hak katında, size ve sultan Mehmet'e takdir kılınmıştır. Kim ki bundan şüphe eder, imandan sapmış olur!

II. Mehmet, 28 Mayıs'ta, ordusuna uzun bir hitabede bulundu. Söz söyleme gücü de diğer meziyetleri derecesinde olan genç hükümdar, sanki askerini büyülemişti. Padişah, surlara ilk çıkacaklara dirlikler ve mansıplar vereceğini, neferse, zabıt; zabıtse, subaşı ve alaybeyi; subaşı ve alaybeyi ise, sancak beyi; sancak beyi ise, beylerbeyi; beylerbeyi ise, vezir yapacağını bildirdi.

Bizanslılar da, yaklaşan mukadderat anında cesaretlerini kaybetmiş değillerdi. Ancak Türkler derecesinde harp sanatını bilmiyorlar ve kabramanlık gösteremiyorlardı. 28 Mayıs gece Sultan Mehmet, bütün çadırların kuvvetli ışıklarla aydınlatılmasını emretti. Türk ordugâhında ne kadar mum ve meşale varsa yakıldı. Bütün sular boyunca çepeçevre bir aydınlık oldu. Karada ve denizde yakılan ışıklar, bir ağızdan getirilen tekbir sesleriyle, bütün İstanbul'u, Galata'yı, karşı yakada bulunan Üsküdar'ı, güneşin ışığından fazla aydınlatıyor ve gök gürültüsünden fazla inletiyordu. 29 Mayıs sabahı, daha güneş görünmeden, II. Mehmet, sabah namazını kıldı, atına bindi, bütün maiyeti ile ön saflara gitti. Güneşin ilk ışıklarıyla şiddetli top sesleri duyulmaya başladı. Bu ateşin himayesinde Türk askeri, sulara tırmanmaya çalışıyordu. 28 Mayıs'ta 29 Mayıs'a bağlayan gece, bütün Bizans ayaktaydı. Kimse uyumamıştı. Ayasofya'daki ayinden çıkan Kayser Konstantin, Tekfur Sarayı'nda birkaç saat dinlendikten sonra, topkapısı önüne gelmişti.

İSTANBUL'UN FETHİ

Topkapı Sarayı

Kesin netice, bu kesimde alınacaktı. Bunu II. Mehmet kadar, XI. Konstantin de bissetmişti. General Justiniani yaralanıp çekilmişti. İmparator'un yanında Prens Theophilos Paleologos ve Prens Demetrios Kantakuzinos vardı. Mehter ve tekbir sesleri kilometreler boyunca inerken, deniz piyadesini teşkil eden donanma azapları, canlarını dişlerine takmış, Marmara üzerindeki deniz surlarına tırmanmaya uğraşıyorlardı. Topkapısı önündeki çatışma ise kıran kıranaydı. Türk askeri, Topkapısı kesiminde surlara dayanan merdivenlere tırmanıyor, bir kısmı başarılı oluyor, bir kısmı ise hemen şehit ediliyordu. Şehrin içinde balk, zırbılı Türk askerlerini surların üzerinde çarpışırken görüyor, dehşete kapılıyor, kiliseleri dolduruyor, sokaklar ve evler boşalıyordu. Devamlı çalan çanlar son anın geldiğini ibtar ediyor, kaçmak istemeyen balk, Bizans askeriyle omuz omuza vuruşuyordu. Arka arkaya Topkapısı'ndan surlara tırmanmak isteyen iki saf Türk askeri, püskürtüldü. Bizanslılar, Rum Ateşi ile Türk askerlerini yakmaya çalışıyor, büyük taşlarla eziyorlardı.

Topkapısı önünde bulunan II. Mehmet, daima taze birliklerle bu kesimi takviye ediyordu. İmparator, yedek son neferini Topkapısı önüne sürerken, yaralı Cenevizli General Justiniani'yi şeref meydanına çağırıyor, fakat ondan: "Tanrı'nın Türkler'e açtığı yolu takip edeceğim" cevabını alıyordu. Saat artık yediye gelmek üzereydi. Justiniani'nin çekilmesinden doğan savunmanın ani durgunluğu, durumu bütün dikkatiyle takip eden II. Mehmet'in gözünden kaçmadı. Dördüncü saf Türk askerinin de Topkapısı surlarına tırmanmasını emretti. bu emrini bildirdiği zaman, bunun nihaî hücum olduğunu tamamen anlamıştı. Ulubathı Hasan adında küçük rütbeli ve pek genç bir subay, emrindeki 30 askerle beraber, diğer hücum kollarında önce davrandı. Padişahın sancağını Topkapısı surlarının üzerine dikti. Aynı anda Bizanslılar'ın birçok koldan başlattıkları ateş, ok ve taşlarla şehit oldu, ancak diğerleri sancağı düşüremediler. Türk bayrağını Topkapısı üzerinde gören ve ondan itibaren "Fatih" unvanına hak kazanan II. Mehmet, atından indi ve toprağa secde ve Allah'a şükretti.

İSTANBUL'UN FETHİ

Boğaz Kesen (Rumeli Hisarı)

Topkapısı ile Eğrikapı arasındaki kesim, gerek Osmanlılar, gerekse Bizanslılar için, insan cesedinden geçilemeyecek hale gelmişti. Topkapısı surları üzerine padişah sancağının dikilmesinden birkaç dakika sonra, Türkler'in "Cambazhane Kapısı" dedikleri

Kerkopoorta Kapısı da Osmanlı askerinin eline geçti. İlk Türk askeri, buradan şehre adım attı. Topkapısı ile Eğrikapı arasında birinci suru aşan Türkler, birinci surla ikinci sur arasındaki boşluğu da işgal ettiler. Her

iki kapıdan şehre girmeye başladılar. İstanbul'a giren ilk birliğin başındaki subay öylesine beceriyle hareket etti ki, şehrin içine doğru dalmak basiretsizliğini göstermedi;

surların arkasındaki Bizans askerinin arkasına yerleşip birliğini durdurdu. Bunun üzerine Bizanslılar, surları bıraktılar, bu birliği ezmek üzere hareket geçtiler.

Zira ricat hatlarının kesilmesinden korkmuşlardı. Fakat Türk askerini şehirde gören halk, Ayasofya istikametine yığılmıştı. Şehre giren ilk birliği, ardı arkası tükenmez Türk bölükleri takibe başlamıştı.

Bunu durduramayacakları kadar Topkapısı içinde asli kuvvetlerini de yok olmaktan kurtaramayacaklarını anlayan Bizanslılar, kaçmaya başladılar. Topkapısı kesiminde öylesine içli dışlı bir

vuruşma oldu ve küçücük bir sahaya her iki taraftan o kadar asker yığıldı ki, yaralanmış olan Kayser Konstantin, yere düştü ve ayaklar altında ezildi. 49 yaşındaki İmparator'a sonuncu darbeyi bir azap neferinin indirdiği söylendi.

Prens Kantakuzinos da bu karışıklıkta öldü. Bizanslı firarîleri şehrin içinde gören halk, büsbütün yıldı. Şehre giren Türk askeri, teker teker sur kapılarını açıyor, büyük Türk birliklerinin geçmesini sağlıyordu.

– Haliç sularını – Cibali semtine adını veren – Cebe Ali Bey, Tekfursaray surlarını Karaca Paşa, Marmara surlarını Kaptan-ı Deryâ Hamza Bey yardılar. Türk askeri bu kesimlerden de Bizans'a görmeye başladı.

Vezir Zağanos Paşa'nın büyük birlikleri de girince, Türk askeri, birkaç koldan, Ayasofya istikametinde ilerlemeye başladı. Direniş gösteren Bizans ordusunun artıkları temizlendi. Artık hiçbir direnişinin öneminin kalmadığı anlaşıldığı anda Türk Ordusu, silâhla karşı koymayan şabısların öldürülmemesi emrini aldı. Katolik ve Ortodoks kiliselerinin birleştiğinin ilânından beri aylardır Ayasofya'ya uğramayan Bizans halkı, büyük mabede dolmaya ve bir meleğin çıkarak mucize göstermesini beklemeye başladı.

İSTANBUL'UN FETHİ

Daha sababtı. Öğle olmamıştı. Her taraftan şehre giren Türk ordusu, Aksaray civarında birleşmiş ve saf düzeni almıştı. Şehrin belli başlı bütün mevkillerinde Türk bayrağı dalgalanıyordu. Bizans, tarihin yirmidokuzuncu kuşatmasını geçirmiş, yirmisekizinde kurtulduğu halde bu sonuncusundan mağrur surlarını fatihlere açmıştı. Yalnız Babçekapısı'nda Giritli denizciler silâhlarını bırakmamış, vuruşuyorlardı.

Bu kabramanlık, padişahın hoşuna gitti.

*Esir alınmamaları, silâhlarıyla beraber gemilerine binip Girit'e gitmeleri için emir verdi. II. Mehmet, öğle zaferi Topkapısı'ndan şehre girdi ve **"Fatih" ve "Roma İmparatoru"** sıfatıyla Ayasofya'ya geldi.*

Mabette kadınlık, erkekli onbinlerce Bizanslı toplanmıştı. Başlarında Ortodoks âleminin en yüksek rütbeli rahipleri vardı. Doğu Roma Fatibi atının üzerinde mabedin kapasında görünce, bütün cemaat ağalayarak secdeye kapandı, zemini öptü. Büyük Türk Hakanı, onları eliyle sessizliğe ve sakinliğe davet etti:

– Kalkınız, dedi; ben, Sultan Mehmet, hepinize söylüyorum ki, bu andan itibaren, artık ne hayatınız, ne de hürriyetiniz için gazab-ı şâhânemden korkmayınız!

Fatih, Ayasofya'yı gezdi ve mabedin camiye çevrilmesini emretti. Sonra şehrin belli başlı yerlerin ve imparatorluk saraylarını gezdi. İmparator'un öldüğünü öğrenince üzüldü. Cesedini buldurttu. Sonra şehrin dışındaki otağ-ı humâyûnuna gitti.

Ertesi gün 30 Mayıs çarşamba idi. Fatih Sultan Mehmet'in fermanları okundu. Saklanan halkın hiçbir şeyden çekinmeksizin meydana çıkmaları, evlerine dönmeleri, malları, ırzları, canları, din ve mezhep hürriyetleri, millî örf ve âdetlerinin tamamen Türk kanunlarının himaye ve teminatı altında bulunduğu ilân edildi.

Fatih, Bizans rahiplerini toplayarak kendilerine yeni bir patrik seçmelerini emretti. Seçilen yeni "Ciban Ortodoks Patriği" Georgios Skolarios'u "Gennadios" adıyla tasdik etti patriklik tahtına oturmasına izin verdi. Patriği yemeğe davet etti ve kendisiyle dinî ve felsefî konularda sohbet etti.

Patriklerin bundan böyle vezirlere yapılan teşrifatla muamele görmelerini buyurdu. Bir gün içinde bütün bu davranışlarla yalnız mağlup şehir halkının değil, bütün Ortodoks âleminin saygı ve sevgisini kazandı.

Ortodoks'luğu himayesine aldı ve Katolik âleminin başkanı Papa'ya büyük darbe indirdi.

İSTANBUL'UN FETHİ

Ortakapı (Bâb - 1 selam) Divan - 1 Hümayun toplantılarının yapıldığı yer

Haziran'ın ilk günü, cumaya rastlıyordu. Ayasofya'da ilk cuma namazı kılındı. Mozaik tasvirler, olduğu gibi bırakıldı. Fatih, bu şekilde davranmak, yeni bir patrik seçtirip tasdik etmek, "Roma İmparatoru Kayseri-i Rûm" olduğunu göstermiş oldu. Çünkü cihan Patriği seçtirip tasdik etmek, ancak Roma imparatoru olan kişinin iktidarında idi. Eğer Ortodokslar'a baskı yapsaydı, onları Papa'nın kucağına atmış, Katoliklik'le birleşmelerini hazırlamış, karşısına tek bir Hristiyan âlemini almış olurdu. Fâtih, İstanbul'u devletin taht şehri ilân etti. Anadolu ve Rumeli'den birkaç ay içinde 5000 ailenin getirtilip şehre yerleştirilmesini emretti. İstanbul'un tamir ve imarına başlandı. Bursa subaşı Süleyman Bey, "İstanbul subaşı" unvanıyla emniyet müdürü yapıldı. Şehrin idaresi, ilk "İstanbul Kadısı" sıfatıyla Hızır bey - Çelebi'ye tevdi edildi. Fatih, 21 Haziranda şehirden ayrıldı. Edirne'de halkın çılgın sevinç tezahüratlarıyla karşılandı. İstanbul'da sadece 1500 asker bırakması, artık hiçbir direnişten korkulmadığını gösterir. Bundan sonra padişahının büyük meşgalelerinden biri, yeni taht şehrinin kalkındırılması oldu.

Esir düşen bizans askerleri, görülmemiş bir olay olarak, günde 6 akça gibi yüksekçe bir yevmiye ile şehrin imarında çalıştırıldı. İnşaat bitince bu askerler, biriktirdikleri parayla hürriyetlerini satın aldılar. İstanbul'un fethinin ve Doğu Roma'nın düşmesinin etkisi, bütün dünyada muazzam oldu. Avrupa'da korkunç bir felaket sayılan ve biraz da romantik sebeplerle büyük üzüntü yaratayn bu eşsiz olay İslâm âleminde sevinçle karşılandı. Mısır - Suriye Türk - Memlûk Sultanı, Fatih'e elçiler göndererek tebriklerini bildirdi. Şam, İskenderiye, Halep, Kudüs, Mekke, Medine gibi büyük Memlûk şehirlerinde şenlikler yapıldı. İstanbul'un Fethi, Türk tarihinin de en mühim ve şerefli hadisesi oluyor, yeni bir çağ açıyordu. Avrupa'daki yankılar, biraz başka türlü olmuştu. "Batı Roma" tacını taşıyan Almanya imparatoru III. Friedrich, 37 yaşında, genç bir hükümdardı. "Doğu Roma" tacının bir Müslüman hükümdara geçmesindeki anlamı biliyordu. Çünkü şimdiye kadar nasıl Bizans imparatorları, Almanya hükümdarlarını Batı Roma imparatoru saymamış, kendilerinin tek Roma imparatoru olduğunu iddia etmişlerse, onlardan kat kat güçlü olan Fatih'de aynı şeyi yapacaktı.

İSTANBUL'UN FETHİ

Ayasofya

III. Friedrich, dünyanın birinci denizci devleti olan Venedik'in "doğ" denen cumburbaşkını Francesco Foscari ile buluştu. Doğu Roma'nın düşmesinin Avrupa için vahim olabilecek neticeleri uzun boylu görüşüldü.

Papa, 1 Şubat 1454'ten itibaren Türklere'e karşı eline silâh alan her Hristiyanın doğrudan doğruya cennete gideceğine dair ferman (İndulgence) yayınladı. Papa'nın emriyle, Türkler'e karşı harpte kullanılmak üzere bütün başpiskopos, piskopos, manastır ve kiliselere, vergi tarh edildi. Bunun dışında bütün Hristiyanlar'a "kutsal harp vergisi"

konuldu. ve bunu ödemekten kaçınan Hristiyan'ın aforoz edilip cemiyetten koparılıp çıkarılacağı ilân olundu.

Yine Papa'nın emirleriyle, herhangi bir Müslüman'a silâh, erzak ve harp malzemesi satan hristiyan en ağır işkencelerle öldürülecekti. İslâm âleminin varlığı ortadan kaldırılınca kadar, bütün Hristiyan devletleri aralarında anlaşma yapacak, savaşmayacak ve bu barış titizlikle korunacaktı. Bütün bu kutsal emirlere aykırı hareket eden Hristiyan kim olursa olsun, ateşe yakılacaktı. Eğer itaatsizlik bir cemaat, ülke veya devletçe yapılırsa, bu cemaat, ülke ve devlet, toptan aforoz edilecekti. Bu emirleri tatbik kabiliyeti yoktu. Dünya, kesin çizgilerle ikiye bölünemezdi.

Müslüman ve Hristiyan âlemleri arasında, çok işlek bir ticaret vardı. Bu ticaret kesilmesi, Müslümanlar'a az zarar verir, fakat Avrupa için yıkım olurdu. Çeşitli sebeplerle çıkarları çatışan Avrupa devletleri arasında da uzun bir barış olamazdı.

1454'te Bavyera'nın Rengensburg şehrinde bütün Avrupa hükümdarlarının katılacağı bir meclisin toplanmasına karar verildi. Bu meclis, Türkler'e karşı tertip edilecek Haçlı seferinin gerçekleştirilmesi tedbirlerini görüşecek ve karara bağlayacaktı. Ancak, yalnız o sırada Avrupa'nın güçlü hükümdarlarından biri olan Burgonya dukası II. Philippee le Bon'un meclise bizzat geldiği görüldü. Bu hükümdar, Niğbolu'da Fatih'in büyük dedesi Yıldırım'a esir düşen Korkusuz Jean'ın oğlu olduğu için, hanedanına leke süren Osmanogulları'na karşı çok hınçlıydı. Fakat o dahi, Almanya imparatoru veya Macaristan kralı gibi Avrupa'nın en güçlü kara devletinden birinin hükümdarı bizzat başkumandanlık ettiği takdirde bir Haçlı seferine katılabileceğini söyledi. Şüphesiz, babasının akıbetine uğramaya niyetli değildi. Diğer bütün hükümdarlar, Regensburg'a ancak elçilerini gönderdiler.

İSTANBUL'UN FETHİ

Fatih'in Tulgası (Topkapı Sarayı Müzesi)

Bunun üzerine Papa 4 Temmuz 1454'te Fransa, İngiltere, Bohemya, Macaristan, Polonya, İsveç, Norveç, İskoçya, Aragon (Katalonya) kralları ile venedik ve Ceneviz cumhurbaşkanlarına, bütün bağımsız duka ve prenslere ikinci bir davetname yolladı. Bunu da kulak asan çıkmadı. Buna rağmen Fatih, Doğu'da ve Batı'da 25 kadar Hristiyan ve Müslüman devletinin eninde sonunda kendisine karşı birleşeceklerini hesaplayabiliyordu. Bu müthiş koalisyonu kırdığı takdirde, Türk Cihan Devleti gerçekleşmiş olacaktı. Çağ değiştiren Fatih, İstanbul'un fethinden sonra, Türk cihan devletinin temellerini atmak için, dünya çapında bir faaliyete girişti. Bitip tükenmek bilmez bir faaliyete... İlk iki sefer-i hümayûnunu Karaman ve İstanbul üzerine yapan Fatih, bundan sonra birbiri ardına seferlere çıktı. Yılda birden fazla sefere çıktığı oluyordu. Enez'i fethetti. Kırım'a donanma gönderdi. İlk Sırbistan seferini yaptı. Kuzey Ege Adaları'nı aldı. Rodos'u iki kez kuşattı. İkinci Sırbistan seferine çıktı. Boğdan (Moldavya) prensliğini himayesine aldı. 3. Sırbistan seferi başladı ve babasından sonra ikinci defa Belgard'ı kuşattı. Bu kuşatma sırasında aldığı yaralardan, Macaristan Kralı Naibi, ünlü Türk düşmanı Hunyadi Yanoş, öldü.

İlk Mora, 4. Sırbistan ve 2. Mora seferleri birbirlerini takip etti. Semendire fethedildi ve Sırbistan devleti ile Mora'daki Paleologos prenslikleri Türkiye'ye katıldı. Cenevizliler'den Amasra'yı alan Fatih, İsfendiyar seferine çıktı ve Candar Beyliği'ne son verdi. 1461 yazında, ikinci bir imparatorluğu, Trabzon'daki Rum (Bizans) imparatorluğunu fethetti. Paleologos hanedanı gibi Komninos hanedanına da son verdi. Güney Karadeniz kıyıları, Gürcistan'a kadar Osmanlılar'ın oldu. Kuzey Anadolu birleştirildi. Amasra, Trabzon, Rize gibi, Anadolu'da Türkler'in elinde bulunmayan son yerler fethedildi. İlk Bosna seferinde Yayçe alındı. Midilli'nin fethini, ikinci ve üçüncü Bosna ve ikinci Karaman seferleri takip etti. Sonra ilk ve ikinci Arnavutluk sefer-i hümayûnları başladı. Büyük Ağrıboz adası, Venedikliler'den alındı. Türk akıncıları Venedik kapılarında göründüler. Avrupa, dehşetle titredi. Macaristan Kralı Matthias Corvinus, Fatih'in şahsi düşmanıydı. Çünkü babası Hunyadi Yanoş, Fatih'le savaşırken ölmüştü. Sultan Mehmet'in elçisinin başına çadırını yıkmak suretiyle hakaret etti. bunun üzerine Padişah, İshak beyzâde İsa Bey'e, Macarlar'ı cezalandırmasını emretti.

İSTANBUL'UN FETHİ

Haremde iç avlu Topkapı Sarayı

1471 baharında Bosna Sancak Beyi ve akıncı kumandanı Gazi İshak Bey, 25.000 akıncı ile Hırvatistan, Karniyol, Karintiya, İstirya ve Slovenya'yı çiğnedi. 20.000 esir aldı. Bu seferde yüzlerce küçük birliğe ayrılan akıncılar, Venedik kapılarına dayandılar.

Venedik şehrinin kulelerinden, Türk akıncılarının at koşturdukları, dehşetle seyredildi. Ertesi yıl 1472'de tekrar Slovenya'nın merkezi Ljubljana vuruldu.

Türk akın düzeni şöyleydi: Belirli yerlerde akıncı ordusu parçalara, o parçalar birkaç konak sonra genel belirli yerlerde daha küçük parçalara ayrılır, bu şekilde yol alırlardı. Her birliğin yakacağı şehir ve kasabalar, önceden tayin edilirdi. Dönüşte birlikler, gene belirli yerlerde, fakat evvelce ayrıldıkları mevkilerde olmamak üzere birleşirler, birkaç birleşmeden sonra tekrar tek ordu haline gelip yurda dönerlerdi. Bu hal, düşman ülkelerini dehşet içinde bırakır, yıldırımlar ve kasırgalar gibi esip geçen akıncıların nerede, ne zaman bulunacakları hakkında yüzlerce söylenti çalkalanırdı. Venedik ve Macaristan'a baş eğdiren akıncı beylerinden Mihaloğlu Gazi

Ali Paşa, hayatı boyunca Tuna nehrini kuzeye doğu tam 330 defa geçmişti. Varadin şehrini fiilen zaptedip yağmaladığı 1473 akınını 18.000 askerle yapmış, 60.000 esir ve 900.000 hayvan sürmüştü. Bu şekilde,

düşmanın bütün istisadî ve askeri gücü kemiriliyordu. 1474'de Polonya'ya yapılan dokuzuncu büyük akın, bu devleti de sindirdi. Akını yöneten, Fatih'in en değerli beylerinden Bali Bey'di ve Polonya işlerinin uzmanı sayılıyordu. bazı akınlara 40.000, hatta daha fazla akıncı katılıyordu. 1478 Venedik akını 15.000 kişiyle yapılmasına rağmen dehşet verici oldu. Başkumandan, İskender Paşa idi. Yanında Mihaloğlu Ali ve Malkoçoğlu Bali Beyler vardı. Friol, sonra Goriza şehrini alan İskender Paşa Isonzo ırmağına varınca, 15.000 akıncı daha iltihak etti. 30.000 askeri olan İskender Paşa, ordusunun yarısını Türkler'in "Aksu" dedikleri Isonzo'nun beri yakasında bıraktı. Diğer 15.000 kişiyle nebri geçti. Çok sarp olan ve yayaların bile geçemediği yerlerden akıncılar, atlarını kayalardan ve yarlardan atlamak suretiyle geçiyorlardı. Bütün Venedik ovası, baştan başa tahrip edildi. Bu akınlarda Türkler'in Alp geçitlerinden çok mahirane geçmeleri, muntazam düşman ordusu bulunan yerleri bilmeleri ve böyle yerlere uğramamaları Avrupa'da fazlasıyla dikkati çekti. Avrupa'da kudretli bir Türk casusluk şebekesi olduğu anlaşıldı. Fakat özellikle İtalya ve Almanya'da çok faal olan bu şebeke, ele geçirilemedi.

İSTANBUL'UN FETHİ

Arz odası

Fırat'la Tuna arasında Türk cihan devletinin temelleri atılıyordu. Birçok Avrupalı devletin, başta Venedik ve Macaristan olmak üzere, Yakın Doğu, Ege ve Balkanlar'daki çıkarları geniş ölçüde sarsılmıştı. Bunun üzerine Avrupa devletleri, Fatih Osmanlı'sına karşı birleştiler. Bu, harikulade bir birleşmeydi. Bu defa Hristiyan dünyası, birçok Asya, batta Müslüman ve Türk devletini bile ittifak dairesine almış ve Osmanlılar'a karşı silâh çektiymişti. Fatih döneminde Osmanlılar, 30'dan fazla devletle, tek başına, müttefiksiz, tam 16 yıl süren büyük bir savaşa girdi. Bu savaş, Türk cihat devletinin geleceğini işaret ediyordu. Müttefikler, Osmanlı ülkelerini aralarında ne şekilde paylaşacaklarını şimdiden kararlaştırmışlardı. Macaristan ve Venedik Balkanlar'dan Akkoyunlu'lar ise Anadolu'dan arslan payını alacaklardı. Savaş başladığı zaman Osmanlı donanması, Venedik donanmasından sonra, dünyanın ikini deniz kuvvetiydi. Osmanlı ordusu ise, dünyanın hiç bir devletiyle karşılaştırılmayacak bir farkla birinciydi. Fatih gibi dâhi bir kumandan bu kuvvetle, karşısındaki harikulade koalisyonu parçalayabilirdi. Ancak Sultan Mehmet, denizlere de hâkim olmadıkça karalarda uzun vadeli işler yapılamayacağını anlamıştı. İlk hedef, Venedik donanmasını geçmekti.

Savaşın sonralarına doğru fevkalade gayretlerle Venedik donanması geçildi. Osmanlılar ilk defa olarak dünyanın birinci deniz kuvvetine sahip oldular. Bir devir gelecek, Osmanlı donanması da, ordusu derecesine varacak, dünyanın geri kalan bütün deniz kuvvetlerinin toplamından daha güçlü seviyeye erişecekti. Osmanlı devletinin en kudretli düşmanı ne Venedik, ne Macaristan, ne Almanya idi. bu düşman diğer bir Türk devleti, İran'ı, Irak'ı, Doğu Anadolu'yu, Güney Kafkasya'yı elinde tutan Akkoyunlular'dı. **Akkoyunlular ve onların sultanı Uzun Hasan Bey.**

Uzun Hasan Bey, Osmanlı Devleti'ni yıkmak, hiç olmazsa Rumeli'ye atarak Anadolu'yu ele geçirmek istiyordu. Osmanlılar'ı Hristiyanlar'la fazla temas ettiği için "çıtak", yani Türk'lüklerini kaybetmiş sayıyordu. Halbuki kendisi, gaziler banedanı Osmanogullarına karşı Haçlılar'la birleşmekte millî ve dinî bir sakınca görmemişti. Karamanogulları tarafından kışkırtılıyordu. Uzun Hasan, Timuroğulları'ndan Türkistan İmparatoru Sultan Ebû - Said Mirza'yı yenmiş ve öldürmüştü. Karakoyunlular'dan İran'ın Türk İmparatoru Cihân - Şâh'ı da yenip öldürmüştü. Bu zaferler başını döndürmüştü. Elbet Osmanlılar'ın da canına okuyacaktı. Avrupa'nın bütün ümidi, Akkoyunlular'daydı.

İSTANBUL'UN FETHİ

Uzun Hasan, kendini ikinci bir Timur sanıyordu. Fakat bütün kudretine rağmen, büyük Timur'un ne gücüne, ne de şahsiyetine sahip değildi. Ama o, bunu fark edemiyordu.

Kendisini Fatih'e eş görüyordu. Tebriz'de Venedik elçisi Catherino Zeno'ya:

– Osmanoglu'na her taraftan aynı zamanda çullanalım, demişti; öyle ki, bir daha kendine gelemesin ve mümkünse adı, ebediyen dünya yüzünden kalksın! İstanbul'a, Fatih'e yeğeni Murat Mirza'yı gönderdi. Timur'un vârisi olduğunu, Fatih'in büyükbabası I. Mehmet nasıl Timur'a vergi veriyor idiye, Fatih'in de kendisine vergi vermesi gerektiğini bildirdi.

Fatih, bu akıl almaz küstahlık karşısında soğukkanlılığını kaybetmedi, hislerini sakladı:

– Yakında, dedi; bizzat Doğu Anadolu'ya geleceğim. O zaman bu vergi meselesini ballederiz!

Fatih düşmanlarından birkaçıyla vuruşurken birkaçını uyutmaya, barış ve çıkar vaadiyle oyalamaya çalışıyor, fakat her yıl birbiri üzerine darbeler indiriyordu. Büyük Savaş'ın kaderi, nihai Osmanlı - Akkoyunlu vuruşması üzerine düğümlenmişti. 18 Ağustos 1472'de padişahın üç oğlundan Şehzâde Mustafa, Kireli meydan muharebesinde bir Akkoyunlu ordusunu yok etti. Başkumandan olan Uzun Hasan'ın yeğeni Yusufça Mirza, kardeşleriyle beraber Osmanlılar'a esir düştü.

Ancak bu, Akkoyunlular'a ezici bir darbe değildi. Bu darbeyi, bizzat Fatih indirecekti. Sultan Mehmet, 22. seferi-i hümayûnu olan Akkoyunlu seferine çıktı. 190.000 kişiyle ve beş kolordu halinde Uzun Hasan'ın üzerine yürüdü. Erzincan'la Tercan arasında "Başkent", "Başköy" ve daha çok "Otlukbeli" denen yerde iki Türk hükümdarı, Anadolu'ye çekeceklerdi. Uzun Hasan, Osmanlı kudretinin ne derecelere eriştiğini kulaktan işitmiş, fakat gözleriyle görmemişti. Fatih'in ordusu Otlukbeli sahrasına girerken, bu gözlemi yapmak imkânını buldu. Düşmanın saf nizamını,

yürüşünü, teşkilâtını, silablârını, giyim kuşamını gördü.

– Vay kahpe Osmanoglu, dedi; ne derya düzmüş!

Ve bu "derya"da boğuldu. Hayatının ilk ve son, fakat müthiş bezimetini tattı. Dört nala muharebe meydanını terk ederken, yanındaki Fatih'in halasının oğlu, fakat Osmanogulları'nın can düşmanı Karamanoglu Pir - Ahmet Bey'e şu sözleri söyledi:

– Be hey Karamanoglu, hanedanın harap olsun! Bed-nam olmama sebep oldun. Benim Osmanoglu ile ne işim vardı?

Fatih, Timur'dan sonra doğrudan Osmanlı Devletini tehdit eden en büyük tehlikeyi tek seferde bertaraf etmişti.

Artık Avrupa'nın Fatih'i yenme ümidi kalmamıştı. Doğuda serbest olan Sultan Mehmet, bütün gücüyle batıya yüklendi. Boğdan (Moldavya), Macaristan ve 1478'de sonuncu ve 25. seferi-i hümayûnu olan üçüncü Arnavutluk seferine çıktı. 1 Haziran 1475'te muazzam Kırım Hanlığı, Osmanlı Devleti'ne katıldı. Artık Türkiye'nin kuzey sınırları, Moskova şehrinin güney varoşlarına erişmişti.

1480'de Rodos'a gönderilen üçüncü donanma da bu adayı alamadı. Ama İyonya Adaları fethedildi. Adriya Denizi'nin ağzı tutuldu.

Başta Venedik olmak üzere Avrupa devletlerinin çoğu, teker teker baş eğdiler, barış istediler. Ağır şartlarda barış şartlarına imza koydular. Fatih, Venedik, Macaristan ve Almanya'daki akıncılarını geri çekti. Hedefi, doğrudan doğruya İtalya idi. 28 Temmuz 1480'de Gedik Ahmet Paşa'nın kumandasındaki Donanma-yı Hümayûn, İtalya'ya asker çıkardı. Otranto alınarak İtalya fethi başladı.

İSTANBUL'UN FETHİ

Venedik, artık küçük Türk birliklerine bile karşı koyamaz derecede sarsıntıya uğramıştı. Turabanoğlu Ömer Bey, bin akıncı ile Aksu'yu (Isonzo) geçmiş, nebrin ağzına bâkim olmuştu.

General Novella, bu küçük akıncı birliğini ansızın bastırdı. Zafer, Venedikliler için muhakkak gibiydi. Çünkü akıncılarda en büyük felâket, muntazam düşman ordusuna rastlamaktı. Meydan muharebesi, akıncı sınıfına değil, tımarlı sipahilere mahsus bir sanattı. Bununla beraber Ömer Bey,

Venedikliler'i bozdu. Başkumandan Novella, oğlu, Caldora ve Piccinino Kontları ve değerleri

Venedik generalleri esir düştü. Venedik'in kalbinde Venedik ordusunu yenen Ömer Bey, Aksu'dan sonra Tagliamento ırmağını da geçti. Bütün şatolar, ormanlar ve ambarlar ve evler ateşe verildi. Ömer bey, Piave suyunu da atladi.

Artık Türk akıncıları, Venedik Gölü üzerindeydiler. Yüzbinlerce Venedikli, Korkudan titreyerek, kiliselerin çan kulelerine hücum etti. Türkler'in çıkardıkları yangınlar gittice yaklaşıyordu. Bir müddet sonra Türk atlıları da görüldü. Venedik, elinde bulunan

bütün ordu ve donanma ile Ömer Bey'in üzüren yürüdü. Böyle bir muharebeyi kabul etmeyen Türk akıncı beyi, yanında binlerce esir ve çok değerli ganimet olduğu halde, sırasıyla Piave, Tagliamento ve Isonzo nehirlerini gerisin geriye aşp Türk topraklarına geçti. İtalya'nın Türkler'ce istilâ edilemek belirtileri son halde varınca, kendini bu ülkede emniyette hissetmeyen papa IV. Sixtus,

Fransa'da kendisine ait Avignon şehrine gitti. Floresnas devlet başkanı olan ve "Magnifico = Muhteşem" denen Lorenzo de Medicis, hiçbir kuvvetin Fatih'i İtalya'ya bâkim kılmaktan men edemeyeceğini anladı. Floransa'da, Fatih'in resmini taşıyan madalyonlar kestirdi. Ferrara devleti de müstakbel imparatorlarını selâmlamak için bir Fatih madalyonu bastırdı.

Madalyonun üzerinde Latince şu ibare okunuyordu: "Svitani Mobammeth Octomani vguli Bizantii Imperatoris,

1481 / Sultanvs Mobammeth Othomanvs Tvrccorum Imperator = Türkler'in ve Doğu Roma'nın İmparatoru Osmanoğlu Sultan Mehmet".

Küçük İtalyan devletlerini Venedik - Napoli - Papa üçlüsünün tabakkümünden kurtaracak Türk fethi gerçekleşmedi. Fatih'le beraber tarihe karıştı. Yalnız Osmanlı, yalnız Türk tarihinde değil, bütün cihan tarihinde büyük bir devre kapanmıştı.

Büyük bakan, 3 Mayıs 1481'de Maltepe ile Gebze arasındaki "Sultan Çayırı" veya "Hünkâr Çayırı" denen sabradaki otağ-ı hümâyûnunda son nefesini verdi. 26. sefer-i hümâyûnu daha başlangıcında kalmış, II. Sultan Mehmet Han, çok sevdiği ordusunun içinde hayata veda etmişti. 49 yaşını 1 ay ve 5 gün geçiyordu. Yedinci kuşatan dedesi olan Ertuğrul Gazi'nin ölümü ve Osman Gazi'nin tahta çıkması üzerinden tam 200 yıl geçmişti. Türk dünyası için Fatih, bütün hükümdarların ve insanlık tarihinin yetiştirdiği bütün dehaların en büyük olarak kabul edildi.

TOPKAPI SARAYI

Topkapı Sarayının genel görünümü

Yapımına 1475 yılında, Fatih Sultan Mehmet zamanında başlanıp, üç yılda bitirilen Topkapı Sarayı, Osmanlı Devleti'nden günümüze kalan en değerli tarih hazinelerinden biridir. Daha sonraki dönemlerde yapılan eklerle birlikte, bir yapılar topluluğu halinde bugünkü durumuna gelmiştir.

Sarayburnu sırtları üzerinde yeralan Saray'da II. Mehmet'den Abdülmecit'e dek Osmanlı padişahları oturdular ve imparatorluğu buradan yönettiler. Yapılar topluluğu, 1478'de yaptırılan 1.400 m uzunluğunda bir surla çevrilidir. Surlar üzerinde 23 kule vardır. Sarayın ana girişi **Ayasofya arkasındaki Bâb-ı Humayun'dur**. Bu kapıdan Alay Meydanı denilen birinci avluya girilir.

Avlunun sonunda Aya İrini Kilisesi, avlu içinde ise Sırcasaray (Çinili Köşk) ve 1810'da yaptırılan Alay Köşkü yer alır.

Alay Meydanı'ndan iki yanı çınarlı bir yoldan çift kuleli Bâb-ı Selam denilen II. kapıya ulaşılır. Bu kapı Saray'ın ana girişi durumundadır.

Birün denilen ikinci avlunun sağında saray mutfakları, solunda Has Ahırlar Kapısı ve vüzeram (bakanlar kurulu) toplandığı Kubbealtı ve bitişinde İç hazine yeralır. Kubbealtının arkasında sarayın gözetleme kulesi işlevini gören yüksek bir kulet (Adalet Kulesi) bulunur.

TOPKAPI SARAYI

Bâb - 1 selam

Bab-ı Selam'ın karşısında Bab-üs Saade Ak Ağalar Kapısı. vb. adlarla anılan üçüncü bir kapıyla Enderun denilen üçüncü avluya geçilir.

Enderun'da padişahın en yakınları bulunurdu.

Kapının tam karşısında yer alan Arz Odası, padişahın resmi kabul salonuydu. Kapının sağında zanaatkârların kaldığı Seferli Koğuşu, onun altında Hazine-i Hümayun, Kilerli ve Has Odahlar Koğuşları; solunda da Muhammed Peygamber'in kutsal eşyalarının sergilendiği Has Oda vardır. Has Oda'nın arkasında ise IV.

Murat'ın Bağdat ve Revan seferlerinden sonra yaptırdığı aynı adları taşıyan iki köşk yer alır. Bu iki köşkün sağında ise, Karamustafa Paşa Köşkü, Hekimbaşı Odası, Esvap Odası, Sofa Camisi, Mecidiye Köşkü vardır.

Bunların dışında,günümüze ulaşamayan pek çok yapı da, özellikle XIX. yy'da yokoldu. Bu yapıların başlıcaları; özellikle Sarayburnu kıyısında bulunan ve 1863'deki yangınla yokolduktan sonra tren yolu yapılan alandayeralan Balikhane Kasrı İncirli Köşk, Kâğıt Emîni Kulesi, Bamyacılar Kasrı, Hasanpaşa Köşkü, Bostancıbaşı Köşkü. Yalı Köşkü, önünde toplar durduğundan bu adla anılan Topkapı Sabil Sarayıdır. Bugünkü Topkapı Sarayı adı da bu sonuncu yapının adından gelir.

TOPKAPI SARAYI

Kaşıkçı Elması

Topkapı Hançeri

1853'de Padişah'ın Dolmabahçe Sarayı'na taşınmasıyla işlevi sona eren Topkapı Sarayı, 3 Nisan 1924'de Bakanla Kurulu kararıyla müze durumuna getirildi. Topkapı Sarayı Müzesi günümüzde, sergilenen pek çok değerli eşyanın varlığının yanı sıra yapılarının mimari özellikleriyle de ulusal ve uluslararası önem taşır.

FOTOĞRAFLAR

Çinili Köşk

Fatih'in İtalya'da yapmış madalyonu

FOTOĞRAFLAR

Topkapı Sarayı III. Avlu

Harem girişi

II.BAYEZİD (VELİ)

1448 / 1512

Fatih Sultan Mehmet'in büyük oğludur. Annesi Gülbahar Hâtun'dur. 1448 yılında doğmuş, 1481'de padişah olmuştur. Kardeşi Cem Sultan'la olan saltanat kavgasından II. Bayezid galip çıkmış, Cem Sultan ise Napoli'de ölmüştür. Sultan Bayezid Osmanlı padişahlarının en büyüklerinden sayılmaktadır. Tarihi kaynaklar onun babası Fatih Sultan Mehmet'den sonra en bilgin Osmanlı padişahı olduğunda birleşmişlerdir. Devrinde fazlaca savaş yapılmamış, ancak ülkenin imar ve inşasına, bilimsel ve askeri kuruluşların gelişmesine çalışılmıştır. Bayezid-i Velî'nin Abdullah Şehinşah, Alemşah, Mahmut, Mehmet, Ahmet, Korkut ve Selim isimli sekiz oğlu vardır.

Bunlardan Abdullah Manisa'da, Şehinşah Konya'da, Alemşah Saruhan'da, Mahmut'da Kastamonu'da valilik yapmışlar ve babalarının sağlığında vefat etmişlerdir. Bayezid'in vefatı sırasında üç oğlu hayatta bulunuyordu. Bunların içinden yaşça en küçük olan Şehzade Selim tahta geçmiştir. Şehzade Selim 1512 yılında babasının kendisine bıraktığı tahta oturduğunda Sultan Bayezid Çorlu yakınlarına çekilmiş ve oğlunun tahta çıkışından bir kadar sonra da 26 Mayıs 1512 tarihinde Abalar Köyü'nde ölmüştür. Cenazesi daha sonra İstanbul'a nakledilmiş ve Bayezid Camisi'nin yanındaki türbesine gömülmüştür.

ANI VE HATIRAT

İkinci Bayezid, uzun boylu, geniş göğüslü ve kuvvetli bir vücuda sahipti. Yüzü yuvarlak ve gözleri elâ idi. Cesur ve atılgandı. Aynı zamanda çok halim, selim ve dinine bağlı bir padişah'tı. Babası Fatih Sultan Mehmed Han ilme karşı büyük sevgi beslediği için, oğlu Bayezid'e her şeyden evvel kuvvetli bir tahsil vermeyi düşünmüştü. O devrin en meşhur âlimlerinde ders okutturmuş, bütün İslâmi ilimleri en iyi şekilde öğretmişti. İkinci

Bayezid, dinine çok bağlı olduğu için kendisine (Bayezid Velî) denildi. Bayezid Velî, şâirleri saraya toplar onlarla sohbet ederdi. Kendisi bir divan meydana getirecek kadar şiir yazmıştır. Çok merhametli idi.

Fakirlere sık sık sadaka dağıtırdı. İkinci Bayezid, çok imarçı bir padişah'tı. İstanbul'da birbirinden güzel birçok mimârî eser ve kütüphaneler yaptırmıştır.

Bayezid Velî çok âlim bir zat idi. Arapça ve Farsçayı gayet iyi bilirdi.

İslâmi ilimlerin yanısıra matematik ve felsefe tahsili de yapmıştır. Çağatay lehçesi ve Uygur alfabesini de öğrenmişti. Hattat ve bestekârdı. Avnî mablasıyla şiirler yazardı. Ulemâ ve sanatkârlar için ayrıca bir para fonu ayırmıştı.

Bayezid Velî padişah olduktan sonra, kardeşi Cem Sultan ile 14 sene mücadele etti. Kilye ve Akkerman'ı fethetti. 1484 - 1485'de Mısır Memlûkleri ile harbe girdi. Devrinde Belgrad üçüncü defa kuşatıldı ve tarihte ender görülen Abdina Zaferi elde edildi. Denizden İspanya'ya sefer açıldı. Endülüis Müslüman Devletinin yardımına gönderilen bu donanma kıyı şehirlerine baskınlar düzenledi. Karşısına çıkacak bir devlet olmadı. Osmanlı Devleti tarihinde, akıncıların Avrupa'nın içlerine kadar düzenlediği devir bu devirdir. Venedik'i dahi bu akıncılar istila edipte Varşova'ya kadar gittiler.

ANI VE HATIRAT

II. Beyazîd'in Kemba Kaftanı (Topkapı Sarayı Müzesi)

1483'de tarihin sayılı deniz savaşlarından olan Sapienza Deniz Zaferi kazanıldı. 1500'de İnabahtı fethedildi. Koron, Modon ve Navarin kaleleri alındı. Anadolu'da başgösteren Şahkulu isyanı bastırıldı. Oğullarının en kudretlisi olarak kabul ettiği Şehzade Selim'in ısrarlı hareketleri karşısında tahtından ferâgat etti. Dimetoka Sarayında oturmak istedi ve bu maksatla yola çıktı. Çok rahatsızdı. Dimetoka'ya varamadan Havsâ kasabasının Abalar köyünde vefat etti. Cenazesi kendi yaptırdığı Bayezid Camii türbesine defnedildi. 62 yaşında idi. Vefatı duyulunca, en çok harp yaptığı Mısır'da bile cenaze namazı kılındı. Tahta çıktığında 2.214.000 km. kare olan Osmanlı topraklarını 2.375.000 km. kareye çıkardı.

Veziri Azamları (Başbakanları) : Koca Davut Paşa, Hadım Ali Paşa, Hersekzade Ahmed Paşa, İkinci İbrahim Paşa, İshak Paşa ve bir yanında Mesih Paşa.

Şeyhülislâmları: Mollo Gürânî, Molla Abdülkerim ve Zembilli Ali Efendi.

Kaptan-ı Deryaları: Küçük Davud Paşa, Hersekzade Ahmed Paşa, İskender Bey, Hacı Mesih Paşa, Güveği Sinan Paşa ve Karanışancı Vezir Davud Paşa. Silsile-i Saâdât-ı Nakşibendiyye'den Hâce Ubeydullah Abrar (k.s.) Mimar İbrahim Tennurî Kayserî, Şeyh Abdullah İlâhî, Mevlânâ Abdurrahman Câmî, Şeyh Ebu'l - Vefa, Kesteli, Şeyh Seyyid Ahmed Neccârî, Şeyh Niyazî, (Hacı Halife) ve Abdullah Eşref İznîkî İkinci Bayezid devrinde vefat etmiş büyüklerdir. Erkek çocukları: Mahmud, Ahmed, Şehinşah, Yavuz Sultan Selim, Mehmed, Korkud, Abdullah, Alimşah.

Kız çocukları: Aynışah, Gevher Mülûk Sultan, Hatice Sultan, Selçuk ve Hüma Hatun.

KİMLİK

II. BAYEZİD (VELİ)

Doğum / ölüm tarihi: 1.1448 - 26.5.1512

Doğum yeri: Çorlu dolayında, Dimetoka

Öldüğü yer: Çorlu dolayında
Dimetoka'ya giderken.

Ölüm sebebi: İntihar

Babası: II. Mehmet

Annesi: Gülbahar Valide Sultan
(Dulkadirli)

Tahta çıktığı tarih: 4.5.1481

Tahta çıktığında yaşı: 33 yaş, 4 ay

Saltanatının sonu: 24.4.1512

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 22 yıl

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Bayezid Camisi
mibrabı önündeki
türbesinde.

Mahlas ve lakapları: Adnî, Sofu, Veli

KRONOLOJİ

1481 Saltanat iddiasında bulunan kardeşi Cem ile Yenişehir savaşı, ve Cem'in Mısır'a sığınması.

1482 Karamanoğlu Kasım Bey'in Cem'i Anadolu'ya daveti ve Bayezid'le çarpışmalarında yenilmeleri, Cem'in Rodos şövalyelerine sığınması, Gedik Ahmet Paşa'nın katli.

1484 Boğdan seferi, Akkerman ve Kili'nin fethi.

1485 Dulkadir ve Ramazanoğulları arazisi için Osmanlı - Mısır savaşlarının başlaması.

1491 Mısır - Osmanlı savaşlarına son verilmesi.

1495 Cem'in Napoli yolunda Kapua şatosunda ölümü.

1499 Venedik - Osmanlı savaşının başlaması, İnebahtı (Lepanto) fethi.

1500 Mora'da Modon, Koron, Navarin kalelerinin fethi, Osmanlılar'a karşı Venedik, Papalık, Macaristan arasında bir ittifak imzasıyla İspanya ve Fransa'nın da bu ülkelere denizden yardıma koşması.

1502 Venediklilerin barış istemesi.

1507 Şah İsmail'in Dulkadir ülkesine hücumu.

1511 Şahkulu hareketinde Sadrazam Hadım Ali Paşa'nın şehadeti. Trabzon'daki Şehzade Selim'in Keke - Silistre yolu ile Edirne'ye gelmesi, babası ile savaşması ve yenilmesi, Şehzade Ahmet'in padişah olmak için Maltepe'ye gelmesi. Yeniçeriler'in isyanı.

1512 II. Bayezid'in Dimetoka'ya giderken yolda ölümü.

2. BAYEZİD VE CEM SULTAN

Cem Sultan

Otağ-ı Hümayûn, Gebze ile Maltepe arasına kurulmuştu. Bu mevki bunan böyle “Sultan Çayırı” veya “Hünkâr Çayırı” diye anılacaktı.

3 Mayıs 1481 günü öğleden sonra saat 4’te Fâtih II. Sultan Mehmet Han, burada öldü. 49 yaşını bir ay ve beş gün geçiyordu. Ertuğrul

Gazi’nin ölümü ve Osman Gazi’nin tahta çıkması üzerinde tam 200 yıl geçmişti.

Büyük Hâkan, 25 Nisan günü “Saray-ı Cedid” denilen Topkapı Sarayı’ndan ayrılmış, Boğaz’ı geçmiş, Üsküdar’a çıkmıştı. Orduy-ı Hümayûn, sefer halindeydi. Bütün dünyanın dikkati, bu

seferin hedefi üzerinde toplanmış, fakat hiç bir devlet, bu hedefi öğrenebilecek bir delil elde edememişti. Vezirler bile bilmiyorlardı. Mısır’a mı, Rodos’a mı, İtalya’ya mı? Hedef meçhuldü ve padişahın ölümü ile beraber, ebedî bir sır olarak kalmıştı. Büyük hükümdarın belli bir

rahatsızlığı yoktu. Bir kaç gün içinde kan kusarak öldü. Zehirlendiği anlaşıldı. Suikastın faili, padişahın özel hekimlerinden ve müşavirlerinden Vezir Yâkup Paşa idi. bu

adam aslen “Maestra Iacopo” adında bir Venedikli Yahudi idi. Din değiştirmiş, Fatih’in hizmetine girmişti.

Ancak Venedeki hebasına casusluk yapıyordu. Maestra Iacopo, hıyaneti fark edildikten sonra Türk askeri tarafından ordugâhta parça parça edildi. Haber tüm Avrupa’ya ve dünyaya bir anda yayıldı. Hiç beklenmeyen ve asla ihtimal

verilmeyen ölüm, bir kâbus gibi Vezir-i âzam Karamanlı Mehmet Paşa’nın omuzlarına çökmüştü. Ölümün getireceği kargaşalıkların devlete vereceği zararları düşünüyor, sorumluluğun büyüklüğü karşısında titriyordu. Vezîr-i âzamanın ilk emirleri şöyle oldu:

– Yollar tutulsun, ferd-i vâhid Üsküdar’dan İstanbul’a geçmesin. Ne kadar kadirge, kayık, sandal, sal varsa asker el koysun; tâki Boğaz geçilmesin ve saâdetli hünkârın cennet - Mekân olduğu, sâhib-i saltanat varıncaya kadar şüüy bulmasın!. “Sâhib-i saltanat” kimdi? Şehzâde Bayezid mi, Şehzade Cem mi? Fâtih’in bayatta başka oğlu yoktu. Veliab - Şehzade Bayezid, 31 yaşında idi; Amasya’da sancak beyi sıfatıyla bulunuyordu. Konya sancak beyi sıfatıyla “Karaman Tahtı”nda oturan Şehzade Cem ise, 22 yaşındaydı. Fâtih Cem’i daha çok severdi. Fakat saltanat sırası, ondan 9 yaş büyük olana Sultan Bayezid’de idi. Karamanlı Mehmet Paş, Çandalrızâde İbrahim Paşa, Mustafa Paşa gibi vezirler, Cem’i tutuyorlardı. Eski vezîr-i âzam İshak Paşa ve damadı olan yine eski vezîr-i âzamlardan Gedik Ahmet Paşa ise Bayezid taraftarı idiler. Gedik Ahmet Paşa, İtalya’da Otranto’da bulunuyordu. İshak Paşa, İstanbul’da idi. Her iki şehzadenin taraftarları, amansız bir mücadele içindeydiler. Karamanlı Mehmet Paşa, her iki şehzâdeye de ulak gönderdi.

2. BAYEZİD VE CEM SULTAN

Daha yakında, Konya'da olan Cem'in önce gelip tahta oturacağını tahmin ediyordu. Ancak İshak Paşa, Cem'e giden haberciyi yolda öldürttü ve Doğu Roma Fâtihî'nin küçük şebzadesi, babasının ölüm haberini geç aldı. İshak Paşa, bununla kalmadı. Derhal Yeniçerileri kışkırttı ve Karamanlı Mehmet Paşa'yı öldürttü. İstanbul'da kargaşalık çıktı. Fakat 24 saat içinde İshak Paşa duruma hâkim oldu. İstanbul'da bulunan Sultan Bayezid'in üçüncü oğlu, 14 yaşındaki Şebzade Korkut'tu, babası Amasya'dan gelinceye kadar "saltana nâibi" sıfatıyla tahta oturttu. Cem ve taraftarları, fırsatı kaçırmışlardı. Sultan Bayezid, babasının ölümünden 18 gün sonra, 21 Mayıs'ta Bolu yoluyla İstanbul'a geldi. Yanında, Amasya'dan getirdiği 4.000 atlı vardı. Tahta oturdu. İshak Paşa'ya sadaret mübrûnünü verdi.

Ertesi gün, Fâtih Sultan Mehmet'in cenaze merasimi yapıldı. Çağ açan, dünyayı titreten büyük hâkan, yüzbinlerce İstanbul'lunun en samimi üzüntüleri arasında gömüldü. Haber Türkistan'dan Çin ve Maçin'e, Rumeli'den Macar ovalarına, oradan İskoçya ve Norveç'e Partekiz ve Kastilya'ya kadar uzandı. Bu ülkelerde sevinç hakimdi. Moskova varoşlarına, İtalya sahillerine kadar el atan büyük cibangir artık yoktu. Türk hamlesi durmuş, tükemiş, kırılmıştı.

Babasının ölümüne kan ağlayan ve tahtı ağabeyine kaptırdığına yanan Sultan Cem ise, 28 Mayıs Bursa'ya girdi. Bir hafta önce Sultan Bayezid'in İstanbul'da tahta oturduğunu öğrendi. Fakat saltanat mücadelesini yapmak azmindeydi. Kendini padişah ilân etti. Namına hutbe okutup sikke kestirdi. Dünyayı allak bullak eden haber İtalya'da yayılınca, Hristiyanlar, Türkleri İtalya'da Otranto'da tuttukları tehlikeli köprübaşından atmak istediler. Otranto'yu savunun Hayreddin Paşa'nın 8.000 askeri ve bir buçuk yıllık erzağı vardı.

Bu kadarcık bir kuvvetle birkaç büyük Avrupa devletinin kara ve deniz kuvvetlerine karşı koymak imkânsızdı. Hristiyan ordusunun başında Napoli Kralı, donanmasının başında da oğlu ve veliahdı olan Kalabriya Dukası vardı. Hayreddip Paşa direniş gösterip boş yere sekiz bin Türk'ü harcamak istemedi. Türk askerinin, topları dahil, bütün silah ve malları ile çekilmesine izin verildiği takdirde kaleyi teslim edeceğini bildirdi. Kral teklifi kabul etti. O da bu işi çabuk bitirmek, Türkiye'den yardım gelip başına belâ açılmasını önlemek istiyordu.

Hayreddip Paşa, askerini gemilere bindirdi. Otranto Boğazı'nı geçip Arnavutluk'ta Türk topraklarına çıktı. 10 Eylül 1481 günü, Fâtih'in İtalya fethi, başladığı yerde bitmiş oldu.

Türkler, Otranto yarımadasında tam onüç ay kalmışlardı. Daha sonra Sultan Bayezid'in elçisi Özgüroğlu Kasım Bey, Napoli Sarayına geldi. Bir anlaşmaya varıldı. Türkiye, İtalya'ya bir daha çıkartma yapmayı taahhüt etti. Napoli de, krallığı içindeki bütün Türk ve Türk olmayan Müslüman esirleri Türkiye'ye yollamayı, Hayreddin Paşa'nın götüremediği ağır topları göndermeyi kabul etti. Donanmay-ı Hümayûn, dostça olmak şartıyla Adriya ve Yunan Denizleri'nde serbestçe dolaşacaktı. Böylece, pek velveleli başlayan İtalya seferi, Avrupa'nın hiç ümit etmediği bir tarzda, sönük şekilde sona erdi. Buna sebep, Sultan Bayezid'in bütün gücünü kardeşi Cem meselesi üzerine toplamak istemesiydi. Zira bu mesele, devletin bütünlüğünü tehdit ediyordu. Sultan Bayezid, 20 Haziranda Bursa Yenişehir'de geçen meydan muharebesinde kardeşi Cem'i kolayca yendi. Cem, Konya'ya kaçtı. Burada üç gün kaldı. Uzun yıllar valilik yaptığı ve çok sevdiği bu beldeden, halkın gözyaşları arasında ayrıldı. Ağabeyinin kuvvetleri tarafından takip ediliyordu.

2. BAYEZİD VE CEM SULTAN

Nitekim Sultan Bayezid, büyük oğlu Veliabt - Şehzade Dâmâd Abdullah'ı Konya'ya yolladı ve Karaman tahtına oturttu. Cem, Çukurova'ya gitti. Burası Memlûkler'e bağlı Ramazan-oğulları'na aitti. Ramazanoğlu, şehzadeyi karşıladı, elini öptü. Cem, 300 kişilik eskortu ile oradan Şam'a gitti ve Ablah Sarayı'nda misafir edildi. 26 Eylül'de Türk Memlûk devletinin tahta şebri olan Kahire'ye vardı. Konya'dan ayrılalı iki ay, yirmisekiz gün olmuştu. Memlûk sultanı Kayıtbay Cem'i büyük merasimle karşıladı; elini sıktı. Halk da Doğu Roma Fâtibi'nin şanlı hatırasına saygı göstererek, Cem'e candan tezahüratta bulundu. Sultan Cem, Kahire'de aylarca kaldı. Bir ara hacca gitti. 12 Mart 1482'de Kahire'ye döndü. 26 Martta, Anadolu'ya gitmek üzere, Anadolu'ya hareket ettiği duyulunca, İstanbul'da yeniden buzursuzluk başladı. Sultan Kayıtbay, şehzadeye 65.000 duka altını vermişti. Cem, 6 Mayıs'ta Haleb'e, 14 Mayıs'ta Adana'ya vardı. Adana'da dayısı Karamanoğlu Sultanzâde Kasım Bey'le buluştu. Taç ve tahtını Osmanlılar'dan geri almak isteyen Karamanoğlu, Cem'i saltanat mücadelesi için kışkırtıyordu.

Sultan Bayezid, hükümdarlık arzusundan vazgeçtiği takdirde, kardeşine yılda bir milyon akçe ödemeyi teklif ve taahhüt etti. Cem, bu makul teklifi reddetti. Sultan Cem önce Konya Ereğlisi'ne daha sonra Mısır'a dönmek üzere Taşeli'ne geldi. Fakat uygun bir gemi bulamadı. Suriye yolunu kullanmak istemiyordu. Çünkü Sultan Bayezid, Çukurova'dan geçtiği takdirde tutuklanması için Dulkadiroğlu Alüddevie Bey'e emir vermişti. Geriye Rodos yolu kalıyordu. Rodos'taki Saint-Jean Şövalyeleri'nin üstâd-ı âzamı Fransız asıllı Pierre d'Aubusson da şehzadeyi ısrarlı ve nazik bir dille davet ediyordu. Sultan Cem, 29 Temmuz 1482'de Rodos limanında Hristiyan topraklarına ayak bastı.

Evvelce üstâd-ı âzamla imzaladığı bir senet gereğince, istediği zaman adadan ayrılabilirdi. Fakat Pierre d'Aubusson, yeminine sadık kalmadı. Hukuk, şeref, ablâk öğelerini ayaklar altına aldı. Cem'i bırakmadı. Fâtib'in küçük oğlu, 34 gün Rodos'ta kaldı. Eylülün ilk günü, arzusunun aksine, Şövalyeler tarafından yola çıkarıldı. Deniz yolculuğu 46 gün sürdü. Arada birkaç limanda dinlendi. Sonunda Nice limanına vardı. Burası Savoie dukasına ait, Akdeniz'in en güzel şehirlerinden biriydi. Cem, epey eğlendi. Türkçe ve Fransız şairler yazarak üzüntüsünü unutmak istedi. Kardeşi Sultan Cem'in Avrupa'ya gitmesi ve Hristiyanlar'ın eline geçmesi, Sultan Bayezid'i çok çaresiz durumda bıraktı. Buna rağmen, hanedanın şerefini korumaya dikkat ediyordu. Sultan Bayezid, kardeşini elinde tutan Rodos Saint-Jean Şövalyeleri Üstâd-ı âzamı d'Aubusson'la bir anlaşmaya vardı. 7 Aralık 1482'de bir belge imzaladı. Buna göre her yılın 1 Ağustos günü, kardeşinin masraflarına karşılık, Üstâd-ı âzam'a 45.000 duka altını ödeyecekti. Bu sırada Cem, milletlerarası en büyük sorun haline gelmişti. Papa, Fransız ve Macaristan kralları, Memlûk sultanı, Doğu Roma Fâtibi'nin küçük oğlunu ele geçirmek, hiç olmazsa bu meseleden kendi lehlerine bir pay çıkarmak istiyorlardı. Sultan Kayıtbay, Cem'i verirse, Fransa Kralı XI. Louis'e bir milyon duka altını gibi muazzam bir meblağ ödeyeceğini bildirdi. Fakat Cem, XI. Louis'in elinde değildi. Şövalyeler, Fransa kralının tehditlerine kulak asmamış, şehzadeyi ona vermemişlerdi. Fakat Papa'nın tehditleri, XI. Louis'inkileri geçiyordu. Mukaddes Peder, şehzadenin ancak Roma'da muhafaza edilebileceğini söylüyor, yeni bir Haçlı seferi için kendisinin Avrupa'yı ayağa kaldırabileceğini ilâve ediyordu.

2. BAYEZİD VE CEM SULTAN

21 Şubat 1483'te Cem, 15 yaşındaki Savoie dukası I. Charles'le görüştü. Kuşvetli şahsiyetiyle genç hükümdarın üzerinde öyle büyük bir tesir bıraktı ki, I. Charles, şehzadeyi kurtarmak fikrine kapıldı.

Ancak şövalyeler, bunu öğrendiler. Cem'in yanındakilerden 29 kişiyi zorla şehzadenin yanında ayırdılar ve sıkı koruma tedbirleri aldılar. Bu sırada Sultan Bayezid'in XI. Louis'e yolladığı fevkalade elçi Hüseyin Bey, Savoie'den geçiyordu. Şövalyeler müsaade etmediler. Fakat padişahın, kardeşine yazdığı mektubu alıp, Cem'e verdiler. 30 Ağustosta XI. Louis öldü ve şehzadeyi muhafaza etmek daha da zorlaştı. Cem, 2 aylık bir ikamet için Sassenage Şatosu'na götürüldü. Sultan Bayezid, bazen tehditle, bazen yumuşaklıkla, Cem buhranını lebine balletmeye çalışıyordu. Cem'in Kahire'de kalan ailesini

Sultan Kayıtbay'dan istedi. Memlûk Sultanı bu isteği reddedince iki büyük Türk devleti arasında yakın bir savaşın tohumları atılmış oldu. Şövalyeler de her taraftan gelen tehditlerden bıkip usanmışlardı. Yüklü bir para karşılığında şehzadeyi Macaristan Kralı Matthias Codvinius'a teslim etmeye karar verdiler. Bu kralın babası Hunyadi Yanoş, Cem'in babası Fâtih Sultan Mehmet'le Belgrad'da yaptığı muharebede ölmüştü. Onun için Avrupa'nın en güçlü kara devletinin hükümdarı olan Macaristan kralının, Cem hakkında iyi niyetler beslediği söylenemezdi. Fakat Venedik öyle şiddetle müdabale etti ki, Şövalyeler, bu niyetlerinden vazgeçtiler. En güçlü denizci devletle bozuşmayı göze alamazlardı. Zira Rodos'da denizci bir devletti. Şimdi rakipler, iyiden iyiye birbirlerini yenmeye başlamışlardı. Fransa için en korkunç ihtimal, Cem'in Papa'ya, batta Venedik, Macaristan veya Mısır'a değil, Almanya İmparatoru Maximilien'e verilmesiydi. Papa, Fransa naibesi Anne de Beaujeu'ye, Cem'in asla imparatorun eline geçemeyeceğine dair teminat verdi.

Bunun üzerine Fransa, şehzade üzerindeki iddia ve isteklerinden vazgeçti. Cem'in Papa'ya gönderilmesi için büyük bir engel ortadan kalkmıştı. Sultan Bayezid, kardeşinin Papa'nın eline düşmesini istemiyordu. Türk devletine karşı bütün Haçlı seferleri, daima papaların teşebbüsüyle olmuştu. Padişah, endişesinde haklıydı. 1488'in son günlerinde Paris'e varan Türk elçisi, Kral VIII. Charles'a, Cem'i muhafaza etmesi teklifinde bulundu. VIII. Charles, şehzadeyi hiç bir siyasi teşebbüse alet etmeksizin muhafaza ederse, Sultan Bayezid, yılda 50.000 duka altını ödeyecekti. Fransa Sultan Bayezid'in tekliflerini kabule karar verdi. Fakat birkaç gün önce, 5 Ekim 1488'de Şövalyeler, Cem'i teslim etmek üzere Papa'yla anlaşmışlardı. 18 Ekimde Lyon'a getirilen şehzade, 47 gün bu şehirde kaldı. 1489 Şubatında Toulon'a nakledildi. VIII. Charles'ın memurları gelip Sultan Cem'in hareketine mâni olmak istediler. Fakat şehzade, aceleyle gemiye bindirildi. 14 Mart 1489 günü Cem, Roma kapılarına varmıştı. Artık İtalya'daydı. Hayatında yepyeni bir bölüm başlıyordu. Bu olaylar olup biterken, Sultan Bayezid de İshak Paşa'yı azletmek, damadı Ahmet Gedik Paşa'yı idam ettirmek suretiyle serbest kalmış, sadârete Dâvud Paşa'yı geçirmişti. 1483'te Macaristan üzerine, ertesi yıl Boğdan'a seferi çıkmış, Akkerman gibi bir kaleyi almıştı. Çelebi Mehmet ve Fâtih Mehmet'in üç defa kuşatıp alamadıkları bu kale, Dniestr'in Karadeniz'e aktığı koyun üzerindeydi. 1485 Mayısında Memlûkler'le harp başladı. 1492'de Sultan Bayezid, Macaristan ve Arnavutluk üzerine üçüncü sefer-i hümayûnuna çıktı. Belgrad'ı kuşattı. Vaktiyle büyükbabası II. Murat'ın ve babası Fâtih'in de kuşatıp alamadığı bu Macar kalesini düşüremedi. Akıncılar, Yâkub Paşa'nın kumandasında, Avusturya'ya kadar dayandılar.

2. BAYEZİD VE CEM SULTAN

Kemal Reis, İspanya seferini yaptı. Cem'in ayak bastığı İtalya, bu yıllarda, Avrupa'nın en canlı ülkesi idi. Orta İtalya'ya, merkezi Roma olmak üzere, Papa hâkimdi. Güneyde, Napoli Krallığı, kuzeyde Venedik Cumhuriyeti, önemil devletlerdi.

Daha başka devletler'de vardı. Bütün bu devletler üzerinde batıdan İspanya'nın, doğudan Türkiye'nin etki ve baskıları görülüyordu. II. Bayezid'in İtalya'da nüfuzu büyüktü. Papa, padişahın himaye ettiği kimselere yüksek rütbeler, hatta kardinallik payesi veriyordu. Dindar Hristiyanlar, bunu görülmemiş bir rezalet sayıyorlardı. Roma şehiri ve Hristiyan dünyasına hükmeden papalar, zaten rezalet içinde yüzüyorlardı. Bir islatatçının çıkması, papaya karşı baş kaldırması ve Hristiyan dinini ikiye bölmesi herkes tarafından yakın bir ihtimal olarak kabul ediliyordu.

VIII. Innocentius devrinde Roma, Neron devri Roma'sını her türlü rezalette geride bıraktı. Asıl kadınlar akşam kaçırılıyor, sabah evlerine gönderiliyordu. Kocaları şikâyet edince, Papa, gülüp onlarla alay ediyordu. Herkes adam öldürmeye ve yağmaya başlamıştı. İşte solgun, kederli, asil çebresi, şahin gagasına benzeyen burnu, ateşli, hülyalı ve zeki siyah gözleri ile Roma'ya ayak bastığı andan itibaren bütün ilgiyi üzerinde toplayan Sultan Cem, böyle bir yerde yaşayacaktı. 13 Mart 1489 sabahı Sultan Cem, Roma dışında, muazzam bir kalabalık tarafından karşılandı. Halk, "Roma İmparatoru'nun oğlu ve kardeşi" (Fâtîb'in oğlu ve bayezid'in kardeşi) olan şahsı görmek için birbirini çığniyordu. Papa, resmi karşılayıcı olarak oğlu Francesco Cybo'yu ve birkaç kardinali göndermişti. Cem, büyük hükümdarlara yapılan bir merasimle Vatikan Sarayı'na götürüldü. Misafir hükümdarlara mahsus daire, şehzadeye tahsis edilmişti. Sultan Cem'i Roma dışında karşılayanlar

arasında, şehzadeyi papanın elinden koparıp Kahire'ye götürmek amacıyla gelmiş olan Memlûk elçileri de vardı. Büyükelçi, şehzadeyi görünce, uzaktan toprağı öptü. Cem'in işareti üzerine yaklaştı. Üzerinde duran ayaklarını da öptükten sonra biraz konuştu. Papa, kardinalleri ve Roma'daki bütün elçilerle beraber Cem'i, Vatikan Sarayı'nın büyük kabul salonunda ayakta karşıladı.

VIII. Innocentius, tacını ve merasim elbisesini giymişti. Kardinallerin al renkte cüppeleri, göz alıyordu. Papa, şehzâdeyi kucaklayıp öptü. Bu, Hristiyanlar için akıl almaz bir iltifattı. Bundan sonraki üç gün, şehzadenin şerefine yapılan şenlik ve ziyafetlerle geçti. Roma asilleri, şehzadeyi davet etmek ve onun tarafından kabul edilmek için çıldırıyorlardı. Cem'le görüşmek, züppelik derecesinde bir merak olmuştı, görüşebilenler, görüşemeyenlere caka yapıyorlardı. Sultan Cem, geniş dairesinde rahat, fakat huzursuzdu. Sık sık papa tarafından davet ediliyordu. Papanın teklifi, bir Haçlı hareketi meydana getirmek, Cem'i, Osmanlı tabtı bayalı ile elde etmekte.

VIII. Innocentius, üç büyük hükümdarın, Sultan Bayezid'in, Sultan Kayıtbay'ın ve Macaristan Kralı Matthias'ın devamlı baskısı altındaydı. Bunlar, şehzadeyi elde etmekten hâlâ ümit kesmemişlerdi. 1490 Kasımında Sultan Bayezid'in elçisi Kapıcıbaşı Koca Mustafa Bey, Roma'ya geldi. Cem'in üç yıllık tahsisatını birden Papa'ya teslim etti. Ayrıca, Hazret-i İsa'nın bôğrüne saplanan mızrak olduğuna inanılan mukaddes nesneyi de padişahın bir hediyesi olarak sundu. Mustafa Bey, Sultan Cem tarafından, gerçek bir hükümdara yakışan merasimle kabul edildi. Şehzadenin ayağını öpen Türk elçisi, Sultan Bayezid'in nağmesini ve hediyelerini verdi. 1492 Ağustosunda VIII. Innocentius öldü.

2. BAYEZİD VE CEM SULTAN

Cem, Roma'ya geledi, 3 yıl, 5 ay olmuştu. VI. Alessandro Borgia, Papa seçildi. Cem, daha serbest bir hayata kavuştu. Roma dışında atla gezmesine bile izin veriliyordu. 1494 Ekiminde genç Fransa Kralı VIII. Charles, fetih maksadıyla İtalya'ya girdi. Bu sırada Cem, Roma'da San Angelo Sarayı'nda oturuyordu. Rodus'un Saint - Jean Şövalyeleri, Cem'in muhafazasını tamamen papaya bırakıp gitmişlerdi. Şövalyeler, veda için şehzadenin huzuruna çıkıp diz çöktünce, kendisine o kadar baskı uygulamalarına ve baksız olarak ellerine geçirmelerine rağmen üzüldü; iyi sözler söyledi. Bu adamlar da emir kulu idiler. Bundan sonra VI. Alessandro Borgia, Fransa kralının baskına dayanamadı; Cem'i VIII. Charles'e teslim etti. Fransa kralı, güneye, Napoli'ye iniyordu. Cem'i ve eskortunu da yanına aldı. Türk şehzadesi yolda rahatsızlandı. Öleceğini hissetti. II. Bayezid'e mektup yazdı. Kabire'deki annesini ve maiyetindeki adamları himaye etmesini rica etti. Rahatsızlığı revam ettiği müddetçe VIII. Charles, her gün Cem'i ziyaret etti. Samimi bir ilgi gösterdi. O kadar yıl Avrupa'da yaşayan şehzadenin, kendi eline geçer geçmez ölmesinden endişe ediyordu. Bir ziyaretinde, iyileşir iyileşmez kendisini tutmamaya karar verdiğini, nereye isterse gitmesi için emrine vasıta vereceğini söyledi. Cem fevkalade sevindi. 25 Şubat sabahı Cem Sultan, Napoli'de öldü. 35 yaşını 3 ay, 3 gün geçmişti. Fransa'da Avrupa'ya ayak basalı tam 12 yıl, 4 ay, 29 gün olmuştu. Şehzadenin ölüm sebebiyse anlaşılamadı ve tartışmalı kaldı. Şehzade'ye, himayesi altındaki Celâl ve Sinan beyler tarafından dini merasim yapıldı. VIII. Charles, cenazeyi Celâl ve Sinan Beylere teslim etti. Onlar da cenazeyi kısa süre içinde Napoli Kralı Ferrante'nin saraylarından birinin bahçesine yerleştirdiler. Haber az zamanda İstanbul'a erişti.

Sultan Bayezid'in emriyle üç gün matem ilân edildi. Bütün Osmanlı ülkelerinde "gıyabi cenaze namazı" kılındı. Fakirlere 100.000 akça dağıtıldı. İstanbul'da dükkânlar ve çarşılar kapandı. Halk, İstanbul Fâtibi'nin sevgili küçük oğlunun sonuna çok üzüldü. Cem'in ölüsü bile devletlerarası bir konu oldu. Gerek Sultan Bayezid, gerek Papa, tabutu teslim etmesi için Napoli kralına baskı kurmaya başladılar. Papa'nın bu husustaki talebi, yüzüstülüğün daniskasıydı ve amaç şüphesiz, tabutu II. Bayezid'e satmaktı. Müzakereler ve tehditler, iki yıl sürdü. 1499 ocağında tabutun Türkiye'ye gitmek üzere gemiye kondunu öğrenen Papa, müthiş öfkelenildi. Krala dehşetli bir tehdit mektubu gönderdi. Kendisini yüzbinlerce altın ödenmesi garanti olan bir tabuttan mahrum eden Napoli kralına hakaretler savırdı. Nihayet cenaze, Mudanya'da karaya çıkarıldı. Bursa'ya nakledildi. Cem, ağabeyi Şehzade Mustafa'nın türbesine, onun yanına gömüldü. Sultan Bayezid, en büyük kâbusundan kendisini Avrupa'ya karşı büyük ölçüde teşebbüslerden alıkoyan bir engelden kurtulmuştu. Kardeşi için Şövalyeler'e ve Papalar'a tam 600.000 duka altını ödemişti. Ayrıca, cenaze için de Napoli kralına para vermişti. Zaten cenazeyi 8 gün içinde teslim edilmediği takdirde Güney İtalya sabbillerine asker çıkarıp zorla alacağını bildirerek güçlükle elde edebilmişti. Kral Frederico, gerçekte bu tehditten ürkmüştü. Napoli filosu, tabutu Avlonya'da bekleyen ve Sultan Cem'i topla ateşleriyle selâmlayan Donanmay-ı Hümayûn'a teslim etmişti. Cem meselesi kapandıktan sonra Sultan Bayezid, 1499'da Venedik'e karşı Güney Mora'ya sefere çıktı. Ertesi yıl aynı bedefe 5. sefer-i hümayûnunu yaptı. Bu bölgedeki son Venedik kalelerini aldı. 14 Aralık 1502'de Venedik'le barış yaptı.

2. BAYEZİD VE CEM SULTAN

Sultan Bayezid'in son yılları, Doğu'da Şah İsmail Safevî'nin, içte oğulları, şebzadelerin mücadeleleri yüzünden sıkıntılı geçti. Sultan Bayezid, 24 Nisan 1512'de tahtını oğullarından Yavuz Selim'e bıraktı. Dimetoka'daki sarayda oturmak istedi. Oğlu Yavuz babasının elini öptü, duasını aldı, surlara kadar, at üzerinde giden babasına yaya refakat etti. Sultan Bayezid, İstanbul'dan hareketinden 32 gün sonra yolda Edirne yakınlarında Havsa kasabasının Abalar köyünde 62 yaşında öldü. Babası Fâtih gibi çok büyük işler yapmasa da Edirne ve İstanbul'daki Beyazıt külliyesi ile, Türk milletinin unutamayacağı bir isim bıraktı.

Dünyanın en büyük cihangirlerinden biri olan Yavuz Sultan Selim 1467 yılında Amasya'da doğdu. Babası Sultan Beyazıt-ı Veli, annesi Ayşe Hatun'dur. 1512 yılının Nisan ayında Osmanlı tahtına oturdu. Önce saltanat mücadelesi veren ağabeyleri ile kavgaya tutuşup onları bertaraf ettikten sonra, en büyük emeli olan İran'ın fethine girişti. Çaldıran, Mercidabık ve Ridaniye zaferlerini kazandı. Mısır'ı fethederek halifelik makamına oturdu. Osmanlı padişahları içinde ilk halife olarak baklı bir şöbrete kavuştu. 43 yaşında hükümdar olduğu ve ancak 8-9 yıl kadar hükümdarlık yaptığı halde akla hayale gelmedik zaferler kazanan bu kudretli Sultan, "dünya bir padişaha yetecek kadar büyük değilmiş!" derken arzu ve emellerine bir sınır tanımadığını göstermiştir.

İlmi, adaleti, kahramanlığı ve cesareti ile temayuz eden sultanın, bir divan tertip edecek kadar şiir yazdığı, ilme ve alimlere karşı büyük bir sevgi duyduğu ve sanatkarları koruyup gözettiği bilinmektedir. Devlet işlerinde sert acımasız bir tavır takınan Yavuz Sultan Selim Han, özel hayatında ise sadeliği seven, gösterişten hoşlanmayan bir kimse olarak tanınmıştır. Gece yaralarına kadar kitap okuduğu ve ilim adamlarıyla sohbet ettiği bilinmektedir. Meşhur Şeyhülislamılarından Zenbilli Ali Efendi ve İbn-i Kemal onun zamanında yaşamışlardır. Yavuz Sultan Selim 8 yılı biraz aşan padişahlığından sonra 22 Eylül 1520 tarihinde Çorlu yakınlarında vefat etmiş, İstanbul'da türbesine defnedilmiştir.

Yavuz Sultan Selim, uzun boylu, geniş omuzlu, kalın kemikli ve omuzları arası geniş, yuvarlak başlı, kırmızı yüzlü ve çatık kaşlı, uzun bıyıklı yiğit bir padişah idi. Sert tabiatlı ve cesurdu. Bu yüzden muharebeyi çok severdi. Kuvvetli bir ilim tahsili yapmıştı. Edebiyata merakı vardı. Birçok Farsça şiirler yazmıştır. Şiirleri en yüksek bir divan şairi kadar kuvvetlidir. Geniş bir kültür ve siyasete sahipti. Harpten boşlanmakla beraber çok ince bir ruha da sahipti. İran'a yaptığı seferde Şah İsmail'i 12 saatte perişan etti. Şah İsmail'in iki karısını da esir aldı. Ordugâhtaki bazine ve altın taht ele geçirildi. İran'ın o zamanda başşehri Tebriz'e girdi. 2.500 km.'lik bu yolu yürüyerek gelip böyle bir parlak zafer kazanmak tarihinde eşine az rastlanılır şeylerdendir. Adana, Gaziantep, Hatay, Urfa, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Muş, Bingöl, Bitlis, Tunceli vilâyetlerini Osmanlı topraklarına kattı.

Dulkadir Beyliği'ni, Musul, Kerkük ve Erbil'i Osmanlı hudutlarına dahil etti. Eyyûbi Melikliği'ni aldı. 1516'da Mısır seferine çıktı. 27 Temmuz'da Ramazanoğulları Beyliği'ni ilhak etti. 24 Ağustos'ta Mısır Memlükleri ile Mercidabık Ovasında karşılaştı. Memlükleri kesin bir şekilde mağlûb etti. 28 Ağustos'ta Halep'e girdi. 29 Ağustos 1516'da bütün mukaddes emanetler İstanbul'a getirildi. Suriye, Lübnan ve Filistin tamamen fethedildi. Kendi zamanına gelinceye kadar hiçbir hükümdarın göze alamadığı bir işi yaptı ki, koskaca Sina Çölü'nü 13 günde geçti. Birinci Cibban Harbinde, yeni tekniğin verdiği imkânlarla bu çöl 11 günde geçilebilmiştir. **(Türkiye Taribi, Yılmaz Öztuna,)** 22 Ocak 1517'de Memlükleri Ridaniye'de tekrar yendi ve Kahire fethedildi. Yavuz Memlük sultanının cenazesini bizzat omuzlarında taşıdı.

ANI VE HATIRAT

Kahire'nin fethinden sonra İstanbul'a gelen Mısır ulemâsı ile, Türk ulemâsı Yavuz'un halife olmasını kararlaştırdı. Daha sonra Halife Üçüncü Mütevekkil Ayasofya Camiinde minbere çıkarak Yavuz'un hilâfetini ilân etti.

Mütevazi hükümdar, her öğün yemekte tek çeşit yemek yedi ve ağaçtan tabaklar kullanırdı. 22 Eylül 1520'de Aslan Pençesi denilen bir çıban sebebi ile vefat etti. Hayatının son dakikalarında Yasin-i Şerif okuyordu.

Oğlu Kanûnî Süleyman, Fatih Cami'inde namazını kıldıktan sonra, Sultan Selim Camii avlusundaki türbeye defnettirdi.

(Allah rahmet eylesin.)

Mevahib sahibi Şeyh İmam Ahmed Kastalânî, Emir Buhârî ve Reîsü'l - Hattâtın Şeyh Hamdullah, Yavuz Sultan Selim zamanında vefat eden şahsiyetlerdir.

Erkek çocuğu: Kanûnî Sultan Süleyman.

Kız çocuğu: Hatice Sultan, Fatma Sultan, Hafsa Sultan, Şah Sultan.

Askeri Müze (İst)

KİMLİK

YAVUZ SULTAN SELİM

Doğum / ölüm tarihi: 1470 - 22.9.1520

Doğum yeri: Amasya

Öldüğü yer: Çorlu

Ölüm sebebi: Kanser

Babası: II. Bayezid

Annesi: Ayşe Hatun (Dulkadirli)

Tabta çıktığı tarih: 24.4.1512

Tabta çıktığında yaşı: 42

Saltanatının sonu: 22.9.1520

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 8 yıl, 5 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Sultan Selim Camisi
mibrabı önündeki türbesinde.

Mahlas ve lakapları: Yavuz, Selîmî

Valilikleri: Trabzon (1494 - 1510)
Semendire (1511)

KRONOLOJİ

1512 Saltanat iddiasında bulunan kardeşlerinden Ahmet'le mücadeleye başlaması ve yanında bulunan yeğenlerini öldürtmesi.

1513 Kardeşlerinden, eline geçirdiği Ahmet'le, Korkut'u öldürtmesi, Venedik'le barışın yenilenmesi.

1514 İran Şahı İsmail'e karşı Doğu Seferinin başlaması, Çaldıran Savaşı'nda Şah İsmail'e karşı büyük fetbin kazanılması, Osmanlılar'ın Tebriz'e girmesi, Amasya'ya dönüş.

1515 Amasya'da Yeniçerilerin ayaklanması ve bunu tahrik eden Dukakinzâde'nin katli, Kemah'ın Diyarbakır'ın fetbi, Mardin ve civarının işgali, Dulkadiroğulları toprağının ilbaki, İstanbul'a dönüş.

1516 Suriye ve Mısır seferinin başlaması, Mercidabık'ta Memlûk ordusunun yenilmesi, Kansu Gavri'nin ölümü, Halep, Hama, Humus ve Şam'ın fetbi, Gazze'de Memlûklar'ın bir daha yenilmesi.

1517 Mısır'a giriş ve Ridaniye Savaşı'nda son Memlûk ordusunun da yok edilmesi, Kabire'nin zaptı, Mekke şeriflerinin Yavuz'a bağlılıklarını bildirmesi, Mısır'dan ayrılış, Şam'a geliş, Mardin Kalesi'nin fetbi.

1518 Piri Mehmet Paşa'nın sadrazam olması, Şam'dan ayrılış, İstanbul'a varış, Padişahların halifeliği kabulü, İstanbul Tersanesi'nin kurulması.

1519 Padişahın Edirne yolunda, Çorlu civarında ölümü.

HATIRAT

Sultan Selim'in sefer tuğları, 1514 yılının Mart ayının yirmiüçüncü günü Üsküdar sahrasına dikilmişti. Dokuz tane beyaz at kuyruğundan yapılmış zarif tuğ, tam bir ay süresince nazlı nazlı dalgalandı. Fakat bu dalgalanışta, bütün doğu devletleri için bir tehdit gizliydi. Daha kışın son günlerinde tuğların Üsküdar'a dikilmesi, bir Asya seferine işaretledi. Bütün Avrupa, Tuna yalılarından Alpler'e kadar, rabat bir nefes aldı. İki yıl önce atalarının tabtına oturan yeni bir padişahın ne kadar yavuz olduğunu bütün dünya biliyordu. İlk seferi beyecanla bekleniyordu. Birinci Sultan Selim, 44 yaşında olgun bir adamdı. İkinci Bayezid'in sekiz oğlunun dördüncüsü olarak dünyaya gelmişti.

Sultan Selim, babasının sancak beyi bulunduğu Amasya'da dünyaya gelmiş, küçükçük bir çocukken bir ara İstanbul'a da gitmişti. Büyükbabası Fatih Sultan Mehmet Han'ın huzuruna çıkarılmıştı. Fatih, torununu kucağına almış, sevmiş, okşamış ve öpmüştü.

Son derece beyacanlı olan küçük şehzade, yalnız bir cesaret etmiş, başını kaldırmış, kucağında oturduğu dedesinin yüzüne bakabilmişti. Fakat gördüğü simayı, hayatının sonuna kadar unutmamıştı. Onun da yüz çizgileri ve bedeni, büyükbabasını andırıyordu.

Sultan Selim, Kırım Hanı Mengli Giray'ın kızıyla evliydi. Kayınpederi, ağabeylerini alt edip tahta geçmesi için, ona çok yardım etmişti. Daha şehzadelğinde halkın "Yavuz" dediği ve tam adı "Selim - Şah" olan Sultan Selim, zevk ve sefadan uzak bir hükümdardı. Her zaman devlet işleriyle meşguldü. Nadiren hareme giderdi. Bir tek oğlu vardı. Oğlu Velihaht - Şehzade Süleyman'ı büyük itina ile yetiştiriyordu. Her gece mutlaka bir kaç saat Türkçe, Farsça ve Arapça kitap okurdu. Okurken göznlük kullanırdı. Onu bu uğraş sırasında görenler, alalede bir ilim adamı sanırlar, divandaki yirticılığı ile özel hayatındaki sakinliği arasındaki tezaadı izah edemezlerdi. Çok sade giyinirdi.

HATIRAT

Yavuz'un Kabire'ye girişini anlatan bir tablo

Süslü giyinmeye meraklı olan oğluna, erkek gibi giyinmesini ihtar etmişti. Sultan Selim'i ağabeyi Sultan Ahmet'le Sultan Korkut'u bertaraf edip tahta oturtan sebep, askerlik dehası idi. Çok uzun müddet Trabzon'da sancak beyi sıfatıyla Komninoslar'ı tahtında oturmuştu. Bir sancak beyinin mütevazı imkânlarıyla, çok defa babasının muhalefetine rağmen, Anadolu'yu kana bulayan Şah İsmail'e karşı seferlere çıkmış, zaferler kazanmış, kaleler fethetmişti. Anadolu'nun her yerinde ibtilâller çıkaran, Osmanlı topraklarını çiğneyen Şah İsmail'i alt edecek tek şehzade, Sultan Selim'di. Ordunun ve milletin bütün ümidi ondaydı. Yavuz böylesine bir vaatle tahta oturmuştu, vaadini gerçekleştirecekti. Aksi halde Anadolu'nun yüz küsur yıl önceki Timur istilâsı gibi Doğudan gelen bir düşmanla altüst olması, artık bir an meselesiydi. Bu defaki düşman da Timur gibi bir Türk'tü. Bir bakıma Timur'dan daha tehlikeliydi. Zira Timur, Çin'i fethedebilmek için, ardından kuvvetli bir Osmanlı devleti bırakmaktaki sakıncalar dolayısıyla

Anadolu'ya girmişti. Arkasında, Osmanoğulları tarafından birleştirilmiş bir Anadolu değil, Türkmen beylikleri arasında paylaşılmış bir ülke olsun istiyordu. Şah İsmail ise, Anadolu'yu fethetmek, mümkünse Osmanlılar'ı Rumeli'ye atmak niyetindeydi. Daha kötüsü, Timur Osmanlılar gibi Sünnî ve Hanefî mezhebinden olduğu halde, Şah İsmail, şîî idi. Azerbaycan'ı ve Doğudaki Anadolu halkına da bu mezbebi kan ve ateşle kabul ettirmek istiyordu. Türkiye, Avrupa gibi, din savaşlarının bâkim olduğu, kardeş kanının gövdeyi götürdüğü bir devlet olmak tehlikesiyle karşı karşıya geldi. Sefer tuğları Üsküdar sabrasına dikildiği zaman, Şah İsmail 27 yaşında bir gençti. Orta Doğu'da çok nüfuz kazanmış, eskiden sünnî iken, sonradan siyasi gayelerle şîî olmuş, Safevî şeyhleri hanedanından geliyordu. İsmail'in yedinci kuşaktan atası Şeyh Safiüddin'in 1301 yılında Azerbaycan'ın Erdebil şehrinde şeyblik postuna oturduğu günden, iki asır geçmişti ki, şeyblik postu, şahlık tahtı ile birleşti.

HATIRAT

İsmail, başta Akkoyunlular olmak üzere İran, Irak, Güney Kafkasya ve Doğu Anadolu'daki bütün Türk devletlerini birbiri ardından ortadan kaldırmış, Diyarbakır'la Taşkent arasında muazzam bir devlet kurmuştu. Timuroğulları'nı Türkistan'dan Afganistan'a atan Özbek Türkleri'nin hükümdarı Cengiz neslinden kudretli Şelbani Han'ı Tâbirâbâd meydan muharebesinde yenmiş ve öldürmüştü.

Türkistan padişabını kafasını altınla kaplatmıştı. Bu garip tasla şarap içiyordu. Böylesine gaddar bir gençti. Merhametten nasibi yoktu. İşte Sultan Selim, kendisinden 17 yaş genç olan bu kan dökücü, mağrur Safevî hükümdarına karşı sefer tuğları açmıştı. 20 Nisanda, Topkapı Sarayı'ndan Üsküdar'a geçti ve harem-i hümayûna bin defa tercih ettiği otağ-ı hümayûna girdi. Üç gün sonra da orduya hareket emrini verdi.

28 Nisanda izmit'e varmıştı. Her yerde Şah'ın casusları vardı. Yeniçeriler arasında bile Şah taraftarları olduğu söyleniyordu. Nitekim İzmit gibi, İstanbul'un yanibaşında bir şehirde bile Safevî casusu yakalandı.

Yavuz Sultan Selim, "Kılıç" adındaki bu casusun eline, harp ilânı beyannamesini verdi:

– Tez Tebriz'e, Şah'ın git, dedi; bu kağıdı ver!

Haziranın ilk günü Konya'ya varıldı. ordu üç gün dinlendi. 2 Temmuzda Sivas'a geldi. Burada 40.000 yorgun, acemi ve ihtiyar askerini bıraktı. Geri kalan 100 kişi ile yoluna devam etti.

"Kılıç" adındaki casus, efendisi Şah'ı Hemedân'da buldu. Yavuz'un namesini verdi. Şah, bu fedakâr bendesini öldürttü. Yavuz'a tehdit dolu bir mektup gönderdi. Atası Yıldırım, Timur'un karşısında hangi duruma düşmüşse, Yavuz'unda kendi karşısında aynı akibete uğrayacağını yazdı. Bu sırada Osmanlı ordusu, 24 Temmuzda Erzincan'a ve 5 Ağustosta Erzurum'a vardı. Şah, Osmanlı ordusunun geçeceği yollar üzerindeki bütün meskûn maballeri ve tarlaları yaktırmıştı.

HATIRAT

Hüner-nâmeden

Fakat Osmanlı menzil teşkilâtı mükemmeldi. yiyecek sıkıntısı olmadı. Erzincan'da iken, Trabzon yoluyla denizden İstanbul'dan getirilen büyük ölçüde mühimmat ulaştı. Erzurum'dan sonra ordunun yürüyüşü, büsbütün müşkülleşti. Günlerce gidildiği halde, düşmandan en küçük haber alınamıyordu. Osmanlı ordusunda, yeniçeriler arasında, Şah'ın casusları vardı.

Yavuz, bu bozguncuları tespit ettirmişti. Fakat haklarından gelmek için seferin sonunu bekliyordu. Bu kıskırtmacılar, ordunun maneviyatını bozuyorlardı. İş nihayet padişahın otağı önünde tezabürat yapmaya kadar vardılar. Yavuz otağı-ı hümayûnundan çıktı. Haşmetli beyaz atına atladı. Ayaklanan birliklerin içine daldı: – Şah'ı bulmadan dönmek ihtimalim yoktur, dedi; Ey asker! Size teessüf ederim ki, Şahın bendeleri, efendileri yolunda canlarını feda ederlerken, siz böyle gayretsizlik gösterirsiniz.

Kalpleri zayıf olanlar evlât ve iyâllerini düşünenler, tez ters yüzü gitsin. Böyle askerın bana lüzumu yoktur. Er olanlar benimle gelsinler ve illâ ben, tek başıma giderim!

Ordu, bu hitabenin tesiri altında kaldı. Tek başına atını Doğuya, Tebriz istikametine süren padişahın peşinde yürümeye başladı. 22 Ağustosta Tebriz yakınlarında Çaldıran sabrasına gelindi. Akşam karanlığında, Şah İsmail'in yer götürmez ordusu uzaktan seçiliyordu. 23 Ağustos 1514 sabahı ile, Türkiye'nin kaderini tayin eden büyük tarihi günlerden biri başlıyordu. Osmanlı Türkleri'nin herhangi bir başarısızlığı, en ufak ihtimalle, Orta Anadolu'nun Safevîler'in eline geçmesi, Şîr'leşip manevi birliğin parçalanması ve İran'ın nüfuzu altına girmesi ile sonuçlanırdı.

Şah İsmail, 2.500 kilometre yol yürümüş Osmanlılar'ın bu kadar kötü şartlar altında muharebeyi kabul edeceklerine inanmamıştı. Hiç olmazsa savunmada kalacaklarını, saldırı gücünün kendisinde bulunduğunu sanıyordu. Fakat hayretle, Türk birliklerinin Çaldıran sabrasına girmeye başladıklarını gördü. Osmanlılar, yaklaştıkça yaklaştı. Saldıraya geçeceklerine şüphe kalmadı.

Yeryüzünün tartışmasız şekilde en kudretli iki ordusu, birkaç dakika sonra cebennemi bir vuruşmaya girişecekti. İşin acıklık yanı, her iki ordunun da Türk, hem de "Türkmen" denen Oğuz Türkü olmasıydı. Aynı dili, hatta aynı lehçeyi konuşan bu iki dev ordu, mezhep ayrılığı yüzünden, birbirinden derin şekilde nefret ediyordu. Şahın topçusu yoktu. O, topu bir kale silâhı olarak görüyordu. Kabkaman Safevî süvarisine bu kaba maden yığınları bir şey yapamazdı. Hele yeniçerilerin ellerindeki, yerinden zor kaldırılan ağır tüfeklere gülüyordu.

Bu silâhlar, saniyede birkaç darbe indiren kılıçlara karşı koyabilir miydi? Fakat Osmanlı ordusu hilâl şeklinde açıldı. Ortaya çıkan hafif top, Safevî atlı tümenlerini darmadağın etti. Hiç bir keşif yapmadan muharebeyi kabul eden Şah, şaşırıldı. En zayıf sandığı noktalarda, desbelli

Osmanlı direnişi ile karşılaştı. Hiç bir ümit kalmayınca Şah, vurulmuş olan atını değiştirdi ve bir gedikten fırlayıp Osmanlı saflarını aşarak kaçtı. Kendisini taht şehri Tebriz'de bile emniyette görmediği için, İran yaylasının uçsuz bucaksız ıssızlıklarına dalıp kayboldu. Mağrur Şahın Zevcesi Tacî Hanım, otağı, bütün hazinesi, tahtı ele geçti. 16 Eylülde Yavuz, Safevîler'in taht şehri olan bir milyon nüfuslu Tebriz'e girdi. Tebriz o tarihte, İstanbul'dan bile kalabalık bir Türk şehriydi. Burada da büyük ganimet ele geçti. Yeniçerilerin asiliği yüzünden büyük bir fırçat kaçırıldı ve Tebriz'den öteye gidilemedi. Bu suretle Osmanlı devletinden sonra dünyanın ikinci büyük devleti olan Safevî Şahlığı yıkılamadı. Bu Şîî Türk devleti, Sünnî Türk sultanlıkları arasına kama gibi girdi. Gittikçe de iranlaştı. Yavuz'un İran'ı almak ve Turan'a erişmek ümidi, yeni bir sefere kaldı. Ama Çaldıran darbesiyle Anadolu Türk birliği hemen hemen gerçekleşti. Doğu ve Güney-doğu Anadolu, Kuzey Irak, Kuzey-Doğu Suriye, Osmanlı devletine katıldı.

Selim Han'ın ikinci sefer-i hümayûnu, memlûk devletine karşı oldu. Bu sultanlık, Osmanlı ve Safevî devletlerinden sonra dünyanın en önemli imparatorluğuydu. Orta Doğu'nun büyük bir kısmını elinde tutan bir Türk devletiydi. Sultan Selim, 5 Haziran 1516'da Üsküdar'daki otağı hümayûnuna geçti. Şah İsmail üzerine gittiini iddia etmesine rağmen, Memlûkler buna Kansu, yanına 1261'den beri Kahire'de oturan Abbasî hanedanından İslâm halifesi III. Mütevekkil'i ve dört Sünnî mezhebin kadılar - kadısını alarak Suriye'ye geldi. 24 Ağustosta Halep yakınlarında Merc-i Dâbık'ta Sultan Selim, Memlûk ordusunu karşıladı. Osmanlılar'ın 300 topu, Memlûkler'in yiğit Türk ve Çerkez atlılarına kan kusturdu. 8 saat içinde Yavuz'un 60.000 kişilik ordusu, 80.000 Memlûk'ü imha etti. Sultan Kansu ve sağ kanat kumandanı Suriye saltanat naibi Sibey, öldü. Halife III. Mütevekkil, esir oldu. Memlûk hazinesi Osmanlılar'ın eline geçti. Memlûkler, tarihleri boyunca, Moğollar, İlhanlılar, hatta Timur gibi en büyük düşmanlarına karşı bile böylesine kesin bir yenilgiye uğramamışlardı. Zaferden dört gün sonra Yavuz, dünyanın en kalabalık ve zengin şehirlerinden biri olan Halep'e girdi. Abbasî Halifesi de Yavuz'un eseri idi. Bu suretle 750 yılından, yani 766 yıldan beri Abbasî hanedanında olan halifelik, ilk defa bir Türk hanedanına, Osmanogulları'na geçiyordu. Beş asır önce Abbasî halifelerini Türk himayesine alan Selçuklu sultanı Tuğrul Bey bile böyle bir şeye cesaret edememişti. Merc-i Dâbık, Osmanlı devletine, bir darbeye Suriye'yi, Lübnan'ı, Filistin'i, Ürdün'ü kazandırdı. Yavuz, 27 Eylülde Şam'daydı Muhyiddin Arabî'nin, Salâhaddin Eyyûbî'nin mezarlarını ziyaret etti. Harap halde bulunan ilk türbeyi, muhteşem bir şekilde yeniden inşa ettirdi ve Mısır yolunu tuttu. Bütün ilk ve ortaçağ cibangirlerinin en büyük bedeflerinden biri olan Mısır'ın yolunu...

HATIRAT

Mısır, Sînâ Çölü yüzünden mahfuz bir ülkeydi.

Milât'tan önce 525'te Pers İmparatoru Kambiz'den sonra, iki bin yıldan beri, hiç bir cibangir bu çölü direk geçememişti. Büyük İskender bile ordusunu, İskenderiye yoluyla denizden çıkarmıştı. Dünyayı titreten moğollar ve Timur bile, bu çölü aşmaya cesaret edememişlerdi. Sultan Selim bu işi de yaptı.

13 günde Sînâ'yı aştı. 22 Ocak 1517'de Kabire yakınlarında Ridâniye'ye vardı. Memlûkler, 13 gün çölde büyük acılar çeken Osmanlılar'ı Âdiliye'de bekliyorlardı. 200 Memlûk topunun ağzı, Âdiliye'de müstevliye karşı çevrilmişti. Ancak toplar, çakılı idi. Yani düşman karşıdan gelmedikçe ateşi faydasız olurdu. İstendiği tarafa çevrilebilen seyyar sabra toprakları yalnız Osmanlılar'da vardı. Memlûkler, buna rağmen topraklarına güveniyorlardı. Çünkü Kabire'ye girmek için Âdiliye'den başka açık yol yoktu.

Sinan Paşa'nın keşfi, Âdiliye planını ve toprakların çakılı olduğunu ortaya çıkardı. Bunun üzerine Sultan Selim, Memlûkler'in hiç ihtimal vermedikleri bir şey yaptı: Âdiliye'ye karşı bir gösteriş saldırısı emrettikten sonra, büyük ordusu ile güneye indi. Mukattam Dağı'nı dolaşarak Memlûkler'in arkasına düştü. Yalnız bu hareket bile Memlûkler için harbin kaybı sayılabilirdi.

Zira yeni sultan Tumanbay, müstahkem mevziler önünde Osmanlılar'ı mahvetti. Amcası Sultan Kansu'nun Merc-i Dâbık'taki bezimetini hatırlatıyor ve açık sabraya çıkıp bir meydan muharebesi vermekten şiddetle kaçınıyordu.

Yavuz, Memlûkler'in ardında belirince Tumanbay, sabraya çıkıp meydan muharebesini kabul etmeye ve taht şehrini savunmaya mecbur oldu. Memlûk çakılı topçusu aksi yöne çevrilmiş olduğu için, tek gülle atamadı. Çünkü atış istikametinde artık Osmanlılar değil, çöl bulunuyordu. Memlûk beylerinden Kurtbay'la Alanbay, zırbılı Memlûk ağır suvari tümenleriyle

doğrudan doğruya Yavuz'un bulunduğu kesime yüklendiler. Padişahın işini bitirip Osmanlılar'ı dağıtmak istiyorlardı. Ancak Türk Topları, Memlûkler'i padişahın yanına yaklaştırmadı. Vezîr-i âzam Sinan Paşa'nın şehit düşmesine rağmen, 25.000 ölü veren Memlûkler, kaçmaya ve esir olmaya başladılar. Ridâniye zaferi kazanılmıştı. Bu zafer Mısır, Sudan, Bingazi, ve sonuç olarak Hicaz, Yemen, hatta Cezayir ülkelerini Osmanlılar'a kazandırıyor.

Yavuz, Kabire'ye girdi. Sonra Nil'i geçerek Cîzre'ye geldi. Ebramlar'ın gölgesinde Osmanlı ordusu, zafer resmi geçiti yaptı. 19 Mayıs 1517'de Donanmay-ı Hümayûn, İskenderiye'ye vardı. Yavuz bu şehre gidip donanmasını teftiş etti. Venedik Cumhuriyeti, bundan böyle şimdiye kadar Memlûkler'e ödedeği yıllık Kıbrıs vergisini, Osmanlılar'a vereceğini bildirdi.

Memlûk hâkimiyetinde Mekke şerifi olan II. Berekât, oğlu II. Ebû - Numeyy'i Kabire'ye gönderdi. Ebû Numeyy, Hicaz'ın bundan böyle Osmanlı toprağı olduğunu bildirdi ve Mekke ile Medine'nin anahtarlarını sundu. Büyük bilgin Kemalpaşazâde, Mısır'ı Osmanlı örgütü uyarınca düzenledi. Bundan böyle, Sudan, Bingazi ve Sînâ'yı da içine alacak olan Mısır beylerbeyliği, şimdiye kadar merkezi Sofya olan ve protokolde birinci sayılan Rumeli beylerbeyliğinin de üzerinde sayılacaktı. Mısır'a, vezir payesinde genel valiler tayin edilecekti. Aslında bu seferde, Altıncı Şelâle'ye kadar Sudan toprakları, Osmanlı hâkimiyetine girdi. Gelen Yemen elçileri, bu kentin de bundan böyle Memlûkler yerine Osmanlılar'a tâbi olacağını bildirdiler. Hatta Cezayir sultanı Barbaros Hayreddin de elçi yolladı ve ağabeyi Oruç Reis'te beraber fethettikleri Cezayir'in bundan böyle Sultan Selim'e ait bulunduğunu arz etti.

HATIRAT

Çok memnun olan Yavuz, Sultan Hayreddin'i "Barbaros Hayreddin Paşa" yaptı ve Cezâyir beylerbeyisi tayin etti. Kızıldeniz'de merkezi Süveyş olmak üzere, müstakil bir Osmanlı donanması kuruldu ve başına Selmân Reis geçirildi. Türk hâkimiyeti, Hint Okyanusu'na çıkmıştı. Yavuz, 2 yıl, 2 ay süre bütün sefer-i hümayûnların en uzunundan sonra İstanbul'a döndü. 25 Temmuz 1518'de taht şehrine girecekti. Mısır'ı, Sudan'ı, Bingazi'yi, Cezayir'i, Suriye'yi, Lübnan'ı, Filistin'i, Ürdün'ü, Yemen'i, Hicâz'ı; Adana, Tarsus, İskenderun, Antep'i devlete kazandırmıştı. Halîfeliği İslâm dünyasının manevi boşluğunu 767 yıllık Abbâsî hanedanından Türkler'e geçirmişti. Dünyanın üçüncü büyük devletini ortadan kaldırıp himayesine almıştı. İstanbullular, aylardan beri, cihangi bakanlarının dönüşünü bekliyorlardı. O gün, yer yerinden oynayacak, büyük şenlikler yapılacaktı. Halbuki Yavuz'un bütün gösterişi, devlet işlerindeydi. Özel hayatında mahcup, mütevazı ve sakin bir adamdı. İstanbul halkının bazırılığını öğrenince sıkıldı. Ertesi sabah muzaffer odsunun başında şehre girmesi gerekiyorken, bir gece önce, karanlıkta gizlice kayıkla Topkapı Sarayı'na çıktı. Ertesi sabah İstanbullular, büyük cihangirin sarayda olduğunu öğrendiler. Ancak ordusuna alkış tutabildiler. İran'ı da Mısır gibi Osmanlı devletine katmaya kararlı olan Sultan Selim'e kadar izin vermedi. Basit bir çiban, dünyayı kendisine dar gören cihangirin sırtını yere vurdu. 22 Eylül 1520'de, çok sevdiği otağında, Edirne yakınlarında öldü. Tam 50 yaşındaydı. Büyükbabası Fatih'ten ancak bir fazla yaşamıştı. 8 yıl içinde devletin topraklarını iki buçuk mislinden fazla büyütmüş, Osmanlı Cihan Devleti'ni, Fatih'in attığı temeller üzerinde gerçekleştirmişti. 25 yaşındaki oğlu Süleyman'a böylesine bir devlet bırakıyordu.

Çaldıran Savaşı(23 Ağustos 1514)

Osmanlı Devleti ile Safaviler arasındaki meydan savaşı.

Görünüşte dinsel nedenlerden, gerçekteyse de Baharat Yolu'na egemen olma isteğinden kaynaklanan savaş, Anadolu üstünden Akdeniz'e ulaşmaya amaçlayan Safevi Hükümdarı Şah İsmail'in Anadolu'daki Alevileri kışkırtması sonucunda patlak verdi.

1514 Mart'ında toplanan Divan'da Şah İsmail'e karşı savaş açma kararı alınmasından sonra 1514 Mayıs'ında harekete geçen Yavuz Sultan Selim komutasındaki

Osmanlı ordusu ile Safevi ordusu, Tebriz'e 100 km uzaklıktaki Çaldıran Ovası'nda karşılaştı.

Safevi ordusunun bozguna uğraması üzerine tutsak düşmekten kurtulan Şah İsmail, ordugâhını ve hazinesini bırakarak önce Tebriz'e sonra Dergüzin'e kaçtı ve Tebriz, Osmanlı kuvvetleri tarafından alındı (6 Eylül 1514).

Çaldıran Meydan Savaşı sonucunda Doğu Anadolu ve İran

Azerbaycanı Osmanlıların eline geçmiş Anadolu'da Şiiğin yayılması duraklamış

Dulkadiroğullarını koruyan İran'ın gücü ortadan kalkınca, bu beyliğin toprakları

kolaylıkla ele geçirilmiştir (1515) ve Gürcistan, Osmanlılar'ın denetimi altına girmiştir.

I.SÜLEYMAN (KANÛNÎ)

1494 / 1566

Yavuz Sultan Selim'in tek oğlu olarak 6 kasım 1494'de, Ayşe Hafze Hatun'dan doğdu. 30 Eylül 1520 tarihinde tahta oturduğunda 25 yaşındaydı.

46 yıl süren padişahlığında pek çok zaferler kazandı, bir çok fetihler gerçekleştirdi. Bunlardan Belgrad'ın, Rodos Adası'nın fethi, Mısır'daki isyanların bastırılması, Mobaç Meydan Savaşı, Preveze, İran'a düzenlenen seferler ve denizlerde kazanılan diğer zaferler tarihimizin parlak sayfaları arasındadır. Yaptığı bir takım kanunlar sebebiyle Kanuni lakabını aldı. Babası Yavuz Sultan Selim gibi sert ve acımasız değildi. İyi bir eğitim görerek yetişti. En uzun süre Osmanlı tahtında kalan O'ydu. 13 seferde ordununbaşında bizzat bulunmuş, devri Osmanlı

Tarihinin en parlak devri olarak kabul edilmiştir. Gerçekten Kanuni döneminde devletin sınırları 14.893.000 km²'ye ulaşmış, Osmanlılar üç kıta ve yedi denizde hâkim hale gelmişlerdir.

Sokullu Mehmet Paşa, Barbaros Hayreddin, Mimar Sinan, Bakî gibi ünlü kişilikler onun zamanında yaşamıştır. Kanuni 13. ve son seferini Macaristan üzerine gerçekleştirdiğinde 71 yaşında bulunuyordu. Zigetvar kuşatması sırasında, kalenin fethinden bir gün önce öldü. Ölümü uzunca bir süre askerden gizlenen padişahın cenazesi, Oğlu Sultan Selim tarafından İstanbul'a getirilerek, türbesine gömüldü.. Kanuni'nin vefatı ile Osmanlı'nın yükseliş dönemi sona erdiği ve artık duraklama devrine girilmiştir.

ANI VE HATIRAT

Kanûnî Sultan Süleyman, Trabzon'da dünyaya geldi. O sırada babası orada vali idi. Babası O'nu küçük yaştan itibaren çok titiz bir şekilde yetiştirmeye başladı ve emsali görülmeyen bir terbiye ve tahsil ile yetiştirdi. 26 yaşında padişah oldu. Çok ciddi ve vakurdu. Teenni ile hareket ederdi. Yapacağı işler hakkında hiç acele etmez, gayet geniş düşünür ve verdiği emirden geri dönmezdi. İş başına getireceği adamların kabiliyet derecelerine göre vazife verirdi. Kanûnî'nin yüzü yuvarlak, gözleri elâ, kaşları arası biraz açık, doğan burunlu, uzun boylu ve seyrek sakallı idi. Azim ve irade sahibiydi. Devri Türk hakimiyetinin kemale ulaştığı bir devir olmuştur. Kendisine Kanûnî denmesi, yeni kanunlar icad etmesinden değil, mevcut kanunları yazdırıp çok sıkı bir şekilde tatbik etmesinden dolayıdır. Zamanında İngiltere Kralı VIII. Henri, İstanbul'a bir beyet gönderip, adalet mekanizmasının nasıl işlediğini tetkik ettirerek kendi memleketine örnek almıştır. Avrupa tarihçilerinin Muhteşem Süleyman dedikleri büyük hükümdar,

büyük dedesi Fatih gibi sayısız seferlere bizzat kendisi iştirak etmiştir. Zamanında cereyan eden mühim hadiselerden bazıları şunlardır: 1522 senesinde Rodos'u aldı. Fransa Kralının yardım isteğini kabul ederek Alman İmparatoruna bir mektup yazdı ve Alman İmparatoru, Birinci François'i serbest bıraktı. 1526'da Mohaç Muharebesi ile Macaristan'ı ortadan kaldırdı. Budapeşte'yi fethetti. 1529'da Viyana'yı kuşattı. 1532'de Avusturya seferine çıktı. 1533'de Otranto fethedildi. Ancak, Venedik Savaşı sebebiyle daha sonra ordu Otranto'dan çekildi. 1543'de Estergon, İstoini ve Belgrad'ı fethetti. Barbaros kardeşler Akdeniz'de yenmedik donanma bırakmadılar ve Kuzey Afrika'yı alarak Osmanlı topraklarına bağladılar. Kırım Hanları, Moskova'ya kadar ilerlediler. Hint Okyanusu'na donanma gönderilerek oradaki müslümanlara yardımlarda bulunuldu. Sudan ve Habeşistan'da fetihler yapıldı. 1548'de Tabriz dördüncü defa sefer yapıldı.

ANI VE HATIRAT

Kanûnî'nin tabta çıkışını anlatan tablo

Osmanlıların en büyüklerinden birisi olan Muhteşem Padişah 7 Eylül 1566 günü savaş meydanında iken ahiret âlemine intikal etti. O anda Zigetvar kuşatmasını idare ediyordu. Vefatında 71 yaşını 4 ay 10 gün geçiyordu. 46 sene padişahlık yaptı. Büyük bir devlet adamı ve ünlü bir şairdi. Meşhur şiirlerinden birisi şudur:

**Halk içinde müteber bir nesne yok devlet gibi.
Olmaya devlet cihânda, bir nefes sıbbat gibi.
Saltanat dedikleri bir cihân kavgasıdır.
Olmaya baktı ü saadet dünyada vahdet gibi**

Babasından 6.557.000 km. kare olarak devraldığı İmparatorluğun topraklarını 14.893.000 km. kareye çıkarmıştı. Cenaze namazını Şeyhülislâm Ebusuud Efendi ve Nakibü'l - Eşraf Taşkentli Muhterem Efendi kıldırmıştır. Süleymaniye Camii avlusundaki türbesinde gömülmüştür.
(Allah rahmet eylesin.)

Silsile-i Saadâd'tan Hâce Muhammed Zâhid Bedahşî (k.s.) Hazretleri, Şeyh Sünbül Sinan, İbrahim Gülşenî, Şeyh Hamidullah'ın oğlu battat Mustafa dede, Kara Davud, Beyzavî'ye başıye yazan Şeyhzade, Humayünnâme sahibi Alâddin, Mülteka sahibi İbrahim halebî, Şahidî İbrahim dede, Ahterî sahibi Mustafa Efendi, Lûgat sahibi Nimetullah Efendi, Şeyh Merkez Efendi, Kırklardan Hızır Efendi ve İşbah müellifi İbni Neciym, Kanûnî devrinde yaşamış ve yine o devirde vefat etmiş büyüklerdir.

Erkek çocukları: İkinci Selim, Bayezid, Abdullah, Murad, Mehmed, Mahmud, Cibangir, Mustafa.
Kız çocukları: Mihrimah Sultan, Raziye Sultan.

KİMLİK

I. SÜLEYMAN (KANUNİ)

Doğum / ölüm tarihi:	6.11.1494 - 7.9.1566
Doğum yeri:	Trabzon
Öldüğü yer:	Zigetvar
Ölüm sebebi:	Felç
Babası:	I. Selim
Annesi:	Hafize (Hafza) Valide Sultan
Tabta çıktığı tarih:	30.9.1520
Tabta çıktığında yaşı:	25 yaş, 11 ay
Saltanatının sonu:	7.9.1566
Tabttan ayrılma sebebi:	Ölüm
Saltanat süresi:	45 yıl, 11 ay
Gömülü olduğu yer:	İstanbul, Süleymaniye Camisi mihrabı önündeki türbesinde
Mablas ve lakapları:	Gazi; Kanuni; Mubibbi; Muhteşem; Sahib kıran; Sahib-ül aşiret el-kamilet; Şehit.
Valilikleri :	Bolu (1509); Kefe (1509 - 1512); Manisa (1513 - 1520)

KRONOLOJİ

- 1521** Belgrad kuşatması ve fethi.
- 1522** Rodos kuşatması ve fethi.
- 1526** Mobaç zaferi, Layoş'un ölümü ve Budin'e giriş, Yanoş Zapolya'nın Macar kralı yapılması.
- 1529** Arişük Ferdinand'a karşı Macar seferi, Viyana'nın ilk kuşatması.
- 1532** Alman seferi.
- 1533** Avusturya ile barış yapılması, Barbaros'un devlet hizmetine girişi ve dolayısıyla Cezayir'in kazanılması.
- 1534** Padişahın "İrakeyn Seferi"ne gidişi.
- 1536** Fransızlara "Kapitülasyon" verilmesi.
- 1537** Venedik savaşının başlaması, Korfo kuşatması.
- 1538** Padişahın Boğdan, Hadım Süleyman'ın Hindistan seferi, Barbaros'un Preveze Deniz Zaferi.
- 1540** Ferdinand'ın Budin ve Macaristan'ı işgali.
- 1541** Macaristan seferi ve buranın bir eyalet olarak ilbakı.
- 1543** Yeniden Macaristan seferi, Fransızlara yardım için Barbaros'un Tulon'a gitmesi.
- 1548** İran seferi.
- 1551** Trablusgarp'ın ele geçirilmesi.
- 1552** Temeşvar'ın fethi.
- 1553** Şehzade Mustafa'nın katli, Nahçıvan seferi.
- 1555** İran'la Amasya barışı.
- 1559** Şehzade Bayezid'in İran'a sığınması.
- 1560** Cerbe deniz zaferi.
- 1562** Şehzade Bayezid'in katli.
- 1566** Başarılı olamayan Malta seferi ve Turgut Reis'in ölümü.
- 1566** Zigetvar seferi ve Kanuni'nin ölümü.

HATIRAT

22 Eylül 1520 sabahının ilk saatlerinde gün ışıırken, Yavuz Sultan Selim son nefesini verdi. Vezîr-i âzam Piri Mehmet Paşa, büyük cibangirin cenazesini ağlayarak ziyaret etti, daha sonra göz yaşaşlarını sildi. Otağ-ı hümayûndan çıktı. Vezirleri günlük olağan hükümet toplantısına çağırdı. Divân-ı Hümayûn, sefer halindeki ordunun bulunduğu İstanbul - Edirne yolunda toplandı. Vezîr-i âzam, büyük haberi bildirdi.

Divânın, saltanatın yeni sahibi erişinceye kadar bu haberi herkesten gizlenmesine karar verdi. Saltanatın rakipsiz sahibi Veilaht - Şehzade Süleyman Manisa'da sancak beyi olarak "Saruban Tahtı"nda oturuyordu.

Yavuz'un tek oğlu idi. Babası öldüğü gün 25 yaşını 4 ay, 25 gün geçen genç bir adamdı. Haberi üç gün sonra aldı. Hemen yola çıktı. İstanbul'a geldiği zaman, Yavuz Sultan Selim Han'ın ölümü üzerinden 8 gün geçmişti. Sultan Süleyman'ın İstanbul surlarına erişmek üzere olduğunu öğrenen

Piri Mehmet Paşa, ölüm haberini Ordu-yı Hümayûna bildirdi. Üzüntü büyük oldu. 8 yıl içinde devlete Suriye ve Lübnan'ı, Filistin ve Hicaz'ı, Yemen ve Mısır'ı, Sudan ve Bingazi'yi, Doğu Anadolu ve Musul'u, Cezâyir'i ve daha nice ülkeleri kazandıran

büyük hükümdarın cenazesi görününce, asker külâhlarını atarak ağlaşmaya başladı: – Bre hây Selim Han! diye feryat edenler yere çöküyor, ordunun yürüyüşü duruyordu.

- Piri Mehmet Paşa, yanına damadı ikinci vezir Çoban Mustafa Paşa ile üçüncü vezir Ahmet Paşa'yı aldı. Ordu safları arasına girdi, yatıştırıcı sözler söyledi. Orduyu İstanbul'a getirdi. 30 Eylül günü Sultan Süleyman, Osmanoğulları tahtına oturdu. Ertesi gün, Yavuz'un cenazesi İstanbul'a gelecekti. Sultan Süleyman, babasının cenazesini surların önünde karşıladı. sayısı yüz binleri bulan bir kalabalık, sokaklara dolmuş, cenazeyi takibe çalışıyordu. Cenaze namazı, Yavuz'un büyükbabası olan Fâtih'in camiinde kılındı. Sultan Selim'de hazırlanan yerde merhum hükümdarın na'şısı toprağa bırakıldı. Sultan Süleyman, buraya bir türbe ve tek kubbeli muhteşem bir cami yapması için Mimarbaşı Ali'ye emir verdi. Padişah sıfatıyla ilk emri bu oldu. Sultan Süleyman çocuk yaşında sancağa çıkmış, 17 yaşında rakipsiz veliahtlığa yükselmişti. Babası tarafından, bir cihan devletinin tahtı için hazırlanmıştı. Türkçe, Arapça, Farsça, Sırpça öğrenmişti. Büyük bir hükümdara lâzım olacak her türlü bilgiyle donanmıştı.

HATIRAT

İyi ata biniyor, silâh kullanıyor, mubarebenin doğasını biliyordu. Eşsiz bir adelet duygusuna sahipti. Devlet, böyle bir hükümdarla şeref kazanmıştı. Bu padişah, şanlı atalarını aratmayacaktı. Fâtih'in gerçek torunu, Yavuz'un gerçek oğlu idi. Ama devlet de öylesine bir devletti ki, yeni hükümdarına şan ve şeref veriyordu. Genç hâkan, şan ve şöbret uğruna, kabiliyetleri ne dereceye erişiyorsa, o son dereceye kadar isteklerini gerçekleştirebilecek her türlü, ama akla gelebilecek her türlü olanağa sahipti. Genç hükümdar ilk iki seferinde dünyanın en sağlam kalelerini aldı: 1521'de Belgrad'ı ve 1522 - 1523'te Rodos'u. O Belgrad ki II.

Murat, Fâtih, II. Bayezid devirlerinde kuşatılmış, fakat düşürülememişti. Artık Sultan Süleyman'ın şöhreti yalnız oturduğu taht itibariyle değil, şahsiyeti itibariyle de evrensel oldu. Bu başarı, bu fetih, bu şan ve şeref genç hükümdara her istediğini yapmak gücünü kazandırdı. Babasından kalan Sadrâzam Pîrî Mehmet Paşa'yı emekli etti.

Yerine Devletlü İbrahim Ağa'yı getirdi. Önceden zavallı bir köle olan İtalyan asıllı İbrahim Ağa, benzersiz talibi sayesinde, hem de daha 28 yaşındayken Türk Cihan

Devletinin en yüksek iktidar makamına lâyık görülmüştü. 2 yıl, 9 ay, 5 gün bâsodabaşılıktan sonra İbrahim Ağa'nın bütün vezirler atlanarak birden sadrâzam yapılması, pek de iyi karşılanmadı. Bu yaşta bir sadrâzımı Osmanlı tarihi kaydetmemişti. Usul, bâsodabaşının önce vezir olmasıydı. Ama İbrahim Paşa, getirildiği pek azametli makamam pekâlâ lâyık olduğunu ispat etmekte gecikmedi. Doğuştan diplomattı. Bilhassa devletin hiç de kolay olmayan ve bütün dünya ile ilgili bulunan dış siyasetini çok iyi idare ediyordu. Belgrad'ın fethedildiği 1521 yılında Mehmet Giray Han da Rus ordularını yok etmiş, Moskova'yı yakmış, kardeşlerinden Sâhib Giray'ı ban olarak Kazan'a göndermişti. Osmanlı nüfuzu Ural Dağları'na erişmiş oldu. Yavuz ne kadar Doğu ile ilgilenmişse, oğlu da o derece Batı ile meşguldü. Zaten bu yıllarda Avrupa'da geçen önemli olaylar, bütün dikkatleri bu kıta üzerine çekiyordu. 15 Mart 1517'de Lateran Konsülü kapanırken, bütün Hristiyan dünyasında kiliseye alt para ve mallardan onda birinin Papa'ya verilmesi karar altına alındı. Bu, Hristiyan dünyasının Papa lehine fakirleşmesi demekti.

HATIRAT

Bu para Papa tarafından güya Türkler'e karşı kurulacak Haçlı orduları için kullanılacaktı. Fakat  o u Hristiyan devletler, Konsül' n kararına Şiddetle itiraz ettiler; Türkiye ile asla başa çıkamayacaklarını ileri sürdüler. Gerçekten

Papa, Türkler'e karşı kullanılmak üzere topladığı parayı bar vurup barman savurdu.

100.000 altın liretini ye eni Lorenzo'ya ba ıŐladı. Bu ortam içinde Almanya'da Luther adında bir rahip ortaya  ıktı.

16 Haziran 1520'de Papa, Luther'in eserlerindeki 40 cümlenin küfür olduğu, yazarının da dinden sapıtı ı hakkında bir ferman yayınladı. L tber, 60 gün içinde bu cümlelerindeki sözlerinden dolayı sapıtı ı ını, t be ve istiğfar ettiğini beyan etmeyecek olursa, aŐaroz edilecekti. İnatçı bir r f z 

sıfatıyla Hristiyan toplumunun bünyesinden kesilip atılacaktı. Bu ferman yayınlandığı zaman, ne Papa'nın, ne de Hristiyan

 leminin, Luther'in yola geleceği hususunda en ufak Őüphesi yoktu. Luther'in cevabıysa sert ve kesin oldu. Papa'nın fermanını, büyük bir topluluğun önünde ateşe attı. Asırlardan

beri papaların kendilerini soymasından yorgun düşen Alman b k mdarları, Luther'i desteklemeye karar verdiler. Almanya, hatta

Avrupa, büyük ve zunu bir din savaşının eŐi ine gelmiş oldu. Zaten her Şey böylesine bir çatıŐmanın çıkacağına işaret ediyordu. y Gerçi devir, Rönesans devriydi. Fakat sanatta harikalar veren Rönesans,  hlak ve  detleri de iŐtirenemiŐ, belki eskisinden fazla bozmıŐtu. Vatandaşlar, devlet idaresini elinde tutan zümre tarafından her türlü muameleye lâyık görülüyorlardı. Kuzey İtalya'da Como gibi k     k bir Şehirde, bir tek yıl içinde 41 kadın cadılık yapmak gibi hayali bir suçtan diri diri yakılmıŐlardı. Bütün  mitler, hem İŐpanya kralı, hem Almanya imparatoru olan genç Charles - Quint'e ba lanmıŐtı. Bu b k mdar, Ni bolu'da Sultan Yıldırım Bayezid'e esir düşen Korkusuz Jean'ın torununun oğlu idi. Almanya, Avusturya, İŐpanya, Hollanda, Belçika, İtalya'nın büyük bir kısmı ve daha birçok ülkeler, bütün Amerika sömürgeleri, Charles - Quint'de birleŐmiŐtı. En kudretli Hristiyan devleti olan İŐpanya, Almanya imparatorlu gibi büyük bir devletle birleŐince, bir kat daha korkulu hale geldi. Bir an için Charles - Quint'in, Türk tehlikesie karşı koyabilecek tek adam olduğu sanıldı. Avrupa, Osmanlılar'ın hamle gücü karşısında ŐaŐkındı.

HATIRAT

Ural Dağları'na, Moskova'ya, Polonya'ya erişen bu hamlenin hangi noktada kırılacağı bilinmiyordu. Cezayir'e yerleşen Barbaros

Hayreddin Paşa, Akdeniz'i ele geçirmiş, başta İspanyollar olmak üzere Avrupa'ya kan kusturuyordu. Akıncıların hangi an nereye dalacakları meçhuldü. Ama Charles - Quint, kendisine bağlı olan küçük Alman hükümdarlarının ümidini boşa çıkardı.

Luther'i değil, Papa'yı tuttu. Küçük Alman rahibinin partiyi kaybettiği sanıldı. Ancak

Sultan Süleyman, böyle bir şeye fırsat vermedi. Bütün gücüyle Luther'i savundu. Charles - Quint'in imparatorluk sıfatını asla tanımadı. "İspanya kralı Carlos"un Fransa,

Macaristan gibi devletleri de yutmasına, Avrupa'yı birleştirip Luther'i ezip, karşısına geçmesine kesinlikle izin vermeyecekti.

Luther'i tutup Hristiyan dinini ikiye bölmeye, İspanya ve Almanya'yı ayırmaya,

Macaristan'ı ve Fransa'yı yutturmamaya kararlı idi. Türk Cihan Hakanlığı'nın geleceği buna bağlıydı. 6 Aralık 1525'ti Fransa'dan gelen Fevkalade büyükelçi Kont Jean

Frangipani, Kanuni Sultan Süleyman tarafından kabul edildi. Büyükelçi, doğrudan doğruya Fransa Kralı I. François'dan değil, annesi Louise de Savoie'den geliyordu. Zira Türkiye bakanının Kont Frangipani'yi kabul

ettiği gün, Fransa Kralı, 9 ay, 10 günden beri, Charles - Quint'in esiri olarak İspanya'da tutukluydu. Louise'de Savoie, oğlunun esirlikten kurtarılması için "Cihan Padişahı Sultan Süleyman"a yakarıyordu.

Almanya imparatoru, İspanya kralı ve daha nice ülkelerin hükümdarı olan Charles - Quint'in önünde bir Fransa seddi kalmıştı.

Bu set de yıkıldığı takdirde, Türkler'in "İspanya Kralı Carlos" dedikleri acip dev,

Avrupa'ya hâkim olacaktı. Charles - Quint'in kız kardeşlerinden biri Macaristan kraliçesi olduğu için, Osmanlı ülkeleri Tuna

üzerinden de tehdit altında idi. Charles - Quint , tek erkek kardeşi olan Ferdinand'ı, Avusturya arşidukası sıfatıyla, Almanya

imparatorluğunun taht şebri olan Viyana'ya oturtmuştu. Bu vaziyette Sultan Süleyman, böyle bir dev arkasında bırakıp babasının

yoluna devam edemez, İran'a dalamazdı. Türk cihan devletinin geleceği, Orta Avrupa

ovalarındaydı. 23 Nisan 1526'da Sultan Süleyman, üçüncü sefer-i hümayûnuna çıkmak üzere İstanbul'den ayrıldı.

21 Ağustosta ordu-yı hümayûn, kurulan büyük köprüler üzerinden Drava'yı kuzeye doğru geçti.

HATIRAT

23 Ağustosta Kanuni, köprünün yıkılmasını emretti. Bu, çok anlamlı hareketti. Çünkü padişahın, Macaristan'ı kesin şekilde fethetmeye niyeti olduğuna, geri dönmeyeceğine işaretledi. 29 Ağustos sabahı güneş ışıırken Türkler, Mobaç kasabasının yakınlarında mevzilenmişlerdi. Sultan Süleyman'ın 100.000 askeri ve hemen bepsi yeni dökülmüş 300 topu vardı. Otağ-ı hümayûnundan çıktı. Manzaraya baktı. Yağmur devam ediyordu. Arazi yer yer bataklık haline gelmişti. Az sonra akıncı beyleri görüldü. Ağızları köpüren atlarından inip

Sultan Süleyman'ın huzurunda el kavuşturdular. Düşmanın Mobaç'a yaklaştığını haber verdiler. Yahyâ Paşazâde Bali Beyin öncüyü teşkil eden akıncı birlikleri düşmanla küçük çarpışmalara başlamıştı.

Kral II. Layoş, Mobaç ovasına girmişti. Ardında Hırvat, Sloven, Slovak, Çek, Alman, Leh tümenleri ilerliyordu. En çetin kuvvetleri, kahramanlıkları ile bütün Avrupa'da ün salmış ve asırlarca Osmanlılar'la dövüşe dövüşe pişmiş Macar atlı birlikleri idi. Kanuni, hemen taarruz emri vermedi. Birkaç saat akıncılarla Macar atlıları arasında ufak çapta vuruşmalar devam etti. Muharebe Rumeli sipahilerinin bulunduğu sol kanada sıçrayınca, zırhını ve tulgasını giyen padişah,

bu kanada geldi. İkindi yaklaşıyordu.

Sabırları taşan Macarlar, taarruza geçtiler. Kanuni'nin emriyle Rumeli tümenleri hafif bir karşı koymadan sonra ikiye ayrıldılar.

Düşman aralarına girdi. Padişah, başkumandanlık karargâhının bulunduğu Türk Tepesinden ayrılmış, ön saflara geçmişti. Türk birliklerinin arasına giren Macarlar, birden Türk topçusu ile karşılaştı. 300 topun bir anda ateşlenmesi ve artık ateş kesmemesi, ağır zırhlı Macar tümenlerini perişan etti. Bu sırada Kanuni'nin emriyle önden Bali Bey, arkadan Hüseyin Bey, akıncıları ile kışkacı yavaş yavaş kapatıyorlardı.

Timarlılar, merkezde yeniçerilerin dehşetli direnci ile şaşkına dönen Hristiyan ordusunu iyice yordu. Durum bu safhadayken, asıl meydan muharebesi başlayalı ancak bir buçuk saat olmuştu.

Yarım saat sonra artık yeryüzünde Macar ordusu diye bir şey kalmayacaktı. Türk sipahi ve akıncıları, Macarlar'a yalnız Karasu bataklığı tarafını açık bırakmışlardı. Üç taraftan dehşetli bir şekilde itilen düşman, Karasu'ya sürüldü. Türk atlılarının altında ezilmekten korkan Hristiyanlar, kendilerini bataklığa atıyorlardı.

HATIRAT

Ordu balinden çıkan, perişan bir sürü haline gelen yüzbin düşman askeri bataklıkta can verdi. Yirmibeşbini, iki saatlik muharebede top, tüfek ateşi, vereye kılıcıyla öldü.

Bir o kadari da esir oldu. Canını kurtaran hemen hiç bir düşman askeri yoktu. Kral II.

Layoş, kumandanları ve yedi piskopos, atlarına beraber bataklıkta boğuldular. Artık Macaristan'ın asırlar boyunca sürecekt tarihi kaderi çizilmişti. Bu andan itibaren

başlayarak adı Büyük İskender'le bareber anılmaya başlanan Sultan Süleyman 31 yaşındaydı. 637 yıllık büyük Macar Krallığını tek darbeye yıkmıştı. Charles - Quaint'in Tuna üzerindeki ümitleri, eniştesi II. Layoş'la beraber Karasu bataklığına gömülmüştü. Bu ümit, Akdeniz cephesinde de hiç parlak değildi. Çünkü bu denizi de Barbaros

Hayrettin Paşa bekliyordu. Zaferden bir buçuk gün sonra, 31 Ağustos sabahı, Türk ordusu, Mobaç sahrasında muhteşem bir resmi geçti yaptı. Muzaffer başkumandanını selâmladı. Sultan Süleyman önce vezîr-i âzam İbrahim Paşa'ya el öptürüp tebrikleri kabul etmeye başladı. Muharebeye

mevhanlarında zaferden sonra hakanın tebrik kabul etmesi, Türklerin bin yıllık geleneğiydi. Ertesi gün, Eylülün ilk günüydü. Sultan Süleyman, orduy-ı hümayûn'a kuzeye

doğru hareket emri verdi.

Budapeşte'ye sekiz günde erişildi. Türklerin "Budin" dedikleri Macar Krallığının taht şebri, kapılarını Osmanlı hakanına açtı.

Sultan Süleyman, krallık sarayına indi.

Budin, zengin büyük bir şehirdi. Avrupa'nın en kudretli devletlerinden birinin başkentiydi.

Kral sarayı ve bu sarayın içindeki hazine ünlüydü. Macar krallarının 637 yıldan beri biriktirdikleri bu hazine, şimdi Sultan

Süleyman'ın emrindeydi. Padişah, bazı değerli kitapların, birkaç heykelin ve şamdanın İstanbul'a gönderilmesini emretti.

Şehir yağma edilmedi. Çünkü yüzlerce topla konunan büyük bir kalesi olmasına ve Türk ordusunu en az bir oyalamaya imkan

bulunmasına rağmen karşı koymadan kapılarını açmıştı. Mobaç bataklıklarında can veren II. Layoş'un zevcesi Kraliçe Maria,

bozgunu haber alır almaz şehri terk etmiş, Viyana'ya kardeşi Ferdinand'a sığınmıştı.

Ferdinand da, inanılmaz haberi, Orta Avrupa'yı baştan başa kaplayan büyük Macar Krallığının tek darbeye çökmesi

haberini, ağabeyi Charles - Quint'e bildiren bir mektup yazmıştı. Kanuni, şehrin anabtarlarını sunan Buden eşrafına iltifat etti. Türk emrinde, en az Macar idaresindeki

kadar serbest ve hür yaşayacaklarını, hiç bir şeyden çekinmemelerini söyledi.

HATIRAT

Şehirde bir karışıklık ve yağma olmaması, Budinliler'i sevindirdi ve Macarlar'ı o zamana kadar en büyük düşman bildikleri Türkler'e ısındılar. Halbuki Türkler ve Macarlar, kardeş kavimlerdi. Bir Türk kavmi olan Macarlar, 526 yıl önce Hristiyanlık dinini kabul edince Türklük'ten kopmuşlardı. İki milletin arasında daha Osmanlılar'ın ilk zamanlarında başlayan büyük mücadele, bir din kavgasından ibaretti. Din ayrılığı unutulduğu takdirde, birbirini yakından tanıyınca, bu iki büyük milletin pek çok sevişecekleri belliydi. Türkler'in Macaristan'a gelmesi şimdi böyle bir fırsat yaratıyordu. Bundan böyle Türkler'le kaynaşacak olan Macarlar, Alman istilâ ve tabakkümüne karşı Osmanlı idaresini en büyük nimet bileceklerdi. Sultan Süleyman, Şeker Bayramı'nı 11 Temmuzda Belgrad'da kutlamıştı. Budin'in fethinden 6 gün sonra, 17 Eylülde bu şehirde Kurban Bayramı tebriklerini kabul etti. Kanuni, şehirde 13 gün kaldı. Eylülün 24. günü hareket emrini verdi. Fethettiği büyük ülkeyi henüz doğrudan doğruya Türk idaresine almayı, bir beylerbeyinin yönetimine vermeyi düşünmüyordu. Bu işi, şartlar olgunlaşınca, birkaç yıl sonra yapacaktı. Şimdi Macaristan'ın boşalan tahtını doldurmak

icap ediyordu. Tabî yeni hükümdar, Kanuni'ye bağlı olacaktı. Ferdinand, Macar tacını kendisine vermesi şartıyla Kanuni'ye bağlı olacağını, vergi ve asker vereceğini bildirdi. Ancak bunca gayretler, Orta Avrupa'nın bu mühim ülkesini Charlers - Quint'in kardeşine bırakmak için göze alınmamıştı. Kanuni, başka bir namzet aradı. Öteden beri Türk dostu ve Alman düşmanı olarak bilinen Erdel (Transilvanya) voyvodası Prens Szapolyai Janos (Yanoş) üzerinde durdu. 16 Ekimde Sultan Süleyman, Macaristan tacını Yanoş'a veren tarihi fermanı imzaladı. Tokay'da toplanan Macar asiller meclisi, "I. Yanoş" sıfatıyla yeni hükümdarlarını selâmladı. 13 Kasım 1526 günü Kanuni Sultan Süleyman, ordu-yı hümayûnun başında İstanbul'a döndü. Sefer-i hümayûn 6 ay ve 20 gün sürmüştü. İstanbullular tarihin en büyük ve en kesin neticeli muharebesini kazanan Macaristan fâtihî hükümdarlarını, çılgınca alkışladılar. 10 Mayıs 1529'ra Sultan Süleyman, 4. seferi-i hümayûnuna çıkmak üzere İstanbul'dan ayrıldı. Ordunun ağırlıklarını 22.000 deve ve onbinlerce katır çekiyordu. Szapolyai Yanoş'u Macaristan'dan Erdel'e kovan Charles - Quint'in kardeşi Ferdinand'ı, Budin'den çıkaracaktı.

HATIRAT

18 Ağustota padişah tuğları Mobaç sabasına dikilmişti. Üç yıl önce Sultan Süleyman'ın emsalsiz bir zafer kazandığı sabraya. Otağ-ı hümayûn, yine Türk Tepesi'ne kurulmuştu. Ertesi gün, 6.000 Macar atlısı ile Büyük Türk Hâkan'na yüksek saygılarını bildirmek için gelen Kral Yanoş, minnetle el öptü.

Kanuni Alman ordusunu yakalamak istiyordu. Ancak bu ordu, Almanya'nın derinliklerine sinmişti. Mobaç'ın batırası daha pek tazeydi. İkinci bir Mobaç, en az Avusturya'yı Osmanlı hâkimiyetine sokardı.

3 Eylülde Kanuni, Budapeşte surlarının önüne geldi. Türkler'in "Budin" dedikleri pek sevimli şebirin önüne. Şebir iki yıldan beri Ferdinand'ın Almanlar'ı tarafından işgal ediliyordu. Kuşatma başladı. Bu arada

Charles - Quint'in kardeşi Ferdinand, Almanya imparatorluğunun taht şebirinde kaçmıştı. Almanlar, Türkler'e ancak 5 gün karşı koyabildiler. 8 Eylülde Budin kalesini teslim ettiler. Anlaşma şartlarına göre ellerini, kollarını sallayıp Avusturya'ya gittiler.

İki gün sonra 10 Eylülde Boğdan (Moldavya) voyvodası V. Petru Rareş geldi. İbrahim Paşa'nın elini öptü. 12 Eylülde Kanuni, Budin'in fethi için tebrikleri kabul etti.

Ordusunun resmi geçidini seyretti.

Akıncılar, Rumeli türküleri söyleyerek Avusturya'ya girmişlerdi. Semendire sancak beyi Yahyâ Paşa - zâde Mehmet Bey - ki Mobaç kahramanı Bali Bey'in kardeşiydi - Bruck kasabasına geldi. Alman ordusunu karşıladı ve 22 Eylülde birkaç saat içinde imba etti. Başkumandan Christopher von Zedlitz, 6 generaliyle birlikte esir edildi. Bu sırada Kanuni, Avusturya'ya ayak basmıştı. 27 Eylülde Türkler "Beç" dedikleri Viyana'ya erişti. Akıncılar, Almanya'nın dört bir yanına yayılmışlardı.

Kral Ferdinand, Viyana'nın 150 kilometre batısında Linz şebirine çekilmişti. Kralın, imparatorluk taht şebirini alelacele boşaltıp çekilmesi Almanya'yı bir uçtan bir uca sarstı. Viyana'yı 71 yaşında kahraman ve tecrübeli bir asker, Kont Nicolas von Salm savunacaktı. Yardımcı olarak yanına Mareşal Wilhelm von Rogendorf verildi.

Viyanahılar beş biner kişilik kabileler halinde batıya gönderildi. Fakat akıncılar, bu kabilelerden birkaçını ele geçirip binlerce zavallıyı esir aldılar. Charles - Quint, Sultan Süleyman'ın yokluğunda Budin'i işgal ettirmeyi pahalıya ödüyordu.

HATIRAT

Kral Ferdinand, Fransa kralı I. François'ya karşı parlak zaferler kazanmış Salm Kontu'na baklı olarak güveniyordu.

Almanya imparatorluk orduları başkumandanı Bayvera dukası Prens Philipp de büyük kuvvetlerle gelip şehri tuttu.

Bu durumda Viyana'nın düşmesi ümidi zayıftı. Zira ağır kuşatma topları Budin'de bırakılmıştı. Mevsim de ilerlemiş, yağmur ve soğuklar başlamıştı. Halbuki o zamanın imkânlarına göre böylesine kudretli bir kale,

Türk ordusu karşısında bile iki ay dayanabilirdi. Alman askerleri, şehirde boş buldukları evleri yağman ederlerken

İmparator Charles - Quint'i korku almıştı. Ferdinand'dan aldığı mektupta "Süleyman Ren nehrini kendine zafer durağı yapıncaya kadar kılıcını kınına sokmayamamak"

denmesi, telâşını artırdı. Buna rağmen Viyana'ya güveniyordu. Büyük sonbahar yağmurları, hele kar başladı mı, o zamana

kadar dayanabildiği takdirde, şehri kurtulmuş demekti. Çünkü kışın kuşatma harbi yapılmazdı. Avusturya - Bohemya'da

eli silah tutan bütün erkekler zorla askere alındı. Bu derme çatma kuvvetler, hayatlarını savaş meydanlarında geçirmiş Türk

akıncıları tarafından birkaç dakikada darmadağın ediliyordu.

Viyana'da birkaç aylık erzak ve cephane vardı. Salm Kontu, türk ordusunu gördükten sonra, bir ay muhakkak, iki ay muhtemelen dayanabileceğini bildirdi. Ferdinand sevindi. Çünkü iki ay sonrası 27 Kasımdı ki, çoktan kar düşmüş olurdu. Kanuni'nin kale ve kuşatma harbinde askerini kırdırmaktan boşlanmadığını biliyordu. Otağ-ı hümayûn, surların iki bin metre ötesinde Kaiser ebersdorf'a kuruldu. Otağı 500 asker muhafaza ediyordu. İbrahim Paşa, kıyafet değiştirip surlara kadar sokuldu; bizzat keşif yaptı. Sultan Süleyman, 17 günlük bir kuşatmayı yeterli gördü. Kalede hafif toplarla büyük gedikler açamamıştı. 14 Ekimde kuşatmanın kaldırılmasını emretti. İbrahim Paşa itiraz ettiyse de dinlemedi: -Bu kaleyi almak için sefere çıkmadık, dedi; maksat Budin idi, oda hâsıl oldu! Kard düşmeye başladı. ordumu Nemçe ve Üngûrus bataklıklarına mı düşüreyim istersin? Bir Türk güllesi, Salm Kontu'na isabet etmiş, Viyana'nın kahraman müdafii şeref meydanında can vermişti. Şehrin daba iki hafta ancak dayanacağını hesapladı. Ancak Sultan Süleyman bu hesaba da itibar etmedi. Çünkü Charles - Quint toplayabildiği bütün kuvvetleri Linz'e yığmıştı.

HATIRAT

Kavak Sarayı (Bugünkü Selimiye Kışlası)

Türkler, Viyana'yı alıp şehirde bir miktar kuvvet bırakınca, büyük Türk ordusu çekildikten sonra şehri ablukaya alacak, zorla değilse de açlıktan teslimi zorlayacaktı. Bu seferde 14.000 Türk askeri şehit olmuş veya ağır yaralanıp kışlalara gönderilmişti. Almanya ise perişan edilmişti. Kanuni, akıncı beylerini topladı. Orduyu Hümayûn çekilirken Almanlar'ın rahatsız edememesi için Almanya'yı altüst etmelerini emretti. Bu, Osmanlı tarihinin en büyük akımı oldu. 17 Ekinde Viyana önünde askerine resmi geçit yaptıran Sultan Süleyman, aldıkları ağır ganimetler dışında, 250.000 altın bahşiş dağıttı. Mütevazı Türk neferleri bile, yurda zengin olarak dönüyorlardı. 9 günde Budin'e gelindi. Sultan Süleyman, Kral Yanoş'u çağırdı. Macaristan'ı iyi koruması için emir verdi. 16 Aralıkta Orduyu Hümayûn, İstanbul'da idi. 4. sefer-i hümayûn 7 ay e 7 gün sürmüştü. Bu sefer sırasında, 1529 yaz ve sonbaharında akıncılar, Orta Avrupa'da at koşturup durdular. Estergon'dan Tuna'yı atlayıp Slovakya'ya geçtiler. İşte Türk tarihçilerinin "İspanya Kralı Carlos'a (Charles Quint) karşı Almanya Sefer-i Hümayûnu" dedikleri büyük sefer bu şekilde bitti. Charles - Quint dize gelmişti. Fransa'yı

ve Macaristan'ı yutmayı artık aklının köşesinden geçirmiyordu. Bununla beraber Sultan Süleyman 1532'de bir defa daha Almanya üzerine sefere çıktı. Bu 5. sefer-i hümayûna "İkinci Alman Seferi" deniyordu. Bütün ümidi Charles - Quint'in ordusuyla karşısına çıkmastıydı. Fakat böyle bir şey olmadı. Alman ordusunu bulamadı. Kaleler fethetti. 11 Eylül 1532'de Viyana'dan sonra Avusturya'nın en büyük şehri olan Graz'a girdi. Bu defa Charles - Quint ve kardeşi Ferdinand, boyun eğdiler. 10 Ocak 1533'te Alman elçileri, barış istemek üzere İstanbul'a geldiler. Sultan Süleyman da barış istiyordu. Çünkü İran üzerine yürümek niyetindeydi. Şah Tahmasp, Charles - Quint'le açıkça ittifak etmiş, doğudan Osmanlı devletini vurmaya hazırlanıyordu. Tahmasp, Kanuni'den sonra dünyanın en kudretli hükümdarıydı. Charles - Quint, bütün barış şartlarını kabul etti. Hatta Türkler'in "Yanık Kal'a" dedikleri Győr şehrinin anahtarlarını İstanbul'a yolladı. Bu büyük başarıydı.

HATIRAT

Preveze Deniz Zaferini anlatan tablo

Viyana'nın ancak 80 kilometre güneydoğusunda bulunan bu şehir, Viyana-Budin yolunu kesiyordu. Alman imparatorluğunun taht şehrinin kapısı gibiydi. 22 Haziran 1533'te İstanbul Antlaşması imzalandı. Almanya ile barış yapıldı. Barışın şartları Charles - Quint için ağırdı. Bir defa barış, yalnız Almanya ile imza edilmiş sayılıyor; İspanya bariç tutuluyordu. İspanya ve onun bâkimiyetindeki güney İtalya kıyıları, Türk donanmasına karşı açıkta kalmakta devam ediyordu. Bohemya kralı ve Avusturya arşidukası Ferdinand, Karal Yanoş gibi Kanuni'ye bağlı olmayı kabul ediyordu. Ferdinand, protokolde sadrazamla eşit olacak ve yazışmalarda birbirlerine "kardeşim" diye hitap edeceklerdi. Ferdinand, Macaristan üzerindeki iddialarından vazgeçiyor ve Yanoş'u meşru sayıyordu. Fiilen olmasa bile ismen Avusturya ve Çekoslovakya, Osmanlılar'a bağlı birer ülke haline gelmişti. Sultan Süleyman, seferlerinin meyvesini almıştı. Şimdi babası Yavuz'dan Çaldıran'da unutulmaz bir dayak yiyen Şah İsmail'in şımarık oğlu Şah Tahmasp'a baddini bildirmek sırası gelmişti. Kanuni, Şah Tahmasp'ın üzerine yürüdü.

28 Kasım 1534'de Bağdat fethedildi. Dünyanın en sihirli kentlerinden biriydi bu... Cibân Padişahı, Safevîler'in tarihî taht şehri Tebriz'e de girdi. Osmanlı bâkimiyeti, Basra Körfezi'ne dayanmıştı. Yedinci sefer-i hümayûn Venedik üzerine oldu. Korfu adasına girildi. Fâtih devrinden sonra ikinci defa İtalya'nın topuğundaki Otranto alındı. Sekizinci sefer-i hümayûnda asi Boğdan (Moldavya) voyvodası cezalandırıldı. Venedik'le sulh yapıldı. Dokuzuncu sefer-i hümayûn yine Macaristan üzerine oldu. Kral Yanoş ölmüş, Ferdinand'da yeniden Budin tahtı üzerinde ümitler belirmişti. Kanuni, yanında oğulları şehzade Selim'le, Şehzade Bayezid, 29 Ağustos 1541'de Budin'e geldi. Macaristan krallığını fethettiğini ve ülkeyi bir beylerbeyilik şeklinde doğrudan doğruya Osmanlı topraklarına kattığını bildiren tarihi fermanı imzaladı. "Budin Eyaleti" adı verilen yeni beylerbeyilik, protokolde Mısır eyaletinden sonra gelecekti. Sonra merkezi Sofya olan Rumeli ve merkezi Kütahya olan Anadolu eyaletleri yer alacaktı. İlk Bağdat beylerbeyisi olan Ramazanoğlu Uzun Süleyman Paşa, ilk Budin Beylerbeyisi olarak da şeref kazandı.

HATIRAT

Preveze Deniz Zaferi (Deniz Müzesi İstanbul)

Bu derece şaşaa ile başlayan bir saltanatın bu derece kötü sonuçlara maruz kalması, Charles - Quint'i yalnız Avrupa hâkimiyeti fikrinden vazgeçirmekle kalmadı. Orta

Avrupa'da Kanuni Kuzey Afrika ve Akdeniz'de onun kaptan-ı deryâsı Barbaros, üstelik Türkler'in başarısı için o kadar çalıştıkları Luther'in Hristiyan dünyasını iki mezbebe bölmeye, Charles - Quint'i yıktı.

Bu ruhî durum içinde 16 Ocak 1556'da bütün tahtlarından feragat ettiğın bildiren fermanı imzaladı. İspanya'nın güneyinde, Endülü's'te, Granada şehrinde, Araplar'dan kalan El-Hamrâ Sarayında inzivaya çekildi. İspanya tahtını ve ona bağlı bütün taçları, oğlu II. Felipe'ye bıraktı.

Almanya imparatorluğunu ise Ferdinand'a verdi. Kardeşine son tavsiyesi: "Ne pahasına olursa olsun Türkler'le barış halinde yaşamaya çalış!" şeklinde oldu. Prag'da taç giyip bu defa imparator sıfatıyla Viyana sarayına yerleşti. Başta Fransa olmak üzere birçok Avrupa devleti Habsburg seli önünde silinmekten kurtulmuşlardı. Bu kurtuluşlarını, "Muhteşem Süleyman" dedikleri Türk hakanına borçluydular.

Bu başarıda en büyük hisse, Sultan Süleyman'dan sonra, Barbaros Hayrettin Paşa'da idi. Barbaros, ağabeyi Oruç Reis'in

Cezayir'de kurduğu Türk devletinde, ona halef olmuştu. Cezayir tahtına çıkmış, "sultan" unvanını almış, en kudretli Hristiyan devleti olan İspanya'ya karşı birçok deniz, hatta kara zaferi kazanmıştı. Yavuz, Mısır'ı fethedince, padişah Kabire'de iken ona elçilerini yollamış, bağlılığını arz etmişti. Babası ve büyükbabası, Fâtih'in sipahi subayları olan Barbaros vaktiyle tebaası olduğu Osmanlı devletinin bu sefer biraz imtiyazlı bir tebaası haline gelmişti. Yavuz ona "Cezayir Beylerbeyisi" olduğuna dair ferman, top ve topçu, yeniçeri ve harp malzemesi göndermişti. Kanuni tahta çıkınca, Barbaros, Cezayir beylerbeyiliğinde bırakılmıştı. Barbaros, dünyanın en büyük denizcisi olarak ün kazanmıştı.

Bu kudreti, Donanmay-ı Hümayûn'a kazanmak lâzımdı. Kanuni, yaverlerinden bir deniz subayını, Sinan Çavuş'u, Cezayir'e yolladı. Barbaros'a gönderdiği hatt-ı hümayûn'da şöyle diyordu. "İspanya'ya sefer muradımdır. Bir yarar âdemi yerine koyup gelesin! Eğer muhafazaya kaadir kimse yok ise, îlam edesin!"

HATIRAT

Süleymaniye Camii (Mimar Sinan)

Barbaros, Cezayir'de yerine beylerbeyi vekili olarak evlâtlığı Hasan Ağa'yı bıraktı. 44 parça harp gemisi ve namlı reislerinden 18 amiralle İstanbul'a geldi. Barbaros'un İstanbul limanına vardığı 27 Aralık 1533 günü, güzel bir kış günü idi. Soğuğa rağmen bir; iki yüz bin İstanbul'lu kıyılara hücum etmişti. Yıllardan beri adı efsanelere karışan ve âdeta bir masal kahramanı haline gelen Barbaros'u bütün halk görmek istiyordu.

Hayrettin Paşa, büyük tezahürat içinde, hayatında ilk defa olarak İstanbul'a ayak bastı. Halka güzel bir zafer alayı seyrettirdi. Alayın önünde 200 esir gidiyordu. Bunlar, altın ve gümüşten ganimet eşyası taşıyorlardı. Sonra, 30 Avrupa'lı asilzade geliyordu. Bunlar, Avrupa'nın hemen her milletine mensup seçkin şahsiyetlerdi. Kimi amiral, kimi general, kimi konttu.

Arkalarında altın ve gümüşle dolu ağır torbalar taşıyorlardı. Daha sonra 200 esir çocuk geliyordu. Başları ve boyunları mücevherlere boğulmuşlardı. Omuzlarına zer (altın) ve sim (gümüş) teller çekilmiş kumaş topları vardı. Bu kabileyi, Avrupa'nın en güzel kızlarından oluşan 200 cariyeyle bir topluluk takip etti. Pek değerli elbiseler giymişler, mücevherler takmışlardı. Daha sonra ağırlığınca ganimet yüklü 100 develi

bir kervan yer alıyordu. Afrika'nın en nadir hayvanlarını içeren bir kabile, en arkadaydı. Altın ve gümüş zincirlerle bağlanmış olan hayvanları, bakıcıları sevk ediyordu. Bu muhteşem kafilenin ardında, gayet basit şekilde giyinmiş Barbaros'la reisleri, yaverleri ve leventleri ilerliyordu. Bu şekilde Topkapı Sarayı'na kadar gelindi.

Ertesi sabah Sultan Süleyman, Barbaros'u ve 18 reisini kabul etti. Hepsine teker teker el öptürdü. Reislerden bazıları, Avrupa'nın en kuytu köelerine kadar nam salmış amirallerdi: Salib, Aydın, Sinan Reisler gibi. Divân-ı Hümayûn, merasimlere mahsus şekilde toplanmıştı. Bütün vezirler hazır. Padişahın iki tarafında yer almışlardı.

Yalnız Halep'te bulunan Vezîr-i âzam Makbûl İbrahim Paşa yoktu. Kanuni, Cezayir beylerbeyisinin getirdiği hediyelere teşekkür etti. Reislere muhteşem hıl'atler giydirdi. Adam tanımak ve önemli makamlara en iyi şahıs kimse onu seçmekle büyüklük unsurlarından birini sağlayan Kanuni, Barbaros hakkında kesin hükümünü çoktan vermişti.

HATIRAT

Hiç bir devirde tesadüf edilemeyecek debada bir denizci ile karşı karşıya olduğunu biliyordu. Koca Cezayir ülkesini İspanya'ya kan kusturan pek kudretli bir donanmayı, en iyi şekilde yetiştirilmiş, en tecrübeli reis ve leventlerini, Türk imparatorluğuna bağışlayan Barbaros'a, en büyük iltifatları lâıyk gördü. Onu hem kaptan-ı derya sıfatıyla deniz kuvvetlerini başına getirdi hem Cezayir beylerbeyiliğini uhdesinde bıraktı, hem de en yakın maşûviri derecesine yükseltti. Charles - Quint ki, Türk imparatorluğunun deniz kuvvetlerini eline almaması için Barbaros'a servetler, batta tabtlar ve taçlar teklif etmişti. Barbaros, kaptan-ı deryâ sıfatıyla ilk seferini Tunus üzerine yaptı. Bu ülkenin limanları, Barbaros'un elindeydi. Fakat Tunus şehri ile çevresini Hafsî'lerin 22. sultanı olan Mevlây Ebû - Abdullah Hasan elinde tutuyordu. Bu adam, tarihin gördüğü en dejenere şabıslardan biriydi. Tam 44 erkek kardeşini öldürtmüş, saraydaki bütün cariyeleri sattırdıktan sonra, 400 delikanlıdan oluşan yeni bir harem kurmuştu. Değil millî, dinî bir endişesi bile yoktu. Sık sık Kuzey Afrika'yı İspanyol zulmünden koruyan Türkler'e karşı İspanyollar'ı davet ediyor, Chales - Quint'e bağılı geçiniyordu. 22 Ağustos 1534'te Sultan Süleyman'ın kaptan-ı deryâ ve Cezayir Beylerbeyisi Barbaros Hayrettin Paşa, Tunus şehrine girdi. Charles - Quint, büyük bir darbe daha yemişti. Paris'te I. François sevinç çığlıkları atıyor, Sicilya ve Napori Krallıklarını da Charles - Quint'in elinde alması içi Barbaros'a haber yolluyordu. Bu sırada Sultan Süleyman, İran seferindeydi. 1534 - 35 kışını İmparator - Kral Charles - Quint, Tunus'u geri almak için yapacağı seferin hazırlıkları ile geçirdi. İstanbul'un fethinin 82. yıldönümü olan 29 Mayıs 1535'te Barselona limanından ayrıldı. 500 harp ve nakliye gemisine 30.000 piyade ve süvari, deniz topçusundan başka kara topçusu da yüklenmişti. Hristiyan ordu ve donanması, ispanyol, Katalan, italyan,

Alman, Portekiz, Hollanda, Belçika, Papalık ve Malta kuvvetlerinden kurulmuştu. 17 günde Barselona - Tunus yolu alındı. 15 Haziranda Haçlılar, Tunus şehrinin limanı olan Halkulvâd'a asker döktüler. Burası, tarihi Kartaca şehrinin yerindeydi. Kuvvetli ir kalesi vardı. Kalenin bir tarafı denize bakıyor, diğer tarafları gölle ve su ile doldurulmuş hendekle çevriliyordu. Barbaros'un en değerli amirallerinden Sinan Reis, kaleyi savunacaktı. Kuşatmaya bizzat Charles - Quint donanmaya da Andrea Doria nezaret ediyordu. Halkulvâd kalesi, karadan 120 topla ve deniz tarafından Andrea Doria'nın yüzlerce deniz topu ile dövülüyordu. Sinan Reis, üç defa huruç hareketli yaptı ve düşmana 6.000 zayıat verdirdi. Barbaros, 12.000 askerle Tunus Şehrindeydi. Fakat bu kuvvetin yarısı, askerlik kaidelerine göre dövüşmeyi bilmeyen arap gönüllüleri idi. Barboros, bir defa şehirden çıkıp vuruştu. İki taraf da ağır zayıat verdi. İkinci bir huruçta bütün kuvvetlerini kaybedeceğini anlayan Kaptan-ı Deryâ, kaleye kapandı. Sinan Reis'un direncine ve İstanbul'dan beklediği Donanmay-ı Hümayûn' güveniyordu. Sinan Reis'in huruçları, Andrea Doria'ya korkulu anlar yaşattı. Bunlardan birincisinden Sarno Dukası, sonuncusunda Mondeia Markisi ve daha birçok büyük İspanyol kumandanı bayatlarını kaybetti. Barbaros'un Tunus'tan kovduğu Mevlây Hasan da İmparator'un imdadına yetişmek üzere 8.000 deve yükü erzak ve 1.600 atl ile yola çıkmıştı. Barbaros iki ateş altında kalacağını anladı. Tunus şehrini savunmaya imkân kalmamıştı. Zira, emrindeki 6.000 Arap gönüllüsü, kuşatmanın zorluklarına dayanamamış, isyan etmişler, üstelik şahrin zindanlarını açarak 10.000 Hristiyan esirini serbest bırakmışlardı. 15 Temmuzda Halkulvâd düştü ve Sinan Reis, bayatta kalan bir avuç levendi ile Tunus'a gelip Barbaros'a katıldı.

HATIRAT

Sinan'ın kuvvetleriyle beraber şimdi Barbaros'un elinde 9.700 Türk levendi vardı.

Fakat bu kuvvetle 30.000 askere, büyük bir donanmaya, yüzlerce topa, ayaklanan 16.000

Hristiyan esiri ile Arap âsisine, Mevlây Hasan'ın kuvvetlerine karşı koyulamazdı.

Halkulvâd düştükten sonra Barbaros, altı gün dayanabildi. Mevlây Hasan gelmiş,

İmparator'un ayaklarına kapanmış, ardından bir sürü de Arap getirmişti. Halkulvâd'daki

40 Türk topu, Charles - Quint'in eline düşmüştü. Donanmay-ı Hümâyûn'un

yaklaştığına dair hiçbir haber yoktu. Bütün şartlar aleyhteydi. Esir olmamak için mümkün

mertebe az zayılatla şehri terk etmekten başka çare yoktu. Barbaros, bir teşebbüs daha yaptı.

2.500 şehit vermekten başka sonuç alamadı. Şimdi 7.200 levendi kalmıştı. Bununla beraber

Haçlı zayılatı da ağırdı. Bilhassa Afrika iklimine, yaz sıcağına ve susuzluğa

dayanamadıkları için, iyi savaşamıyorlardı. Charles - Quint, Halkulvâd'ı almakla yetinip

çekilmeye karar verdi. Fakat bu sırada Tunus şehri balkının kitle halinde kaleden

kaçtıklarını, Türkler'i yalnız bıraktıklarını öğrendi. Barbaros, bir huruç daha yaptı. Fakat

vuruşmadan dönünce, Tunus kalesi kapılarının şehir balkı tarafından yüzüne

kapandığını gördü. Şebre giremedi. Bunun üzerine korkunç bir yarma taaruzuna geçti.

Düşman batlarını yaramazsa, tarihin en büyük amirali, esir düşecekti. Ağabeyi şehit

Oruç Reis'in Rodos zindanlarında geçirdiği acıklı esirlik yıllarını hatırladı. İradesinin en

son zerresini de kullanarak Charles - Quint'in saflarına daldı. Leventlerin ekserisi Maraşlı

idi. Bu Anadolu çocuklarının birkaç bini, Afrika'nın kızgın toprakları üzerinde kaldı.

Fakat Barbaros, Aydın ve Sinan Reislerle beraber düşman batlarını yardı. Tunus

Körfezini baştan başa dolaştı. Ülkenin, Sicilya'nın güney-batısına bakan burnuna

geldi. Burada kendisini bekleyen 14 kadirga vardı. Çoğu yaralı olan levendlerini bindirdi.

Bu telâş içinde Aydın Reis denizde boğularak şehit oldu. 21 Temmuzda Haçlılar, Tunus

şehrine girdiler. Burası büyük ve zengin, tarihi bir Müslüman şehri idi. Afrika'nın en kalabalık

birkaç beldesinden biriydi. Haçlılar, güya kurtarmak için geldikleri şehir balkından

30.000 Arap'ı boğazladılar, kan gövdeyi götürdü. 10.000 genç kadın ve çocuğu esir

aldılar. Camiler, medreseler, türbeler tabrip edildi. Saraylar yağlamalandı. Kütüphanelerde

asırlardan beri toplanmış onbinlerce yazma kitap yakıldı. En nadir sanat eserleri yok edildi.

72 saatlik bir yağma ve katliamdan sonra 24 Temmuzda Charles - Quint, harabe ve

mezbaha haline gelen zavallı şehre girdi. Barbaros'u esir edemediği için hırsından

kuduruyordu. Bu sırada Barbaros, Cezayir'e varmıştı. Cezayir'den 32 parçalık bir donanma

ile ayrıldığı zaman Tunus'u bıraktığı tarihin üzerinden ancak 15 gün geçmişti. Balear

adalarını tabrip etti. 5.500 esir aldı. Türkler'in "Septe Boğazı" dedikleri Cebeitarık'tan Atlas

Okyanusu'na çıktı. İspanya ile Portekiz arasındaki Kadiz Körfezi'ni dolaştı. Portekiz'in

güneyindeki Faro limanını yağma etti. Bütün İspanyol kıyılarını top ateşine tuttu. Cezayir'e

döndü. Barbaros, Akdeniz'i, Karadeniz, Kızıldeniz, Ege derecesinde olmasa bile, bir

Türk iç denizi haline getirmek azmindeydi. İspanyollar ve Venedikliler olak üzere

Akdeniz'in iki büyük Hristiyan denizci milleti, Akdeniz'de Türk hakimiyetine karşı

direniyorlardı. 28 Eylül 1538'de Barbaros, Hristiyanlık âleminin deniz gücü olarak

biraraya getirebileceği ne kadar gemir varsa, hepsini Preveze'de yendi. Charles - Quint'in

amirali Malfi prensi Andrea Doria, 308'i karaka, galerruwayyal, kadirga, kalyon

nev'inden saff-ı harp gemisi, gerisi küçük harp ve nakliye gemisi olmak üzere 600'den fazla

tekneyi biraraya getirmişti. Bur armadaya onbinlerce forsa dışında 60.000 muharip

bindirilmişti. Böyle bir armadayı, o ana kadar dünya tarihi görmemişti.

Gemilerden yirmisi, 2.000 kûsur asker taşıyan yüzen devlerdi. Donanmay-ı Hümâyû, 122 gemiden ve forsalar dışında 20.000 mubarıpten kurulmuştu. Bu suretle en az 120.000 insan deniz üzerinde karşı karşıya geldi. Barbaros, büyük zaferin müjdesini vermek için, Sultan

Süleyman'a oğlu Hasan sefer-i hümâyûnundan dönüyordu. Edirne'ye yaklaşırken, Tuna üzerinde Yanbolu konağında Hasan Bey, Orduy-ı Hümâyûnu buldu. Preveze'nin 17. günü Cibân Padişabının huzuruna çıktı. El öptü. Sultan Süleyman, divân-ı hümâyûnu fevkalade toplantıya çağırdı. Hasan Bey'in okuduğu Barbaros'un ağzından yazılmış zafer-nâme, Tanrı'ya şükür makamında ayakta dinlendi. Kanuni, Hasan Bey'in getirdiği iki esir düşman generalini de gördü. "Cihad-ı ekber" ilân edilmesini, bütün imparatorlukta şenlik yapılmasını buyurdu. Daha sonra Barbaros'da, padişaba Edirne konağında yetiştirdi. 23 Ekimde huzura çıktı. Günlerce süren özel mecliste zaferin bütün ayrıntılarını arz etti. Preveze Zaferi üzerinden üç yıl geçti.

Charles - Quintin, Akdeniz'de Türk hakimiyetini derinden yıkabilmek için, Cezayir'i fethetmeyi düşündü. 20 Ekim 1541'de Cezayir limanı yakınlarında Harrâş çayının ağzına korkunç armadasından muazzam

Haçlı kuvvetleri çıkartırken, Kanuni dokuzuncu sefer-i hümâyûnundan İstanbul'a dönüyordu. Haçlı, donanması, Andrea Doria'nın kumandasında 516 parçadan müteşekkildi. Bunlardan 274'ü harp gemisiydi. 65 dev galer, bilhassa dikkati çekiyordu. Armadaya forsalar dışında 12.330 denizci ve 23.900 kara askeri bendirilmişti. Charles -

Quint bizzat başkumandanlık ediyor, Avrupa'nın en yüksek asilzadeleri, en büyük general ve amiralleri, kendisiyle beraber bulunuyorlardı. Hatta Cezayir'in fethinden şüphe edilmediği için, zafer alayını seyretmek üzere, İspanyol, İtalyan ve Alman prenses, düşes, markiz ve kontesleri de gelmişlerdi.

Barbaros, İstanbul'daydı. Cezayir'i ona vekâlet eden evlâtlığı Hasan Reis savuncaktı. Hasan Reis'in kuvvetleri, 600 Türk leventi ile 2.000 gönüllü Arap atlısından ibaretti. Cezayir donanması seferde olduğu için, daha büyük bir kuvvet yoktu. Hasan Reis, Haçlılara karşı beklenmeyen sertlikle bir direniş gösterdi.

23 Ekimi 24'e bağlayan gece, imparatorluk kuvvetleri bozuldu. Düşmanın şaşaladığını gören Hasan Reis, fırsatı yakaladığını anladı. Gece yarısı imparatorluk ordugâhını o şekilde bastı ki, mağrur İspanyol askerleri, çılgın gibi çadırlarından fırladı ve sabaha kadar korkusundan uyuyamadı. Charles - Quint, sabahleyin Cezayir surları önünden çekildi.

3.000 askeri, Türk leventlerinin palaları altında can vermişti. Charles - Quint'in vaziyeti nazikti. Büyük Türk Donanması her an Cezayir limanı önünde görünebilir, Haçlılar iki ateş arasında kahrıldı. Fakat Cezayir'de de durum iyi değildi. Halk, Haçlı armadanın gerçekten korkunç olan manzarasından ve birkaç yıl önce Tunus'ta Charles - Quantin'in bütün abaliyi katletmesinden ürkmüş, teslim olması için Hasan Bey'i sıkıştırıyordu. Charles - Quint, direnç gösterebilseydi, Cezayir'in düşmesi muhakkak gibiydi. Fakat bu direnci gösteremedi. Barbaros şu an nereden görünür korkusuyla dağıldı ve birliklerini Afrân Burnu'nda toplamaya başladı. Bu durumda Hasan Bey'in yerinde hangi kumandan olsa, düşmanın gemilerine binmek üzere olduğunu görür, sevinçten başka bir tepki göstermezdi. Fakat imparatorun manevî gücünün, daha Türklerin teslim olmayıp direnişe karar vermesiyle bozulduğunu sezen Barbaros-zâde, Haçlıları, donanmaları ve ordularıyla, tamamen yok etmeye karar verdi. Doğa da Türkler'e güldü ve onların tarafını tuttu.

Çok büyük bir fırtına yaklaşıyordu. Haçlılar için böylesine bazar bir gündü. 31 Ekimde imparator, Andrea Doria'ya, bütün askerin donanma gemilerine bindirilmesini emretti.

HATIRAT

Haçlılar zaten kıyıya kadar zor bir yürüyüş yapmışlar ve sırtlarından leventlerin palaları eksik olmamıştı. Birlikler tamamen dağılmıştı.

Asker, bir vakit önce gemilere binmek için, birbirini eziyordu. İmparator dahil, hepsi aç, susuz, uykusuz ve yorgundu. İmparatorlarının

bile Barbaros'tan titrediğini hissedene Haçlı ordusu, maneviyatını yitirmişti. Öyle bir saat yaklaşıyordu ki, Charlemagne'dan 700 yıldan beri Avrupa'nın gördüğü en kudretli imparator,

Türkler'in padişahına değil, sadrazamına değil, vezirine hatta beylerbeyisine de değil, sancak beyi rütbesindeki bir beylerbeyi vekiline bozulacaktı. Fırtına, temposunu arttırıyor,

Haçlıların şaşkınlık ve perişanlığı da aynı tempo ile ilerliyordu. 31 Ekimde Avrupa'nın en seçkin birlikleri birbirine karışmış vaziyette gemilerine hücum edip birbirlerinin ayakları altında ezilirken, Hasan Reis taarruz emrini verdi. Armadanın yarısından fazlası sahile oturmuş ve Türkler'ce tabrip edilmişti. 20.000

düşman fırtınada boğuldu, Türk kılıcı altında can verdi veya esir edildi. 4.000 safsan süvari atından boğulmayanlar, erzakları kaybolan birlikler tarafından kesilip yenilmişti. Topların tamamı Türkler'in eline geçti. Fırtınadan ve nereden çıkacağı belli olmayan leventlerden yılan düşman, gruplar halinde Türkler'e teslim oluyordu. Barutu ve silâhları ıslanmış İspanyol,

İtalyan ve Alman askerinin tüfeği ateş almıyordu. Zirbli İspanyol atlıları, yağmurdan batacak haline gelen arazide yürüyemiyor, çamurlara gömülüp boğuluyordu.

Kıyı, Şerşel'den Denis'e kadar, binlerce metre boyunca, düşman cesetleri, hayvan leşleri, gemi enkazı ile doldu. En küçük

ağırlıklarını bile gemilere bindiremediler. Hepsi Türkler'in eline geçti ve mahvoldu. Büyük kumandanlar, amiraller, prensler, Avrupa sosyetesinin kreması olan İspanyol, İtalyan ve Alman kadınları, tahmin edilemez değerde ganimet, Türkler'in elinde kaldı. 31 Ekim gecesi, 130 düşman gemisi Türkler'in eline geçmiş bulunuyordu. Bu gemilerden 1.800

Müslüman forsa kurtarıldı. Batan kadirgalar arasında, Andrea Doria'nın büyük amirallik kadirgası da vardı. Charles - Quint, perişandı. İmparator büyük fedakârlıklarla, Malta

şövalyelerinin gayretleri ve Andrea Doria'nın şahsi çabası ile gemilerden birine alınmıştı. Gemiye ayak basar basmaz, değerine paha

biçilemez atını kestirdi ve afiyetle yedi. Haçlı armadasında durum, bu derece kötüydü.

Ciddi şekilde hiç bir orduya kumanda etmemiş olan Charles - Quint büyük rakibi Sultan Süleyman'ı taklit edip bizzat başkumandılık

etmenin ne demek olduğunu tamamıyla anlamıştı. İmparator'u esir etmek isteyen Barbaros-zâde, kuvvetlerinin azlığı yüzünden

bunu başaramadı. Alınan esirler, büyük kabileler halinde Cezayir'e sevk ediliyordu. Cezayir'de esirlerin hapsedilmediği hiç bir

güvenli bina kalmadı. Böylesine bir bozgun, Charles - Quint gibi bir hükümdar için, silinmesi mümkün olmayan bir leke teşkil

ediyordu. Kanuni, 1556 yılı Mayısının ilk günü onüçüncü ve sonuncu sefer-i hümayûnuna çıktı. 71 yaşını tamamlamıştı. Torununun

oğlunun bile doğum haberini almış, büyük dede olmuştu, bu şehzadeye bizzat "Mehmet" adını vermişti. ilk defa olarak araba ile yol

alıyor, yalnız şehirlerde, balkın önünden, at üzerinde geçiyordu. O kadar hasta ve yorgundu. Bütün temennisi gazâ

meydanlarında son nefesini vermektir. Tam 40 yıl önce devlete kazandırdığı Macaristan'a gidiyordu. Veliâht-Şehzade Selim

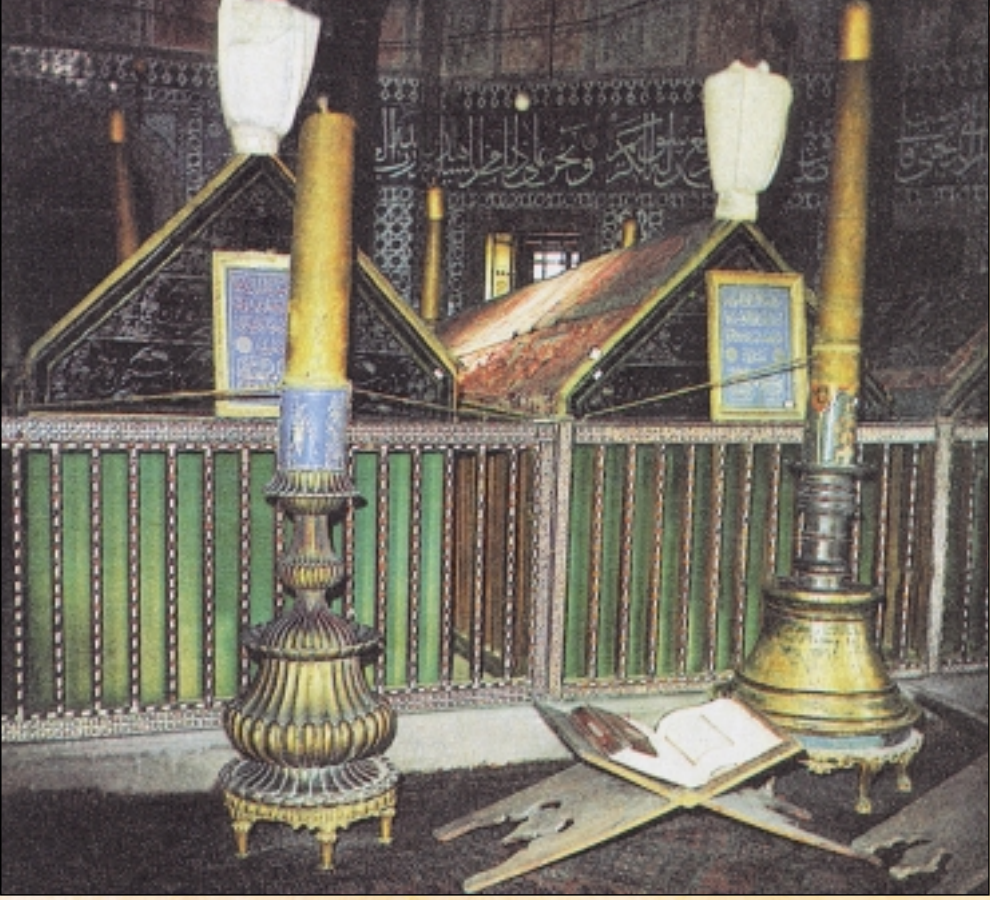
barîç, oğullarının hepsi ölmüştü. Şimdi nefes almak bile kendisi için bir külfet teşkil ediyordu. "Olmayâ devlet cibandâ bir nefes sıbbat gibi"

mısrasının sırrına erişmişti. Ama, müsterihtir. Oğluna, hiç bir hükümdara nasip olmamış

ibtisamla bir devlet bırakıyordu. Türk milletin kendisine lâıyk gördüğü "Kanuni" unvanının hak kazandırdığı hukuk

müesseseleriyle donanmış bir devlet.

HATIRAT

Süleymaniye Camii avlusundaki türbesi

Bu devleti ileriye götürecek debalar da eksik değildi. Bir eylül başının lâtif gecesinde, kulaklarında veziri Sokullu'nun Zigetvar kalesi hakkındaki son cümleleri çnlarken, kendisiyle beraber başlı başına bir tarih parçasının sona erdiğini hissediyordu. onu da Mete, Atilla, Gazneli Mahmut, Alp-Arslan, Süleyman-Şah, Alâeddin Keykubâd, Yıldırım, Fâtih, Yavuz, Bâbur gibi en şanlı hâlefleri arasında anacaklardı. Birden, başka uykulara benzemeyen bir uyku bastırdı. Karşı koyulmaz güçte bir uyku. O anda sanki uyanıklığı hiç olmamış gibiydi. Ve Kanuni de, bu düşünceler silsilesi içinde ebedî uykusuna daldı.

BARBOROS HAYRETTİN PAŞA

Barboros Hayrettin Paşa En meşhur deniz kahramanlarımızdan biridir. Eceovalı Yakup isminde bir sipahinin oğludur. Midillide doğmuştur. Asıl adı Hızır'dır. Barbaros lakabıyla meşhur olması ya büyük kardeşi Baba Oruç'un adıyla karıştırılmasından, yabut sakalı kırmızı olduğu için Avrupalılarca, daha ziyade Frenklerce Barbe rousse diye anılmasından ileri geldiği söylenir. Dört kardeş idiler. İlyas, İshak, Oruç ve Hızır. Bunlar gençliklerindenberi korsanlarla şöbret kazanmışlardı. Birgün bir Rodos şövalye gemisi tarafından ansızın basılarak İlyas ile İshak öldürülmüşler ve Oruç esir edilmiştir, Hızır kaçmıştır Oruç forsa olarak düşman gemisinde kürek çekmiş, Nibayet kaçmış. Tunus'a gitmiş, orada Beni Hafas hükümdarı tarafından hürmetle karşılanmış, biraz sonra da kardeşi Hızır Reis yanı Barbaros Hayrettin de oraya gitmiştir. İki kardeş Cezayiri İspanyolların ellerinden kurtarmışlar. Oruç Reis 1534 de vurulunca Cezayir hükümeti kardeşi Hızır Reise kaldı ve o da Yavuz Selim zamanında memleketini Osmanlı imparatorluğuna verdi ve Hayrettin paşa unvaline Cezayirde Osmanlı valisi olarak kaldı. Tunus'u topraklarına kattı. Hayrettin Paşa Kanuni Sultan Süleyman zamanında İstanbul'a çağrılarak Kaptanı derya oldu ve on sene bu makamda kaldı ve Osmanlı devletine deniz birinciliğini kazandırdı. Akdenizde birçok yerler aldı. Yunan adalarının bir çoğunu, Kandiyeyi, Mesinayı ve İtalyanın birçok sabillerini vurdu. Venedik cumhuriyetinin en meşhur kaptanı olan Andrea Doryayı Preveze önünde yenerek donanmasını batırdı. Fransa Kralı birinci François Sultan Süleymandan yardım istemişti. Barboros Hayrettin donanmasıyla Nise gitti. Bu şehiri aldı ve Charles Quint'ın donanmasını perişan ederek Fransız hükümdarını kurtardı. Bu şanlı Türk kaptanı İstanbul'da ölmüş ve Beşiktaşa Kendi adıyla anılan maballedeki türbesine gömülmüştür.

Preveze Deniz Zaferi (28 Eylül 1538)

Barboros Hayrettin yönetimindeki Osmanlı donanmasıyla, Andrea Doria yönetimindeki Haçlı donanması arasındaki deniz savaşı.

Barboros Hayrettin Paşa'nın Ege adalarına yönelerek, Ege Denizi'nde tam bir Osmanlı üstünlüğü kurması ve Venedik'in bölgede hiçbir deniz üssü kalmaması üzerine Papa, Andrea Doria komutasında bir haçlı donanması (Venedik, Ceneviz, Portekiz, Papalık, Malta donanmaları) gönderdi. Barboros bu donanmayı 28 Eylül 1538'de Preveze'de yenilgiye uğrattı. Savaş sonunda Haçlı donanması büyük tipteki gemilerinden 128'ini yitirerek kaçmak zorunda kaldı. Çıkan fırtına Osmanlılar'ın kaçan düşmanı izlemesini engelledi. Preveze zaferi, Osmanlıların Ege ve Akdeniz'deki egemenliğini daha da güçlendirmiş oldu.

MİMAR SİNAN

MİMAR SİNAN (1489-1588)

'Koca Sinan' diye de anılan Türk mimar. Yavuz Sultan Selim döneminde devşirilerek (1512) İstanbul'a getirildi ve Yeniçeri Ocağı'nda yetişti. Kanuni'nin bir çok seferini katıldı. Acem Ali'nin ölümünden sonra saray baş mimarı (sermimar-ı bassa) oldu ve ölümüne kadar bu görevde kaldı. Gerçekleştirdiği anıtsal eserlerle Osmanlı mimarlık sanatını doruk noktasına çıkardı. 84 cami, 50'den fazla mescit, 57 medrese, 7 darülkurra, 22 türbe, 17 imaret, 3 darüşşifa, 20 kadar kervansaray, 35 köşk ve saray, 40 kadar hamam, 8 köprü, su yolları ve kemerlerine imzasını attı.

En bilinen eserleri: Süleymaniye Külliyesi, Selimiye Camisi, Haseki Külliyesi, Şehzade Mehmet Türbesi, Büyükçekmece Köprüsü ve bunlar gibi'dir.

FOTOĞRAFLAR

Hürrem Haseki Sultan

Hürrem Sultan

Mibrimab Sultan (Kanuni'nin kızı)

Babası Kanuni Sultan Süleyman, Annesi Hürrem Sultan'dır. 28 Mayıs 1524 tarihinde doğdu. Babasının Zigetvar fetbi sırasında vefatı üzerine bulunduğu Kütahya Sancağı'ndan gelerek padişahlık tahtına oturdu. Üç kıta, yedi denizde hâkim durumda bulunan muhteşem Osmanlı imparatorluğu, artık tarihi kaynakların "Sarı Selim", "Sarboş Selim" yahut "ikinci Selim" lakaplarıyla anılan bu 42 yaşındaki padişaha emanetti. Sarı Selim daha önce padişah olan on Osmanlı Sultanına göre zayıf bir hükümdardı. Zevk ve sefaya düşkün, uysal, sessiz ve sakin bir kimseydi. Devlet işlerini vezirlerine ve özellikle Sokullu Mehmet Paşa'ya havale ederek sekiz yıl kadar saltanat sürdü. Dönemi içinde Sakız ve Kıbrıs Adalarının fethi gerçekleştirilmiş ancak

İnebahtı mağlubiyeti ile Osmanlı'nın artık gücünü yitirmeye başladığı belgelenmişti. İkinci Selim zamanında başta annesi ve kızkardeşlerinin devlet işlerine karışmaya başladığı görülür. Herşeye rağmen Sultan II. Selim muazzam ve gösterişli bir hükümdarlık yaptı. Henüz 51 yaşında iken vefat ettiğinde Osmanlı'nın sınırları 15.162.151 km²'ye yükselmiş bulunuyordu. Memleketin imar ve inşası sürdü; Selimiye Camii gibi şabeserlerin yapımı gerçekleştirildi. II. Selim 1574 yılının Aralık ayında İstanbul'da ölüp, hem İstanbul'da ölen ilk Osmanlı padişahı, hem de ordusunun başında hiç sefere çıkmayan bir padişah olarak tarihe geçti. Kendisinden sonra yerine oğlu **Şehzade Murat hükümdar oldu.**

ANI VE HATIRAT

İkinci Selim, orta boylu, alnı açık, mavi gözlü, ince kaşlı ve sarışın bir padişah'tı. Zamamında cereyan eden mühim hadiselerden bazıları şunlardır: Komşu devletlerle sulh anlaşmaları yapıldı. İndonezya'ya denizden sefere çıkıldı.

Hindistan ve civarındaki müslüman hükümdarlara istekleri üzerine yardımlarda bulunuldu. Bir Türk gölü haline gelen Akdeniz'deki Kıbrıs korsanları, devamlı devletin donanmasına ve ticaret gemilerine zarar verdiğinden Kıbrıs'ın fethine karar verildi. Lala Mustafa Paşa tarafından Kıbrıs birbuçuk sene içinde tamamen fetholundu. Kıbrıs'ın imdadına gelen haçlı donanması İnebahtı'daki Türk donanmasını yakınca, padişah üzüntüsünden günlerce uyuyamadı. Çok kısa bir zaman sonra eski donanmadan kat kat üstün yeni bir donanma yapıp yine Akdeniz'e açıldı. Bir sene içinde tam 158 gemi ile yeni donanma denize açılınca, Venedikliler sanki galip değil de mağlûb bir devletmişçesine bir anlaşma imzalamak mecburiyetinde kaldılar. Ayasofya Camii yeniden onarıldı. Selimiye Camii bu devrede inşa edildi. Kırım Hanlığına, Ruysa seferine çıkma izni

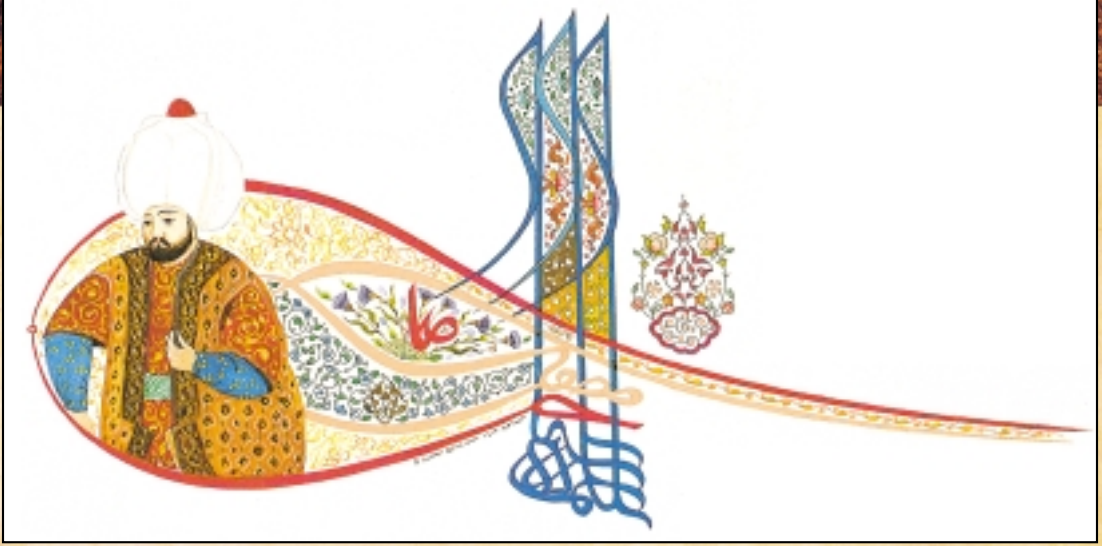
verildi ve Rusya vergiye bağlandı. Tunus şehri fethedildi ve bütün Tunus, Osmanlı topraklarına katıldı. İkinci Selim de babası gibi şairdi. Şaheser bir beyti: **Biz bülbül-i mubrık-ı dem-i şekvayı firâkız Ateş kesilir geçse sabâ gülşenimizden**

Son devrin ünlü şairlerden Yahya Kemal, İkinci Selim'in beyti için, Selimiye kadar güzel bir şiir demiştir. Babasından 14.892.000 km. kare olarak devraldığı imparatorluk topraklarını, 15.162.000 km. kare olarak bırakmıştır. 15 Aralık 1574 günü vefat etmiş, dedesi Yavuz gibi ancak sekiz sene padişahlık yapmıştır. Ayasofya'daki türbesine gömülmüştür. (Allah rahmet eylesin.)

Ebussuud Efendi, Şeyh Mehmed Âşık efendi, Kastamonulu Şeyh Şaban Efendi, Birgili Mehmed Efendi, Şakâik'a zeyl yazan Âşık Çelebi ve Kınalızade Ali Efendi, Sokullu Mehmed Paşa, İkinci Selim devrinde vefat eden büyüklerdir. Erkek çocukları: Üçüncü Murad, Abdullah, Osman, Mustafa, Süleyman, Mehmed, Mahmud, Cibangir.

Kız çocukları: Fatma Sultan, Şah Sultan, Gevherhan Sultan, Esmâ Sultan.

KİMLİK

II. SELİM (SARI)

Doğum / ölüm tarihi:	30.5.1524- 15.12.1574
Doğum yeri:	İstanbul
Öldüğü yer:	İstanbul
Ölüm sebebi:	Düşme - Alkol
Babası:	I. Süleyman
Annesi:	Hürrem Sultan (Slav ?)
Tabta çıktığı tarih:	24.9.1566
Tabta çıktığında yaşı:	42 yaş, 4 ay
Saltanatının sonu:	15.12.1574
Tabttan ayrılma sebebi:	Ölüm
Saltanat süresi:	8 yıl, 3 ay
Gömülü olduğu yer:	İstanbul, Ayasofya, II. Selim türbesi.
Mablas ve lakapları:	Mest; Sarboş; Sarı; Selimî; Sığır.
Valilikleri:	Konya (1542-1544); Manisa (1544-1558); Konya (1558-1559); Kütahya (1559-1566).

KRONOLOJİ

- 1566** Yeni padişaha, Belgrad'da Yeniçerilerin serkeşlikleri, İstanbul'a dönüş.
- 1567** Yemen isyanının genişlemesi.
- 1568** Avusturya ile barış yapılması, Süveyş'te kanal açılması için incelemeler yapılması, Açe Sultanına denizden yardım gönderilmesi, "Ejderhan Seferi"nin başlaması, Astrahan'ın ele geçirilmesi ve Keefe'ye geri çekilme.
- 1569** Keefe'deki erzak, levazım ambarlarının yanması.
- 1570** Lala Mustafa Paşa'nın Kıbrıs'ın fetbi için sefere başlaması, Lefteri, Girne, Lefkoşe ve Larnaka'nın alınması ve Magosa'nın kuşatılması.
- 1571** Yemen barekatının sonu, Batıda, Venedik, Papalık ve İspanya arasında Osmanlılara karşı bir ittifak yapılması, Magosa'nın alınması, Osmanlı ve Müttefik donanmalarının Korint körfezi ağzında İnababtı (Lepanto) deniz savaşı ve Osmanlıların yenilmesi, Sokullu Mehmet ile Kılıç Ali Paşa'ların yeni bir donanma kurmak üzere faaliyete geçmeleri.
- 1572** Yeni donanmanın Kılıç Ali Paşa komutasında Akdeniz'e çıkması, Navarin'dan müttefik filosunun uzaklaşması.
- 1573** Venedik'le barış.
- 1574** Koca Sinan ve Kılıç Ali Paşa'ların Tunus'a seferi ve burasının İspanyollar'dan alınması, Padişahın İstanbul'da ölümü.

FOTOĞRAFLAR

Sokullu Mehmet Paşa (1505-1579)

Osmanlı sadrazamı. Sokoloviç adlı Boşnak bir papazın oğluydu. Devşirildikten sonra enderunda yetişti. Vezir rütbesiyle Divan-ı Hümayun'a girdi (1555). Kanuni tarafından sadrazamlığa getirildi (1565), II. Selim ve III. Murat dönemlerinde 14 yıl bu görevde kaldı. Batı'da, Anadolu'da, Doğu'da birçok sefere katıldı, zaferler kazandı, imparatorluğun kaderine hükmetti. Avrupa'da Osmanlı Devleti'nin simgesi durumuna geldi. İstanbul'da iki camisi, çeşitli yerlerde bayratları vardır. Bir meczup tarafından hançerlenerek öldürüldü ve Eyüp'teki türbesine gömüldü.

Sultan 2. Selim'in oğludur. 4 Temmuz 1456 tarihinde Nur-Bânû Sultan isim bir hanımdan doğmuş olup 1574 yılında padişah oldu. Daha önce Manisa Sancağı başında bulunuyordu.

Tahta çıktığında 29 yaşında idi. Döneminde kadınlar saltanatı başlamış, rüşvet ve yolsuzluk iddiaları çoğalmış, ehliyetli yöneticilerin iş başına getirildiği dedikoduları yaygınlaşmıştır. Bütün bunlara rağmen 3. Murad zamanında da bir takım fetihler gerçekleştirilmiş, devletin sınırları genişlemeye devam etmiştir. Nitekim

Lehistan krallığı ve Fas Sultanlığı, onun zamanında Osmanlı himaye ve hakimiyetine girmiş, Hazar denizi'nde hakimiyet kurulmuş, İran Azerbaycanı tamamıyla fethetmiştir.

3.Murad, "Muradi" mablasıyla şiirler yazan gece hayatına düşkün kültürlü, zeki ve edip bir kimseydi.

Tasavvufa dair "Füthubât-ı Siyâm" isimli bir eser de telif etmiştir. 1595 yılında İstanbul'da vefat ettiğinde, ülkenin sınırları 19.902.191 km² ye ulaşmıştır. Saltanat süresi 20 yıldır. Vefatından sonra geride 19 erkek çocuğu ve 27 kızı kalmıştır. Ölümü, Manisa valisi olan oğlu Şehzade Mehmet'in İstanbul'a gelişine kadar onbir gün gizli tutulmuş kendisinden sonra Şehzade Mehmet, Sultan 3. Mehmet ünvanıyla Osmanlı Tahtına oturmuştur. **Ünlü Fransız tarihçisi Hammer** 3. Murad'ın saltanatı boyunca 11 defa sadrazam, 7 defa Şeyhülislam değiştirdiğini, fikirlerine bir istikrar bulunmadığını, zevkle tasavvufa ve şiire eğimli bir insan olduğunu etrafında remilciler müneccimler dolaştığını bildirmekte ve bu yönüyle eleştirilmektedir. Osmanlı tarihçileri'de benzer kanaatlar taşımaktadırlar.

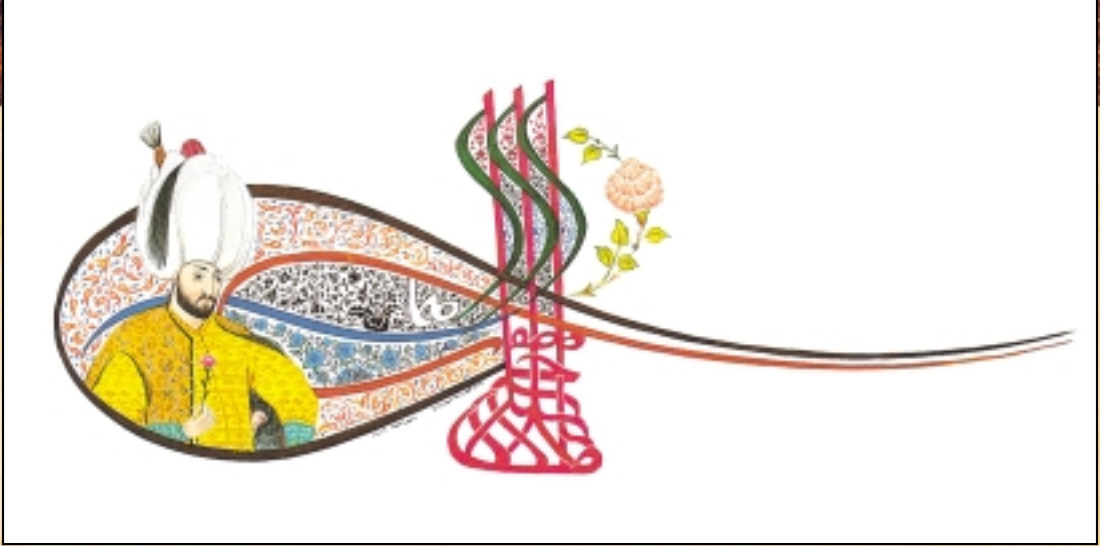
ANI VE HATIRAT

Üçüncü Murad, orta boylu, değirmi yüzlü, kumral sakallı, elâ gözlü ve beyaz tenli bir padişah'tı. Çok cömertti, herkese yardım etmeyi severdi. Zamanında meydana gelen mühim olaylar: Venedik'le anlaşma yenilendi. Portekiz'le Vâdisseyi muharebesi yapıldı ve Portekizliler kesin bir şekilde mağlûb edildi. İspanya'ya karşı İngiltere'ye yardımlar yapıldı. Lehistan kralının tayininde çıkan mücadele kazanıldı ve 1577'de Lehistan devleti de Osmanlılara tâbi oldu. 1511'de Osmanlı tabiiyetinde bulunan Kırım Hanlığı Rusya'ya harb ilân etti. Moskova'ya kadar ilerleyerek Rusya'yı vergiye bağladı. 1578'de İran'la savaşlar başladı. Çıldır Zaferi elde edildi. Tiflis ve Şirvan fethedildi. Hazar Denizine kadar Osmanlı hakimiyetine alındı. Tarihte meşhur Tiflis müdafası yapıldı. Kaledeki bir avuç asker kedi ve köpeklerle varıncaya kadar yiyerek kaleyi teslim etmediler. 27 günde Kars Kalesi yapıldı. 1583'de Meşâleler Zaferi kazanıldı ve Revan fethedildi. 1585'de Tebriz dördüncü defa fethedildi. Gence şebri alındı. 1594'te Yanıkkale fethedildi.

Bu devirde Osmanlı topraklarının genişliği 19.902.000 km. kareye yükseldi. Osmanlı İmparatorluğu en geniş toprağa bu zamanda sahip bulunuyordu. Üçüncü Murad 16 Ocak 1595'de 49 yaşında iken vefat etti. Ayasofya Camii avlusuna gömüldü. (Allah rahmet eylesin). Beşiktaş'taki Yahya Efendi Türbesini O yaptırmıştı. Fethiye Camiini de kiliseden camiye o çevirmişti. Beyzavî Tefsirine Hâşiye yazan Sinan Efendi (H. 986), Şeyh Üftâde Hazretleri (H. 989), Abî Çelebi, Uryanî Mehmed dede ve Şakâik'a zeyl yazan Lütî Mustafâ Efendi, Molla Cami'ye şerh yazan Mubharrem Efendi, Gülistan'a şerh yazan Mubharrem Efendi, Şem'î Efendi, Vankulu Lûgatının sahibi Mehmed Vanî Efendi (H. 1000) bu devirde vefat eden büyüklerdir. Erkek çocukları: Üçüncü Mehmed, Selim, Bayezid, Mustafa, Osman, Cihangir, Abdullah, Abdurrahman, Abdullah, Hasan, Ahmed, Yakub, Alemşah, Yusuf, Hüseyin, Korkud, Ali, İshak, Ömer, Alaüddin, Davud. Kız çocukları: Ayşe Sultan, Fatma Sultan, Mibrimah Sultan, Fabriye Sultan.

KİMLİK

III. MURAT (Muradi)

Doğum / ölüm tarihi: 4.7.1546 - 16.1.1595

Doğum yeri: Manisa, Bozdağ yaylağı

Öldüğü yer: İstanbul, Sinanpaşa (İncili) Köşkü

Ölüm sebebi: Felç

Babası: II. Selim

Annesi: Nûrubanû Valide Sultan (Venedikli ?)

Tabta çıktığı tarih: 22.12.1574

Tabta çıktığında yaşı: 28 yaş, 6 ay

Saltanatının sonu: 16.1.1595

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 20 yıl, 1 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Ayasofya hazîresi,

III. Murat türbesi

Mahlas ve lakapları: Muradî

Valilikleri: Akşehir (1558 - 1561);

Manisa (1562 - 1574).

KRONOLOJİ

- 1574** Batı Cezayir beylerbeyi Ramazan Paşa'nın yardımı ile Abdülmelik'in Fas şehrinin fethi.
- 1576** Osmanlılar'ın Erdel Bey'i Bathory İstvan'ı Lebistan Kralı yapmaları.
- 1577** İran'la savaşların yeniden başlaması, İran, Gürcistan, Dağıstan seferi.
- 1578** İranlıların Çıldır çarpışmasında yenilmeleri, Tiflis'in alınması, Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Şirvan beylerbeyliği.
- 1579** Sokollu Mehmet Paşa'nın şehit edilmesi.
- 1580** Koca Sinan Paşa'nın İran serdarlığı ve sadrazam olması.
- 1583** Özdemiroğlu Osman Paşa'nın gelen yardımla İran serdarı İmam Kuli Han'ı Meşaleler Savaşı'nda müthiş bir yenilgiye uğratması, Şamahı ve Bakü'nün alınması, Ferhat Paşa'nın İran serdarlığına tayini.
- 1584** Özdemiroğlu Osman Paşa'nın İstanbul'da sadrâzam olması ve İran serdarlığı, Tebriz'in alınması.
- 1585** Özdemiroğlu Osman Paşa'nın ölümü, Osmanlılar'ın çekilmesi.
- 1586** Ferhat Paşa'nın tekrar İran serdarlığı, İran'da Abbas'ın şah olması.
- 1590** İran'la barış yapılması (İstanbul Antlaşması).
- 1593** Avusturya'ya karşı sefer açılması.
- 1594** Erdel, Eflak, Boğdan beylerinin isyanı ve Yergöğü'de katliâm ve yağma yapmaları.
- 1595** Padişahın vefatı.

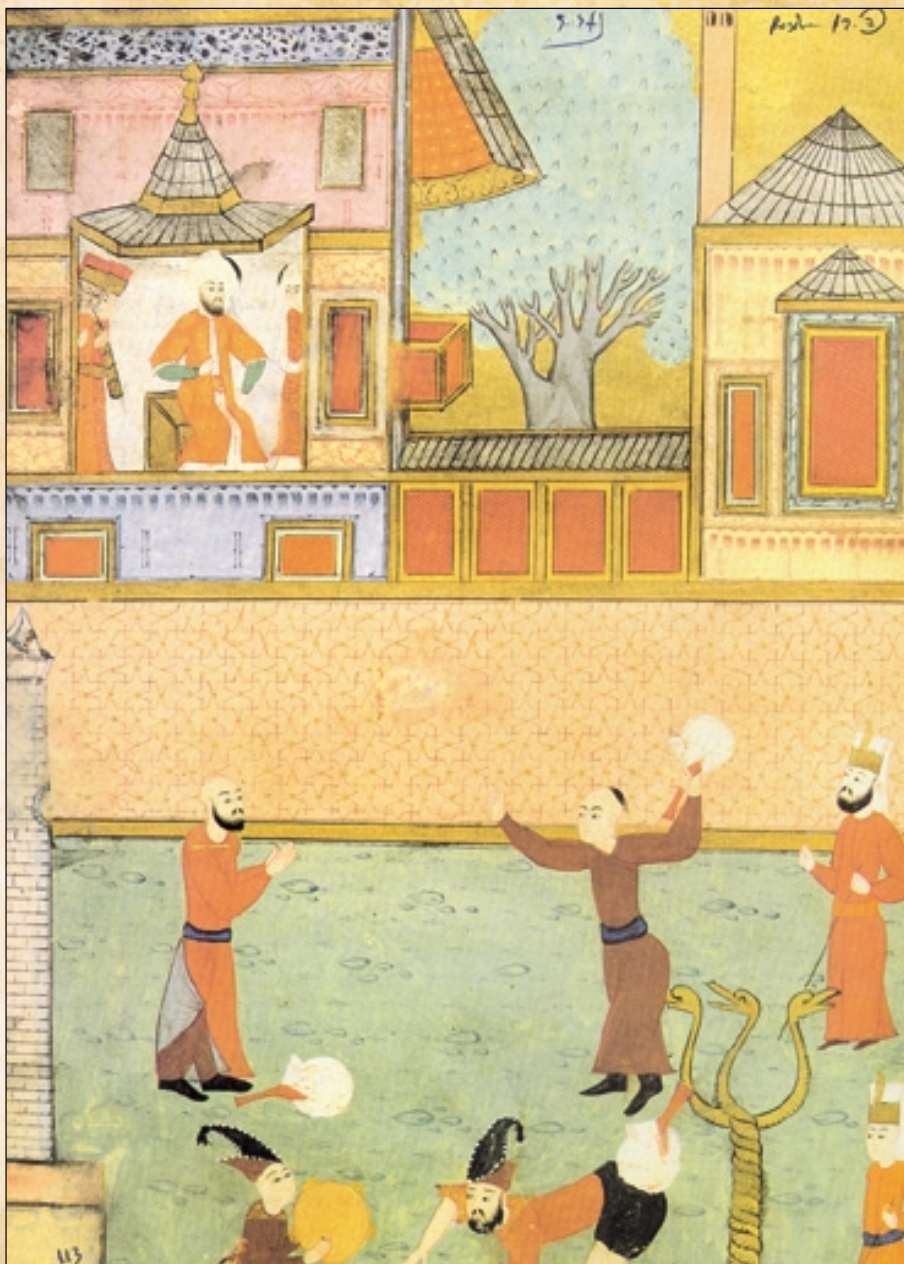
FOTOĞRAFLAR

3. Murat köşkü

FOTOĞRAFLAR

III.MEHMET (GAZİ)

1566 / 1603

Babası Sultan III. Murad, annesi Safiye Sultan'dır.

26 Mayıs 1566 tarihinde Manisa'da doğdu. Kuvvetli bir tahsil ve terbiye ile yetişmiş olup 28 yaşında iken, babasının vefatı üzerine tahta çıkmıştır. Padişah olur olmaz 18 erkek kardeşini ve kız kardeşlerini öldürterek son derece üzücü bir başlangıç yaptı. Venedikli olan annesi Safiye Sultan'ın telkin ve teşvikleriyle gerçekleştirilen bu korkunç olay, baskın Sultan III. Mehmed'e olan bütün sevgi ve saygısını tüketti.

Tarihî kaynaklar onun yaratılış itibarıyla zayıf karakterli, saf, her söze inanan, mütereddit ve yavaş bir insan olduğunu bildirmektedir.

Osmanlı tarihleri ise "halim, kerim, selim ve edip" gibi sıfatlar kullanırken belki de mecazî olarak bunları anlatmak istemişlerdir.

Eğri seferi ve Haçova Meydan Muharebesi onun zamanında gerçekleşmiş ve Haçova'da büyük bir zafer kazanılmıştır. Daha sonra Celali isyanları sebebiyle devlet büyük bir sarsıntı geçirmiş, isyanların bastırılması sırasında binlerce insan yok yere hayatını kaybetmiştir.

III. Mehmed dönemi artık Osmanlı İmparatorluğunun duraklama devrine girdiğini göstermesi bakımından önemlidir. Kazanılan bazı zaferler, mesala Tiryaki Hasan Paşa'nın muhteşem Kanije zaferi bile bu gerçeği gizleyememiştir. III. Mehmed henüz otuz sekiz yaşında iken İstanbul'da vefat etti. Tarih 21 Aralık 1603. Yerine iki oğlundan büyüğü olan Sultan I.Ahmed padişah oldu.

ANI VE HATIRAT

Üçüncü Mehmed, Manisa'da doğdu. Çok kuvvetli bir ilim tahsili yaptı. Orta boylu, kumral saçlı ve güzel yüzlü idi. Dinine çok bağlıydı ve tasavvufa da çok merakı vardı. Hz. Peygamberimizin mübarek ismi anılınca, saygı için derhal ayağa kalkardı. İsmi Fatih'e benzemesi için dedesi Kanuni, "Mehmed" koymuştur. Üçüncü Mehmed devri, Osmanlı İmparatorluğunun duraklama devrine rastlar. Nitekim Avrupa topraklarında,

Devleti Aliyye, birçok kalelerini Avrupalılara teslim eder. Sadrazam Koca Sinan Paşa'nın başarısızlığını gören Üçüncü Mehmed, bizzat sefere çıkmış, Haçova Meydan Savaşını Avrupalılara karşı kazanmış ve Eğri kalesini fethetmiştir. Tarihçe Eğri Fatih'i diye anılır.

Bu devirde Türkiye İran yeniden savaşa başlamıştır. Vezirlerin ve ulema sınıfından bazı kimselerin, adam kayırmaları, ehliyetli ve üstün kabiliyetli olarak padişaha tavsiyede bulunmaları, padişahı ve Devleti Aliyyeyi güç durumlarda bırakmıştır. Üçüncü Mehmed, zamanında çıkan iç isyanlarla (Celali İsyanları ile) uğraşmış, dışarıda ise topraklar kaybedilmiştir.

Meşhur Kaniye Kalesi müdafası, Tiryaki Hasan Paşa tarafından bu devirde yapılmıştır. Üçüncü Mehmed genç yaşında iken 1603 senesinde vefat etmiştir.

(Allah rahmet eylesin.)

Üçüncü Mehmed de şairdi ve Adli mahlasıyla şiirler yazmıştır. Şiirlerinden birisi de şöyledir : Yok durur zulme rızamız, adle biz mailleriz. Gözleriz Hakk'ın rızasın emrine kaaileriz.

Arifiz, ayine-i alem - nümadır gönlümüz.

Rüzgarın cünbüşünden sanmayın gaafilleriz.

Puse-i aşk içre Adli kaal ezelden kalbimiz,

Gill-ü gışdan haliyiz, alemde safi dilleriz.

Silsile-i Saadad'tan Mevlana Muhammed Hacegi

Emkengi (H. 1008) ve Muhammed Baki

Billah Hazretleri (H. 1013), Şair Baki (H. 1008),

Haşimi Osman Efendi (H. 1004), Tezkire

sahibi Hasan Çelebi Efendi (H. 1013) Üçüncü

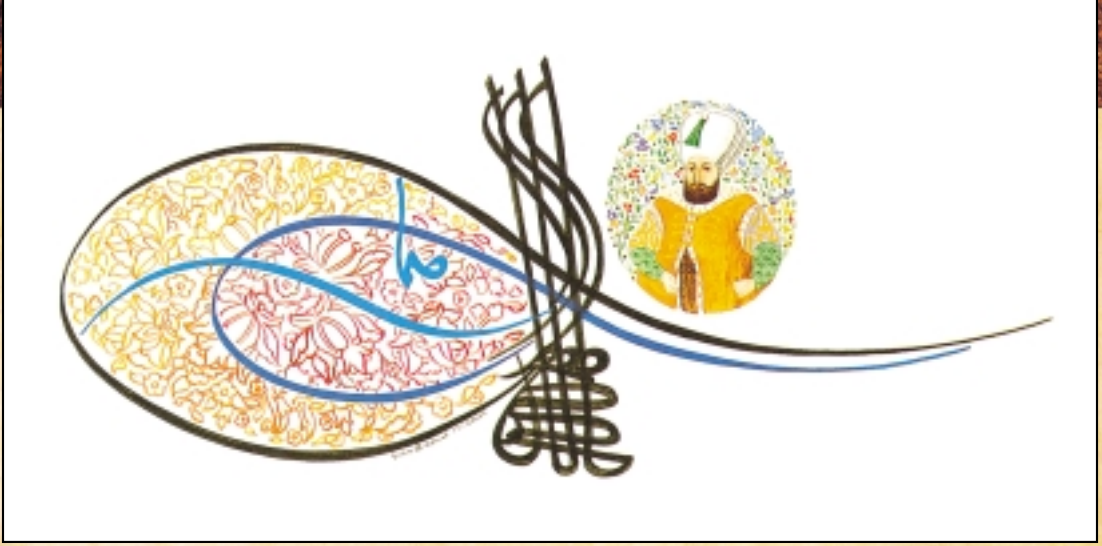
Mehmed devrinde vefat eden büyüklerdir.

Erkek çocukları : Birinci Ahmed, Birinci Mustafa

, Selim, Mahmud.

Kızlarının ismi bilinmiyor.

KİMLİK

III .MEHMET (GAZİ)

Doğum / ölüm tarihi:	26.5.1566 - 20.12.1603
Doğum yeri:	Manisa
Öldüğü yer:	İstanbul
Ölüm sebebi:	Depresyon - Felç
Babası:	III. Murat
Annesi:	Safiye Valide Sultan (Venedikli)
Tabta çıktığı tarih:	27.1.1595
Tabta çıktığında yaşı:	28 yaş, 8 ay
Saltanatının sonu:	20.12.1603
Tabttan ayrılma sebebi:	Ölüm
Saltanat süresi:	8 yıl, 11 ay
Gömülü olduğu yer:	İstanbul, Ayasofya haziresi, III. Mehmet türbesi.
Mahlas ve lakapları:	Adlî; Eğri Fatihî; Gazi.
Valilikleri:	Manisa (1583-1595)

KRONOLOJİ

1595 Koca Sinan Paşa'nın ve Tergovişte'yi alması ve sonra çekildiği Yergöğü'de Mibail'in baskınına uğraması, Akıncıların telef olmaları, Estergon ve Vişegrad kalelerini Avusturyalıların alması.

1596 Padişahın bizzat sefere çıkması "Eğri Seferi", Eğri'nin fethi, Hoçova meydan savaşının kazanılması.

1597 Satırcı Mehmet Paşa'nın Tabta kalesini fethi, başarısız Vaç kuşatması.

1598 Yanık-Kale'nin Avusturyalılar tarafından alınması. Varad'ı Osmanlılar'ın, Budin'i Avusturyalıların kuşatması, Mibail'in Niğbolu'da yeniden yenilmesi.

1599 Birkaç yıl önce başlayan Celalî bareketlerinin Anadolu'da had safbaya gelmesi.

1600 Tiryaki Hasan Paşa'nın düşmanı Drava'ya dökmesi, Kanje'nin ve bazı başka kalelerin Osmanlılarca fethi.

1601 İstolni-Belgrad'ın Avusturyalılarınca alınması, Tiryaki Hasan Paşa'nın Kanije savunması ve düşmanı yenmesi.

1602 Anadolu'da Celalî bareketlerinin daha da artması.

1603 Düşman eline geçen Peşte'nin kurtarılamaması, İran'ın Tebriz ve Nahçıvan'a hücumları üzerine bu devletle savaşların yeniden şiddetli olarak başlaması, Padişahın ölümü.

FOTOĞRAFLAR

14 yaşında padişah olmuş, 14 sene hükümdarlık yapmış ve ardında unutulmaz eserler bırakarak 28 yaşında vefat etmiştir.

Babası Sultan III. Mehmed, annesi Handan

Sultan'dır. Doğum tarihi 18 Nisan 1550.

Tarihî kaynaklar Sultan I. Ahmed'in çok erken yaşta bilgi ve beceri sahibi olduğunu, ordularının başında sefere çıkmadığı halde tayin ettiği serdarlarla önemli zaferler kazandığını, adalete bağlı, imara düşkün, sanatsever ve dindar bir insan olduğunu bildirmektedir. Tebası tarafından çok sevilen Sultan, At meydanında medresesi, imareti, akıl hastanesi ile altı minareli Sultan Ahmed Cami'ni inşa ettirmiş, Mekke ve Medine'de bayır eserleri kurdurmuş, şarabın yasaklanması konusunda ferman çıkartmış, yeni kanunlar düzenlemiştir.

Sultan I. Ahmed'in tahta oturduğu yıllarda Osmanlı devleti duraklama dönemine girmiş bulunuyordu. Devlet siyasi çekişmeler, entrikalar ve kadınlar saltanatı sebebiyle yıpranmıştı. Genç padişah bütün bu olumsuz gelişmeleri görmüş ciddi tedbirler almıştır. Nitekim tahta çıktıktan sonra büyükannesi Safiye Sultan'ı ve beraberindekileri saraydan uzaklaştırmış, herkesin korkuyla beklediği bir hareketi yapmayıp hayatta bulunan tek kardeşi Şehzade Mustafa'yı öldürtmemiş, kendisine gösterilen sevgi ve saygıya hak kazanmıştır. İktidarda kaldığı on dört yıllık süre Osmanlı devleti ve müslüman ahali için huzur ve rahatlama dönemi olmuştur. Vefat tarihi 22 Kasım 1617 olan Sultan I. Ahmed'in türbesi İstanbul'da Sultan Ahmed Camii avlusundadır.

ANI VE HATIRAT

Birinci Ahmed, Kanûnî'den sonra devlet işleri ile bizzat kendisi uğraşan çok gayretli bir padişah'tı. Çok sade giyinirdi. Çocuk denecek yaşlarında bile almış olduğu kararlar mükemmeldi. Daima ilim ve irfan sahibi büyük zatlarla istişare eder, onlara akıl danışır.

Birinci Ahmed, 14 yaşında padişah oldu. 14 sene padişahlık yaptı ve ondördüncü Osmanlı Padişahıdır. Çok mükemmel bir tahsil görmüştür. Aynı zamanda iyi bir şâirdir. Bahtî mahlasıyla yazdığı şiirlerinden teşekkül eden bir divanı vardır. Dinine çok bağlı bir müslüman hatta büyük bir velî idi. Altı büyük minareli ve 16 şerefeli Sultanahmed Camiini bina ettirdi.

Peygamberimiz Hz. Muhammed Efendimize (s.a.v.) bağlılığı o kadar ileri idi ki, Efendimiz Hazretlerinin mübarek ayak izlerinin risme içine bir şiir yazmış ve o şiiri kavuğunda ölünceye kadar taşımıştır. O şiir ise şudur:

***N'ola tâcım gibi başımda götürsem dâmi,
Kadem-i resmini ol Hazreti Şâhı Rusülü'n.
Gül-i Güلزârı Nübüvvet, o kadem sahibidir.
Ahmedâ durma yüzün sür kademe ol
gülü'n.***

Kâbe'nin örtüleri bu devirden İstanbul'dan gitmeye başladı. Bu zaman kadar ise Mısır'dan

gönderiliyordu. Sultan Ahmed tahta çıktığında, Osmanlı Devleti içte Celâlî isyanları, doğuda İran ve batıda Almanya ve müttefikleri ile savaş halinde idi. Almanya fena şekilde harpalandı ve sulb istedi. Zivatorok Antlaşması imzalandı.

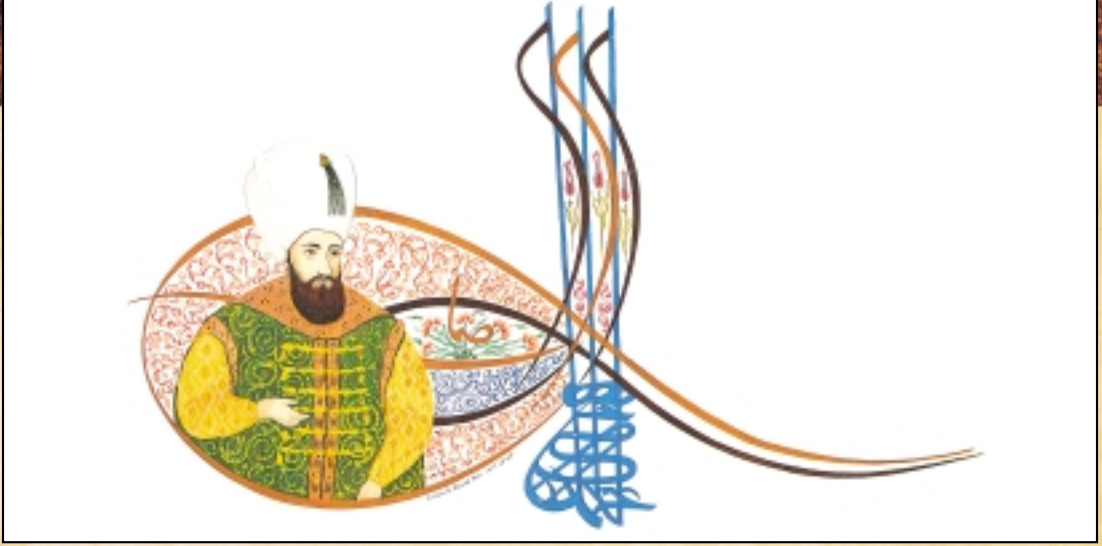
1611 senesinde Celâlî isyanları tamamen bastırıldı. Sıra üçüncü gaile olan İran'a geldi. Nihayet İran ile de antlaşma yapıldı. Akdeniz'de çok mühim deniz muharebeleri kazanıldı.

1605'de Estergon ve Uyvar fethedildi. Aynı sene son derece başarılı bir Avusturya seferi yapıldı. Macaristan Kralına taç giydirildi. Denizlerde Malta seferi yapıldı. Sultanahmed Cami yanındaki türbesine defnedildi. (Allah rahmet eylesin.) Tesâniyy sahibi Mevlânâ Aliyyül Kaarî (H. 1014), Muğnillebib şârihi Şeyh Ebû Abdullah Muhammed (H. 1018), Hattat Hasan Çelebi Üsküdarî (H. 1023) ve Karaca Ahmed (H. 1024) Sultan Ahmed devrinde vefat etmiş büyük zatlardır.

Erkek çocukları: İkinci Osman, Dördüncü Murad, Sultan İbrahim, Bayezid, Süleyman, Kasım, Mehmed, Hasan, Selim, Hanzâde, Ubeyde.

Kız çocukları: Gevherhan Sultan, Ayşe Sultan, Fatma Sultan, Atike Sultan.

KİMLİK

I. AHMET

Doğum / ölüm tarihi: 18.4.1590 - 22.1.1617

Doğum yeri: Manisa

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Tifüs

Babası: III. Mehmet

Annesi: Handan Valide Sultan

Tabta çıktığı tarih: 21.12.1603

Tabta çıktığında yaşı: 13 yaş, 8 ay

Saltanatının sonu: 22.11.1617

Tahttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 13 yıl, 11 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul Sultanahmet Camisi
mibrabı önündeki türbesinde

Mablas ve lakapları: Baktî; Gazi

KRONOLOJİ

- 1603** İran Şahı Abbas'ın Revan'ı kuşatması ve ele geçirmesi.
- 1604** Serdar Cağalzade Sinan Paşa'nın Revan ve Nahçıvan'ı geri alma çabaları, Avusturya tarafında Peşte, Hatvan ve Vaç'ın alınması, başarız Estergon kuşatması.
- 1605** Cağalzade Sinan Paşa'nın Tebriz üzerine yürümesi, Selmas'ta İran kuvvetleri ile çarpışma ve yenilgi, önce Van'a sonra Diyarbakır'a çekiliş, Avusturya tarafında Estargon ve Vişegrad'ın alınması.
- 1606** Şah Abbas'ın Şirvan, Şamahı ve Gence'yi alması, Avusturya ile Zitvatorok antlaşmasının imzası.
- 1607** Kuyucu Murat Paşa'nın Celalîlerden Canboladoğlu Ali'yi Oruç ovasında yenmesi, Celalîlerden Kalenderoğlu'nun Bursa taraflarını tahrip etmesi.
- 1608** Kuyucu Murat Paşa'nın Göksun Boğazı'nda Celalî Kalenderoğlu'nu yenmesi ve İran serdarlığına tayini.
- 1609** Kuyucu Murat Paşa'nın İran seferi sebebi ile davet ettiği Celalîleri Üskürdar'da temizlemesi.
- 1611** Kuyucu Murat Paşa'nın İran seferine başlaması,
- 1612** Nasub Paşa'nın, Tebriz, Revan, Şirvan eyaletlerini terketmek suretiyle barış yapması.
- 1617** Padişahın ölümü.

FOTOĞRAFLAR

Sultanahmet Camii

Sultanahmet Camii

Babası Sultan III. Mehmet annesi Handan Sultan'dır. Kardeşi Sultan I. Ahmet'in ölümünden sonra 25 yaşında tahta çıkmış, hükümdarlığının 96. gününde devlet erkânı tarafından tahttan indirilmiş, sonra yerine geçen Genç Osman'ın bunbarca katledilmesinden sonra yeniden hükümdar olmuştur. Bu defa padişahlığı ise 1 yıl 3 ay 22 gün sürmüş, yine tahttan indirilerek yerine IV. Murat Osmanlı padişahı yapılmıştır. Tarihi kaynaklar I. Mustafa'nın akli dengesi bozuk bir kimse olduğunu, daima öldürülme korkusu taşıyarak büyüdüğü için ne yapacağını bilemez hâle geldiğini, padişah olduktan sonra da delice tavırlar sergilediği

için balk tarafından biç sevilmediğini yazarlar. Sultan I. Mustafa tarihe "Deli Mustafa" olarak geçtiği gibi, ayrıca padişahlık için hiçbir ciddi eğitim almadığı bilinmektedir. Dönemi, Osmanlı tarihinin en karanlık günleriyle geçmiştir. Bu süre içinde giderek bozulmaya başlayan yönetsel çalışmalar iyice aksamış, beceriksiz yöneticiler, rüşvet, iltimas ve hilelerle devlete bela olmuş, Kösem Sultan'ın entrikalarıyla imparatorluk en çetin günlerini yaşamıştır. IV. Murat döneminde, kapatıldığı saray odasında, 20 Ocak 1639 yılında ölen Sultan I. Mustafa, İstanbul'da Ayasofya camisi avlusuna gömülmüştür.

ANI VE HATIRAT

Birinci Mustafa, güzel yüzlü, seyrek sakallı, sarı benizli ve iri gözlü bir padişah idi. İki defa padişahlığa çıkarıldı. Her ikisi de çok kısa sürdü.

Sultan Birinci Ahmed vefat edince, henüz meselesi açıklığa kavuşmamış bir sebepten dolayı, İkinci Osman'ın çıkması icabederken aklî muvazenesi bozuk olduğu halde tahta çıkarıldı.

Fakat saltanatı üç ayı henüz geçmişti ki, Şeybülislâmın fetvası üzerine tahttan indirildi. Yerine İkinci Osman (Genç Osman) tahta çıktı.

1622 senesinde yine bir entrika ile tahttan indirilen ve Yedikule'de şehid edilen Genç Osman'ın yerine ikinci defa tahta çıkarıldı. Halbuki aklî muvazenesi yine yerinde değildi.

Zamanında tarihteki meşhur Sultanahmed vakası meydana geldi.

Halktan bir yiğit "Sultan Osman'ı niçin öldürdünüz?" diye askerlerin üzerine yürüdü. Çeşitli manevralarla tam 80 kişinin ölmesine sebep oldu. Bir müddet sonra Kapukulu sipahileri ayaklandı. Genç Osman'ı öldürdüğü bilinen Davut Paşa idam edildi. 8 Ocak 1623 tarihinde devlet erkânı toplanarak karar verip aklen yetersiz olan ikinci Mustafa'yı tahttan indirdiler. Yerine Dördüncü Murad'ı tahta çıkardılar. Şeybülislâm Es'ad Efendi'nin, tahttan indirilmesine vermiş olduğu fetvada şöyle deniyordu: "Muhtellu's - şuur olanın hilafeti caiz olmaz." Birinci Mustafa tahttan indirildikten 16 sene sonra vefat etti. Ayasofya Camii avlusunda defnolundu. Vefatında 47 yaşında idi. (Allah rahmet eylesin.) Çocuğu yoktu.

KİMLİK

I. MUSTAFA (DELİ)

Doğum / ölüm tarihi: 1592 - 20.1.1639

Doğum yeri: Manisa

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: ?

Babası: III. Mehmet

Annesi: Handan Sultan (?)

1.kez tahta çıktığı tarih: 22.11.1617

Tahta çıktığında yaşı (1): 25 yaş

Saltanatının sonu (1): 26.2.1618

Tabttan ayrılma sebebi (1): Hal'

Saltanat süresi (1): 3 ay

2.kez tahta çıktığı tarih: 20.5.1622

Tahta çıktığında yaşı (1): 30 yaş

Saltanatının sonu (1): 9.9.1623

Tabttan ayrılma sebebi (1): Hal'

Saltanat süresi (1): 1 sene, 4 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, türbe haline getirilmiş
olan Ayasofya vaftizhanesinde.

Mablas ve lakapları: Deli

KRONOLOJİ

Kasım 1617 Padişah olması.

Şubat 1618 Devlet ileri gelenlerinin kararı ile padişahlıktan uzaklaştırılması.

Mayıs 1622 Yeğeni II. Osman'a karşı olan bir bareket esnasında Kapıkulu tarafından saraydaki odasından alınıp tekrar padişah yapılması.

Mayıs 1622 Valide Sultan'la Orta camisine götürülmesi, Kara Davut Paşa'nın sadrazam olması, Ağakapısına sığınan II. Osman'ın önce Orta camisine ve sonra da Yedikule'ye hapsedilmesi ve orada boğdurulması.

Haziran 1622 Kara Davut Paşa'nın azli.

Temmuz 1622 Mere Hüseyin Paşa'nın sadareti, Yeni ayaklanmalar, Mere Hüseyin Paşa'nın azli ve Lefkeli Mustafa Paşa'nın sadareti.

Eylül 1622

1622

Ocak 1623

Şubat 1623

Ağustos 1623

Eylül 1623

Lefkeli Mustafa'nın azli, Gürcü Mehmet Paşa'nın sadareti.

Karışıklığın giderilmesi için toplantılar yapılması, Bağdat'da İran savaşına neden olan olayların başlatması.

II. Osman'ın katillerinden Kara Davut Paşa'nın ve diğerlerinin öldürülmesi.

Gürcü Mehmet Paşa'nın azli, Mere Hüseyin Paşa'nın ikinci sadareti.

Mere Hüseyin Paşa'nın sadareti kaybetmesi, Kemankuş Ali Paşa'nın sadareti.

Devlet ileri gelenlerinin toplanıp aklen hastalıklı padişahı hal'e karar vermesi ve I. Mustafa'nın ikinci defa olarak hal' edilmesi.

Genç Osman, Sultan I. Ahmed'in Mahfiruz adındaki hanımından, İstanbul'da, 1604 tarihinde doğdu. Kuvvetli bir tahsil ve terbiye ile yetişti. Büyük dedesi Fatih Sultan Mehmed ve babası Sultan Ahmed gibi erken inkişaf eden zekasıyla kendini gösterdi. 14 yaşında amcası Sultan I. Mustafa'nın tahttan indirilmesiyle Osmanlı tahtına oturdu. 4 yıl gibi kısa bir süre hükümdarlık yaptıktan sonra, henüz 18 yaşında iken hunbarca şehid edildi. "Farisî" lakabıyla tertip ettiği divanından anlaşıldığına göre yetenekli bir şair; döneminde başardığı işler sebebiyle üstün bir devlet adamı olduğu anlaşılmaktadır. Genç Osman inkılapçı fikirleriyle öne çıkan, devletin yeniden yapılanmasını arzulayan ama bütün bunlar için biraz aceleci davranan ve bu sebeple de başarıya ulaşamayan bir hükümdardır. Tarihi kaynaklara göre o, askeri sahada düzenlemeler yapmak istemiş, devletin başkentini İstanbul'dan Anadolu'ya nakletmeyi düşünmüş, ilmiye sınıfı ile uğraşmış, saray

ananelerinin, kıyafet değişikliğinin gerçekleşmesini istemiş, Fatih ve Kanuni'nin yaptığı kanunları yeniden tanzim ederek yayınlamayı düşünmüştür. Bütün bu gelişmeler, henüz bunlara hazır olmayan, askerî ve idarî erkânı ciddi şekilde rahatsız etmiş ve neticede çıkartılan bir isyanla Genç Osman tahttan indirilip Yedikule zindanında şehid edilmiştir. Genç Osman heyecanlı, pervasız, gururlu ve bırslı bir insandır. Ama bütün bunlar tecrübesizliği sebebiyle sonunu hazırlayan âmiller olmuştur. 4 yıllık hükümdarlığı döneminde Lebistan'a büyük bir sefer düzenlenmiş, Avrupa'da zaferler kazanılmış, devletin ibtişamının devam ettiği dosta ve düşmana kabul ettirilmiştir. Padişahın hacca gitmek üzere hazırlandığı haber alındığında ise asker ayaklanması baş göstermiş ve isyancılar bir takım paşaların da teşvikiyle Genç Osman'ı katletmişlerdir. Tarih 20 Mayıs 1622'dir. Daha sonra genç padişah Sultan Ahmed Camii Avlusuna defnedilmiştir.

ANI VE HATIRAT

Genç Osman İstanbul'da dünyaya geldi. Annesi onun yetişmesi için çok titiz davrandı. İyi bir terbiye ve tahsil yaptırdı. Genç Osman zeki ve enerjik bir padişahı. Bıyıkları henüz terlemiş olan İkinci Osman sima itibarı ile çok güzeldi. 26 Şubat 1618 senesinde, amcası Birinci Mustafa aklı yetersizliği sebebiyle ve ulemanın fetvası üzerine tahttan indirilince padişah oldu.

Çocuk yaşta olmasına rağmen mükemmel ve muazzam planları vardı. Büyük Lebistan seferine bizzat katılarak başkomutanlık yaptı. Atılgan, cesur ve gözü pek olan bu padişah yaşasaydı ikinci bir fatih olurdu diyenler vardır. Aynı zamanda hattat ve şairdi. Bir beyti de şudur:

Niyetim hizmet idi saltanat ve devletime,

Çalışır basıd ü bedbah aceb nekbetime.

Çok büyük emeller ve plânlar üzerinde duran genç padişaha basedcilerin basedi kabardı. Kendisine plânlarını tatbik etmesinde yardım

edecek bir vezir veya sadrazam bulamadı. Tarihte eşine az rastlanır ve fecaatle tahttan indirilerek Yedikule Zindanlarında boğdurularak şehit edildi. Aynı sene içinde İstanbul Boğazı donmuş, İstanbul'dan Üsküdar'a yaya olarak geçilmişti. Yine aynı sene güneş tutulma hadisesi, vâki olmuştu. Babası Birinci Ahmed'in sultan Ahmet Camii yanındaki türbesine defnedildi. (Allah rahmet eylesin.)

Şâir Nevîî, onun vefatı üzerine şunları yazdı: Bir şâh-ı âlişan iken, şâh-ı cibâna kıydılar. Gayretli genç aslan isen, şâh-ı cibâna kıydılar. GAZâî babâdır Hân idi, âli nesli sultân idi. Namıyla Osman Hân idi, şâh-ı cibâna kıydılar. Molla Gânim Bağdâdî ve Şeyh Ebu'l - Gays bu devirde vefat etmişlerdir.

Erkek çocukları: Ömer, Mustafa.

Kız çocuğu: Zeynep Sultan.

KİMLİK

II. OSMAN (GENÇ)

Doğum / ölüm tarihi: 3.11.1604 - 20.5.1622

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul, Yedikule

Ölüm sebebi: Boğduruldu

Babası: I. Ahmet

Annesi: Hatice Mahfirûze Sultan (Rum?)

Tahta çıktığı tarih: 26.2.1618

Tahta çıktığında yaşı: 13 yaş, 4 ay

Saltanatının sonu: 19.5.1622

Tahttan ayrılma sebebi: Hal'

Saltanat süresi: 4 yıl, 3 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Sultanahmet, I. Ahmet Türbesi.

Mablas ve lakapları: Fâris; Genç; Şebit

KRONOLOJİ

- 1618** Aklen rahatsızlığından dolayı, birinci defa hal'edilen amcası I. Mustafa'nın yerine padişahlığa getirilmesi, Halil Paşa komutasındaki ordunun Serav sabrasında İranlılara yenilmesine rağmen Erdebil'e yürüyerek Şah'a bir barış antlaşmasının kabul ettirilmesi, Osmanlılarla Lebistan arasında Kazak, Kırım ve Boğdan işlerinden dolayı itilaf çıkması.
- 1619** Halil Paşa'nın yerine Öküz Mehmet Paşa'nın sadrazamlığı, İranla yapılan antlaşmanın karşılıklı olarak onayı, Güzelce Ali Paşa ile olan itilaftan Öküz Mehmet Paşa'nın azli, Güzel Ali Paşa'nın sadareti, Lehlilerin Boğdan işlerine karışmasından itilafın artması.
- 1620** İskender Paşa'nın asi Boğdan Beyini ve ona yardım eden Leb Ordusunu Yaş civarında yenmesi.

- 1621** Lebistan'la savaşa karar verilmesi, Güzel Ali Paşa'nın ölümü. Obrili Hüseyin Paşa'nın ilk sadareti, Padişahın kardeşi Mehmet'i katlettirmesi, Hotin seferi, Başarısız Hotin kuşatması, Obrili Hüseyin Paşa'nın azli, Dilaver Paşa'nın sadareti, Padişahın Kapıkulu ile arasının açılması, Kanuni zamanındaki esaslar üzerine Hotin antlaşmasının akti, İstanbul'a dönüş.
- 1622** Padişahın ve ordunun İstanbul'a gelmesi, Kapıkulu ocağını kaldırıp yeni bir askeri kuvvet meydana getirmek isteyen Osman'ın Ocağın karşı hareketi ile karşılaşması, Askerin saraya hücumu, Dilaver Paşa'nın Ocaklı t arafından katli, Birinci Mustafa'nın sarayda bulunup padişah yapılması, Genç Osman'ın saltanatını kaybetmesi.

FOTOĞRAFLAR

Yedikule Zindanlarında Genç Osman olayının geçtiği odanın kapısı ve koridoru

Adalet Kulesi

Yedikule zindanları'nda "Kanlı Kuyu"nun ağzı

Sultan I. Ahmetin Kösem Sultan isimli hanımından 1612 yılından İstanbul'da doğmuştur.

Osmanlı Sultanlarının en kudretlilerinden biri olarak tarihe geçen IV. Murat son derece zeki, cesur, gözüpek, kuvvetli ve enerjik bir insandı. Çevresinde olup bitenleri dikkatle izler, inisiyatifini kullanmakta asla tereddüt etmezdi.

Hükümdarlığının ilk yıllarında annesi Kösem Sultan'ın etkisinde kaldıysa da daha sonra kadınların saltanatına kesinlikle son verdi, hain ve hilekar vezirleri cezalandırdı ve müthiş bir şiddet göstererek kötü gidişi durdurmaya çalıştı. Düşmanın kökünü kazıyıp, eşkiyadan intikam aldı,

Revan ve Bağdat'ı fethetti ve ülkenin yüceliş ve yükselişi için büyük bir savaş verdi.

1638'de Bağdat'ı fethederek "Bağdat Fatih'i" ünvanını da alan IV. Murat 1640 yılının şubat ayında İstanbul'da öldü. Bu ani ölüm bütün ülkeyi yasa boğduğu gibi, kendisinden sonra tahta çıkacak olan Şehzade İbrahim'i de hayretler içinde bırakmıştı.

IV. Murat gerçekten fırtınalı bir hayat sonunda, Osmanlı ülkesine dirlik ve düzenlik getirdikten sonra henüz çok genç yaşta iken öldü ve babası Sultan Ahmet'in türbesine gömüldü. Yerine hayatta bulunan tek kardeşi Sultan İbrahim Padişah oldu.

ANI VE HATIRAT

Dördüncü Murat İstanbul'da doğdu. İyi bir tahsil gördü. Çok kuvvetli bir vücuda sahipti. 200 Okkalık gürzleri rahatça kaldırabiliyordu.. En kuvvetli yayları çeker, çok uzaklara cirit atardı. Attığı oklar ile kalkanları bile delebiliyordu. Çok küçük yaşta padişah oldu. Bir müddet devlet işlerine bakamadı. Devrinde 1624 ve 1625 senelerinde Anadolu'ya iki sefer yapıldı. Celâlî isyanları bastırıldı. Çok değerli bir şâir olan padişahın, dahi çocuk yaşta iken Bağdat'ı muhasara eden ve padişaptan yardım isteyen sadrazama verdiği manzum cevap çok meşhurdur:

**Hâfızâ Bağdat'a imdad etmeye er yok mudur?
Bizden istimdad edersen sende asker yok mudur?**

Genç Osman zamanındakinin bir benzeri olan ayaklanmayı çok büyük bir ustalıkla bastırdı ve tesirsiz hale getirdi. Çok tesirli bir nutukla âsilere bile kendi lehinde tezabürat yaptırdı. Sonradan bu entrikaları çevirenleri birer ikişer yakalatıp idam ettirdi. 1633 senesinde tütün yasağı koydu. 1634'de içkiyi yasakladı. Devlete bağlılığı olmayan herkesi idam ettirdi. Düzenlediği bir doğu seferinde Bağdat'ı fethetti ve 1638'de Bağdat Fatihî ünvanını aldı.

İstanbul'da ve devletin her kesiminde bütün kabadayıları temizledi. Çok geniş bir haber almak teşkilâtı kurarak,

İmparatorluğun her tarafındaki zorbaları ismen tesbit ettirdi ve sefere çıktığında geçtiği yerlerdeki ismen çağırıp boyunlarını vurdurdu. Kâbe-i Muazzama'yı yeniden bina ettirdi. Muradî ve Şah Murad mahlasıyla şiirler yazdı. Aynı zamanda büyük bir bestekârdı. Devlet işlerine tam hâkimdi. Her şeyden haberi olurdu. Seferlerinde askerle aynı şartlar içinde bulunur, uykusunu bile atının üzerinde yapardı. Tahta çıktığında devlet hazinesi bomboştu. Tahtı bıraktığında ise dopdolu idi. Üstün meziyetleri geniş tarih kitaplarında yeterince anlatılmaktadır. 1640 senesinde hastalandı. Kendisinden ümidini kesti fakat iyi oldu. Sonra yeniden hasta düştü. 8 Şubat 1640'da 28 yaşında iken vefat etti. (Allah rahmet eylesin.) Silsile-i Saadât'tan İmam-ı Rabbânî Ahmed Fârûkî Serhendî (k.s.) Hazretleri (H.1034), Altı Parmak Mehmet Efendi, Ganizâde Nâdir Efendi, Veys Efendi, Şeyh Aziz Mahmud Hüdâî (H.1038), Şeyh Abdurrahman Karabaş Vei, Şeyh İsmâîl Ankaravî Dördüncü Murat devrinde vefat etmişlerdir. Erkek çocukları: Süleyman, Mehmed, Alâüddin, Ahmed.

Kız çocukları: Safiye Sultan, Gevherhan Sultan, Kaya İsmihan Sultan, Rûkey Sultan, Zeyneb Sultan, Rûkiye Sultan.

KİMLİK

IV. MURAT (BAĞDAT FATİHİ)

Doğum / ölüm tarihi: 27.7.1612 - 9.2.1640

Doğum yeri: İstanbul, Beylerbeyi, İstavroz
bahçesindeki bir köşkte.

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Siroz - Nikris (?)

Babası: I. Ahmet

Annesi: Mahpeyker Valide Sultan
(Kösem Sultan) (Rum)

Tabta çıktığı tarih: 10.9.1623

Tabta çıktığında yaşı: 11 yaş, 1 ay

Saltanatının sonu: 9.2.1640

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 16 yıl, 5 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Sultanahmet,
I. Ahmet Türbesinde

Mablas ve lakapları: Bağdat Fâtihî; Gazi;
Murâdî; Sahip kıran.

KRONOLOJİ

1623 Şah Abbas'ın Bağdat'ı kuşatması ve ele geçirmesi.

1624 Çerkez Mehmet Paşa'nın sadareti, İran'a sefere çıkması.

1625 Çerkez Mehmet Paşa'nın Tokat'ta ölümü, yerine Hafız Ahmet Paşa'nın atanması, Bağdat'a bareket ve Bağdat kalesinin kuşatılması, yardıma gelen İran şahının yenilmesi ve çekilmesi.

1626 Bağdat kuşatmasının devamı, Askerin isyanı üzerine kuşatmanın kaldırılıp çekililmesi, Hafız Ahmet Paşa'nın azli ve Halil Paşa'nın sadareti.

1627 Halil Paşa'nın Halep'ten bareketi, Diyarbakır'a gelmesi, Abışa'nın İranlılar tarafından kuşatması.

1628 Hali Paşa'nın azli, Hüsrev Paşa'nın sadareti ve Abaza Mehmet Paşa'nın teslim olması, İran Şahı Abbas'ın ölümü.

1630 Hüsrev Paşa'nın Bağdat kuşatması.

1631 Hüsrev Paşa'nın Bağdat'ı alamamış üzerine azli, yerine Hafız Ahmet Paşa'nın sadrazam olması.

1632 İstanbul'da Kapıkulunun isyanı.

1635 Padişahın bizzat İran'a yürümesi "Revan Seferi", Revan'ın alınması.

1636 Revan'ın İranlılar tarafından tekrar alınması.

1637 Azak'ın Kazaklar eline düşmesi.

1638 Padişahın tekrar İran seferi, Bağdat'ın kuşatılması ve ele geçirilmesi, Kemankeş Kara Mustafa Paşa'nın sadareti.

1639 İran'la Kasrışirin antlaşmasının yapılması.

1640 Padişahın ölümü.

HATIRAT

10 Şubat 1632... Sabahın erken saatlerinden itibaren, şehirde birkaç günden beri hissedilen huzursuzluk, iyice açığa çıkmıştı.

Alaca karanlıkta, At Meydanı dolmaya başlamıştı. Sultanahmet Camii yapılahı 15 yıl olmuştu. Ayasofya Camii ile bu yeni mabet ve İbrahimpaşa Sarayı arasındaki meydanda biriken asker, gittikçe sesini yükseltmeye başlamıştı. Bizans hipodromunun bulunduğu bu açıklığa Türkler, "hipodrom"u tercüme ederek, "At Meydanı" demişlerdi. Henüz "Sultanahmet Meydanı" ismi yaygın değildi. Kapıkulu Ocakları'nın merkezi olan İstanbul'da, her zaman için kalabalık bir

Yeniçeri, Timarsız Sipahi, Topçu, Top Arabacı, Lâğımçı, Cebeci zümresi vardı. Bu sınıflar, muntazam halde değil karmakarışık, fert fert, At Meydanı'na yığılıyordu. Son günlerde taşradan da İstanbul'a asker gelmişti. bunlara kimin izin verdiği bilinmiyordu. Esrarlı bir kuvvetin emri altında Topkapı Sarayı'nın önüne doğru akıyorlardı. Aralarında, büyük şehrin daim kalabalık olan işsiz güçsüzleri, kabadayıları,

macera meraklıları da vardı. "Hüsrev Paşa gibi veziri – ki sıyt-u savleti Acem'e velvele salmıştır – ezlettirmeye sebep olanlar padişahın ve devletin dostu değildir!"

Kabadayılar böyle bağırıyorlardı! Kimdi bu Hüsrev Paşa? Vezîr-i âzamlıktan azledilen genç bir asker. Gerçi iyi kumandan, esur adamdı. İran seferlerinde nam salmıştı. Ancak kılıcından kan fışkırır bir zalimdi. Hükümeti ve padişahı dinlediği yoktu. Askere, daha doğrusu ordunun zorba takımına dayanıyordu. Henüz 20 yaşını bitirmeyen genç padişahın, IV. Sultan Murat Han'ın hiç bir nüfuzu yoktu. Annesi Kösem Mâhpeyker Vâlîde - Sultan, saltanat delisiydi. O da, zorbaların oyuncağıydı. Devleti, genç padişahın ağabeyi II. Sultan Osman'ın şehit edildiği 10 yıldan beri zorbalar idare ediyordu. Atlas Okyanusu ile Hint Okyanusu, Orta Afrika ile Rus bozkırları arasında hüküm süren "ciban padişahı" IV. Murat Han, mütevazı bir teşebbüs yapmış, Hüseyin Paşa'yı azletmişti. Yerine eski vezîr-i âzam Damat Hâfız Ahmet Paşa'yı getirmişti.

HATIRAT

4. Murat kaftanı

Padişahın eniştesi olan Hâfız Paşa, saraya, padişaha, bükümete sadıktı. Zorbalıktan nefret ediyordu. Dünyanın en büyük imparatorluğunun zorbalıkla yönetilmesindeki sonucu kestirebiliyordu.

Demek Hâfız Ahmet, sadrâzam olmuştu? İkinci vezir Dâmât Recep Paşa, bu tayine kudurdu. O da zorba reislerindendi; Hüsrev

Paşa ile işbirliği yapıyordu. O da genç bükümdarın başka bir kızkardeşiyle evliydi. Haydi Hüsrev azledilmişti. Sıranın kendisine gelmesi lâzımdı. Bu sadrâzam eskisi Hâfız

Ahmet'in iktidar makamında işi neydi? Padişaha öyle bir ders vermek lâzımdı ki, bir daha böyle işler etmesin. Hâfız Paşa'yı da, devlet otoritesinden yana olanları da temizlemek, sindirmek, korkutmak lâzımdı.

Recep Paşa, topal bacağını sürüye sürüye, Hüsrev Paşa'nın yanından gelen zorba reislerine doğru gitti:

– Hüsrev Paşa gibi bir gazi vezir ordusunun başından alındı, dedi; şimde ses çıkarmazsak, sıra bize gelse gerektir. Tedbir, padişahımızı Hâfız Ahmet gibi saray

dalkavuklarından uzak tutmaktır! Yeniçeri ağası Hasan Halîfe de bizden değildir; askeri yatıştırmak sevdasındadır. Hâfız Ahmet Paşa'nın, Şeybülislam Yahyâ Efendi'nin Defterdar Prevezeli Mustafa Paşa'nın Musa Çelebi'nin, Hasan Halîfe'nin ve emsalinin başlarını isteyelim! Ne dersiniz?

Zorba reisleri bir ağızdan:

– Belî Paşa Hazretleri, dediler; isabet buyurursunuz! İstekler dehşetliydi. Âsilerin listelerinde bir Yâhya Efendi vardı ki devletin yüzakıydı. 79 yaşında bir ihtiyardı. Büyük şair, bilgin, devlet adamıydı. Şeybülislâm oğlu şeybülislâmıydı. Bir şeybülislâmın kellesini istemek, Osmanlı tarihinde a âna dek değil olagelmiş, akıldan bile geçmemiş bir şeydi. Tabii Prevezeli Mustafa Paşa'nın da vücudu ortadan kalkmalıydı. Âsilerin istediği kanunsuz tahsisatı daima reddeden bir maliye nazırının gereği yoktu.

Hele o Hasan Halife? Yeniçeri ağası olduğu halde, Yeniçeriler'in ayaklanmalarına mâni olmak istiyordu.

HATIRAT

Revan Köşkü'nün içten görünüşü

Eh, Musa Çelebi'nin de genç başını kesmek iyi olacaktı. Gerçi padişahın masum bir nedîmiydi. Ancak ibret için bir masumun harcanmasının ne önemi olabilirdi? Padişah görsündü bakalım, asker nelere muhtedirdir. İstedikleri yapılmadığı takdirde, hükümdarın, nedîminin bayatını bile korumaya gücü var mıydı? Bu padişah da bir baş belâsı olacağa benzerdi. Ağabeyi Sultan Osman Han da öyle değil miydi? Hele bir Murat Han isteklerine karşı çıksındı. Ona da ağabeyinin âkıbetini hatırlatmak zor değildi. Murat Han on bir yaşında, atalarının tahtına oturmuştu.

Çocukluğu ibtilâller içinde geçmişti.

Ağabeyinin feci sonunu görmüş ve asla unutmamıştı. Ya bu fasit dairenin içinden fırlayıp çıkacak, devlete ataları devrindeki düzeni getirecek, yabut devletle beraber batacağı. Böyle yaşamaktansa ölmek yeğdi.

Padişahın diğer bir eniştesi, Vezir Damat Bayram Paşa, gelişen olayları üzüntüyle takip ediyordu. Sadrâzam Hâfız Ahmet

Paşa'ya haber gönderdi:

– Meded zinhâr devletlüm, dedirtti; olmaya bir bugün meşverettir deyü Dîvân-ı

Hümâyûn'a gelesiniz! Hemân saklanasınız. İnşâ'Allah bu cemiyet dağılır. O zaman teşrif edersiz! Fakat "cemiyet" in dağılmaya niyeti yoktu. Hâfız Ahmet Paşa'da zorbalıktan yılıp hükümet toplantısına başkanlık etmekten kaçacak adam değildi. Bir canı vardı. Bugün veya yarın devlet ve padişah uğruna vermekle bir şey değişmezdi. Şimi zorbalardan kaçarsa, artık nüfuz ve haysiyeti kalmazdı. Bayram Paşa, sadrâzamanın sözünü dinlemediğini haber aldı. Hâfız Paşa'nın âlây-ı vâlâ ile Saray'a gittiğini öğrendi. Hemen atına atladı. Arslanhane önünde sadrâzama yetişt.

– Biz mâdem ki vezîr-i âzamız, dedi Hâfız Paşa acı bir tebessümle; bu makamı bütün mesuliyetlerini de yüklenmemiz gerektir! Devlete hizmet böyledir. Kaçmaktan bir şey çıkmaz. Vezîr-i âzam, Saray kapısından girmeye muvaffak oldu. Kabadayılar en galiz küfürleri esirgemiyorlar, fakat halk, Hâfız Paşa'yı ve gösterdiği cesareti alkışlıyordu. Bu sırada zorbaların arasından fırlayan bir sipahi, Paşa'ya taş attı:

HATIRAT

Topkapı Sarayı içinde bulunan Bağdat köşkü

- Bre urun, diyerek, arkadaşlarını teşvik etti. Taşlar, Paşa'nın başına yağmaya başladı. Vezîr-i âzam, atından düştü. Muhafızları iki koluna girerek kaldırdılar. Süratle Hastalar Odası'na götürdüler. Paşanın ufak tefek yaraları sarılıp hemen sarayın daha içerilerine kaçırıldı. Âsilerin biri, Paşa'nın bir muhafızına yetişt; bançerini çekip göğsünden vurdu. Muhafız derhal öldü. Diğer bir muhafız da yaralandı. Hâfız Paşa'da üst baş da kalmamış, perişan olmuştu. Sadrâzam, bu halle huzûr-ı hümayûna çıktı. Delikanlı hükümdara sadâret mübrûnünü uzattı.
- Al padişahım mübrûnünü, dedi; Kul böyle ister! Murat Han, üzüntü içinde, eniştesini öpüp verdeği mübrû aldı. Kaşları çatılmış, nefesi sıklaşmıştı:
- Yürü, var git canın kurtar, dedi. Hâfız paşa, vezirlik alâmetlerini bıraktı. Halktan bir adam kılığına girip Yalı Köşkü'nün önünden kayığa bindi. Üsküdar'a firar etti. Orta Kapı'dan Saray avlusuna dolan âsiler;
- Padişaha sözüümüz vardır, çıksın, ayak

divânı eylesin, diye bağıryorlardı. İslâm'dan önceki zamanlardan beri balkın toplu halde, Türk hükümdarının huzuruna çıkıp dertlerini arz etmek hakkı, bir hukuk kurumu hâline gelmişti. Buna Osmanlılar “ayak divânı” diyorlardı. IV. Murt çıktı. Dışarıya kurulan bir tahta oturdu. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Âsiler:

– Hâfız Paşa'yı, Müftü Efendi'yi ve defter ettiğimiz on yedi muteber erkân-ı devleti bize ver ptareliyelim, diye bağırışıyorlardı. Zira bunlar devlete ve padişahımıza dost değildir. Eğer devlete hayırhâh olsalar biz Acem cepbesinde düşman karşısında cenkleşirken asker ve mühimmat yollarlardı.

IV. Murat:

– Kullarım, die söze başladıysa da, kimsede ses kesilmedi. Murat Han:

– Cevaba kulak asmazsanız, dedi; böyle divân olmaz! Niçin beni taşra divâna çağırdınız?

Tabtından kalktı. İçeriye girdi.

HATIRAT

Gözü dönmüş kabadayılar, sel gibi ardından akarak padişahı durdurmak istediler. Fakat Enderûn ağaları yol kesti ve Murat Han uzaklaştı, Haremi Hümayûn'a girdi.

Bu sırada ihtilâli kıskırtan Recep Paşa, Sultan Murat'ın ayaklarına kapandı:

– Padişahım, dedi; bu müfsitleri teskin lâzımdır. Başka vechile cevapları mümkün değildir. Eğer ben kulunu dahi isterlerse ver ki, kul, efendisi yoluna kurban olagelmıştır.

Ve dahi kul, istediğini alır. Şanlı atalarınızdan da almıştır. Birkaç bendeniz eksik olmaktan bir şey çıkmaz. Ama Halk saklasın eğer bu bedbhûylar teskin olunmazsa abval müşkül olur.

Nizâm-ı devlet yıkılır!

– Sizi padişah hazretleri ister, buyurun, dedi. Kendi sandalına aldı. Huzûr-ı hümayûna götürdü. IV. Murat emretti. Bâbüssaâde açıldı. Taht kuruldu. Hükümdar yeniden âsilerin önüne çıktı. İçlerinden dört kişi seçip kendisiyle konuşmaya memur etmelerini istedi. İki sipahi zabiti ile iki yeniçeri çorbacısı (binbaşısı), sözcü olup huzûra yaklaştı. El kauşturup konuşmaya başladılar. IV. Murat:

– İşte Hâfız Paşa geldi, dedi:

amma bayatını bağışlayın. Hem padişahınız, hem de cümle Müslümanlar'ın halifesiyim. Vezirimi elimden zorla alırsanız benim şahsımda devletin ve dinin itibarı sarsılır. Âsilerin yumuşamaya niyetleri yoktu. Gözleri dönmüştü. Bir zaaf gösterirlerse padişahın az zamanda kendilerine aman vermeyeceğini biliyorlardı:

– Padişahım, dediler; devletinize bedbâh olanları elbette vermek gerekir. Yoksa bu derya gibi kalabalığın dağılması mümkün değildir.

“Ciban Padişahı” denen 20 yaşındaki delikanlı ile âsilerin sözcüleri arasında bu tartışma olurken, Hâfız Paşa, abdest almıştı. Padişahı sözü geçmediğini ve kendisini vermemekte ısrar ederse felâkete uğrayacağını anladı; Osman Han'ın yürekler yakan âkıbetini hatırladı. Bâbüssaâde'den çıktı. Tahtın önüne geldi:

– Padişahın, dedi; Hâfız gibi bin kulun yoluna fedadır. Ancak ricam budur ki beni sen katlettirme. ko bu zalimler, günahsız kanıma girip beni şehit etsinler. Ve lütfedip beni Üsküdar'a defnettir. Yetimlerimden, kudretli nazar ve inayetini esirgeme!

HATIRAT

IV. Murat'ın cevabını beklemeden huzurda yer öptü ve kerbelâ sabrâsına benzeyen belâ meydanına merdâne yürüdü. Sultan Murat, üzüntü ve hırsından, mendilini çıkarmış ağlıyordu. Enderûn zabitleri ve hükümet erkânı, ciğerleri yanarak, yaşlı gözlerle faciayı seyrediyorlardı. Tam onyedinci hançer darbesi yiyen Paşa, hâlâ yaşıyordu. Bir yeniçeri, göğsüne çıkıp boğazını kastı. Enderûn zabitlerinden birkaç yetişip Hâfız Paşa'nın cesedini yeşil bir örtüyle örttüler. Sultan Murat'ın seyredecek balı kalmamıştı: – HK Taâla iktidar verirse sizden intikam nice olur, göresiz, diye gözyaşları içinde Harem'e girdi.

İhtilâl ve zorbalık konuşmuştu. Buna devlet otoritesi ve düzeninin IV. Murat'ın şahsında vereceği cevaba sıra gelmişti. Hâfız Paşa, Üsküdar'a gömüldü. IV. Murat, sadâret mübrûnünü ihtilâlin gerçek elebaşısı Recep Paşa'ya vermeye mecbur oldu. Ancak bir defa devlet düzeni bozuldu mu, eski haline getirmek kolay değildi. İhtilâlciler kana susamışlardı. Şimdi: – Müftü Yâhya Efendi'yi de isteriz! diye gösteri yapıyorlardı.

İstanbul'da üç günden beri devam eden ihtilâl havası sürüp gideceğe benziyordu.

IV. Murat, "baba" dediği seksenlik Yâhya Efendi'yi azletti ve saklanması söyledi. Yerine Abî-zâde Hüseyin Efendi getirildi. Ancak genç hükümdar, mücadeleyi bırakmış değildi. Zorbalığın başı olan Hüsrev Paşa'nın idam fermanını Tokat'a yolladı. Bu görevle Tokat'a giden Murtezâ paşa, zorbaları dağıttı.

Osmanlı tarihinde belki ilk defa olarak bir devlet adamı, padişah fermanına karşı koydu: Konağına sığınan Hüsrev Paşa, teslim olmadı.

Murtezâ Paşa, konağı topa tuttu, Hüsrev'i yakalattı ve cellâtlara verdi.

Hâfız Paşa'nın şehit edildiği ihtilâlden tam bir ay sonra, Hüsrev Paşa'nın kesik başı Sarayın dış avlusunda teşhir edilmeye başlandı. Sıranın kendisine geleceğini anlayan Recep

Paşa, ikinci bir ihtilâl için bahane bulmuştu. Başdeftardar Prevezeli Mustafa Paşa, Yeniçeri ağası Hasan Halife gibi, asilerin başlarını istedikleri devlet adamları, birer köşeye sinip saklanmışlardı. 12 Mart sabahı yeniçeri ve sipahi zorbaları, şehirdeki serserileri de yanlarına alıp, gene Atmeydanı'na doluştular. Sultan Murat'dan yeni bir "ayak divânı" istiyorlardı. Bir ay sonra Sultan Murat'ın tahtı, yeniden Bâbüssaâde önüne kuruldu. Asiler: – Padişahım, diye bağırıyorlardı; sen niçin Hüsrev Paşa gibi yarar veziri katlettirip kendi devletine zarar verdin? Şimdi sen bize Mustafa Paşa'yı, Hasan Halife'yi ve Musâ Çelebi'yi ver, pâreliyelim!

Delikanlı hükümdar, kelle isteklerini reddetti. Bunun üzerine zorbalar tehdide başladılar: – Maden sen bizim taleplerimizi reddeder, kendi devletinin zararına gidersin, sana itimadımız kalmamıştır. Sen karındaşların şebzadelere de zarar verirsin. Şebzadeler, bizim efendimiz Cennet-Mekân sultan Ahmet Han oğullarıdır. Nabâk yere Hüsrev Paşa'yı öldürdün. Şebzadelere dahi kıyarsın. Elbette şebzade efendilerimizi çıkarıp bize göster!

IV. Murat:

– Tez şebzadeleri getirip gösterin, diye emir verdikten sonra, asi "kullarına" döndü:

– Mustafa Paşa ile Hasan Halife nerededir, bilmem, dedi; ve Mûsa'nın ne günahı vardır ki size vereyim?– Bu dediklerimizi bize vermezsen sen bize padişahlığa lâzım değilsin. Elbette şebzadeleri taşra çıkar görelim!

IV. Murat'ın kardeşleri, Şebzade Bayezid, Şebzade Süleyman, Şebzade Kasım ve Şebzade İbrahim, asilerin önüne çıktılar. Son ikisi, padişahın aynı anadan, Kösem Mâhpeyker Vâlîde - Sultan'dan doğmuş öz kardeşleriydi. Diğer ikisi, başka anadan doğmuşlardı. Hepsinin büyüğü, veliaht-şebzade olan Sultan Bayezid'di. Yakışıklı, akıllı, arslan gibi bir delikanlıydı.

HATIRAT

Küçükleri İbrahim, 16-17 yaşlarında idi; korkulu gözlerle, kükreyen ve güya leblerinde gösteri yapan mahşerî kalabalığa bakıyordu.

Asilerin keyifleri yerine gelmiş:

– Mâaşallah, diye bağıryorlardı; ne civan şehzadelerimiz varmış! Cümlesini Cenâb-ı Hak, devlet ve millete bağışlasın!

Veliabt-Şehzade'nin konuşmak istediği görülünce, meydana tüyler ürpertici bir sükûnet hâkim oldu.

Sultan Bayezid şöyle diyordu:

– Bizden ne istersiniz? Biz kendi hâlimizle meşgul iken nâmımızı dile getirip zararlı iş edersiz. Padişah Hazretleri'nden şerm-ü bayâ etmezsiniz. Bizi kendi hâlimize koyun ki, bize sizin himâyeniz gerekmez!.

Âsiler, Veliabt - Şehzade'nin nutkuna önem vermediler. Murat Han'a dönüp:

– Biz sana inanmayız, dediler; bunlara zarar etmeyeceğine dair bizlere kefil ver.

Murat Han'ın Yahyâ Efendi'nin yerine istemeyerek şeybülislâm yaptığı Abî-zade Hüseyin Efendi:

– Ben kefil olurum! diye atıldı. Recep Paşa da kefil oldu. Sultan Ahmet Han'ın babsız oğulları Harem'e döndüler. Murat Han, hisımla tahtından kalktı. Kanlı gözlerle asilerin doldurduğu meydanı süzdü. Hiç bir şey söylemeden içeri girdi. Zorbalar hâlâ:

– Bu padişah, ağabeyi Osman Han'a benzer, biz kapıkulları'na zerre kadar teveccühü olmasa gerektir diye bağıryorlardı.

Mart ortalarına rastlayan kara kış günlerini İstanbul'lular sıkıntı ve kırku içinde geçirdiler.

Zorbalar, şunun bunun evini basıyorlardı. Bu arada eski beşdefterdar Prevezeli Mustafa Paşa ile eski yeniçeri ağası Hasan Halîfe'yi ve padişahın nedimi Mûsâ Çelebi'yi saklandıkları yerlerde bulup “parelediler”. Sultan murat üzüntüsünden: “Mûsâm eğlendi gelmedi” nakaratlı mersiyeler yazıp besteliyordu. Bir an için Recep Paşa, ibtilâlin yıkılması zor

sadrâzamı gibi göründü.

Fakat cüret ve cesarete asrında hiç kimsenin

kâbına eremediği söylenen Murat Han, 18 Mayıs sabahı Recep Paşa'yı çağırdı. Recep Paşa, ablası ile evli bulunduğu Sultan Murat'ın, hakkındaki niyetini biliyordu. Ancak, daha iktidara yükseldiği üç ay, bir hafta olmuştu. Yirmi yaşındaki padişah'tan bir hamle bekliyordu ama, yıllar sonra. Halbuki Sultan Murat, babası Sultan Ahmet ve ağabeyi Sultan Osman gibi çok erken gelişmiş bir hükümdardı. Heybetli bir bünyeye, kükreyen bir sese sahipti. Karşısındakini delip geçer bakışları vardı. O sabahki bakışları ise, Recep Paşa'yı ürkütecek keskinlikteydi:

– Bre kâfir abdest al! diye kükredi. sonra yanındaki zülüflü baltacılar dönüp:

– Şu hainin tez başını kesin, emrini verdi.

Kement atılan Recep Paşa boğuldu. Böylece Hüsrev Paşa'dan sonra gelen en mühim zorbabaşı da ortadan kaldırıldı. Recep

Paşa'nın besapları yanlış çıkmıştı. O, her zorbalık hareketiyle padişahı biraz daha

sindirdiğini sanarken, Murat Han, her ibtilâlden daha sert, daha korkusuz, daha

iradesi bilenmiş vaziyette çıkmıştı.

Daha o gün Sultan Murat, asi elebaşlarından buladıklarını bakladı. Şimdi Sultan Murat,

devlet düşmanlarına kimi isteyip, kimi istemediklerini gösterecekti. Sadrazam yapmak

için Mısır beylerbeyliğinden kubbe vezirliğine getirdiği Tabanıyassı Mehmet Paşa'ya mühr-ü hümayûnunu verdi. Akıbetleri artık iyice

belli olan zorbalar, Recep Paşa'nın idamından ancak üç hafta sonra kendilerine gelip son

bir teşebbüste bulunmak istediler. 8 Haziran 1632 sabahı Atmeydanı'nda toplandılar.

Toplandıklarını öğrenen Sultan Murat, vezileri, Divân azasını ve ulema'yi

huzuruna çağırdı:

– Asker tam manasıyla emre muti olmazsa, dedi; devlet elden

gider! Zorbalığın namını ortadan kaldırmaya kararlıyım. Bu durum üzerine uzun bir nutuk

çeken Murat Han'ın sözleri herkesi büyüledi.

HATIRAT

Padişabtan kelle istemeye gelen asker bile beyecana kapılıp lehte gösteri yaptı. Ancak Sultan Murat, bu gibi heyecanların geçici olduğunu biliyordu. Yeniçeri ve sipahi ağalarını çağırdı. Emirlerinden kıl payı ayrılmayacakları üzerine Kur'âna el bastırıp teker teker yemin ettirdi. Bu yeminlerini zapta geçirmeyi dahi unutmadı. Ağalar, içlerinde zorba bulundurmayacaklarına, hepsini teslim edeceklerine söz verdiler. Ağabeyinin şehit edildiği « Hâile-i Osmâniye » nin üzerinden tam 10 yıl ve 19 gün geçmişti. Nihayet Sultan Murat, devletin dizginlerini kudretli ellerine almıştı. Sultan Osman'ı öldüren on yeniçerinin mensup olduğu orta'yı feshetti. Bu yeniçeri taburu, bundan böyle her üç ayda bir ulûfe törenlerinde bizzat yeniçeriler tarafından «Yok olsun» nidasıyla lânetlenmeye başlandı. Bu adet, ocağın söndürüldüğü 1826'ya kadar sürüp gitti. Murat Han fiilen saltanat sürdüğü yedi buçuk yıl içinde, devlet otoritesinin üzerinde hiç bir kuvvet düşünülemediğini gösterdi. Bunun için hiç bir şeyden çekinmedi. O zamana kadar dokunulmaz sayılan şabıslar dahil, pek çok zorbayı ortadan kaldırdı. Bu arada bir şeyhülislamı, bir kralı (Gürcistan Kralı), bir Kırım Hanını, bir Boğdan Voyvadasını, bir çok veziri öldürttü. Tahta geçtiği zaman tam takır olan hazine, öldüğü zaman ağzına kadar dolmuştu. «İkinci Yavuz» unvanına bak kazandı. Aslında, Yavuz Sultan Selim'den daha sert ve daha otoriterdi. Kanuni Sultan Süleyman'dan beri hiç bir Osmanoglu, ordu tarafından, IV. Murat derecesinde sevilmemiş ve saygı görmemişti. Sonsuz cesareti, kahramanlığı, her türlü zorluğa tabammülû, büyük zekası, birçok hüneri, askeri debası, çok takdir ediliyordu. En küçük düzensizliklere karşı tabammülsüz olduğu, ufak suçları bile bazen idamla cezalandırdığı halde, savaş meydanında askerine karşı çok şefkatliydi. Ordunun esası ve en büyük parçası olan tımarlı sipahilere önem verdi. Kapıkulu Ocakları'nı, bütün parazitlerden, işe yaramazlardan, maaş

almaktan başka görevi olmayanlardan temizledi. Tahta geçtiği zaman, Yeniçeri Ocağı'na kayıtlı 100 000 kişi vardı. Bu sayıyı, 35 000'e indirmeyi başardı. Yine de atası Kanuni devrinin 12 000 Yeniçeri'sine göre şişkin bir rakamdı. Çok defa zulüm derecesinde sertlik göstermekle beraber, Sultan Murat Han, baklı söze gücenmezdi. Değerli bulduğu eleştirilerden faydalanırdı. Şaka'ya, nükteye, eğlenceye düşküncüydü. Zayıf tarafları vardı. Fakat büyük kumandan, büyük devlet ve siyaset adamıydı. Karakter ve kabiliyet bakımından, atası Yavuz'a benziyordu. Ancak, Yavuz tahta geçtiği zaman devlet, mükemmel, düzenli bir devletti. Sultan Murat tahta geçtiği zamansa ordu nizamsız, asayiş berbat, maliye perişandı. Zaten Yavuz gibi 42 yaşında, en olgun bir çağda değil, daha çocukken padişah olmuştu. Yavuz'un o yaşa kadar edindiği tecrübelerinden mahrumdu. Onun için, her sabada büyük başarılar kazanmasına rağmen, bir cihangir olamadı. Tecrübelerine bin bir sıkıntı ve zorluk içinde, hayatını bile emniyette görmeyerek, taht üzerinde edindi. Sonra Sultan Murat, kangren haline gelen İran savaşlarına son vermek amacıyla ilk sefer-i hümayûna çıktı: Revan seferine. Ağabeyi Sultan Osman'ın Lebistan sefer-i hümayunundan 14 yıl sonra, Türk ordularına ilk defa hükümdarları başkumandanlık ediyordu. İkinci sefer-i hümayûn, Bağdat üzerine ve daha da tantalı oldu. Yıllardan beri Şiîler'in elinde kalan bu kutsal Sünnî şebri, halifeler beldesi Bağdat, Safeviler'den alındı; Sultan Murat «Bağdat Fatibi» namıyla tarihe geçti.

Babası Sultan I. Ahmed, annesi Kösem Sultan'dır. 1615 tarihinde doğmuş, 23 yaşında iken padişah olmuştur. Ağabeyi IV. Murad'ın ani vefatı zaten ölüm düşünceleriyle harap olmuş olan Şehzade İbrahim'i çok sarsmış, padişah olduğuna inanmak istememiştir. Döneminde Girit'in pek uzun sayılabilecek bir savaştan sonra fetbedildiğini biliyoruz. Sultan İbrahim'in saltanatı sekiz sene dokuz ay sürmüş olup 17 Ağustos 1646 tarihinde kapatıldığı hücrede boğularak öldürülmüştür. Bu feci son, Sultan İbrahim'in bir takım ehliyetsiz idarecilere devleti yönetme fırsatı verdiğini ve neticede inanıp güvendiği kimselerin ihanetine uğradığını göstermesi bakımından ilginçtir. Gerçekten O, büyük devlet adamı Vezir-i Azam Kemankes Kara Mustafa Paşa ve Salih Paşa gibi işinin ehli vezirleri idam ederken, başta annesi Kösem Sultan'ın, Cinci Hoca ve Yusuf

Ağa gibi ehliyetsiz kimselerin tesiri altında kalmıştır. Sefahat alemleriyle vakit geçirmiş, istediği kimselere bol keseden paralar dağıtmakta, samur toplama merakına düşmekte, kadınların saltanatına kapı aralamaktadır. Millet ise ezilip sömürülmekte ve haksız vergilerden şikayet etmektedir. Nitekim bu kötü gidişi engellemek isteyen Şeyhülislam ve bir takım askeri erkan birlikte hareket ederek büyük çaplı bi isyan başlatmışlar, sonuçta Sultan İbrahim'e tahttan inmesi gerektiğini bildirerek yerine henüz yedi yaşında bulunan Şehzade Mehmed'e biat edileceğini bildirmişlerdir. Sultan İbrahim böylece hiç beklemediği bir anda azledilmiş ve sarayda bir odaya kapatılmıştır. Avcı Mehmed'in hükümdarlığının onuncu gününde, kapatıldığı hücrede öldürülerek tarihteki hikayesini tamamlamıştır.

ANI VE HATIRAT

Babası Sultan I. Ahmet, annesi Kösem Sultan'dır. 1615'te doğdu. Ağabeyi IV. Murat'ın ani ölümü Şehzade İbrahim'i çok sarstı. Sık sık sinir krizleri geçirmeye başladı. Daha sonraki yıllarda kendini biraz toparlayarak devlet işleriyle ilgilenmeye başladı. Döneminde Girit pek uzun sayılabilecek bir savaştan sonra fethedildi. Sultan İbrahim'in saltanı sekiz yıl altı ay sürdü. 1648 yılında kapatıldığı hücrede boğularak öldürüldü. Bu kötü son, Sultan İbrahim'in bir takım ehliyetli yöneticilere devleti yönetme fırsatı verdiğini ve sonuçta inanıp güvendiği kimselerin ihanetine uğradığını göstermesi bakımından ilginçtir. Gerçekten O, büyük devlet adamı Vezir-i azam Kemankeş Kara Mustafa Paşa ve Salih Paşa gibi

işinin ehli vezirleri idam ederken, başta annesi Kösem Sultan'ın, Cinci Hoca ve Yusuf Ağa gibi ehliyetli kimselerin tesiri altında kalmıştı. Sefahat alemleriyle zaman geçirdi, lüks ve ihtişam içinde yaşamayı tercih etti. İsteddiği kimselere bol keseden paralar dağıttığı gibi kadınlar saltanatına kapı araladı. Millet ise ezilip sömürülmekte ve haksız vergilerden şikayet etmekteydi. Nitekim bu kötü gidişi engellemek isteyen Şeyhülislam ve bir takım askeri erkan birlikte hareket ederek büyük çaplı bir isyan başlattılar, sonuçta Sultan İbrahim hiç beklemediği bir anda azledildi veyerine Şehzade Mehmet(IV. Mehmet)padişah oldu.

KİMLİK

SULTAN İBRAHİM (DELİ)

Doğum / ölüm tarihi: 4.11.1615 - 18.8.1648

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Boğdurulma

Babası: I. Ahmet

Annesi: Mahpeyker Valide Sultan
(Kösem Sultan) (Rum)

Tabta çıktığı tarih: 9.2.1640

Tabta çıktığında yaşı: 24 yaş, 3 ay

Saltanatının sonu: 8.8.1648

Tabttan ayrılma sebebi: Hal

Saltanat süresi: 8 yıl, 6 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, türbe haline
getirilmiş olan Ayasofya
vaftizhanesinde,
I. Mustafa'nın yanında.

Mablas ve lakapları: Deli

KRONOLOJİ

- 1640** İran'dan elçiler gelmesi, Kasrışirin antlaşmasının onayı ve sağlamaştırılması.
- 1642** Azak Kalesi'nin geri alınması.
- 1643** Erzurum'da isyan eden Nasuh Paşazade Hüseyin Paşa hareketinin bastırılması.
- 1644** Kemankes Kara Mustafa Paşa'nın katli, Mısır'a giden Osmanlı kalyonunun Girit sularında korsanlar tarafından yakalanması ve ganimetin bir kısmının Girit valisine verilmesi üzerine buranın ele geçirilmesine karar verilmesi, Cinci Hoca'nın (Safranbolu'lu Hüseyin Efendi) Anadolu kadiaskeri yapılması.
- 1645** Girit seferinin, dolayısıyla Venedik-Osmanlı savaşının başlaması, Hanya'nın Silâhtar Yusuf Paşa tarafından alınması, Salip Paşa'nın sadareti.
- 1646** Padişahın Hanya Fatibi Yusuf Paşa'yı öldürtmesi, Sultanzade Mehmet Paşa'nın Girit serdarlığı, Resmo'nun fetbi.
- 1647** Venediklilerin Çanakkale boğazını kapatarak Girit'e yardım gönderilmesine engel oluşu, Salih Paşa'nın katli ve Ahmet Paşa'nın sadareti.
- 1648** Yeniçeri ağaları ve Ulemaya bostancılarının katılımıyla Sultan İbrahim'in hal'edilmesi ve IV. Mehmet'in tahta çıkarılması, iki cariyeyle bir odaya hapsedilen İbrahim'in on gün sonra boğdurulması.

IV.MEHMET (AVCI)

1642 /1693

Babası Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesi üzerine henüz yedi yaşında iken Osmanlı tahtına oturdu. Padişahlığının ilk dönemleri büyükannesi Mahpeyker Kösem Sultan'ın ve adamlarının insiyatifi altında geçen IV. Mehmet, daha sonra Köprülüler'in iktidarını ve sonunda kendi sultanlığını yaşadı. Yaşamının büyük bir kısmı saray entrikaları ile geçen ve bir çok kere zor durumlara düşen IV. Mehmet, ava olan merakı sebebiyle "Avcı Mehmet" lakabıyla tanınmıştır. 39 yıl, 3 ay gibi uzun bir saltanat tahtında oturan IV. Mehmet'in, 1683 yılındaki İkinci Viyana bozgunundan sonra muhteşem yaşamı sona erdi. Çünkü bu bozgunla Osmanlı İmparatorluğu artık gerileme

dönemine girmiş, binlerce şehidin kanı pahasına kazanılan kale ve şehirler birer birer düşmüş, Osmanlılar Bosna, Dalmaçya, Yunanistan, Mora ve Venediklilerle aynı anda çarpışmak zorunda kalmışlardı. Bu dönemde Avusturya'da yenilgiler birbirini kovaladı; Tuna'nın kuzeyindeki toprakların çoğu elden çıktı. 1683'de Budin düşman eline geçti, Belgrad kuşatıldı. 1687 yılının Kasım ayı içinde ordu, ulema ve devlet erkanının oybirliği ile tahttan indirildi. Bundan sonraki ömrü saraydaki bir odada yanına konulan iki cariye ile tam bir hapis şeklinde geçti. 1693'de Edirne'de vefat etti.

ANI VE HATIRAT

Dördüncü Mehmed, İstanbul'da doğdu. Annesi onu çok iyi yetiştirdi. İyi bir ilim tahsili gördü. Tahta çıktığında 7 yaşında idi. İlk zamanlarında devlet, sarayı nüfuzlu şahsiyetleri tarafından idare ediliyordu. Asker arasında buzursuzluk son haddine varmıştı. Yeniçeri ve sipahiler çarpıştılar ve yeniçeriler üstünlük sağladılar. 1648'de Sultanahmed olayı oldu.

1651 senesinde Kösem Sultan öldürüldü. Müteakiben Yeniçeri subaylarının pek çoğu da öldürülerek asayiş elde edildi. Pek çok sadrazamın denenmesinden sonra Köprülü Mehmed Paşa'nın sadrazam olması kararlaştırıldı.

1659'da Rusya'ya karşı büyük bir zafer elde edildi. 1660 büyük İstanbul yangını oldu. 1661'de Köprülü Mehmet Paşa öldü. Yerine oğlu Fazıl Ahmed Paşa sadrazam oldu. 1663'de Almanya savaşı başladı ve Uyvar fethedildi. 1664'de Serinvar Zaferi kazanıldı. Novigrad, Yenikale fethedildi. Girit'in tamamı alındı. 1669'da Lehistan'a sefer açıldı. 1672'de Kamanice, Polonya ve Galiçya fethedildi. Lehistan ile Bucaş Anlaşması yapıldı. 1673'de Dördüncü Mehmed iki defa Lehistan seferine çıktı. Başarılı bir seferden sonra Zoravno Anlaşması yapıldı

(1676). Aynı sene Fazıl Ahmet Paşa öldü.

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa sadrazam oldu (3 Kasım 1676). 1677'de Osmanlı - Rus savaşı başladı. Dördüncü Mehmed 1678'de Rusya seferine çıktı ve Çebrin fethedildi. 1683'de Viyana ikinci defa kuşatıldı. Fakat alınamadı ve Osmanlı ordusu Kırım Hanı'nın ihaneti ile bozuldu. Alamandağı Meydan Muharebesi kaybedildi ve kuşatma da kaldırıldı. bu yüzden Avrupa'da bayram yapıldı. 1687 senesinde ise Avcı lâkabı ile meşhur olan Dördüncü Mehmed tahttan indirildi ve Edirne Sarayına gönderildi. 1693 senesi Ocak ayında orada vefat etti. Cenazesi İstanbul'a gönderildi. Yenicami Türbesine, annesi Turban Sultan'ın yanına defnedildi.

(Allah rahmet eylesin)

Silsile-i Saadât-ı Nakşibendiyye'den Şeyh Muhammed Masum (k.s.) Hazretleri (H. 1079), Şâir Cevri İbrahim Çelebi, Sarı Abdullah Efendi ve Vani Mehmed Efendi bu devirde vefat etmişlerdir.

Erkek çocukları: İkinci Mustafa, Üçüncü Ahmet, Ahmed, Bayezid.

Kız çocukları: Hatice Sultan, Safiye Sultan, Ümmü Gülsüm Sultan, Fatma Sultan.

KİMLİK

IV. MEHMET

Doğum / ölüm tarihi: 2.1.1642 - 6.1.1693

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: Edirne

Ölüm sebebi: Nikris-Depresyon-zehir (?)

Babası: İbrahim

Annesi: Hatice Turhan Valide Sultan (Rus ?)

Tahta çıktığı tarih: 8.8.1648

Tahta çıktığında yaşı: 6 yaş, 7 ay

Saltanatının sonu: 8.11.1687

Tahttan ayrılma sebebi: Hal'

Saltanat süresi: 39 yıl, 3 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Yenicami, Hatice Turhan Valide Sultan türbesinde.

KRONOLOJİ

- 1648** Sultanahmet Camisi olayı.
- 1649** Osmanlı donanmasının Foça'da Venediklilerle savaşı. Kandiye'nin yeniden kuşatılması.
- 1651** Valide Hatice Turban Sultan'ın büyük Valide Mahpeyker'i (Kösem) bertaraf ettirmesi.
- 1653** Tarbuncu Ahmet Paşa'nın öldürülmesi.
- 1656** Saray ağalarının öldürülmesi "Çınar Olayı (Vakay-ı Vakvakiye)", Osmanlı donanmasının yenilgisi ve Limni ve Bozcaada'nın kaybedilmesi, Köprülü Mehmet Paşa'nın sadareti kabul edişi.
- 1657** Çanakkale boğazında Venediklilerin yenilerek Limni ve Bozcaada'nın geri alınması.
- 1661** Köprülü Mehmet Paşa'nın ölümü ve yerine oğlu Fazıl Ahmet Paşa'nın geçmesi.
- 1663** Avusturya'ya sefer açılması, Uyvar kalesinin ele geçirilmesi.
- 1664** Sengotar yenilgisi, Avusturyalılarla Vaşvar barışının yapılması.
- 1669** Kandiye'nin alınması ile Girit fetbinin tamamlanışı.
- 1672** Lebistan seferi, Bucaş antlaşması.
- 1676** Fazıl Mustafa Paşa'nın ölümü, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın sadareti.
- 1678** "Moskof Seferi" ve Ukrayna'da Cebri'nin fetbi.
- 1683** Avusturya'ya sefer açılması, Viyana kuşatması, Osmanlıların yenilgisi, Lebistan - Avusturya - Venedik arasında ittifak.
- 1685** Uyvar'ın kaybedilmesi.
- 1686** Rusların Osmanlılar aleybine ittifaka girişi.
- 1687** Vaktini avda geçirmekte ısrar eden Padişah'ın devlet erkânı kararı ile hal'i.

II. VIYANA KUŞATMASI (1683)

Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa komutasında Osmanlı ordusunun Viyana'yı kuşatması (1683).

Orta Macaristan'daki kimi kalelerin, Avusturya'dan alınarak, Osmanlı Hükümeti'nin himayesine girmiş olan İmre Tökeli'ye verilmesi, Avusturya-Osmanlı ilişkilerinin gerginleşmesine yol açtı. Osmanlı Hükümeti Ağustos 1682'de savaşa karar verdi, Avusturya İmparatoru Leopold, İspanya, Venedik ve Lehistan'a yardım çağrısı yaptı. Lehistan bu öneriyi, Osmanlı ordusu yenilirse, Osmanlılar'a bıraktığı yerleri geri alma koşuluyla kabul etti. Nisan 1683'de IV. Mehmet ve Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Viyana'ya doğru hareket etti. Mayıs'da Kara Mustafa Paşa Serdariekrem (Başkomutan) seçildi. Yanık kalesini ele

geçirmekle görevlendirilen Paşa, ardındaki güçlü orduyla Viyana kentini kuşatmaya karar verdi. Osmanlı ordusu 14 Temmuz 1683'de Viyana önlerine geldi. Viyana çevresindeki yerleşimler ele geçirildiyse de Viyana kalesi direndi. İki aya yaklaşan kuşatma yiyecek vb. yedeklerin tükenmesine yolaçtı. Bu arada 4 Eylül'de 35 bin Polonyalı ve 85 bin Alman'dan oluşan bir ordunun Osmanlı kuşatma hattını saracağı öğrenildi. Nitekim Jan sobieski komutasındaki ordu ile Osmanlı ordusu 14 Eylül'de karşı karşıya geldiler ve Osmanlı ordusu büyük bir yenilgiye uğradı. Viyana yenilgisini öğrenen IV. Mehmet, Belgrad'dan Edirne'ye döndü. Bir süre sonra Viyana yenilgisi nedeniyle Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Belgrad'da idam edildi.

II.SÜLEYMAN

1642 / 1691

Sultan İbrahim'in oğlu. 1642'de Saliba Dilaşup Sultan'dan doğdu ve ağabeyi Avcı Mehmet'in tahttan indirilmesiyle hükümdar oldu.

Bu sırada 45 yaşlarındaydı ve çocukluğundan beri kapatıldığı saray odasında küçük kardeşi Şehzade Ahmet ile birlikte yaşamaktaydı.

İyi bir eğitim göremediği gibi sağlığı da bozulmuştu. Padişahlığının ilk yılları bozulmuş devlet düzeni ve askeri yenilgilerin sıkıntısı içinde geçti. Daha sonra isabetli bir kararla Köprülü

Fazıl Mustafa Paşa'yı sadrazam yaptı ve Osmanlı'nın elinden çıkan topraklar geri alınıp büyük zafer kazanıldı.

Fazıl Mustafa Paşa içte ve dışta asayişi sağlayarak

millele rabat bir nefes aldırdı.

Büyük serdarın daha önce elden çıkan Vidin ve Belgrad'ı fethi ve tam bir zaferle sonuçlanan Almanya seferi hasta padişahı o kadar menmün etti ki, karşılaştıklarında sırtındaki kürkü çıkarıp sadrazamına giydirerek ona olan sevgi ve güvenini ifade etti. İyi bir hattat ve nazik bir hükümdar olan Sultan II. Süleyman, henüz 49 yaşında iken 4 yıl, 7 ay saltanat sürdükten sonra 1691'de Edirne'de öldü. Naaşı havalarda çok sıcak olması yüzünden bir buz arabasına konularak, İstanbul'a nakledildi ve atası Sultan Süleyman'ın türbesine gömüldü. Yerine kardeşi Şehzade Ahmet (II.) padişah oldu.

ANI VE HATIRAT

İkinci Süleyman İstanbul'da doğdu. Annesi tarafından titizlikle yetiştirildi. Orta boylu, kır sakallı, şişman ve halim selim bir padişabti. Padişah olduğu sırada askeri zorbaların artışı karıştırması üzerine büyük temizliğe girişti. Asayışı kısmen olsa temin etti. Devleti çok kötü şartlar içinde iken teslim aldı. Dördüncü Mehmed devrinde Almanların eline geçen birçok yerleri geri aldı. Cesur, dindar, vatansever, merhametli ve nazikti. Rüşvet ve sefahata son derece düşmandı. Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'yı büyük muhalefetlere rağmen sadrazam tayin etti. Devrinde Lehistan, Rusya, Almanya ve Venedik'le aynı anda savaşıldı. Lehliler ve Ruslara karşı kesin zafer elde edildi. Venedikliler durduruldu. Almanlardan Belgrad, Sırbistan'ın tamamı, Niş, Vidin ve Semendire tekrar alındı (1690). 1691'de Macaristan fethedilmek üzere yeniden sefere çıkıldı.

İkinci Süleyman, 3 yıl yedi ay 4 gün padişahlık yaptı. 49 yaşını geçiyordu ki, tutuluş olduğu bir hastalıktan öldü. Ölüm hastası iken İslâm ordusunu Avrupa seferine uğurluyordu. Cenazesi İstanbul'a getirildi ve Kanûnî Sultan Süleyman Türbesine defnedildi. (Allah rahmet eylesin). Debbağzade Mehmet Efendi, Hacı Feyzullah Efendi, Feyzullah Fevzi Efendi gibi kıymetli şahsiyetler devrinde Şeyhülislâmlık yapmışlardır. Meşhur hattat Hafız Osman Efendi, Bestekâr Dede Efendi ve İtrî Efendi gibi dehâlar da devrinde yaşamışlardır. Silsele-i Saadât-ı Nakşibendiyye'den Şeyh Seyfüddin Arif (k.s.) Hazretleri (H. 1098), At pazarı Şeyh Osman fazlı (H. 1102) bu devirde vefat etmişlerdir. Çocuklarının isimleri bilinmiyor.

KİMLİK

II. SÜLEYMAN

Doğum / ölüm tarihi:	15.4.1642 - 22.6.1691
Doğum yeri:	İstanbul
Öldüğü yer:	Edirne
Ölüm sebebi:	İstiska
Babası:	İbrahim
Annesi:	Salıha Dilâşup Valide Sultan (?)
Tabta çıktığı tarih:	9.11.1687
Tabta çıktığında yaşı:	45 yaş, 7 ay
Saltanatının sonu:	22.6.1691
Tabttan ayrılma sebebi:	Ölüm
Saltanat süresi:	3 yıl, 7 ay
Gömülü olduğu yer:	İstanbul, Süleymaniye I. Süleyman türbesinde.

KRONOLOJİ

II. Süleyman'ın kaftanı

- 1648** Sirem ve Macaristan'ın tamamen, Sırbistan'ın kısmen kaybı, Eğri'nin düşmana teslim olması.
- 1688** Ocaklının Siyavuş Paşa'yı azlettirip öldürmeleri, balkın sancak altında toplanıp bu İstanbul zorbalarını bertaraf etmeleri, Yeğen Osman Paşa'nın serdarlığı, düşman karşısında kaçması, Belgrad ve Semendire'nin kaybedilmesi, cülûsu haber verme babanesiyle Osmanlıların barış çareleri aramaları, Budin'in düşmesi. Padişahın Edirne'ye gitmesi. Kırım Hanı'nın Edirne'ye çağırılması.
- 1689** Kırım Hanı'nın Edirne'ye gelmesi. Osmanlı delegelerinin eli boş olarak Viyana'dan dönüşü.

- Rusların Kırım'a hücum etmesi üzerine II. Süleyman'ın geri dönmesi. Venediklilerin Eğriboz kalesi kuşatmasını kırılması, Mora'da Benefşe'nin sefere çıkarak Sofya'ya gelmesi, yeni Serder Recep Paşa'nın başarısızlıkları, Niş'in kaybedilişi, Padişahın Edirne'ye dönüşü, Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'nın sadareti. Orduda, idarede, vergilerde reformlar ve durumun düzeltilmesi.
- 1690** Serdar olan Köprülü'nün Sırbistan'a doğru hareketi, Niş, Semendire ve Belgrad'ın geri alınarak durumun düzeltilmesi.
- 1691** Padişahın Edirne'de ölümü.

Sultan İbrahim'in üçüncü oğludur. 1643'te Hatice Muazzez Sultan'dan doğdu. Ağabeyi Avcı Mehmet ve Sultan II. Süleyman zamanlarında bir saray odasında hapis hayatı yaşadı ve 49 yaşındayken devlet erkanının kararıyla hükümdar oldu. Tahta geçtikten sonra Sadrazam Fazıl Mustafa Paşa'yı aynı görevde bıraktı, ancak büyük serdar Macaristan seferinde şehit olunca Osmanlıların artık büyük zaferler kazanma şansı da azaldı. Fazıl Mustafa Paşa'dan sonra sadrazam olan Arabacı Ali Paşa azledildikten sonra yerine

getirilen Çalık Ali Paşa başarılı olduysa da sonra o da azledildi ve atanan diğer sadrazamlar başarılı olamadılar. Bu arada Sakız Adası düşman eline geçti (1694). Padişahın; "Macaristan'ın tümü fethedilse bile Sakız'ın acısı içimden çıkmaz" sözü üzerine yeniden fethi için uğraşıldı. ve sonuçta bu istek gerçekleşmesine rağmen Sultan II. Ahmet fethi göremeden 1695'de öldü. Padişahın cenazesi daha sonra İstanbul'a nakledilerek Sultan I. Süleyman Türbesine gömüldü.

ANI VE HATIRAT

İkinci Ahmed, İstanbul'da doğdu. Annesi onun terbiyesi ve tahsili ile sıkı bir şekilde meşgul oldu.

Son derece faal ve her işi bizzat idare etmek isteyen biriydi. Yazı yazma kabiliyeti çok üstündü. Kendisi bir çok Kur'an-ı kerim yazmıştır. Arapça ve Farsça lisanlarına vakıftı.

Devlet işlerini çok yakından takip eder, basta bile olsa divan toplantılarına katılırdı.

Şairlere ve şiiirlere düşküdü. Fazıl Mustafa Paşa'yı Sadrazamlıkta bıraktı. Salankamen Meydan Muharebesinde, Köprülü Fazıl Mustafa Paşa şehid düştü (1691). Venediklilerle Hanya'da şiddetli çarpışmalar yapıldı ve Hanya Zaferi elde edildi (Ağustos 1692).

1693 senesinde İstanbul'da iki yangın oldu ve 5.000 tane bina yandı. Almanlar aynı sene Belgrad'ı muhasara ettiler ve 10.000 ölü vererek çekildiler. 21 Eylül'de Sakız düştü. İkinci Ahmed 6 Şubat 1695 senesinde Edirne'de vefat etti.

Cenazesi, ağabeyi İkinci Süleyman gibi İstanbul'a getirildi ve Kanûnî Sultan Süleyman Türbesi'ne gömüldü. (Allah rahmet eylesin).

Şeyh Selamî Ali Efendi, Şeyh Muhammed Niyazi-i Mısri (H. 1105) bu devirde vefat etmişlerdir.

Erkek çocukları: İbrahim, Selim.

Kız çocukları: Atike Sultan, Hatice Sultan, Asiye Sultan.

KİMLİK

II. AHMET

Doğum / ölüm tarihi: 25.2.1643 - 6.2.1695

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: Edirne

Ölüm sebebi: Verem

Babası: İbrahim

Annesi: Hatice Muazzez Sultan

Tabta çıktığı tarih: 22.6.1694

Tabta çıktığında yaşı: 48 yaş, 4 ay

Saltanatının sonu: 6.2.1695

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 3 yıl, 7 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Süleymaniye
I. Süleyman türbesinde.

KRONOLOJİ

1691 Köprülüzade Fazıl Mustafa Paşa'nın Avusturya cephesine doğru ilerlemesi, Sırbistan'dan Sirem sabrasına geçiş, Siankamen'de düşman ile karşılaşma, zafere ulaşılacağı sırada köprülüzade Fazıl Mustafa Paşa'nın şehit olması, Osmanlı ordusunun yenilerek Belgrad'a çekilmesi, Leblilerin Kamanıçeyi tekrar kuşatması ve geri atılmaları, Avusturyahılar'ın Erdel'de Gros Varadin'i kuşatmaya başlamaları.

1692 Avusturya ile barış yapılması için Felemenk ve İngiliz elçilerinin Edirne'de teşebbüslerde bulunması, Gros-Varadin kale ve şehrinin düşmana teslim oluşu.

1693 İngiliz ve Felemenk elçilerinin barışı temin için Edirne'de tekrar teşebbüste bulunmaları, Osmanlı ordusunun Erdel işlerini düzenlemek için yola çıkmasına rağmen Avusturyalılar'ın Belgrad'ı kuşatması üzerine oraya dönülmesi ve düşmanın geri atılması, Venediklilerin Dalmaçya'da Gabella kalesini almaları.

1694 Göle kalesinin Avusturyalılar'ca alınması. Venedik donanmasının Sakız Adası'na çıkarma yaparak adayı ele geçirmesi, Sakız'ın geri alınması için hazırlıkların başlaması, Leblilerin tekrar Kamanıçe'ye hücumu.

1695 Sakız Adası seferinin başlaması, Padişahın Edirne'de ölümü.

II.MUSTAFA

1664 / 1704

Sultan IV. Mehmed'in Rabia Gülmuş Sultan isimli hanımından 5 Haziran 1664 tarihinde doğdu.

Sultan II. Mustafa, 31 yaşında iken amcasının vefatı üzerine Osmanlı hükümdarı oldu.

Amcalarının aksine iyi bir eğitim görerek yetişmiş olup, babasının hükümdarlığı dolayısıyla geniş saltanat nimetleri arasında büyümüştü. Cengaver yaratılışı, bilgili, becerikli ve devleti yüceltmeye kararlı bir padişahı. Tahta oturur oturmaz yayınladığı fermanla zevk ve sefaya düşmeyeceğini, düşmana karşı bizzat seferlere çıkmaya hazır olduğunu, tebanın huzur ve mutluluğu için nefisini feda edeceğini bildirmişti. Bu arada Sakız Adası'nda yeniden fethedilmiş, Osmanlı Ülkelerinde bayram havası yaşanmıştı. 30 Haziran 1695 tarihinde padişah ordularının başına geçerek Avusturya seferini gerçekleştirmiş, birçok kaleleri fethederek şan ve şeref içinde İstanbul'a dönmüştür. 27 Ağustos 1696 tarihinde Sultan II. Mustafa'nın yeniden Avusturya seferine çıktığını ve yine büyük

zaferler kazanarak döndüğünü görüyoruz. Ne varki 1697'de gerçekleştirilen üçüncü seferde Sultan, umulan başarıyı kazanamamış, Osmanlı orduları mağlup olmuş, düşmanlarla Karlofça Anlaşması imzalanmış, Sultan da geri çekilmek zorunda kalmıştır. Padişah bu üzüntüler içerisindeyken hocası Feyzullah Efendi'nin akıl almaz entrikalarıyla devlet çalkalanmaya başlamış, ehliyetli kişiler işbaşına getirilmeye başlanmıştır. Sonuçta Feyzullah Efendi'nin yaptıklarına dayanamayan ulema, asker ve halk isyan çıkartmış, kısa sürede büyüyen ve artık geri dönüşün mümkün olmadığını anlayan padişah Edirne'de, küçük kardeşi Şehzade Ahmet'in tahta çıkmasına razı olmuştur. İsyanlılar Edirne'ye girerek Feyzullah Efendi ve oğullarını katletmişler, yeni padişahı kabullenip Sultan II. Mustafa'nın İstanbul'a naklini sağlamışlar, ve orada vefat etmiştir. Cenazesi annesi Turhan Sultan'ın Yenice mi civarındaki türbesine defnedilmiştir.

ANI VE HATIRAT

İkinci Mustafa, İstanbul'da dünyaya geldi. Kuvvetli ilim tahsili yaptı. Tahta geçtiğinin üçüncü günü yapacağı işleri anlatan bir yazı neşretti. Yazısında: "Zevk, sefa ve rahata kendimize haram eylemişizdir." diyordu. Yine vezirlerinden birine yazmış olduğu yazı şöyledir: "Bana ağırlık ve hazine lâzım değil. Yerine göre kuru ekmek yerim. Vücudumu din uğruna harcarım. Sıkıntının her çeşidine sabrederim.

Millette hizmet tamam olmadıkça, seferden dönmem. Elbette sefere bizzat kendim giderim." Devrinde Sakız Adası yeniden alındı. Çok kıymetli deniz zaferleri kazanıldı. 1695'de Lugoş Zaferi kazanıldı. Rus Çarı Büyük Petro Azak'ta bezimete uğratıldı. Fakat bir sene sonra Azak düştü.

1696'da Azak Kalesindeki 500 asker 100.000 kişilik Rus Ordusuna iki ay dayandı. Almanlara karşı Olaş Zaferi kazanıldı. Lehistan, Alman ve Venedik cephelelerinde büyük ve kesin

başarılar kazanıldı. Fakat Zenta Bozgunu diye tarihe geçen ve 30.000 Türk askerinin şehadetiyle neticelenen elim hadise bu devirde meydana geldi. 1699'da Karlofça Anlaşması yapıldı.

1703'de İstanbul'da isyan oldu. İsyan büyüdü ve ikinci Mustafa tahttan indirildi. 4 ay sonra da vefat etti. Vefatında 39 yaşında idi. İstanbul'da Yeni Cami yanındaki türbesine gömüldü. (Allah rahmet eylesin).

Maruf ve meşhur Hattat Hafız Osman Efendi (H. 1110), Emirler Şeyhi Seyyid Mehmet Efendi bu devirde vefat etmişlerdir.

Erkek çocukları: Birinci Mahmud, Üçüncü Osman, Üçüncü Ahmed, Küçük Ahmed, Hüseyin, Selim, Mehmed, Murad, Osman.

Kız çocukları: Ümmügülsüm, Ayşe, Emetullah, Emine, Rukiye, Safiye, Zabide, Atike, Fatma, Zeyneb, Zabide.

KİMLİK

II. MUSTAFA

Doğum / ölüm tarihi: 3.6.1664 - 29.12.1703

Doğum yeri: Edirne

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: İstiska' - prostat (?)

Babası: IV. Mehmet

Annesi: Rabia Gülnûş Emetullah
Valide Sultan (Giritli)

Tahta çıktığı tarih: 6.21.1695

Tahta çıktığında yaşı: 30 yaş, 8 ay

Saltanatının sonu: 22.8.1703

Tahttan ayrılma sebebi: Hal'

Saltanat süresi: 8 yıl, 7 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Yenıcamı Hatice
Turhan Valide Sultan Türbesinde.
Gazi; İkbâli; Meftunî

KRONOLOJİ

1695 Sakız Adası'nın tekrar ele geçirilmesi, Padişahın Edirne'den hareket ederek bizzat sefere çıkması, Lippa, Lugos ve Titel'in ele geçirilmesi, Temeşvar'a kuvvet bırakarak dönüş, Ruslar'ın Azak'ı ilk kez kuşatmaları.

1696 Padişahın tekrar sefere çıkması, Temeşvar'ı kuşatan Avusturyalılar üzerine hareket, Ulaş Savaşı galibiyeti, Prens Frederick'in yenilmesi, Ruslar'ın Azak'ı tekrar kuşatması ve ele geçirmeleri.

1697 Padişahın üçüncü kez sefere çıkması, Erdel'e gitmek üzere Tisa'yı Zenta'dan geçerken Prens Eugéba rawbücdea'nın Osmanlı ordusunun geride kalan ağırlıklarına hücumu, köprüünün yıkılması, düşmanın pek çok ganimetle birlikte galibiyeti, nebrin öte tarafındaki padişahın ve ordunun Temeşvar'a ve oradan Edirne'ye gitmesi,

Amcazade Hüseyin Paşa'nın sadareti, Venedik donanmasının Bozcaada önlerinde Osmanlılar'a yenilmesi, Basra'nın İranlılar tarafından alınması.

1698 Venedikle Osmanlı donanmasının Midilli adası yakınında Zeytinburunu yöresinde savaşları, İranlıların Basra'yı iadesi.

1699 Osmanlılar'la Venedik - Lebistan - Avusturya arasında Karlofça barış antlaşmasının imzası, Sadrazamın yeni sınırlara göre savunma tedbirleri aldırması, ülkede her alandaki başıbozuklukları gidermek için çaba gösterilmesi.

1700 Ruslar'la İstanbul'da Karlofça esasları üzerine antlaşma.

1702 Amcazade Hüseyin Paşa'nın ölümü.

1703 "Birinci Edirne Olayı"; Padişah'ın hal'i, Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin katli.

Sultan III. Ahmed, IV. Mehmed'in Rabia Gülnuş Sultan isimli hanımından 31 Aralık 1673 tarihinde doğmuş olup 30 yaşında iken Osmanlı bükümdarı olmuştur. Annesinin gayretleriyle serbest bir hayat yaşamış, değerli bocalardan ilim tahsil etmiş, Arapça ve Farsçayı öğrenmiştir. Ünlü battatlar vasıtasıyla yazı sanatında da maharet kazanmış, "Necip" mablasıyla pek güzel şiirler yazmış, musiki ile yakından ilgilenmiş, ilim ve sanat erbabına yakınlık duyarak yetişmiştir. Zeki, kurnaz bassas ve zarif bir insan olduğu bilinmektedir. 27 seneden biraz fazla sultanlık yapmış, dönemi, Osmanlı tarihi içinde özel bir sahife olarak anılmıştır. Sultan III. Ahmed'in Sultanlığının birinci dönemi, meşhur Osmanlı veziri Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın sedarete geçmesine kadar olan dönemdir ki, bu devrede, gerek Osmanlı İmparatorluğu gerekse padişah pek çok savaş sıkıntılarının, iç buzursuzlukların ve başarısızlıkların içinde kıvrılmaktadır.

İbrahim Paşa'nın sedaretinden sonra, oniki yıl süren devre ise tam bir sulh ve rahatlama dönemi olarak tarihe geçmiş, daha sonraki asırlarda "**Lale Devri**" adıyla şöhret bulacak olan bu dönemde memleketin imarında olduğu gibi ilim, kültür ve sanat hayatında da ilerlemeler kaydedildi. Türkiyede ilk maatbayı kuran İbrahim Müteferrika ve meşhur divan şairi Nedim bu devirde yaşadılar. Ancak lüksün, sefahatın ve yoksul halkı ihmalin sonucu Patrona Halil İsyanı ile hem Damat İbrahim Paşa hem de onun izinden yürüyen padişah feci sonlarını yaşamışlardır. İsyanı padişaha, önce çok sevgili sadrazamı İbrahim Paşayı öldürtmüş, daha sonra da kendisini tahtan indirerek yerine Şehzade Mahmud'u sultan ilan etmişlerdir. III. Ahmed tahttan indirildikten sonra altı sene daha yaşayarak 63 yaşında vefat etmiştir.

ANI VE HATIRAT

Üçüncü Ahmed, uzun boylu, kara gözlü, doğan burunlu ve buğday benizli idi. Hattat ve şâirdi. Necib mablasıyla şiirler yazmıştır.

Musikiden de fevkalade anlardı.

Devrinde Oran Şebri İspanyollardan alındı.

1711 senesinde Prut seferine çıkıldı. Prut Ovasında Rus Ordusu feci şekilde kıştırıldı ve Rusya ile anlaşma yapıldı. İsveç Kralının 4 senelik misafirligi de bu devire rastlamıştır.

Azak Ruslardan geri alındı. 1715'de Mora seferi yapıldı ve Mora Venediklilerden geri alındı. 1718'de Almanya ve Venedikle Pasaroçça sublü yapıldı. Lâle Devri denilen meşhur devir bu tarihten sonra başladı. 1722'de Dağıstan Türk tabiiyetine girdi.

Ancak 1723'de İran Savaşı başladı. İran'ın beş büyük eyaleti işgal edildi. Hemedan Anlaşması 1727'de yapıldı. Sonradan İranlılar işgal edilen yerlerin bir kısmını geri aldılar. Yine 1727'de ilk Türk Matbaası açıldı. 28 Eylül 1730'da Patrona Halil İsyanı oldu.

Üçüncü Ahmed durumun vehametini anladı ve yeğeni Birinci Mahmud'u padişablığa oturttu. Bir müddet sonra da 62 yaşında olduğu halde vefat etti. (Allah rahmet eylesin).

Silsile-i Saadât-ı Nakşibendiyye'den Şeyh Muhammed Nûru'l - Bedvani (k.s.) Hazretleri (H. 1135), Üsküdarlı Şeyh Mehmed Nasûbî Efendi, Rubul Beyan sabibi Bursa'lı Şeyh İsmail Hakkı Celvetî Hazretleri (H. 1137) Üçüncü Ahmed devrinde vefat etmişlerdir.

Erkek çocukları: Birinci Abdülhamid, Üçüncü Mustafa, Süleyman, Bayezid, Mehmed, İbrahim, Numan, Selim, Ali, İsa, Murad, Seyfeddin, Abdülmecid, Abdülmelik.

Kız çocukları: Emine, Rabia, Habibe, Zeyneb, Zübeyde, Esmâ, Hatice, Rukiye, Saliba, Atike, Reyhan, Esime, Ferdane, Nazife, Naile, Ayşe, Fatma, Emetullah, Ümmüselma, Emine, Rukiye, Zeyneb, Sabiba.

KİMLİK

III. AHMET

Doğum / ölüm tarihi: 31.12.1673 - 1.7.1736

Doğum yeri: Hacıoğlu Pazarı Kışlağı / Bulgaristan

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Zehir (?)

Babası: IV. Mehmet Rabia Gülnûş Emetullah

Annesi: Valide Sultan

Tabta çıktığı tarih: 22.8.1703

Tabta çıktığında yaşı: 29 yaş, 8 ay

Saltanatının sonu: 2.10.1730

Tabttan ayrılma sebebi: I. Mahmut lehine feragat

Saltanat süresi: 27 yıl, 1 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Yenicami, Hatice Turban
Valide Sultan türbesinde.

Mahlas ve lakabları: Gazi; Necip.

KRONOLOJİ

1709 İsveç Kralı XII. Karl'ın Poldova'da Ruslar'a yenilmesi ve Osmanlılar'a sığınması.

1711 Boğdan Voyvodası'nın Ruslar'la Yaroslav Antlaşması, Osmanlı ordusunun Prut suyu kenarında Çar Petro'yu ve ordusunu kuşatması, Çarın barış istemesi, Prut Antlaşması.

1713 Rusların Azak ve diğer kaleleri teslimi kabulleri üzerine Edirne antlaşmasının yapılması.

1714 XII. Karl'ın memleketine dönmesi, Venedik'e karşı savaş kararı.

1715 Ordu ve donanmanın hareketi, Mora ile bazı adaların Girit'te Suda, Spinalonga'nın da ele geçirilmesi.

1716 Başarısız Korfo kuşatması, Avusturya'nın Venedik'in müttefiki olarak savaşa girmesi.

Petervaradin savaşında Ali Paşa'nın şehit olması,

1717 Avusturyalıların Belgrad'ı almaları.

1718 Pasarofça antlaşması, Nevşehirli İbrahim Paşa'nın sadareti.

1723 İranlılara karşı savaş, Tiflis, Hamedan, Kirmanşah'ın alınması.

1724 Ruslar'la İran'ın paylaşılmasına dair anlaşma.

1726 İranlıların Osmanlıları Andican'da yenmesi.

1727 İran'la barış yapılması, İbrahim Mütefferika'nın liderliğinde ilk matbaanın açılışı.

1730 İranlıların Osmanlılara karşı savaş ve galibiyetleri, Patrona Halil isyanı, Nevşehirli İbrahim Paşa'nın ve yakınlarının katli, Padişah'ın hal'i.

LALE DEVRİ

Bir Sandallar kervanı Kâğıthane'ye doğru akıyordu.

Sandallardan Nedim'in son şiirleri, Mustafa Çavuş'un şarkıları yükseliyordu. İki tarafta kıyı, gözün alabildiğine lâle bahçeleri ile uzanıyordu.

Belki yüzlerce rengi abengini taşıyan lâlelerin ortasında, şuraya, buraya birer mücevher gibi küçük, zarif köşkler inşa edilmişti. Osmanlı devletinin taht şehri İstanbul, barış ve huzurun nimetlerini tadıyordu. uzun savaş ve ibtilâl bezginliğini unutmak için, her İstanbullu, bu coşkunluğa kendiliğinden bir şeyler vermek arzusu ile çırpınıyordu. III. Sultan Ahmet Han devrin padişahı, Nevşehirli İbrahim Paşa da sadrazamı idiler. İkisi de, uzun savaş yıllarının sıkıntılarını unutmak ve milletlerine unutturmak çabasıındaydı.

Çar büyük Petro, Prut'ta yenilmiş, Azak'ı geri vermişti. Venedik de mağlup edilmiş, Mora geri alınmış. Ancak Almanya ile olan savaş, felâketle neticelenmiş, Belgrad, ve Temeşvar kaybedilmişti. Devlet, elbette Belgrad'ı Almanlar'dan geri alacaktı. Fakat daha zamana gelmemişti. Silâblar fazlasıyla konuşmuştu. Şimdi konuşma sırası kalem ve sazdaydı. Türk şiiri son yıllarda Nâbî'yi kaybetmişti ama, şimdi Nedim vardı. Nâbî'den Türk musikisi

İtri'den mahrum olmuştu ama, Ebü - Bekir Ağa onun yerini tutuyordu. Hele Mustafa Çavuş'un şarkıları?... Türk sanatına yeni bir canlılık, zarıflık, bir İstanbul inceliği gelmişti. Belki Süleymaniye'ler, Sultanahmet'ler yapılmıyordu. Fakat İşte Emetullah Rabia Gülnüş Vâlide Sultan'ın camileri, oğlu II. Ahmet'in Üsküdar ve Ayasofya meydanlarındaki çeşmeleri, bir zarafet abidesi gibi yükseliyordu. Evler, konaklar, saraylar, yalılar, köşkler, sabırsaraylar, daha ferah, daha güler yüzlü idi. Duvarları en zarif çinilerle kaplı hamamlar, sofalar, divanhaneler, sanki Cennet-i Âlâ'dan nişan veriyordu! Hele bahçeler... Kâğıthane'nin, Boğaz'ın iki yakasının bahçeleri... Her türlü çiçekle bezenmişti. Tabii lâle, çiçeklerin sultanı idi. Son bir, iki yıl içinde kaç çeşit yeni lâle tohumları elde edilmişti... Bahçesinde, bahçesi yoksa saksısında ve lâledânında birkaç lâlesi bulunmayan İstanbullu var mıydı acaba? Şah Abbâs'ın İsfahân'ı I. Ahmet'in İstanbul'u ile belki rekabet edebiliyordu. Fakat artık. III. Ahmet'in İstanbul'u ile rekabet, hiç bir sahada mümkün değildi. Osmanlı Türk'ü, şiirde, musikide, battalıkta, mimaride, çiçekçilikte ve her sahada, İran medeniyetini geride bıraktığını biliyordu.

LALE DEVRİ

Herkes hayatından memnun muydu? Şüphesiz hayır! İçin için kaynayan bir tabaka da vardı.

Bunlar, kin dolu bakışlarını, İbrahim Paşa iktidarına çevirmişlerdi. Ancak büyük devlet adamının açtığı çığır güzeldi, zevkliydi ve canlıydı. Lâle Devri, yalnız zevk ve sefadan ibaret değildi.

Tarih, coğrafya, askerlik ve pozitif ilimlerde de çalışmalar yapılıyor, değerli eserler ortaya konuyor, Doğu'dan ve artık Batı'dan da kitaplar çevriliyordu.

Kitap denince artık Osmanlı Türk'ü sadece el yazmasını anlamıyordu. Basma kitabın zevkine de varmaya başlamıştı. 1727'de İbrahim Müteferrika ile Yirmisekizçelebizade Sait Efendi, İstanbul'da ilk Türk matbaasını açmışlardı. Şeybulislâm Yenişebirli

Abdullah Efendi, matbaanın faydalı bir şey olduğunu bir fetvası ile ilân etmişti. O matbaa ki, Gutenberg'den 500 sene evvel Orta Asya'da Uygur

Türkleri tarafından kullanılmış, binlerce kitap basılmış, fakat Osmanlı Türk'ü tarafından asırlarca beğeni görmemişti. Matbaanın Avrupa'da ortaya çıktığı XV. asrın ikinci yarısında ve geliştiği XVI. asırda Türk'lüğün medeni seviyesi, Batı'dan çok ileridiydi. Okuyup yazma ve ilk tabsil, Avrupa'yla kıyas edilemeyecek derecede gelişmişti. Avrupa'da bin kitabı bir araya getirebilen bükümdar parmakla gösterilirken,

Doğu'da, on binlerce yazmadan oluşan pek çok kütüphane vardı. Yazma kitap üstelik bir de sanat eseri durumundaydı. Millete bu refahı, barışın tatlı nimetlerini sunan İbrahim Paşa, yeterince takdir ediliyor muydu? Ne gezer? Her iktidarın olduğu gibi, onun da muhalifleri, gayri menunları, hatta azılı düşmanları vardı. Her yenilginin ve her güzelliğin düşmanı olan yobazlar, İbrahim Paşa aleyhine güya ilahî işaretler görmeye ve göstermeye başlamışlardı bile.

7 Ağustos 1728 günü İstanbul'un maruz kaldığı dehşetli yağmur! Böyle bir yağmuru ne gören, ne de baba ve atalarından işiten vardı! Elbette Cenâb-ı Hakk'ın, kullarına bir ihtarı idi!. Başka ne olsa gerekti? Devletlü Sadrazam Paşa Hazretleri bundan ders almış, ilahi kavrayabilmiş miydi? Ne gezer? Devletlü'nun sonunu işaret eden başka hadiseler de olmuştu. 13 Şubat 1730 gecesı, Diyarbakır şehrinde doğudan bir kıvıllık görünmüş, gittikçe büyümüş, gece vakti gökyüzü gündüze dönmüştü. Üç saat kadar havada alevler uçuşmuş, balk sokaklara uğramış, dehşet içinde kalmış, elhamdüllillah maddi bir basar ve insanca zayıyat görülmemişti.

LALE DEVRİ

Topkapı Sarayı içinde bulunan III. Ahmet Çeşmesi

Bu, ikinci ibtardı. Üçüncü semavî işaret, 15 temmuz 1730 günü gerçekleşti. 34 dakika müddetle güneş tutuldu ve bütün İstanbul karanlık içinde kaldı. Gerçi pâdişâh hazretlerinin müneccimleri, bunun olağan bir şey olduğunu, hatta vukuunu önceden hesapladıklarını iddia ediyorlardı. Fakat öyle şey olmazdı. Şüphesiz Müslümanlar'ı kandırıyor, uyutuyorlardı. Felâket yaklaşmıştı. Belki de bu felâket, gerçek iman sahipleri için saadet olacaktı.

Artık bu Kâfiristan'ı taklit edip memlekete nice felaketler sokan sefih vezirle, onu himaye eden ve güya halife de olan kayınpederi padişahın sonu gelmişti. İşte İspirî-zâde, Zülali-zade gibi yobazların söyledikleri bunlardı. Kulaktan kulağa fisildanan bu iddialar gittikçe büyüyor, camilerde, kabvehanelerde, sokaklarda konuşulmaya başlıyordu. İbrahim Paşa önem vermiyor, "bırakın desinler!" diyor, milletin sevgisine güveniyordu. Ama memnuniyetsizlik eksilmiyor, artıyordu. Birçok vatandaşa zevk ve neşeden gına gelmişti. İpin ucunu kaçıranlar çoktu. Lâle merakı, giyim - kuşam derdi, birçok sabit gelirli için belâ olmuştu. İran'la başlayan yeni savaş, devletin baysiyetine ağır darbe indirmişti. Mubalifler böyle söylüyorlardı. Padişah ve veziri, ordunun başına geçecekleri yerde, işi serdarlara bırakmışlar, Sâdâbâd'da çengi ve köçek

seyrediyor, gazel ve kaside okutuyor, musiki faslı dinliyor, nükte ve fıkra söyletiyorlardı. Devlet idaresi bu muydu? Bu devlet-i ebed-müddet böyle mi kurulmuş, gelişmiş ve bugüne kadar gelmişti? Elbet "Şebensâh-ı Cihân ve Sultân-ı Zamân" olan Ahmet Han'ın Çırağan sefasına çıkamayacağı zaman da gelecekti. Kaplumbağa sırtına mum dikip gece lâle bahçelerinde sefihlik yapanlar bir gün uyanacaklar, bir tek lâle göremeyeceklerdi. Çengiler, köçekler, tavşanlar, rakkas ve rakkaseler, sazendeler, hanendeler ve cariyler yok olacaktı. İhtilâlin kızıl bulutu görünmüştü, alçalıyordu! Doğuda, İran sınırlarında neler oluyordu? Nelre oluyorda da, İbrahim Paşa'nın mubalifleri bu derece balkı kıskırtıyorlardı? İki buçuk asırdan beri tahtta olan Safevî hanedanı sallantıda idi. Afganlar doğudan İran'ı istilâ etmiş, Osmanlılar da bundan faydalanarak batıdan yürümüşlerdi. Bir, iki yıl içinde, Batı İran ve Kafkasya'nın büyük kısmı fethedilmiş, Osmanlı topraklarına katılmıştı. Bu fethin büyükyüğü, Anadolu'nun yarısı kadardı. Bu kadar toprağı elde tutmaya imkân yoktu. Nitekim aynı Safevî eyaletleri XVI. asrın sonlarında III. Murat zamanında da fethedilmiş, fakat bir süre sonra elden çıkarılmıştı. İran'da Nâdir Han türedi.

LALE DEVRİ

III. Ahmet Çeşmesi gümüş modeli

Avşar soyundan gelen bu Türk beyi, Afganlar'a ve Osmanlılar'a karşı Safevî hanedanını savunmak iddiasıyla ortaya çıktı. Tarihin gördüğü en büyük cihangir ve askerler çapında bir adamdı. Afganlar'ı kovdu. Osmanlı işgalindeki İran eyaletlerini de birer, ikişer geri almaya başladı. Bu işi tamamladıktan sonra şah olmayı, Safevîler'in yerine İran Türk tabtına oturmaya düşünüyorlardı. İşte İstanbul'da kıyamet koparan olay buydu. Sanki Nâdir'in aldığı ülkeler kırk yıllık Osmanlı toprağı imiş gibi, İbrahim Paşa'nın muhalifleri, balkı kışkırtıyorlardı. İbrahim Paşa da, kayınpederi III. Ahmet de, savaşın güçlüklerini biliyorlardı. Hele doğu savaşları, Avrupa'da yapılanlardan daha da yıpratıcı ve verimsiz oluyordu. Muhalefetin baskısına rağmen, ikisi de İran'ın üzerine seferi göze alamadı. Uzayıp giden iktidarlar, ne kadar iyi olursa olsun, halkın üzerinde bir bıkkınlık tesiri bırakıyor, değişiklik arzusu baş gösteriyordu. İbrahim Paşa, çok kıskanılan bir şahsiyetti. Akraba ve yakınlarına devletin en yüksek görevlerini vermesi bu kıskançlığı artırıyor. Ancak şahsen o kadar namuslu, hayırsever, iyi ve âdil bir adamdıkı, gerek vezirler, gerek ilmiye sınıfı ondan memnundu. Halkın en büyük kısmı da Neuşebirli veziri seviyor ve tutuyordu.

Paşa, haberi bile olmadan birtakım şahsî düşmanlar edinmişti. Bunların başında eski İstanbul kadısı Zülâlî-zâde Hasan Efendi adında iki yobaz geliyordu. Bu iki gerici, hiç bir haklı sebebe dayanmaksızın, kendilerini İbrahim Paşa'nın düşmanı ilân etmiş ve bir iftira saldırısına girişmişlerdi. Kapıkulu ocakları, bilhassa yeniçeriler, böyle bir zeminin oluşmasını memnun gözlerle seyrediyorlardı. İbrahim Paşa, son Alman savaşında bu ocağı karşı bütün güvenini kaybetmişti. Devletin geleceğı için yeni bir ordu kurulmasının lüzumunu biliyordu. Zaten bu lüzum, bir asırdan, şehit Genç Sultan Osman'dan beri ortaya çıkmıştı. Ancak uygulamaya geçmek kolay değildi. İbrahim Paşa, Üsküdar'da bir kışla yaptırmış, yeni usulle talime başlatmıştı. Fransa'dan bir kaç askeri uzman getirtmiş olması bağnazları olduğu kadar orduyu da kızdırmıştı. Bu ordu, hâlâ dünyanın en güçlü ordusu olduğuna emindi. Evet, birkaç yıl önce Almanya'ya yenilmişti ama, gene birkaç yıl önce Rusya, Venedik, İran gibi üç büyük devleti yenen ordu idi. Askerlikle pek az ilgileri kalan yeniçeriler, İstanbul'da esnaflıkla uğraşüyor, fırsat buldukça zorbalık yapıyor, şundan bundan rüşvet yiyorlardı. Subaylar, İbrahim Paşa'dan memnundu.

LALE DEVRİ

Lale Devri'ne son veren Patrona Halil

Fakat neferler içinde büyük kitle, bir kargaşalık fırsatı gözlüyordu ki, saray ve konak yağmasına girişebilsinler. İşte Tebriz'in Nâdir Han'ın eline düşmesi ve şehirdeki Sünnîler'in kılıçtan geçirilmesi haberi, ibtilâl bayaliyle yaşayanları çok sevindirdi.

Henüz başarılmamış ihtilâllerin ilk safhasında olduğu gibi, doğrudan doğruya hükümdarın aleyhinde birşey söylenmiyor, bütün tenkit ve iftiraların İbrahim Paşa üzerinde toplanmasına dikkat ediliyordu. Bu defa ibtilâlin başında bir vezir, bir kazasker, hattâ herhangi rütbeye erişmiş bir devlet adamı yoktu. "Patrona Halil" denen bir yeniçeri neferi, fesadın başına geçmeye hazırlanıyordu. Vaktiyle Patrona gemisinde leventlik de yapan bu cabil Arnavut, şimdi Sultan Bayezid hamamında tellâklıkla geçiniyordu. Çevresine kendi sınıfından bir sürü uğursuz toplamıştı. 28 Eylül 1730, tatil günüydü. İstanbul'un zevk düşkünü abalisi, yazın son günlerinden faydalanmak için bir gün öncesinden Boğaz'a, Kağıthane'ye, Çamlıca'ya ve daha uzak gezinti ve dinlence yerlerine gitmişlerdi. Koca şehir yarı yarıya boşalmıştı. Sokak, cadde ve meydanlarda kimseler yoktu. Şehri korumakla görevli Kaymakam Paşa, bahçesine son dikilen lâleleri keyifle seyrediyor, yeniçeri ağası Hasan Ağa ile sohbet ediyordu. Bütün devlet adamları dinlencedeydi. Bir süreden beri İstanbul'da Anadolu, Rumeli ve Arnavutlukdan

gelen işsiz güçsüz, ıpsız sapsızların biriktiği İbrahim Paşa'ya bildirilmişti. Nevşehirli vezir, bu ihbarlara aldırmamıştı. Fakat işte bunlardan otuz kadar serserinin, başlarında Patrona Halil'le, bedesten'e doğru yürüdükleri görülüyordu. İçlerinden biri nereden bulduysa bir bayrak açmış, bed bir sesle: – Ümmet-i Muhammed, diye bağııyordu; davamız vardır! Dört gözle bekledikleri bir kargaşalığın başlamakta olduğunu gören ayak takımı, otuz neler ihtilâlcinin ardında birikmeye başladı. Beyazıt meydanına doğru yol alıyorlardı. Namus ve haysiyet sahipleri, evlerine gidip kapılarını sıkıca kapattılar. Açık dükkânlar, kepenklerini indirdi. Asiler, iki ateş kayığı bulup adamlarını Üsküdar'a geçirdiler. Ordı-yı Hümayûn çadırları Üsküdar sahrasına kurulmuş, İran üzerine sefer hazırlıkları yapılıyordu. Ancak tatil sebebiyle çadırların çoğu boştu. Yeniçerilerin bir kısmı, gelenlerden ibtilâl haberini öğrenince şuraya buraya savuştu. Bir kısmı da asilere katılıp Üsküdar'dan İstanbul'a geçti. İbrahim Paşa, durumu haber aldığı zaman, binlerce yeniçeri asilere katılmış, şehrin meydanlarına yayılmıştı. İbrahim Paşa Üsküdar'a gitti. Orada toplayabildiği devlet adamları ile Topkapı Sarayı'na geçti. Sultan Ahmet'de saraya gelmişti. Akşam olmuştu. Her iki taraf ta o Cuma gecesini uykusuz geçirdiler. Hükümdar ve hükümet, askerden emin değildi.

LALE DEVRİ

Asilerin üzerine sevk edeceği kuvvetlerin onlara katılacağı endişesi içinde bir şehir muharebesini göze alamıyordu. Sabah yaklaşırken ibtilâlciler, üzerlerine kimsenin gelmediğini görüp bir kat daha cesaret kazanmışlardı. Hapishanelere hücum edip tutukluları çıkardılar. Silah verip yanlarına aldılar. Tersane ve Tophane'den de ibtilâle katılanlar çok oldu. Ulema'dan birkaç kişinin de Etmeydanı'na geldiği görüldü. Konaklar basılıyordu. Büyük yağma başlamıştı! İbtılâlcilerin gözü, Kâğıthane'deki muhteşem kasırlardaydı.

Ancak oralara erişememişlerdi. Nihayet asiler isteklerini padişaha bildirdiler:

– Sadrazam İbrahim Paşa, kethudası Vezir Mehmet Paşa, damadı Kaptan-ı Deryâ Vezir Kaymak Mustafa Paşa, Şeşbulislâm Abdullah Paşa başta olmak üzere yedi muteber erkân-ı devletin ismini tabir eydelik! Şevketlü padişahımız bu devlete yaramaz âdemleri hemân bize versin, biz bildiğimizi yapalım! Kendilerinden her vechile râzî ve hoşnuduz! Sarayda saatler süren tartışmalardan sonra III. Sultan Ahmet, asilerin listesindeki isimlerden yalnız üçünün feda edilmesine razı oldu. İbrahim Paşa da bu fikirdeydi. Başta kendisi olmak üzere, damadı Mustafa ve kethudası Mehmet Paşalar'ın ölümüyle ibtilâlin yatışacağını ümit ediyordu. Kayınpederi padişaptan kendilerini asilere canlı olarak teslim etmemesini istedi. Öyle yapıldı.

Üç vezir sarayda boğuldu. İşte asrının en değerli vezirinin akıbeti, Türkiye'yi kalkındırmak için gösterdiği bunca çabaların ödülü böyle oldu. Asiler, ilk fırsatta Sultan Ahmet'ain topunun canına okuyacağını biliyorlardı. Verdikleri söze rağmen padişahı tahttan indirmenin yolunu araştırdılar. Sultan Ahmet'de damadını feda ettikten, en büyük ve en sevgili kızı Fatma Sultanı kederlere gark ettikten sonra saltanat hevesi kalmamıştı. 1 Ekim akşamı saat dokuzbuçukta ağabeyi II. Mustafa'nın büyük oğlu Veliâht - Şehzade Mahmut'u çağırttı. 34 yaşındaki yeğeni geldi. Amcasının elini öptü. El kavuşturdu. Emir bekledi. Sultan Ahmet:

– Oğlum Mahmut, dedi; saltanatı sana terk etmek kararındayım. Nasıl ki baban da bu tahtı yirmiyedi sene evvel bana bırakmıştı. Şimdi sıra sendedir. Sonra yeğenini oturttu. Epeyce öğüt verdi. Düştüğü hataları anlattı. Devleti bu ibtilâl belâsından nasıl kurtaracağı üzerinde nasihatlar etti. Lâle Devri'nin şanlı hükümdarı, yeğenini kendi eliyle tahta oturttu. Dua etti. Topkapı Sarayı'ndaki dairesine çekildi. 57 yaşındaydı. Vefatından önceki yılları, sükkûn içinde geçirecek, oğullarının padişahlığını göremeyecekti. Devlete ibtilâl bâkimdi.

LALE DEVRİ

Topkapı Sarayı III. Ahmet Kütüphanesi

Patrona Halil, Muslu Beşe gibi, onbaşıliğa bile yükselememiş elebaşılar, Sultan Mahmut'dan Kâğıthane'deki Sâdâbâd'ın ve Anadolu'daki Nevşehir'in yakılıp yok edilmesini istediler. Bu suretle büyük sadrazamın eserlerini ortadan kaldırmak, ismini silmek istiyorlardı. Zira Nevşehir'e bu ismi İbrahim Paşa vermişti. Buras "Muşkara" adlı basit bir köydü. Doğduğu bu köyü imar eden, şehir mertebesine çıkaran İbrahim Paşa idi. Sultan Mahmut, Nevşehir'i zorba vahşetinin elinden kurtarabildi. Sâdâbâd'daki 120'den fazla kasır önce yağma edildi, sonra temellerine kadar yıkıldı. İhtilâlciler bunları yıkmak istemişler, fakat padişah engel olmuştu. Medeniyete karşı kin, bu derecedeydi. Zorbalar, devlet memuriyetlerini paylaştılar, rüşvetle satmaya başladılar. Patrona Halil, Divân-ı Hümayûn (hükümet) toplantılarına zorla katılmak gibi, o zamana kadar Osmanlı devletinde örneği olmayan hareketler yaptı. Nihayet bir gün Patrona Halil, vezirlik payesi almak sevdasıyla Topkapı Sarayı'na gitti. Bütün adamlarıyla beraber yakalanıp, kılıçtan geçirildi. Sultan Mahmut, tahta geçtiğinin 46. günü bu önemli işi başarmış, ihtilâl bitmiş, devlet idaresi eski düzenine kavuşmuştu. Sultan Mahmut, Lâle Devri'nin havasını teneffüs

etmiş, yenileşme yoluna inanmış bir hükümdardı. Saltanatı boyunca aynı yolu devam ettirmeye azimliydi. Bu, hayırlı bir yoldu. İbrahim Paşa gibi büyük şehitler vermişti. Devrin büyük şairi Nedîm'de ihtilâlin kargaşalığı içinde hayatını kaybetmişti. Fakat Türkiye tarihinin pek parlak on iki yılını mırıldanan mısraları, Türk milletinin hafızasından ebediyyen silinmeyecekti.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son parlak çağında hükümdarlık yapan 1. Mahmud, 11. Mustafa'nın büyük oğludur. Saliba Sultan isimli bir hanımdan 2 Ağustos 1696 tarihinde doğmuştur. 1 Ekim 1730 tarihinde padişah olmuş ve 24 seneden daha fazla süre tahtta kalmıştır. Sekiz yaşından beri kafes hayatı yaşadığı halde zekası, iyi niyeti ve kuvvetli seciyesiyle kendini harap olmaktan kurtarmış, büyükannesi Gülnüş Sultan'ın sevgi ve ilgisiyle çeşitli hocalardan dersler almış, tarih, edebiyat ve şiirle meşgul olmuş, bilhassa musiki ile ilgilenmiştir. Karakter sahibi, müşvik, merhametli, dikkatli ve sabırlı bir insandır. Kendi zevkinden çok milletin refahını düşünerek hareket etmiş, babası ve amcasının hatalarına düşmeyerek Osmanlı'ya parlak bir çağ yaşatmayı başarmıştır. zamanında içte asayiş, emniyet ve zenginlik sağlamış dışta askeri başarılar kazanılmış, memleketin dört bir yanına kurulan kütüphanelerle kültürel hayat canlanmış, Patrona Halil İsyanı sebebiyle çalışması durdurulan matbaa yeniden faaliyete geçmiştir.

İstanbul'da çeşitli okullar da açan padişah, tımar düzenini yenilemek için yasalar çıkartarak ordunun ıslahına gayret etmiştir. Türkiye'nin ilk kağıt fabrikası ve onun emir ve fermanıyla Yalova'da kurulmuş, İstanbul'da su sıkıntısı tamamen önlenmiş, her tarafa muazzam çeşme ve sebiller yapılmıştır. Padişah işe Patrona Halil ve arkadaşlarını temizleyerek başlamış olup bu konuda biraz da acımasız davranmıştır. Daha sonraki yıllarda gerek doğu gerekse batıda kazanılan parlak zaferlerle "Gazilik" ünvanını almıştır. Halkın çok sevdiği, saydığı iyilik sever bir hükümdardı. Devlet idaresini de ehil ellere teslim etmesini bilmiş, ilim ve sanat adamlarına hürmet göstermiştir. Hayatının son iki yılını hastalıkla geçen sultan, 13 Aralık 1754 tarihinde 59 yaşında iken vefat etmiştir. Cenazesi babası II. Mustafa'nın Yenice'deki türbesine defnedilmiş olup, geride bir oğul bırakmadığı için kendisinden sonra kardeşi III. Osman padişah olmuştur.

ANI VE HATIRAT

Osmanlı İmparatorluğu'nun son parlak çağında hükümdarlık yapan I. Mahmut, II. Mustafa'nın büyük oğludur. 1730'da padişah oldu ve 24 seneden daha fazla bir süre tahta kaldı. Zamanında içde asayiş, emniyet ve zenginlik sağlandı, dışta askeri başarılar kazanıldı, memleketin dört bir yanına kurulan kütüphanelerde kültürel hayat canlandı ve Patrona Halil İsyanı sebebiyle çalışması durdurulan matbaa yeniden faaliyete geçirildi. İstanbul'da çeşitli okullar da açan padişah, tımar düzenini yenilemek için çaba sarfetti. Türkiye'nin ilk kağıt fabrikası onun emriyle

Yalova'da kuruldu. İstanbul'da su sıkıntısı tamamen önlendi, her tarafa çeşme ve sebiller yapıldı. Sultan I. Mahmut, sonraki yıllarda, gerek doğu gerekse batıda kazanılan parlak zaferlerle "Gazilik" ünvanını da aldı. Devlet idaresini ebil ellere teslim etmesini bildi, bilim ve sanat adamlarına daima hürmet gösterdi. Hayatının son iki yılı hastalıkla geçen sultan, 1754 yılında 59 yaşında iken öldü. Geride bir oğul bırakmadığı için kendisinden sonra kardeşi III. Osman padişah oldu.

KİMLİK

I. MAHMUT

Doğum / ölüm tarihi: 2.8.1696 - 13. 12 . 1754

Doğum yeri: Edirne Sarayı

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Felç

Babası: II. Mustafa

Annesi: Saliba Valide Sultan (?)

Tahta çıktığı tarih: 2.10.1730

Tahta çıktığında yaşı: 34 yaş, 2 ay

Saltanatının sonu: 13.12.1754

Tahttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 24 yıl, 2 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Yenica mi, Hatice
Turban Valide Sultan türbesinde

Mahlas ve lakabları: Gazi; Kambur; Sepkati.

KRONOLOJİ

- 1730** Patrona Halil ve arkadaşlarının katledilmesi.
1731 İran cepbesinde Kurican zaferi ve Ümraniye ile Tebriz yörelerinin fethi.
1732 İranlılar'ın Bağdat kuşatması.
1733 Osman Paşa'nın Bağdat'ı kurtarması ve kaybedilen Tebriz'in tekrar alınması, İranlılar'ın Kerkük galibiyeti.
1734 İranlılar'ın Bağdat önüne gelip çekilmeleri.
1735 İranlılar'ın Kars hücumu ve yenilmeleri, Osmanlı ordusunun Arpaçay (Bogaverd) savaşında yenilmesi.
1736 Ruslar'ın Azak kuşatması, Osmanlılar'ın savaş ilanı, Ruslar'ın Azak'ı almaları ve Ur-kapı'dan geçerek Kırım'ı yağmalamaları.

- 1737** Özi'nin Ruslar tarafından alınması, Niyamirov konferansı, Ruslar'ın Kırım'a tekrar akını, Avusturya'nın üç koldan hücumu ve yenilmesi, Niş'in geri alınması.
1739 Osmanlılar'ın Belgrat kuşatması ve burayı almaları, Ruslar'ın Hotin ve Yaş'ı ele geçirmeleri, Avusturyalılar ve Ruslar'la Belgrat Barışı.
1740 Fransa'ya yeni kapitülasyonlar.
1743 İranlılar'ın Osmanlı topraklarında talepte bulunmaları üzerine savaş ilanı.
1744 İranlılar'ın Kars kuşatmasının bozulması.
1745 Revan savaşını Osmanlıların kaybetmesi.
1746 İran'la barış yapılması.
1748 İstanbul'da bir ayaklanma ve bastırılması.
1754 Padişahın ölümü.

Sultan II. Mustafa'nın küçük oğludur. 2 Ocak 1699 tarihinde doğdu. Annesi Şehsuvar Sultan'dır. Tahta çıktığında 56 yaşındaydı. Bu yaşına kadar sarayda hapis hayatına benzer bir hayat yaşamış, asabi bir mizaç içinde yetişmişti. 2 sene 10 ay 18 gün saltanat sürmüş, bu süre içinde yedi tane vezir-i azam değiştirmiş, dönemi boyunca içte ve dışta barış ve huzur yaşanmıştır. Ancak bu arada İstanbul'da pek büyük kayıplara sebep olan yangınlar, çıkan bir veba salgını ve 1755 kışında Haliç'in baştanbaşa donması halk üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır. III.Osman'ın zaman zaman kıyafet

değiştirerek İstanbul'un dört bir köşesinde dolaştığı ve halkın kendisi hakkında neler düşündüğünü öğrenmek istediği de rivayet edilmektedir. Vezirleri arasında bulunan Koca Ragıp Paşa'nın ise değerli bir şahsiyet olduğu, idarî ve siyasî debaya sahip bulunduğu bilinmektedir. Padişahın geride bıraktığı eserler arasında Ahırkapı Deniz Feneri ve kendi adıyla anılan Nur-i Osmaniye Camii Meşhurdur. 1757 yılının 30 Ekim günü vefat etmiştir Yerine III.Mustafa hükümdar olmuştur. Cenazesi Yeni Cami'de, abisi Sultan Mahmud'un yanına defnedilmiştir.

ANI VE HATIRAT

Üçüncü Osman İstanbul'da doğdu. Terbiyesi ile çok dindar olan annesi meşgul oldu. Çok cömert birisi idi. Fakirlere son derece şefkat gösterirdi.

Hattatlığa çalıştı ve çok güzel yazılar yazdı. Hazreti peygamberimizin Kademi Şeriflerini tersim ederek, yanına bir de tuğra yaptıktan sonra, Eyüp Sultan Türbesine hediye etti. Üçüncü Osman sert, asabî ve tez hüküm veren bir mizaca sahipti. Kadınlara karşı çok dikkatliydi. Sarayda gezinirken, ökçeleri çivili ayakkabı giyer, gezdikçe ayak tıkırtılarını duyan kadınlar odalarına kaçardı. Tahta çıktığında 56 yaşına yaklaşıyordu.

Zamanındaki mühim hadiseler şunlardır: 1755'te Haliç dondu. Aynı sene İstanbul'un yarıdan çoğunun zarar gördüğü bir yangın oldu.

Bir sene sonra ikinci bir yangında da 4000'e yakın ev yandı. Birinci Mahmud'un yaptırdığı Nuruosmaniye Camii bu devirde (1755'te) ibadete açıldı. Devrinin Şeyhülislâmları: Feyzullah Zâde Murtaza Efendi, Vassaf Abdullah Efendi, Damadzâde Feyzullah Efendi, Dürriizâde Mustafa Efendilerdir.

Üçüncü Osman 58 yaşını geçtiği bir sırada vefat etti, Cenazesi Yeni Camii yanındaki Sultan Mahmud Han'ın yanına defnedildi. (Allah rahmet eylesin.)

Reîsül - Hattatın Eğrikapılı Hoca Mehmed Rasim Efendi (H. 1169), Şeyh Ekici Mehmed Efendi, Üçüncü Osman zamanında vefat etmişlerdir.

Çocuğu yoktu.

KİMLİK

III. OSMAN

Doğum / ölüm tarihi: 2.1.1699 - 30.10.1757

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Felç

Babası: III. Mustafa

Annesi: Şehsuvar Valide Sultan (Rus)

Tabta çıktığı tarih: 1.12.1754

Tabta çıktığında yaşı: 55 yaş , 11ay

Saltanatının sonu: 30.10.1757

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 2 yıl, 11 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Yeniceami, Hatice
Turhan Valide Sultan türbesinde.

KRONOLOJİ

III. Osman'ın kaftanı

- 1755** Sadrazam Bahir Mustafa Paşa'nın azlı ve yerine Hekimoğlu Ali Paşanın geçmesi, yeni sadrazamın Padişabla, işine başkalarının karışmasından dolayı tartışmaları üzerine elli gün sonra azledilerek Kıbrıs'a kalebentliğe gönderilmesi, Naili Abdullah Paşa'nın sadareti, ve üç ay sonra azledilerek Sakız adasına sürülmesi, Bıyıklı Ali Paşa'nın sadareti, İstanbul'da ünlü HocaPaşa yangınının olması ve otuzaltı saat devam ederek HocaPaşa, Paşakapısı (Bâb- ı âli), Yabudiler çarşısı ve Defterdar kapısı taraflarının tamamen kül olması, yeni Paşakapısı yapılmaya kadar işlerin Kadırga tarafındaki Esmâ Sultan sarayına nakledilerek orada faaliyete geçirmesi, Padişahın bir rüşvet meselesinden dolayı Bıyıklı Ali Paşa'yı öldürterek yerine Sait (Yirmisekizçelebizade) Efendi'yi getirmesi.
- 1756** Sait Efendi'nin azlı ve yerine Bahir Mustafa Paşa'nın ikinci defa sadarete gelmesi, Büyük Şebzade Mehmet'in (III. Ahmet'in oğlu) katli.
- 1757** Padişah'ın ölümü.

III.MUSTAFA

1717 / 1774

Sultan III. Ahmed'in Mibrişah isimli hanımından 28 Ocak 1717 tarihinde doğmuştur. Amcası Sultan Osman'ın vefatıyla Osmanlı tahtına oturmuş olup 16 sene 2 ay 22 gün hükümdarlık yapmıştır. Fazla bir baskı görmeden tahsil ve terbiyesi ikmal edilmiş olduğundan; zeki, münevver, çalışkan, temiz yürekli bir zat olarak yetişmiştir. Edip ve şairdir. Tahta çıktığında Koca Ragıp Paşa gibi ehliyetli bir vezir-i azamla çalışma bahtiyarlığına da erişmiş olup, padişahlığının ilk yılları sulh ve sükun içinde geçmiştir. Ne var ki artık gerileme dönemine girmiş olan İmparatorluk daha sonraki yıllar içinde bitip tükenmez savaşlarla acılı günler yaşamış, Ruslarla yapılan hemen bütün savaşlarda mağlup olmuş, asırlar boyunca dünyanın en kudretli ordusu olarak tanınan Osmanlı kuvvetleri erimeye başlamış,

bilhassa ehliyettsiz ve beceriksiz komutanların elinde kalmıştır. III. Mustafa'da en çok bu konudan şikayetçidir. Adam kılığını yani "Kaht-ı rical"i eleştirmekte ve batta şiirlerinde bu konuyu acıyla nakletmektedir. Kırım'ın kaybedilişi üzerine daha fazla dayanamayan değerli sultan nefes darlığı denilen bir hastalığa tutularak 21 Ocak 1774 tarihinde Cuma günü vefat etmiştir. Dindar, adil, çalışkan, hamiyetli bir padişah olarak bilinen III. Mustafa, zelzelelerle harap olan İstanbul'u yeniden imar ve inşa etmiş, yıkılan cami, medrese ve çeşmeleri onarmış, ayrıca Laleli Cami'ni inşa ettirmiş, bu abidenin köşesindeki türbesine defnedilerek tarihdeki hikayesini tamamlamıştır. Vefatından sonra yerine kardeşi I. Abdülhamid padişah olmuştur.

ANI VE HATIRAT

Üçüncü Mustafa orta boylu, iri gözlü, yassı burunlu ve siyah sakallı idi. Heybetli ve kuvvetli bir vücuda sahipti. Çok iyi bir tahsil yaptı. Çok çalışkan ve cömert bir insandı. Bilbassa şiirde büyük bir kabiliyeti vardı. (Cibangir) mablasıyla yazdığı şiirler pek maruftur. Meşhur şiirlerinden birisi şudur :

**Yıkılıp dur bu cibân sanmaki bizde düzele,
Devlet-i çerh-i deni verdi kâmu müptezele.
Şimdi ebvâb-ı saadetle gezen hep bezele,
İşimiz kaldı beman merhamet-i Lem Yezel'e.**

Astronomi ile meşgul oldu. İslâm ve Osmanlı tarihlerini gayet geniş olarak tetkik etti. Memleketine en büyük felâketin Rusya'dan geleceğini bildiğinden, müdafaa için geceli gündüzlü çalışarak, her türlü hazırlığı yaptı. Muharebelere sarfedilmek üzere iç ve dış hazinayı altın ile doldurmuştu. Tahta çıktığında 40 yaşında idi. Devletin büyük bir islahata ihtiyacı olduğunu çok iyi bilen ve bu hususta mühim hamleler yapan bir hükümdardı.

Süveyş Kanalı'nı bile açtırmayı düşünüyordu. Fakat iş başına getirecek kıymetli kimseleri bulamamanın üzüntüsü içindeydi. 1766 senesinde olan zelzelede yıkılan Fatih ve Eyyüb Sultan Camilerini ve bütün İstanbul'da adeta yeniden imar etmiştir. Kara ve Deniz Mühendishaneleri onun zamanında kurulmuştur. (1764) 1768'de Rusya ile savaş başladı ve 1774 senesinde bitti. Savaş neticesinde Kaynarca Anlaşması yapıldı. Büyük ve önemli ölçüde toprak kaybı oldu. Devletin esas gerileme devri de bundan sonra başladı. Rus savaşında üzüntüsünden hastalanmış ve vefat etmiştir. Vefatında 57 yaşına yaklaşıyordu. (Allah rahmet eylesin.) Laleli Camii 4 sene içinde bu devirde inşa edildi. Şeyh Abdullah Kaşkari bu devirde vefat etmiştir ve Eyüp'de medfundur.

Erkek çocukları : Üçüncü Selim, Mehmed.
Kız çocukları : Şah Sultan, Fatma Sultan, Bekban Sultan, Fatma Sultan, Hibetullah Sultan.

KİMLİK

III. MUSTAFA

Doğum / ölüm tarihi: 28.1.1717 - 21.1.1774

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Kalp yetmezliği

Babası: III. Ahmet

Annesi: Mihrimah Sultan (?)

Tabta çıktığı tarih: 30.10.1757

Tabta çıktığında yaşı: 40 yaş, 9 ay

Saltanatının sonu: 21.1.1774

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 16 yıl, 3 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Lâleli Camisi'ndeki türbesinde

Mablas ve lakabları: Cihangir; Gazi.

KRONOLOJİ

1763 Prusya'nın ittifak antlaşması ve kabul edilmemesi.

1768 Lebistan işlerine müdabale eden Rusya'ya karşı savaş ilanı.

1769 Ruslar'ın Hotin'e üç defa hücumu ve yenilerek çekilmeleri, Osmanlı ordusunun sefere çıkması, Rus Baltık filosunun Akdeniz'e hareketi, Osmanlı ordusunun Hantepesi'ne ulaşması ve Dinyester (Turla) yenilgisi, Babadağı'na çekiliş, Hotin'in savaşız terki. Ruslar'ın Yaş'ı işgali.

1770 Bender, Kili, İbrail, Akkerman'ın kaybedilmesi, Ruslar'ın Baltık filosunun Cebelitarık'ı geçerek Akdeniz'e ulaşması ve Yunan Denizi'ne gelip Mora'ya hücumu, Rus - Osmanlı donanmalarının Koyunadaları savaşı, Çeşme limanındaki Osmanlı filosunun Rus ateş gemileri tarafından yakılması,

Limni adasının kalesi

bariç işgale uğraması, Cezayirli Hasan Paşa'nın Limni'yi kurtarması, Kırım'a yapılan ilk hücumun savuşturulması.

1771 Ruslar'ın Kırım'ı işgali, Osmanlı ordusunun Babadağı bozgunu.

1772 Rus donanmasının Suriye ve Mısır kıyılarına hücumu, Bükreş'te barış görüşmelerinin yapılması, Padişahın yapılan antlaşması kabul etmemesi üzerine savaşın devam etmesi.

1774 Rus donanmasının Ege denizinde faaliyetine artırması, Padişahın ölümü.

Sultan III. Ahmed'in Rabia Şermi Sultan isimli eşinden 20 Mart 1725 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. 49 yaşının içinde bulunduğu sırada, ağabeyi III. Mustafa'nın vefatıyla tahta oturdu.

I. Mahmud, III. Osman ve III. Mustafa'nın padişahlıkları sırasında sarayda kapalı halde yaşamış, ciddi bir tahsil görmeden yetişmişti. Başına geçtiği İmparatorluğa layık olmak ve ona hizmet etmek için bütün gayretiyle çalıştı. Devletin gerilemesine sebep olan unsurları arayıp yok etmek için mücadele verdiği bilinmektedir. Padişahlığı dönemi Ruslara karşı yenilginin ezikliği ve Kırım'ın elden çıkması sebebiyle daimi bir üzüntü içinde geçmiştir. Bu arada İranlıların Basra'yı ele geçirip üç yıl kadar hakim olmaları, Avusturya ve

Rumeli'de çıkan ve halkın huzurunu bozan isyanlar ve nihayet İstanbul'u adeta yerle bir eden yangınlar da eklenince Sultan I.Abdülhamid'in rahat yüzü görmediği söylenebilir. Dindarlığı ve iyiliği sebebiyle halkın "velî" olarak gördüğü Osmanlı padişahı 15 yıl 2 ay 17 gün süren sultanlıktan sonra 1789 senesi Nisan ayında vefat etmiştir. Cenazesi Bahçekapı'da kendi yaptığı türbesine defnedilmiştir. I. Abdülhamid'in siyasî ve askerî ıslahatlara giriştiği, Avrupaî tarzda mektepler açmaya başladığı, yeniçeri ocağına ve donanmaya yeni bir veche kazandırmak için uğraşmıştır. Yenilik hareketleri her nedense I. Abdülhamid'den sonra iyice hızlanmış, Avrupa bayranlığı ve batı taklitçiliği bir türlü terkedilmemiştir.

ANI VE HATIRAT

Birinci Abdülhamid İstanbul'da doğdu. Annesi ona kuvvetli bir tahsil yaptırdı. Zamanındaki mevcut tarihlerin hepsini gözden geçirdi. Hat sanatı ile de meşgul oldu. Çok hassas ve nazik bir insandı. Zamanında bir çok ıslahat ve imar hareketlerinde bulunmuştur. Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başladığı bir zamanda padişahlık yapması onun şahsiyetine gölge düşürmemiştir. Tahta çıktığında geleneklerin dışına çıkarak cülus bahşisi dağıtmadı.

Devrindeki bazı mühim hadiseler: 1775'de İran savaşı başladı ve 1779'da bitti. Tarafların kan akıtmaktan başka hiç bir menfaati olmadı. 1787'de Almanya ile savaş başladı. Almanlar çok ümitlerle girdikleri bu savaşı kaybettiler. 1779'da Aynalıkavak Antlaşması yapıldı. 1788'de Almanya'ya karşı Sebes Zaferi elde edildi. Bu zaferden sonra Birinci Abdülhamid'e Gazi ünvanı verildi. Alman harbinde düşen, Özi faciası meydana geldi ki,

bu kaleyi ellerine geçiren Almanlar tek ferik bırakmadan sivil ve asker bütün halkı ödüllendirdiler. 25.000 nüfusu olan Özi halkını tamamen imha ederek ellerine geçirdiler. Kısa bir zaman sonra da vefat etti. Vefatında 64 yaşını henüz bitirmişti. Cenazesi Babçekapısındaki türbesine defnedildi.

(Allah rahmet eylesin).

Silsile-i Saadât-ı Nakşibendiyye'den Şemsüddin Habîbullah (k.s.) Hazretleri (H. 1195) bu devirde vefat etmişlerdir.

Erkek çocukları: Dördüncü Mustafa, İkinci Mahmud, Murad, Nusret, Mehmed, Ahmed, Süleyman.

Kız çocukları: Esmâ, Emine, Rabia, Saliba, Alimşah, Dürrişehvar, Fatma, Melikşah, Hibetullah, Zekiye.

KİMLİK

I. ABDÜLHAMİT

Doğum / ölüm tarihi: 20.3.1725 - 7.4.1789

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Felç

Babası: III. Ahmet

Annesi: Rabiha Şermi Sultan

Tabta çıktığı tarih: 21.1.1774

Tabta çıktığında yaşı: 48 yaş, 10 ay

Saltanatının sonu: 7.4.1789

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 15 yıl, 3 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Bahçekapı'daki
türbesinde

Mablas ve lakabları: Gazi.

KRONOLOJİ

- 1774** Bulgaristan'a giren Rusların Kozluca galibiyeti ve Osmanlılar'ın Şumnu karargâhını kuşatması, Barış görüşmelerinin Küçük Kaynarca'da başlaması ve antlaşmanın imzası, Avusturya'nın Bukovina'ya işgali, İranlılar'ın tecavüzlerde bulunmaları.
- 1775** Bukovina'nın işgalinin tanınması, Basra'nın İranlılar'ca işgali, Denizcilik okulunun açılması.
- 1776** İran'a savaş ilanı, Mübendis odasının faaliyet geçmesi.
- 1778** Kırım'ı kurtarma hazırlıkları ve buraya asker çıkartma teşebbüsü, İran'ın Osmanlılar'a karşı Ruslar'la ittifakı.
- 1779** İran'da iç karışıklıkların başlaması, Basra'nın geri alınması.
- 1780** Avusturya ile Rusya arasında Osmanlı ülkelerinin paylaşılması için anlaşma yapılması.
- 1783** Ruslar'ın Kırım'ı kendi topraklarına katması.
- 1784** Matbaacılığın yeniden ele alınması, İstibkâm okulunun faaliyeti, donanma için yeni kuralların hazırlanması.
- 1787** Ruslar'la savaşa karar verilmesi, Kılburun olayı.
- 1788** Avusturya'nın da Ruslar'dan az sonra savaşa girişi, Mısır Kölemenlerinin Ruslar'a başvurması, Osmanlı ordusunun Avusturya cepbesinde galibiyetleri, Ruslar'ın Hotin ve Yaş'ı işgali, Özi'nin Ruslarca kuşatılması.
- 1789** Özi'nin kaybedilmesi ve bunu duyan Padişah'ın üzüntüden felç geçirerek ölmesi.

Sultan III. Mustafa'nın oğludur. Mibrişab Sultan isimli bir hanımdan 24 Aralık 1761 yılında doğmuş,

7 Nisan 1789 tarihinde 28 yaşında iken Osmanlı tahtına oturmuştu. Ciddi bir eğitim görerek yetiştiği, iyi bir şair, tanburî, neyzen, ve hânende olduğu biliniyor. Bilbassa kudretli bir bestekar, güzel sanatlara düşkün, açık fikirli ve fakat zaafa varacak derecede yumuşak karakterli, hatta korkak bir olduğu söyleniyor. Onun daha çok ecnebi dostlarının etkisinde kalarak yenilik ve ıslahat hareketlerine giriştiği, batıya karşı büyük bir hayranlık duyduğu, belki bu sebeplerle haremine önce dans, opera ve bale girdiği sabittir. O, bütün ülkede batıcılığın yerleşmesi için önce ordunun istediği biçimde düzenlenmesine emretmiş, Nizâm-ı Cedid isimli yeni bir ordu kurmuş, askerlerini Avrupalı tarzda elbise ve üniformalarla

süslemiş ve hatta eğitimleri için hristiyan subayları İstanbul'a doldurmuştur. İçkiye ve eğlenceye, sefahata düşkün bir insandır. Yakınları da lüks ve sefahat içinde yaşamıştır. Yapılan yenilikler ise halk tarafından hoş karşılanmamış ve millet, devletine karşı ciddi endişeler duymaya başlamıştır. Nihayet Anadolu ve Rumeli'de isyanlar baş göstermiş, padişah kendi elleriyle kurduğu Nizâm-ı Cedid Ocağını kaldırmak zorunda kalmıştır ve Kabakçı Mustafa isyanı ile tahtan indirilmiştir. III. Selim 29 Mayıs 1807 tarihinde Osmanlı padişahlığını Şehzade Mustafa'ya terk ettikten sonra 1 sene 2 ay daha yaşamış olup, tarihte Alemdar Mustafa Paşa Olayı olarak bilinen hadise sırasında, yeni padişahın adamları tarafından, 28 Temmuz 1808 tarihinde öldürülmüştür.

ANI VE HATIRAT

Üçüncü Selim İstanbul'da doğdu. Sarayda çok güzel bir şekilde yetiştirildi. Edebiyata ve güzel yazı yazmaya çok meraklı idi. Yazmış olduğu hat ve levhalardan bazıları cami ve türbelerde asılmıştır.

Arapça ve Farsça lisanlarına fevkalade vakıftı.

Çok merhametli ve nazik tabiatlı idi.

Devrinde olan mühim hadiseler:

1791'de Avusturya ile Zıstovi, 1792'de de Rusya ile Yaş Anlaşması yapıldı. 1793'de Nizam-ı Cedid askeri teşkilâtı kuruldu. 1798'de Napolyon'un Mısır'a saldırmasıyla, Fransa ile savaş başladı. 1799'da Rusya ve İngiltere ile ittifak yapıldı. Napolyon'a karşı meşhur Akka müdafaası yapıldı. Cezzar Ahmed Paşa Mısır'da Fransızlara boyun eğdirdi.

Bazı iddialara göre Napolyon bu devirde muslûman oldu. 1801'de Fransızlar Mısır'ı mecburen boşalttılar. 1802'de Fransa ile Paris Antlaşması yapıldı. Aynı senelerde Arabistan'da (Vehhabilik) isimli bâtil mezhebin faaliyetleri görüldü. Vehhabiler üç ay müddetle Mekke'yi ve Medine'yi işgal ettiler. Bütün mübarek şahsiyetlerin kabirlerine hakarete bulundular, yakıp yıktılar. 1806'da Sırp ihtilâli oldu ve Ruslarla savaş başladı. 1807'de Kabakçı ihtilâli oldu. Bu ihtilâlle Üçüncü Selim tahttan indirildi. Bir sene sonra da 46 yaşında iken şehid edildi. (Allah rahmet eylesin).

Dini, vatani ve milletine çok düşkün olan Üçüncü Selim, aynı zamanda şairdi. Çocuğu yoktu.

KİMLİK

III. SELİM

Doğum / ölüm tarihi: 24.12.1761 - 28.7.1808

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Boğduruldu

Babası: III. Mustafa

Annesi: Mihrişah Valide Sultan (Gürcü)

Tahta çıktığı tarih: 7.4.1789

Tahta çıktığında yaşı: 27 yaş, 3 ay

Saltanatının sonu: 29.5.1807

Tahttan ayrılma sebebi: Hal'

Saltanat süresi: 18 yıl, 2 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Laleli, III. Mustafa türbesinde

Mablas ve lakapları: Cihandar; Gazi;
Halim; İlhami

KRONOLOJİ

1789 İsveç - Osmanlı ittifakı, Tuna çevresinde Osmanlı ordusunun Ruslar'a yeniden yenilmesi, Bender'in kaybı, Avusturyalılar'ın Belgrad'ı almaları.

1790 İsveç'in Ruslar'la Varla anlaşmasını yaparak ittifaktan ve savaştan çekilmesi, Osmanlı - Prusya ittifakının yapılması, Karadeniz'de Osmanlı donanmasının başarısızlıkları, Avusturyalılar'a karşı Yergöğü başarısı,

1791 Avusturya ile Zıştovi barışının imzalanması, Osmanlı ordusunun Ruslar'a Maçin'de yenilmesi, Kafkasya'da Anapa'nın kaybı, Ruslar'la Yaş'ta barış görüşmelerinin başlaması.

1792 Yaş barış antlaşması.

1793 Nizam-ı Cedit örgütlenmesinin başlaması.

1795 Mübendishane-i Berri-i Hümayûn'un açılması.

1798 Napoleon'un Mısır'a hücumu ve ele geçirmesi, Rus-Osmanlı ittifakı.

1799 Osmanlı - İngiliz ittifakı, Fransızlar'ın Akka'yı kuşatması, Cezzar Ahmet Paşa'nın başarılar, Fransızların çekilmesi.

1804 Sırp isyanının başlaması.

1806 Rumeli âyanın Nizam-ı Cedit'e karşı Edirne'de isyanı "İkinci Edirne Olayı", Osmanlı Politikasının İngiltere ve Rusya'dan ayrılması, Rusya'ya savaş ilanı.

1807 İngiliz donanmasının Çanakkale Boğazını zorla geçerek İstanbul önüne gelmesi ve çekilmeleri, Kabakçı Mustafa Ayaklanması ve Padişah'ın hal'i.

HATIRAT

Osmanlı Devleti kan ağlıyordu. 25 Mayıs 1807'de İstanbul'da bir sokak ihtilâli olmuş,

III. Selim tahttan indirilmişti. İnkılâpçı padişaha karşı yapılan ayaklanmayı "Kabakçı Mustafa" adında bir serseri idare etmiş, IV. Mustafa tahta çıkarılmıştı.

III. Selim'in Nizam-ı Cedit (Yeni Düzen) ismi verilen ıslahat hareketlerinin en ateşli taraftarları, İstanbul'a kaçmış, Ruscuk'ta,

Vezir Alemdar Mustafa Paşa'ya sığınmışlardı. Alemdar'ın başkanlığında

"Ruscuk Yârânı" adıyla bir komite kurmuşlardı. Komitenin tek hedefi, III. Selim'i tahta çıkarmak ve Nizam-ı Cedit'i yeniden yürürlüğe koymaktı. Alemdar Mustafa Paşa,

henüz genç, cabil, saf, baris, fakat vatansever, cesur, sadık, bir veziri; İyi bir kumandandı. İstanbul ve merkezi devlet idaresi hakkında hiç bir fikri yoktu.

İstanbul'daki aydın ve bilgin devlet adamlarının çoğu III. Selim'in ıslahat hareketlerinin gerekliliğine inanmadıkları halde bu cabil vezir, şimdi tahttan indirilen padişaha candan inanmıştı. Devletin kurtuluşunun Nizâm-ı Cedit'in başarısında olduğuna iman ediyordu.

III. Selim'i tekrar tahta çıkarmak kolay bir iş değildi. Hatta pek zor bir meseleydi.

Gerçi Alemdar'ın emrinde, devlet Rusya ile savaş halinde olduğu için, büyük kuvvetler vardı. Bu ordu, hem Alemdar'a sadıktı, hem de III. Selim'den başka hükümdar tanımak istemiyordu. Fakat İstanbul'a nasıl, ne suretle, hangi bahaneyle gelinebilirdi? Açık açık İstanbul üzerine yürümekte fayda yoktu. Çünkü hem büyük ölçüde kan dökülür, hem de III. Selim öldürüleceği için, amaç

gerçekleşemezdi. "Ruscuk Yârânı" denen inkılap komitesinin üyeleri, Tuna ordusunu İstanbul'a nasıl getireceklerini düşünüyorlardı. Bir yıldır gizliden gizliye çalışıyor, şartları kolluyorlardı. Şimdiye kadar yeni hükümdarın, eski hükümdarı deviren ihtilâlcileri ilk fırsatta yok etmesi,

Osmanlı tarihinde istisnası olmayan bir olay idi. IV. Mustafa, aynı şeyi yapamadığı ihtilâlcileri temizleyemediği için rahatsızdı. Asiler, bu durumu biliyorlardı. Gerçi IV. Mustafa, amca oğlu III. Selim'i devirmek için kendileriyle işbirliği yapmıştı.

HATIRAT

Nizam - ı Cedid Ordusu geçit töreni

Ancak asiler yeni padişahın hanedan gayretiyle kendilerine karşı harekete geçeceğinden kuşkuluydular. 31 Mayıs'ta, Osmanlı tarihinde bir eşi daha olmayan garip bir belge imzalandı. Bu belgeye göre

Yeniçeriler, devlet işlerine karışmayacaklarına, IV. Mustafa da III. Selim'i deviren Yeniçeri zorbalarını ibtilâlden biç bir şekilde sorumlu tutmayacağına söz veriyorlardı. Zorbaların sözü, kâğıt üzerinde kaldı. Devlet işlerinden asla el çekmediler.

25 Ağustos'ta Rusya ile 8 aylık bir ateşkes yapıldı. İki yıla yakın bir zamandan beri devam eden Rus savaşı, böylece geçici bir zaman için durdu. Ruslar, Fransız

İmparatoru Napoleon'un baskısı altında ateşkes antlaşmasını imzalamaya mecbur olmuşlardı. İşte Alemdar, bu fırsattan faydalanarak, ordusunun bir kısmını Rus cepbesinden çekip, İstanbul'a gidebildi. Ne yapılırsa, bu 8 aylık ateşkes müddeti içinde yapılmak icap ediyordu.

İstanbul hükümeti, Alemdar'ın niyetinden habersizdi. Gerçek idare, Şeyhulislâm Topal Atâullah Efendi'nin elindeydi. Şeyhulislâm'ın gerici idaresinden ve

zorbalardan IV. Mustafa da bunalmıştı. Ruscuk Yârânı'ndan bazıları, gizlice İstanbul'a geldiler. Saray ve Bâb-ı Âli ile temaslara başladılar. Alemdar'ın İstanbul'a çağrıldığı takdirde, zorbaları temezleyeceğinden bahsettiler. Devlete hakim olmayan isteyen IV. Mustafa, buna inandı. Alemdar'ı İstanbul'a çağırmaya razı oldu. 28 Haziran'da Alemdar, Ruscuk'tan Edirne'ye vardı. 14 Temmuz'da, genel zorbalardan nefret eden, fakat IV. Mustafa'ya sadık olan Sadrâzam'ın izniyle Edirne'den İstanbul'a doğru hareket etti. Önden 80 atlı gönderdi; 13 Temmuz gecesi, Rumelihisarı'ndaki evinde zıfafa giren Kabakçı Mustafa'yı öldürttü. Kabakçı'nın kellesi, Çorlu konağında, Alemdar'a sunuldu.

19 Temmuz'da Alemdar ve ordusu, İstanbul'a vardı. IV. Mustafa, Davutpaşa Sarayı'na inip, Alemdar'ı kabul etti. III. Selim'in en yakın adamlarından ve Ruscuk Yârânı'ndan Râmiz Efendi, Alemdar'a: – Paşam, dedi; bu fırsatı kaçırmayın! Sultan Mustafa'yı tevkif edecek an, bu andır. Sonra işler yaman olsa gerektir.

HATIRAT

III. Selim'in bayramlaşma merasimi

– Bre Davutpaşa'ya kadar ayağımıza gelen bir padişaha böyle iş edilir mi? diye cevap verdi Alemdar. Bu hareket mertliğe sığmaz.

Tuna yahılarında ismimiz kallâşa çıkar. Böylece cabil Alemdar, efendisi III. selim'in felâketini hazırlamış oldu. Büyük fırsat kaçırılmıştı. İki gün sonra Alemdar, Bâb-ı Âlî'de Sadrâzamı ziyaret etti. Alemdar'ın kuvvetlerine güvenen IV. Mustafa, aynı gün şeybulislâm Atâullah Efendi'yi azledecek cesareti kendinde buldu. Arab-zâde Mehmet Ârif Efendi, meşihat makamına getirildi. Zorbalar, başsız kaldı. Aynı gün ve ertesi gün, irtica hareketine karışan ilmiye mensupları, çeşitli yerlere sürülerek İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Sadrâzam,

Alemdar Mustafa Paşa'yı çağırttı. – Baka Paşa, dedi; yarar hizmet ettin. Teşekkür ederim. Padişahımız senden memnundur. Sayende zorbalar sindi. Artık ordunu topla, Tuna boyuna dön! Evet, zorbalar sinmişti, ama sadece sinmişti. Alemdar'ın kuvvetleri çekilir çekilmez ne yapacakları meçhuldü. Alemdar, afalladı. Tam bir hafta maksatsız vakit öldürmüştü, sonunda böyle bir emir almıştı. Alemdar, 28 Temmuz sabahı nibayet harekete

geçebildi. 15.000 askerle Bâb-ı Âlî'ye geldi. Sadrâzamanın odasına girdi:

– Bre herif, dedi; mübr-ü hümayûnu ver! Çelebi Mustafa Paşa'nın eli ayağına dolaştı. Müşkûlâtla koynundan çıkardığı padişah mübrünü, adaşı Alemdar Mustafa Paşa'ya verdi. Alemdar, mübrü, IV. Mustafa'nın başyaveri olan Tahsin Efendi'ye uzattı. Sonra Şeybulislâm Ârif Efendi'li çağırdı:

– Baka Efendi, dedi; tez Sultan Mustafa'nın katına var! Selim Han Efendimizi tahta hazırlasın. Zinbar direnmesin. Yoksa iş yaman olur! Böylece Alemdar, ikinci büyük hatasını yapmış oluyordu. Padişaha adam gönderip tartışmakla boş yere vakit kaybedilecekti. Bir an önce Saraya girip III. Selim'i fiilen ele geçirmek lâzımdı. Direk Hareme girip Sultan Selim'i çıkartacağına, bu defa, Sarayın en büyük amiri olan Dârüssaâdişşerife ağası Mercan Ağa'yı yanına çağırdı. – Ağa, dedi; umumen ulema ve rical-i devlet ve Rumeli ve Anadolu âyânı ve millet ve ordu, Sultan selim Efendimiz'in cülûsunu talep ederler. Anınçün bu mahalle geldik. Haydi git, Efendimiz çıkar, iclâs edelim!

Ruscuk Yârânı, Alemdar'a yaklaştılar:

HATIRAT

– Paşam, dediler; çok vakit zayi ettik. Allah vere bir felâket olmasa! Emir ver, cebren kapıları kırıp Enderûn'a girelim! Öyle yapıldı. Sarayın gümüş, kurşun, bakır ve demir karışımından dökülmüş azametli kapılarına balta ve kazma vurularak kırılmaya başlandı. Bu sırada Sultan Mustafa'nın yakınları da kendisine şu dehşetli tavsiyede bulunuyorlardı:

– Padişabım! Sultan Selim'le Sultan Mahmut idam olunursa, taht-ı saltanatta payidar olursunuz. Sizden başka hanedanda erkek kalmaz. Padişablığınızı tanımaya mecbur kalırlar. Ruhsat ver, hemen Harem-i Hümayûn'a girip onları katledelim. O vakte kadar kapılar sıkı tutulsun! Sultan Mustafa, bu korkunç tavsiyeyi benimsedi, ruhsat verdi. Yüksek rütbeli Enderûn zabıtlarından Başçubadar Abdülfettah Ağa, Hazine Kethudâsı Ebe Selim Ağa, Nezir Ağa, İmrahor Deli Eyüpoğlu Kör Mehmet Bey, tebdil basekisi Bağdadlı Hacı Ali Ağa, bostancı ve baltacılarдан yirmi kadar nefer aldılar, Harem-i Hümayûn'a girdiler. Harem kapısında katilleri, sarayın baş muhafızı olan Bostancıbaşı Ali Ağa karşıladı:

– Bre nereye gidersiz? diye sordu; kimseden ruhsat aldınız da Harem-i Hümayûn'a ayak basmaya cesaret edersiz? Katiller, lafı fazla uzatmadılar. Kılıç üşürerek Ali Ağa'yı yaraladılar. Sonra Veliabt - Şehzade Mahmut'un dairesine gitmek üzere, önce sabık hükümdar Sultan Selim'in dairesine girmeye karar verdiler. Gerçekten Sultan Selim'le Sultan Mahmut öldürüldüğü takdirde, hanedanın tek erkeği olarak ortada Sultan Mustafa kalıyordu. III. Selim'in çocuğu olmamıştı. Amcası Sultan Abdülhamit'in çocukları olan Sultan Mustafa ile Sultan Mahmut'u, büyük bir şefkatle yetiştirmiş, hiç bir arzularını reddetmemişti.

Dört yaşında babasını kaybeden Sultan Mahmut, kendisinden 24 yaş büyük olan amca oğlu III. Selim'i baba bilmışti. Sultan Selim de, kendi öz evlâdı olmadığı için, onu gerçek bir baba şevkatiyle büyütmiş, tahsil ve terbiyesine fevkalade özenmişti. Kabakçı ibtilâli ile III. Selim tahttan indirilip haremın bir dairesine çekilince, büsbütün Sultan Mahmut'un üzerine düştü. Hemen her gün musiki dersi vermek bahanesiyel 24 yaşındaki Veliabt

HATIRAT

- Şehzadeyi dairesine çağırıyor, siyaset üzerinde konuşuyordu.
- Oğlum Sultan Mahmut, diyordu; bütün ümidim sendedir. Devletin istikbali de sendedir. Nizam-ı Cedit tatbik edilmezse, bu devlet için felâh bulmak ibtimâli yoktur. İnşaallah tez zamanda saltanat sana nasip olur. Benim hatamalarımın da ders alarak Nizam-ı Cedit ile devlete taze bir ruh veririsin! III. Sultan Selim bir önceki ihtilâli acı acı düşünüyordu. Hareketi, sadâret kaymakamı Vezir Köse Musa Paşa ile Şeybulislâm Topal Atâullah Efendi kıskırtmıştı. Katillerin önce Sultan Selim'i, sonra Veliabt - Şehzade Mahmut'u öldürmek için Harem'e daldığını öğrenen ve bu cinayetlere engel olmak isteyen Enderûnlular da vardı. Bunlar başlala Tayyâr Efendi - ki Târîb-ı Enderûn müellifi Atâ Bey'in babasıdır. - Şehzade Mahmut'un başlalası Recep Paşa-zâde Mehmet Bey, IV. Mustafa'nın başımamı Tatat Hâfız Ahmet Efendi, Hâfız İsa Ağa ve Anber Ağa idi. Bu şahıslar, durumu derhal Şehzade Mahmut'a arzettiler. Veliabt: - Evvel Sultan Selim'i şehit etmek isterler, tez yetişip amcamı kurtarın, dedi;

ben burada elimden gelen müdafaa tertibatımı alırım. Alemdar Mustafa Paşa kapıları kırmak üzeredir. Balta ve kazma sesleri buradan bile duyulur. Paşa yetişinceye kadar dek kazandığımız her dakika bizim için kâr-ı azîmdir.

Veliabt - Şehzade'nin dairesinde bu kısa konuşma cereyan ederken, otuza yakın kanlı katil, Sultan Selim'in dairesine girmişti. Geçen yıl tabtından indirilen büyük hükümdar, dünyadan habersiz, ney üflüyordu. Dairesine dolanları görünce vaziyeti anladı. Kendini koruyacak silâhı yoktu. Elindeki kamış neyle nefisini savunmaya çalıştı. Padişahın zevcesi Rafet Kadınefendi, Sultan Selim'i korumak için katillerin önüne geçti. İçlerinden biri, bir omuz darbesiyle genç kadınefendiyi yere düşürdü. Bu defa hizmetçilerden Pâkize Usta, katillere mâni olmaya çalıştı. Elleriyle baltacılara vuruyordu. Bir kılıç darbesi, cariyenin parmaklarını doğradı. Sultan Selim'e erişmek için, en ufak bir engel bile kalmamıştı. Bir mel'un, kılıcını büyük hükümdarın sağ şakağına çaldı. Sultan Selim, o anda şehit oldu.

HATIRAT

III. Selim'in meşke odası

Tam bu saniyelerde Sultan Mahmut'un ağaları, Padişahın dairesine önüne geldiler.

Baktılar ki, katilleri telaşla daireden çıkıyorlar. Vaziyeti anladılar.

Kan ağlayarak gerisin geriye döndüler.

Tek ümitleri olan Sultan Mahmut'u kurtarmak için koşarak Harem koridorlarına geçtiler. Veliabt - Şehzade, elinde kılıç, telâş eseri göstermeksizin katilleri bekliyordu. Osman Gazi'nin onsekizinci kuşaktan torunu olan Sultan Mahmut, tam bir Osmanoglu idi. "Ya devlet başa, ya kuzgun leşe" diye düşünüyordu.

Bir şehzade için ikisinin ortasında bir ihtimal yoktu. Veliabt'ın hizmetkârlarından Cevri Kalfa adında bir Çerkes cariyesi vardı. Gayet akıllı, cesur ve efendisine sadık bir kadındı. Kimseye sorup danışmadan, katilleri bir iki dakika geciktirmek için kendi hesabına ne yapabileceğini düşündü.

Ancak bir kadının aklına gelebilecek bir hareketle bitişikteki hamama girdi. Külbandan küreklelediği kızgın külleri büyük bir kaba doldurdu. Bir elinde kap, diğerinde kürek, ayak sesleri gittikçe yaklaşan katilleri beklemeye başladı.

Veliabt Dairesi'nin kapısını İsa Ağa ile Anber Ağa tutmuştu. Elde kılıç bekliyorlardı.

Katillerle kısa bir vuruşma oldu.

İki kişinin otuza yakın adamla başa çıkmasına imkân yoktu. Korumaları yaralayıp yere düşüren katiller, onları öldürmeye tenezzül etmeden dairesinin kapısından girmeye başladılar. Kapının ağzının dar olması yüzünden katiller ancak birer ikişer içeri girebiliyorlardı. Cevri Kalfa, ilk girenlerin gözlerine büyük bir serinkanlılık ve sükünle bir kürek kızgın kül serpti. Arkadan girenler de aynı âkıbete uğradı. Gözlerini açabilenler, yeni bir kürek külle karşılaşıyorlardı. Bu kargaşalıkta, yaralı olmalarına rağmen, Anber ve İsa Ağalar'da Veliabt dairesine girdiler. Gayet dikkatli olan Cevri Kalfa, onları tanıdığı için kül serpmedi. Ağalar, büyük gayret göstererek Şehzâde'ye omuz verdiler. Sultan Mahmut'u dama çıkarmak için uğraşmaya başladılar. Ebu Selim denen bain, bir ara kül deryasına dönen odadan gözlerini açıp dama çıkmaya uğraşan Şehzâde'yi gördü. Pencerenin içinde bulunan Sultan Mahmut'a doğru bançer attı. Gayet keskin nişancıydı. Fakat gözlerinin yanması yüzünden Şehzâde'nin bayatı bir yerine değil, koluna isabet ettirdi.

HATIRAT

Aynalı Kavak Kasrı

Kolundan kan akan Veliabt, sakat koluyla saçakları iyi yakalayamadı. Yüzünü sıvalara vurdu. Sağ kaşının üstü vuruşun şiddetinden patlayarak kanamaya başladı.

Nihayet, yüzü ve gözleri tamamen kan içinde, dama tırmanmayı başardı ve sonra diğer yandan avluya indi. IV. Mustafa, Alemdar'ı ve "Sultan Selimliler"i ümitsizliğe düşürmek için emretti, şehit hükümdarın cesedi, avluya çıkartıldı. Arz Odası Bâbüs Saade arasındaki büyük kapının iç taraftaki cephesine konuldu. Tam bu sırada bu kapı Alemdar'ın kuvvetleri tarafından kırılmıştı. Başta Mustafa Paşa olduğu halde, Sultan Selimliler, avluya doluştular.

Sultan Selim, baştan ayağa kana bulanmıştı. Alemdar kapıdan girer girmez feci manzarayı gördü. Ciğeri yandı.

Cesedin üzerine kapamıp:

– Vay efendim, seni iclûs için bunca yerden geleyim de kör olası gözlerim seni bu halde görsün! Hemân "Enderûn Halkı" denen bainleri katl-i âm edip intikamın alayım, diyerek ağlamaya başladı.

Alemdar'ın aklına o ana kadar Sultan Mahmut gelmemişti. Onun tek düşüncesi, Sultan Selim'i yeniden padişah görmektir. Ancak şimdi, IV. Mustafa'nın tahtın tek ve

çaresiz sahibi durumuna gelmesi ihtimalini düşündü:

– Aman Sultan Mahmut Efendimiz'e bakım, diye emir verdi. Fakat Tuna boylarından gelen asker, Saray'ın ne içini ne dışını bilmiyordu. Veliabt Dairesi'nin nereden olduğundan bile haberleri yoktu. Şaşkın halde şuraya buraya koşuşmaya başladılar. Kimisi damlara çıkıyor, kimisi elindeki kazma ve baltayla önüne çıkan duvarları yıkmaya çalışıyordu. Bu kargaşalık içinde, Sultan Mahmut uzaktan görüldü. Yüzü, gözü kan içinde, kolu yaralı, üstü başı tam mânasıyla perişandı. Arkasından, Tayyâr Efendi ile Mehmet Bey ve IV. Mustafa'nın başımamı Ahmet Efendi geliyorlardı.

Alemdar Mustafa Paşa, Veliabt'ı tanımazdı. Kendisine doğru gelen bu perişan halli genç adamı görünce gayet sinirlendi.

Korkunç bir sesle ve Rumeli ağzıyla:

– A be bu da kimdir? dedi.

Hâfız Ahmet Efendi ileriye çıktı:

– İşte Sultan Mahmut Han Efendimiz budur, dedi. Alemdar Mustafa Paşa, derhal yetişip etek öptü; üzüntü içinde:

– Âb Efendimiz, diye hitab etti; ben amcanızı çıkarmak için gelmiştim.

HATIRAT

Aynalı Kavak Kasrı

Cenâb-ı Hak, bana Selim Han efendimi bu halde görmek felâketini takdir etmiş. Bâri sizi iclâs ile müteselli olayım. Lâkin Cennet-Mekân'a kıyan Enderûn halkını kâffeten kılıçtan geçirmeden huzur bulmam mümkün değildir.

Sultan Mahmut:

– Sen o işle mukeyyed olma Paşa, diye cevap verdi; şimdi askerini dağıt, arkamdan gel! ben katilleri buldurup sana gönderirim. Silâhlarını da çıkar. Sultan Mahmut peşinden gelen Alemdar'la Hırka-ı Saâdet Dairesi'ne doğru yürümeye başladı. Ancak yaralarının ve kan kaybetmenin tesiriyle sendelediği için, Mehmet Bey'le Tayyâr Efendi birer koltuğuna girdiler. Bu sırada Sultan Mustafa, kardeşinin katillerin elinden kurtulduğunu Alemdar'la buluştuğunu öğrenmişti. Akli başından gitmişti. Bağdat Köşkü sofasında geziniyor, yanında kalan birkaç adamına:

– Ben tahttan inmedim, diyordu. Mahmut'u kim çıkardı? Hırka-i Saâdet Dairesi'nden, Sultan Mahmut'dan ilk emirlerini aldığı halde çıkan Alemdar Mustafa Paşa, uzaktan IV. Mustafa'yı gördü:

– Bu da kimdir? diye sordu; Sultan Mustafa mıdır? Söyleyin ana, bucağına gitsin; yoksa elimden kıyamete kadar lânetime sebep olacak bir kazâ çıkacak! Ser-İmâm-ı Hazret-i Şehriyârî Tatar Hâfız Ahmet Efendi, Alemdar'dan bu emri alınca, IV. Mustafa'nın yanına gitti.:

– Efendimiz, dedi; taht-ı saltanatı kısmetiniz bu kadarmış! Biraz da Harem-i Hümayûn'u teşrif ile istirahat buyrun! Böylece IV. Mustafa'nın 14 aylık uğursuz saltanatı son buldu. 29 yaşındaki padişah, Harem'deki dairesine çekildi. 1566'dan, Kanuni'den beri Türk hâkanlığı tahtına oturan padişahların en büyüğü ve Türkiye'de yeni devrin açıcısı olan Sultan Mahmut Han, sultan ve halife oldu. Kendisini yetiştiren III. Selim'in yolunda, çok daha iradeli ve geniş ufuklu bir şekilde yürüdü. Doğuştan gelen debâsî bir yana, sabır, tâkip fikri, azim, bir işi sona endirme gerektiğinde adımını geri almasını bilmesiyle birlikte yeri geldiğinde son derece atak ve sert olma gibi III. Selim'de pek de bulunmayan özellikleri nefsinde toplamıştı. Fas'la İran ve Orta Avrupa ile Orta Afrika arasında uzanan dünyanın en geniş, fakat dağılma sarsıntıları içinde bulunan devletine yeni bur ruh vermeye çalıştı.

Bu facialı günün ertesinde, III. Sultan Selim'in cenazesi, çok büyük ve bazın bir merasimle kaldırıldı. Lâleli Camii'nde babası III. Mustafa Han'ın yanına gömüldü. Aynı gün, III. Selim'in tabttan indirilmesinde ve şehit edilmesinde uzaktan yakından alâkalı olan bine yakın şahıs yakalanıp öldürüldü. Bu arada on cariye de, kadınlar idam edilmedikleri için, Kızkulesi açıklarında denize atıldı.

14 Ekim 1808'de Nizam-ı Cedit ordusu "Sekban-ı Cedit" adıyla yeniden kuruldu.

Ruscuk Yârânı'ndan Behiç Efendi, bu ordaya harbiye nazırı oldu. Fakat Alemdar Mustafa Paşa, ıslahat bareketini yürütebilecek bir devlet adamı değildi.

Merkezi idare hakkında hiç bir şey bilmiyordu. İstanbul'a yerleşen askerleri de, Yeniçeriler derecesinde zorbalığa başlamışlardı. II. Sultan Mahmut, bütün bunları önleyebilecek nüfuzu elde edememişti. Kapıkulları, Alemdar'ı yok etmek ve genç hükümdarı sindirmek için fırsat kolluyorlardı. II. Mahmut, keyfi bir idareye dalan Alemdar'dan memnun değildi. Diğer taraftan IV. Mustafa'nın taraftarları, onu yeniden tahta geçirebilmek için alttan alta çalışıyorlardı.

Kendisi de Ocak'tan yetişmesine rağmen Alemdar, büyük bir gurura kapılmıştı; yeniçerileri "manav ve leblebici gürûbu" diyerek küçümsüyordu.

14 Kasım'ı 15 Kasım'a bağlayan gece Alemdar, Şehyulislâm'ı ziyaret etmiş, Bâb-ı Ali'deki sarayına dönmüştü. Yeniçeriler, darbeyi o gece indirmek üzere anlaşmışlardı. Yeniçeri Ağası Mustafa Ağa, durumu geç haber aldı. Engel olmak istedi.

Fakat derhal parçalandı. Kendilerine katılan serserilerle büsbütün kalabalıklaşan yeniçeriler, Alemdar'ın sarayını kuşattılar.

Sekban-ı Cedit askerinin kumandanı olan Vezir Kadı Abdurrahman Paşa, durumu öğrendi. Birliklerini alıp padişahı müdafaa etmek için Topkapı Sarayı'nın kapılarını tuttu. Hiç boşlanmadığı Alemdar'ın yardımına gitmedi. Gafil Sadrâzam ise, imdada gelecek kuvvetleri boşuna bekliyor ve çevresindeki bir avuç adamıyla yeniçerilerle kıyasıya dövüşüyorlardı.

Vuruşma hayli sürdü. Kapıdan giremeyeceklerini gören, her an Sekban-ı Cedit askerlerinin yetişeceğinden korkan yeniçeriler, sadâret sarayının damlarına çıktılar. Dam delinmeye başladı. Tepesinde kazma sesleri duyan Alemdar, sonunun geldiğini anladı. Adamlarına izin verdi. Bir barut fıçısı getirtti. Fıçıya tabancasıyla ateş etti. Dehşetli bir patlama oldu.

Damdaki beş yüzden fazla yeniçeri havaya uçarak öldü. Alemdar Mustafa Paşa'da kendisini terk etmek isteyen birkaç yakınıyla şehit düştü. Alemdar'ın sadrâzamlığı ancak 3 ay, 18 gün sürmüştü. Asiler, sevinç çığlıkları atıyorlardı. Sıra Sultan Mahmut'a gelmişti. Elbette onu baklayıp ağabeyi Sultan Mustafa'yı yeniden tahta oturtacaklardı. 15 Kasım gününün erken saatlerinde, Alemdar'ın şehit olduğu haberi Sultan Mahmut'a bildirildi. Genç hükümdarın kılı kıpırdamadı. Zaten saltanatı facialarla başlamıştı. Sultan Selim'in katli hadisesine şahit olduktan sonra, artık hiç bir olay onu sarsamazdı. Sultan Mahmut, mümkün olabildiği dercede Sultan Selim'in adamlarını işbaşına getirmişti. Bu arada meşihat makamına, Nizam-ı Cedit'ci olan Sultan Selim'in eski şeyhulislâmı Sâlib-zâde Ahmet Esat Efendi'yi tayin etmişti.

Gericiler, bu ıslahatçı şeybulislâma dış biliyorlardı. O da, Alemdar'dan sonra sıranın Sultan Mahmut'a ve çevresindeki inkılâpçılara geleceğini çok iyi biliyordu.

Derhal Sultan Mustafa'nın katlinin caiz olduğuna dair fetvâ verdi. Böylece ortada tek Osmanoğlu olarak Sultan Mahmut kalır; asi gericilerin ümitleri sönerdi. II. Mahmut, ağabeyini öldürtmekte tereddüd ediyordu. Ancak IV. Mustafa'nın asilerle işbirliği ettiği kesin şekilde anlaşılmıştı. Bunun üzerine

IV. Mustafa, aynı günün gecesi, Kadı Abdurrahman Paşa'nın öncülüğüyle, III.

Selim'i şehit ettirdiği Harem Dairesinde kuşakla boğuldu. Halk, III. Selim'i öldürdüğü için dış bilemediği IV. Mustafa'nın ölümüne hiç üzüntü göstermedi. Sultan Mustafa'nın bir, iki çocuğu olmuşsa da, yaşamamıştı. Artık Osmanoğulları, II. Mahmut'dan yürüyecekti. Fakat daha hiç bir çocuğu doğmamıştı. Alemdar'ın ortadan kalkması üzerine zorbalar, azgınlıklarını

son hadde getirdiler. İhtilâlcilerin gözü öylesine dönmüştü ki, Sultan Mustafa'nın öldüğünü bildikleri halde, sarayı bakmak istediler. Sultan Mahmut'u öldürseler

hanedan sönecekti. Başka hiçbir şehzade yoktu. Osmanoğulları'nın çevresinde toplanan muazzam devlet, hiç olmaza

uzak eyaletler, dağılacaktı. Asilerin bir kısmı, II. Mahmut'un 6 yaş büyük ablası Esmâ sultan, III. Selim'in Nizam-ı Cedit'ci

Kaptan-ı deryâsı Damat Küçük Hüseyin Paşa'dan dul kalmış, 29 yaşında, gayet akıllı bir genç kadındı. Fakat bir kadının

tahta geçmesi Osmanlı tarihinde görülmek değil, akıldan geçirilmemiş bir şeydi. Üstelik bir kadın belki padişah olabilir, fakat halife

sıfatını taşıyamazdı.

– Kırım han-zâdelerinden birini padişah yaparız! diyen, Osmanoğulları yerine

Cengizogullarını geçirmek isteyen gözü dönmüşler de vardı. Kadı Abdurrahman Paşa, 4.000 Sekban-ı Cedit'le Topkapı Sarayı'nı savundu. İki taraftan yüzlerce kişi öldü. Çok kalabalık olmalarına rağmen asiler, yeni usulde talim görmüş askere karşı başarı kazanamayıp bozuldular. Abdurrahman Paşa, bozun ihtilâlcilerin peşini bırakmadı. 3.000'den fazla

Yeniçeri'yi ve serseri'yi İstanbul sokaklarında takip edip hakladı. Padişahın tarafında olan Donanmay-ı Hümayûn da, Süleymaniye'deki yeniçirelerin umumî karargâhı olan Ağa Sarayı'nı denizden topa tuttu. Fakat bazı güller evlere isabet etti. Padişahı alt edemceklerini anlayın asiler, ulemanın aracılığını istediler. bu aracılıkla ateş kesildi ve korkunç iç savaş sona erdi. Ne gericiler padişahı yenebilmişler, ne de Sultan Mahmut onları temizleyebilmişti. Bundan sonra, uzun yıllar için iki tarafın, kıl kadar hafif bir dengeyle bayatlarını devam ettirebilecekleri bir devre açılıyordu.

IV.MUSTAFA

1779 / 1808

Sultan III. Selim'in tahttan indirilmesiyle Osmanlı hükümdarı olan IV. Mustafa, I. Abdülhamid'in oğludur. 8 Eylül 1779 tarihinde Ayşe Sine Perver

Sultan isimli bir hanımdan doğmuş olup, kendisinden sonra padişah olan II. Mahmud'un büyük kardeşidir. Tahta çıktığında 28 yaşındaydı. Hırslı, kurnaz ve asabi bir insandı. Amcaoğlu III. Selim gibi yenilik taraftarı bir kimse olduğu, fakat kısa süren saltanatı sebebiyle herhangi bir varlık gösteremediği biliniyor. IV. Mustafa'nın, şehzadeligi boyunca kendisine bir evlat muamelesi gösteren III. Selim aleyhinde, isyancılarla işbirliğine girmiş olması ve nihayet öldürülmesi için emir vermesi karakteri hakkında fikir vermektedir.

Padişahlığının ilk günleri sıkıntı içinde geçmiş, kendisine taht yolunu açan isyancılara boyun

eğmek zorunda kalmış, o,bütün bu sıkıntıları atlattmak isterken, III. Selim'i yeniden tahta çıkarmak isteyen Alemdar Mustafa Paşa ve adamlarının isyanı ile karşı karşıya kalmıştır. Nitekim Alemdar Mustafa Paşa, dağılan Nizam-ı Cedid ordusundan kalanlarla İstanbul'a girmiş, tahttan indirileceğini anlayan IV. Mustafa, amcaoğlu III. Selim'i ve kendi kardeşi II. Mahmud'u öldürtmek istemiş, adamları III.Selim'i katletmelerine rağmen II. Mahmud'u ele geçirememiş ve nihayet Alemdar Mustafa Paşa'nın isyanı sonucu padişah olan II. Mahmud'da yaptıklarının hesabını sorma düşüncesiyle abisi IV. Mustafa'nın öldürülmesini emretmiştir. Bir yıl iki ay gibi kısa bi süre tahtta kalmayı başaran IV. Mustafa'nın cenazesi babası I. Abdülhamid'in türbesine defnedilmiştir.

ANI VE HATIRAT

Dördüncü Mustafa İstanbul'da doğdu. Yetiştmesi ile annesi meşgul oldu. İyi bir tahsil yaptırıldı. Osmanogulları içinde Beşinci Murad'dan sonra en az padişahlık yapanlardan birisidir. Kabakçı Mustafa, Üçüncü Selim'in yenileşme hareketlerine karşı koyup, mani olmak maksadı ile Üçüncü Selim'in de merhametlerinden istifade edince, Üçüncü Selim'i tahttan indirmişti. Bunun üzerine âsiler pek çok mühim mevkileri ellerine geçirdiler. Üçüncü Selim tarafından kurulmuş olan Nizam-ı Cedid'in ileri gelenleri Ruscuk'ta bulunan Alemdar Mustafa Paş'nın yanında toplandılar. Alemdar Mustafa Büyük Paşa büyük bir kuvvet halinde İstanbul'a

gelerek âsileri temizledi ki, Üçüncü Selim'in şehid edildiği öğrenildi. Bunun üzerine İkinci Mahmud'u tahta çıkardı. Dördüncü Mustafa zamanında Ruslar'la savaşa devam edildi. Dördüncü Mustafa bir yıl, iki ay saltanatta kaldı. İkinci Mahmud tahta çıkınca Topkapı Sarayının bir dairesinde oturmaya mecbur edildi. Bazı kimselerin İkinci Mahmud'u indirip, Dördüncü Mustafa'yı tahta çıkarmayı tasarımları üzerine, ulemadan fetva alınarak öldürüldü. Cenazesi babası Birinci Abdülhamid'in Bahçekapısındaki türbesine defnedildi. (Allah rahmet eylesin). Vapurun icadı bu zamanda olmuştur. Emine Sultan isminde bir kız çocuğu vardı.

KİMLİK

IV. MUSTAFA

Doğum / ölüm tarihi: 8.9.1779 - 16.11.1808

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul

Ölüm sebebi: Boğduruldu

Babası: I. Abdülbamit

Annesi: Ayşe Seniyyeperver Valide Sultan

Tabta çıktığı tarih: 29.5.1807

Tabta çıktığında yaşı: 27 yaş, 9 ay

Saltanatının sonu: 28.7.1808

Tabttan ayrılma sebebi: Hal'

Saltanat süresi: 1 yıl, 2 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Bahçekapı
Hamidiye türbesinde.

KRONOLOJİ

- 1807** Kabakçı Mustafa ve onu teşvik edenlerin yeni mevkilere atanmaları, Nizam-ı Cedit taraftarları aleyhine hareketlerin başlaması, Nizam-ı Cedit'in kaldırılması ve kurucularının ve ileri gelenlerinin öldürülmesi, bunlardan canını kurtaranların Ruscuk'a Alemdar Mustafa Paşa'ya ilticaları, Sadrazam ve Serdar İbrahim Hilmi Paşa'nın azli ve yerine Çelebi Mustafa Paşa'nın sadareti ve serdarlığı.
- 1808** Alemdar Mustafa Paşa ile yanına sığınan yenilik taraftarlarının Selim'i tekrar padişah yapmaya karar vererek hazırlığa girişmeleri, önce Edirne'ye, oradan İstanbul'a gelen orduya Alemdar Mustafa Paşa'nın kendi kuvvetleri ile katılması, ani bir hareketle Kabakçı Mustafa'nın Karadeniz Boğazı'nda Rumeli Feneri'nde öldürülmesi,

Padişahın Davutpaşa'da orduyu kışlayıp Sancak-ı Şerif'i teslim alması ve Alemdar Mustafa Paşa kuvvetlerinin şehir dışında kalması, Alemdar'ın Bab-ı ali baskını, Sadrazam Çelebi Mustafa Paşa'nın azli, Topkapı Sarayı'nın kuşatılması, sarayda Selim'in tekrar padişah yapılacağını anlayan IV. Mustafa'nın başka rakip kalmaması için onun ve şehzade Mahmut'un katlini emretmesi, III. Selim'in şehadeti ve II. Mahmut'un kurtulması, Sarayı içine giren Alemdar Mustafa Paşa ve taraftarlarının IV. Mustafayı hal'ederek II. Mahmut'un egemenliğini tanımaları.

II. MAHMUT

1785 / 1839

II. Mahmud, I. Abdülhamid'in küçük oğludur. Nakşidil Sultan isimli bir hanımdan 1785 yılının Temmuz ayında dünyaya gelmiş olup 24 yaşının içinde bulunduğu sırada tahta çıkmıştır. Devrinde yenilikçilik hareketleri hız kazanmış, Sekban-ı

Cedid ve Asakir-i Mansure adıyla yeni ordular kurulmuş, Yeniçeri Ocağı ortadan kaldırılmış, kılık ve kıyafet değişikliğine gidilmiş ve batıcılık hareketleri devletin resmi görüşü haline gelmiştir. Belki bütün bunlar sebebiyle halkın "Gavur Padişah" dediği II.

Mahmut ise ölünceye kadar kanaatlerinden vazgeçmemiştir. Gerçekten O, getirdiği yasal düzenlemelerle müslümanla müslümayan olmayan halk arasındaki farkı azaltmaya çalışmış, geniş çaplı kıyafet değişiklikleriyle din ve dünya işlerini ayırma siyaseti gütmüş,

ıslahat programlarıyla İslamî duyarlığın ortadan kalkmasını sağlamış, ilmiye sınıfı dışında kalan herkesin Avrupalı hristiyanlar gibi pantolon ve ceket giymelerini batıdan kitaplar tercüme ettirmiş, böylece badiselere batı gözlüğüyle bakan bir neslin yetişmesini sağlamıştır. Ne var ki bütün bunlar olurken birleşik hristiyan orduları Navarin'de Osmanlı donanmasını tümüyle yakarak yok etmekte, Yunanistan'da Yunan krallığı kurulmakta, Ruslar doğuda Kars'a, batıda Edirne'ye kadar dayanmakta, Fransızlar, Cezayir'i işgal ederek müslümanları katletmektedir. Sultan Mahmud 54 yaşında iken 1839 tarihinde İstanbul'da vefat ettiğinde memleketin manzarası budur .

ANI VE HATIRAT

İkinci Mahmud İstanbul'da doğdu. Diğer padişahlar gibi kuvvetli bir tahsil gördü. Tahta çıktığında 23 yaşında idi. Üçüncü Selim'in öğrenimine bizzat önem vererek yetiştirdiği kıymetli bir şahsiyetti. Hattat, bestekâr ve şairdi. (Adli) mahlasıyla şiirler yazmıştır. Cesur, temkinli, sabırlı ve azimli bir tabiata sahipti. Dağılan Nizam-ı Cedid askerinin yerine Sekbân-ı Cedid askeri teşkilâtını kurdu. Çok geçmeden âsiler ayaklanınca, bu ocağı kendiliğinden dağıttı. 1808'de ayaklanan âsiler, Alemdar Mustafa Paşa'yı öldürdüler. 1812'de Ruslarla Bükreş Antlaşması yapıldı. 1813 senesinde, Mekke ve Medine'de mukaddes yerlere hareketlerde bulunan Vehhabiler temizlendiler. Osmanlı İmparatorluğu yıkılincaya kadar bir daha buzursuzluk çıkaramayacak hale getirdiler. 1821'de Yunan İhtilâli oldu. Binlerce sivil halk öldürüldü. 1826'da Yunan İhtilâli bastırıldı. Yeniçeri Ocağı, Şeyhülislâmın fetvası, ulemâ sınıfı, asker ve balkın ayaklanması ile tamamen ortadan kaldırıldı. Bu olaya tarihçiler Vak'ay-ı Hayriye diye isim verdiler. 1827'de Rus savaşı yeniden başladı. 1829'da Edirne Anlaşması yapıldı.

1831 ve 1839'da Mısır isyanları oldu. 1839 senesinin Temmuz ayında İkinci Mahmud vefat etti. Hayatı boyunca uğraşmış olduğu elîm hadiselerin tesiriyle üzüntüden verem olmuş ve bu hastalıktan vefat etmişti. Cenazesi Divanyolundaki türbesine defnedildi. (Allah rahmet eylesin). İkinci Mahmud her sabada çok geniş çalışmalarda bulundu. Bir çok yeni mektepler açtı. Büyük binalar inşa ettirdi. İstanbul'daki bütün büyük camilerin tamirini yaptırdı. Unkaparı Köprüsü de onun zamanında yapıldı. Mekke-i Mükerreme'de bir medrese yaptırdı ve Mescid-i Aksa'yı tamir ettirdi. Sümbülzâde Vehbi ve Keçecizade İzzet Molla Efendi bu devirde vefat etmişlerdir.

Erkek çocukları: Abdülmecid, Abdülaziz, dört adet Ahmed isimli şehzade, Bayezid, Abdülhamid, Süleyman, Mehmed, Murad, Nizameddin, Mehmed, Abdullah, Osman.

Kız çocukları: Emine Sultan, Hamide Sultan, Hayriye Sultan, Şah Sultan, Saliba Sultan, Ayşe Sultan, Atike Sultan, Fatma Sultan, Münire Sultan, Fatma Sultan, Mibrimah Sultan, Adile Sultan.

KİMLİK

II. MAHMUT

Doğum / ölüm tarihi: 20.7.1785 - 1.7.1839

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul, Çamlıca, Esmâ Sultan Köşkü

Ölüm sebebi: Siroz - Verem

Babası: I. Abdülhamit

Annesi: Nakşidil Valide Sultan
(Fransız ?)

Tahta çıktığı tarih: 28.7.1808

Tahta çıktığında yaşı: 23

Saltanatının sonu: 1.7.1839

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 30 yıl, 11 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Divan Yolu,
II. Mahmut türbesi.

Mahlas ve lakapları: Adlî; Gazi.

KRONOLOJİ

- 1808** Alemdar Mustafa Paşa'nın sadareti, Padişah ile âyan arasında sözleşme, sekban-ı Cedit Ocağı'nın kurulması, Yeniçerilerin isyanı, Paşa Kapısı'na ve saraya hücumları, Alemdar'ın şehadeti, Sarayda IV. Mustafa'nın katli, Sekban-ı Cedit'in ortadan kaldırılması, asilerin yatıştırılması.
- 1809** İngilizler'le Kale-i Sultaniye anlaşmasının yapılması, Ruslar'la savaşın tekrar başlaması, Vabhabî bareketlerine Hicaz'da Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın elkoyması.
- 1812** Ruslarla Bükreş Antlaşması'nın yapılması.
- 1815** Yunan isyanlarının yapılması.
- 1817** Bazı imtiyazlar verilerek Sırp isyanının sona erdirilmesi.
- 1822** Mora asilerinin Yunan bağımsızlığını ilan etmeleri.
- 1824** Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali'nin Mora isyanını bastırmaya davet edilmesi.
- 1825** Yeniçeri ocağının ortadan kaldırılması (Vaka-i Hayriye), Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin kurulması, Ruslar'la Akkerman Antlaşmasının imzalanması.
- 1827** Yunan asileri lehine İngiltere, Rusya ve Fransa'nın Osmanlı donanmasını Navarin'de yakmaları, Osmanlıların cibât ilan etmesi.
- 1829** Ruslar'ın Osmanlılar'la savaşa girmesi.
- 1830** Fransızların Batı Cezayir'i işgali.
- 1831** Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali'nin isyanı ile Filistin ile Suriye'den ilerlemesi.
- 1833** Anadolu'ya giren Mehmet Ali orduları ile Kütahya Antlaşması ve buna karşı yardıma davet edilen Ruslar'la Hünkâr İskelesi Antlaşması'nın yapılması.
- 1839** Nizip'de Osmanlı ordularının yeniden Mısır'a yenilmeleri ve Padişahın ölümü.

FOTOĞRAFLAR

II. Mahmut Sandukası ve Kitabeti

ABDÜLMECİT (GAZİ)

1823 / 1861

Sultan II. Mahmud'un oğludur. 25 Nisan 1823 tarihinde Bezm-i Alem Valide Sultan isimli bir hanımdan doğmuş olup, babasının vefatı üzerine, henüz 17 yaşında iken Osmanlı tahtına oturmuştur. Saltanat süresi 21 sene 6 aydır. Batı alemine karşı bayranlık beslemekte, devletin ilerleyişi için Alafranga bayat tarzının ülke çapında yaygınlaşmasını istemekteydi. Saltanatının henüz dördüncü ayında iken ilan ettiği Gülbane Hatt-ı Hümayûn'u sebebiyle, dönemi, "Tanzimat Dönemi" olarak şöhret bulmuştur. Batılı yazarların takdir ve sevgiyle andıkları padişah, yine onların ifadelerine göre itidal sahibi, adil, merhametli, ıslahatçı, yenilikçi, bir insandır. Tanzimat fermanı sayesinde Osmanlı Devletine Avrupâî bir idare şekli vermek istemiş, mecburi kültür değişimleri devrini başlatmış, batının üstünlüğünü itirafla, eziklik ve aşağılık kompleksi içinde bulunduğu ikrar etmiştir. Ferman daha çok Yahudi, Rum ve Ermeni azınlığın,

devlet kademelerinde pek mühim mevkiler ele geçirmesi, Hatta bir takım tarihçiler ıslahak programlarının ve batıcılık hareketlerinin devletin yangına benzin döktüğünü ifade etmişlerdir. Sultan Abdülmecid pek genç yaşta kullanmaya başladığı içkiyi, padişahlığının son yıllarında, ölümüne sebep olan ayyaşlığa kadar varmıştır. Lüks, sefahat ve eğlence içinde yaşamakta, devlet hazinesini müsrifce kullanmaktadır. Bu arada yeni saraylar ve köşkler inşa ettirmekte, halkın infialini üzerine çekmektedir. Vezirleri ise batıcılık yolunda onu sevk ve idare etmekte, kaybedilen savaşlar ve devlet itibarı ile ilgilenmemektedirler. Sonuçta memlekette isyan çıkmış, "Kuleli Vakası" adıyla anılan ayaklanma neticesinde bir çok kimse bayatını kaybetmiştir. Abdülmecid bu suikastan girişiminden sonra iki yıl daha yaşamış ve 39 yaşında İstanbul'da ölmüştür. 25 Haziran 1861 tarihinde, İstanbul'da 39 yaşında iken ölmüş ve mezarına defnedilmiştir.

ANI VE HATIRAT

Abdölmecid İstanbul'da dünyaya geldi. Babası ona iyi bir tahsil yaptırmak için çok titiz davrandı.

Kendisi biraz zayıfça idi. Çok zeki, terbiyeli, merhamet ve şefkatli bir kimseydi. Tahta çıktığında 16 yaşındaydı. Yeni gelişmeleri çok sıkı bir şekilde takip eder ve hemen Devlet-İ Aliyye'de tatbik edilmesini isterdi. Devrinde olan önemli olaylar: 1839 senesinde Güllhane Hattı Hümayunu okundu.

1846'da Mustafa Reşid Paşa Sadrazam oldu. Maarif alanında pek çok ilerlemeler oldu. Bir çok meslek okulları açıldı. 1848'de Macar isyanı dolayısıyla Macaristan'dan çok sayıda ilticalar oldu.

Eflak ve Boğdan'da ihtilâl oldu. Mübarek yerler meselesi ortaya çıktı. 1853'de Rusya harbi başladı. Sinop baskını oldu. 1854'de Ruslar karada büyük kayıplar verdiler. Meşhur Silistre müdafaası yapıldı ve Ruslar bozuldu. Yerköyü Mubarebesi kazanıldı. Fransa ve İngiltere de Türkiye yanında yer aldılar ve Kırım'a çıkarma yapıldı. 1855'de Sivastopol alındı. Telgraf ve demiryolu hatları yapıldı. 1856'da Paris antlaşması yapıldı.

Ruslara karşı büyük menfaatler sağlandı.

Abdölmecid Dolmabahçe Sarayı'nı yaptırdı ve Ortaköy'deki Mecidiye Camiini inşa ettirdi. 25 Haziran 1861'de babası gibi verem hastalığına tutularak vefat etti. Öldüğünde 38 yaşındaydı. Fatih'teki Sultan Selim Camii avlusundaki türbesine gömüldü.

(Allah rahmet eylesin)

Silsile-i Saadât-ı Nakşibendiyye'den Hafız Ebû Sâid Sâhib (k.s.) Hazretleri bu devirde vefat etmiştir.

Erkek çocukları: Ahmed, Mehmed Burrhaneddin, Bahauiddin, Rüştü Mehmed, Seyfüddin, Osman, Ziyaeddin Mehmed, Abid Mehmed, Abdüssamed Mehmed, Fuad Mehmed, Nureddin, Vamuk Mehmed, Abdülhamid, Mehmed Vahidüddin, Süleyman, Kemaleddin, Nizameddin, Mehmed Reşad.

Kızları: Bedibe, Behice, Samiye, Mediha, Refia, Şehime, Sabiha, Aliye, Fatma, Cemile, Seniha, Fehime, Mühibe, Mukbile, Münire, Naime, Neyyire, Behiye.

KİMLİK

ABDÜLMECİT (GAZİ)

Doğum / ölüm tarihi: 25.4.1823 - 25.6.1861

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul, İblamur Kasrı

Ölüm sebebi: Verem

Babası: II. Mahmut

Annesi: Bezmiâlem Valide Sultan (Gürcü)

Tahta çıktığı tarih: 1.7.1839

Tahta çıktığında yaşı: 16 yaş, 2 ay

Saltanatının sonu: 25.6.1861

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 22 yıl

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Sultan Selim Camisi
haziresindeki türbesinde

Mablas ve lakapları: Gazi; Safveti

KRONOLOJİ

- 1839** Osmanlı donanmasının Mısır Valisine teslim edilmesi, Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun ilanı; "Tanzimat-ı Hayriye".
- 1840** Mısır sorununun giderilmesi için Londra'da bir anlaşma imzası ve buna göre Mısır'a savaş ilanı, Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın ileri sürülen şartları kabul etmesi ve sorunun giderilmesi.
- 1841 Boğazları konu alan Londra sözleşmesinin imzası.
- 1848** Macar ibtilalcilerinin Osmanlı topraklarına sığınması, "Macar Mültecileri Sorunu"nun başlaması, Eflak ve Boğdan'ın bağımsızlık için isyan etmeleri ve Ruslar'ın bunlara müdabalesi, Osmanlı ordularının da Eflak'a girmesi.
- 1849** Sorunun Osmanlılar'la Rusya arasında "Balta Limanı Anlaşması" ile balledilmesi, Macar mültecileri sorununun kapanması.
- 1851** Napoleon'un Kudüs'deki kutsal yerlerden Katolikler için, Ruslar'ın da Ortodokslar için yeni haklar talep etmeleri, "Kutsal Yerler Meselesi"nin başlaması.
- 1853** General Mençikof'un olağanüstü İstanbul elçiliği, Rus isteklerinin reddi üzerine bu devletin Eflak ve Boğdan'a hücumu, Osmanlılar'ın savaş ilanı, Sinop felaketi.
- 1854** İngiltere ve Fransa'nın Osmanlılar'la ittifak yaparak Ruslar'a karşı Kırım'da savaşmaları.
- 1855** Sivastopol'u kaybeden Ruslar'ın Kars'ı almalarına rağmen barış istemeleri.
- 1856** Padişahın "Islahat Fermanı"nı ilan etmesi, Paris antlaşması'nın imzası.
- 1859** Padişaha karşı gizli bir tertip "Kuleli Olayı"
- 1860** Fransızların Beyrut'a asker çıkararak müdabaleleri.
- 1861** Padişahın ölümü.

DOLMABAHÇE SARAYI

Sultan II. Mahmud'un oğlu olup, Pertevniyal Valide Sultan isimli hanımdan 8 Şubat 1830 tarihinde doğmuştur. Ağabeyi Abdülmecid'in vefatıyla 32 yaşında iken Osmanlı tahtına oturmuş, 46 yaşında iken intihar mı, cinayet mi olduğu netleşmeyen bir ölümle tarihteki hikayesini tamamlamıştır. Abdülaziz, ağabeyi Abdülmecid'in tam zıddı bir karaktere sahiptir. Doğu kültürünü tercih etmekte, batıcılık bareketlerini desteklememektedir. Halkın sevgi, saygı ve bürmetini kazanmış, dönemi içinde, dünyanın sayılı donanmalarından birini kurmuş, sayısız yüzbine ulaşan bir ordu oluşturmuş, yurdun imarını ve esaslı yükselişini istemiştir. Abdülaziz, etrafında ehliyetli ve şahsiyet sahibi idareciler bulamadığı için sıkıntılı yıllar geçirmiştir. Vezirleri olan Ali ve Suat

Paşalar ise, Tanzimat Fermanı ile memleketi batıya peşkeş çekmek isteyen Mustafa Paşa'nın talebeleridirler. Neticede sultanı beğenmemekte ve onun yerine ıslahatçı bir padişah istemektedirler. Nitekim arzuları daha sonra gerçekleşmiş olup, adamları sayılan Mithat Paşa ve taraftarlarının planlarıyla padişah hem tahtından indirilmiş, hem de muhtemelen bir cinayetle yok edilmiştir. Abdülaziz 14 sene 11 ay 5 gün hükümdarlık yapmıştır. Saltanatının son yılları içinde, Osmanlı padişahları içinde tek mason Padişah olan V. Murad'ı tahta çıkarmak isteyen ve böylece keyfi bir idare sürmek niyetinde olan bir takım idareciler önce talebeleri daha sonra askerleri ayaklandırarak 30 Mayıs 1876 Salı günü sabaha doğru sarayı basmış ve sultanın hal edildiğini duyurmuşlardır. Yerine V. Murad padişah olmuştur.

ANI VE HATIRAT

Sultan Abdülaziz İstanbul'da doğdu. Çok kuvvetli bir tabsil gören padişahın edebî kültürü de gayet genişti. Uzun boylu, değirmi yüzlü, kumral sakallı ve geniş omuzluydu. Vücudu pek iri ve heybetli idi. Cibani pehlivanları ile güreşebilecek kuvvete sahipti.

Aynı zamanda bestekâr, şâir ve ressamdı. Memleketin imarı için bir çok çalışmalar yapmıştır. Yaptırması olduğu savaş gemilerinin plânlarını çoğu zaman kendisi çizmiştir. Devrinde olan önemli olaylardan bazıları: 1863'de Mısır ve 1867'de Avrupa seyahatlerine çıktı. 1868'de Şûrayı Devlet kuruldu. 1869'da Süveyş Kanalı açıldı. 1871'de

Mithat Paşa sadrazam oldu. Faka iki ay sonra, bütçede açık olduğu halde açık olmadığını söyleyip, yalanı meydana çıkınca sadrazamlıktan azledildi.

1874'de Hüseyin Avni Paşa sadrazam oldu. Bir yıl sonra azledilince, bu kindar adamın kini padişaha karşı son haddine vardı. Abdülaziz çok büyük bir adam kıtlığı ile karşı karşıya bulunuyordu. Kime

vazife vereceğini bilemiyordu. Hiç bir işe yaramadıkları alenen ortaya çıkmış olan Mithat Paşa, Mahmud Nedim ve Hüseyin Avni Paşaların

teşvikleriyle başlayan bir nümayiş ihtilâle döndü. Abdülaziz'i tahttan indirdiler. Tahttan indirilmekle de kalmayarak intihar süsü verip zorla öldürdüler. Halbuki bu büyük padişah, zamanında Osmanlı Devletini, askeri bakımdan Dünyada ikinci veya üçüncü duruma getirmişti. Çok çalışkan, gayretli, dindar ve ilerisi için büyük ümitler taşıyan bu büyük Hakan, şahsiyetleri çok düşük olan bazı siyasiler tarafından, tahttan indirilmesi devletin bu kritik günlerinde felâket oldu. Bütün mal varlığı çapulcular tarafından yağma edildi. **(Türkiye Tarihi, Yılmaz Öztuna, C.: 7, S. 70-109)**

5 Haziran 1876 senesinde şehid edildiği zaman 46 yaşında idi. Cenazesi Divanyolu'ndaki Sultan Mahmud Türbesine defnedildi.

(Allah rahmet eylesin).

Erkek çocukları: Selim Mehmed, Mahmud Celaleddin, Mehmet Şevket, Seyfeddin, Şehzade Yusuf İzzeddin, Salabaddin, Abdülmecid.

Kız çocukları: Saliba Sultan, Emine Sultan, Nâzime Sultan, Esma Sultan, Emine Sultan, Fatma Sultan, Münire Sultan.

KİMLİK

ABDÜLAZİZ

Doğum / ölüm tarihi: 8.2.1830 - 4.6.1876

Doğum yeri: İstanbul, Eyüp

Öldüğü yer: İstanbul, Ortaköy, Febriye Sarayı

Ölüm sebebi: İntihar

Babası: II. Mahmut

Annesi: Pertevniyal Valide Sultan

Tahta çıktığı tarih: 25.6.1861

Tahta çıktığında yaşı: 31 yaş, 5 ay

Saltanatının sonu: 30.5.1876

Tahttan ayrılma sebebi: Tahttan indirildi

Saltanat süresi: 14 yıl, 11 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Divanyolu,
II. Mahmut türbesinde.

KRONOLOJİ

1861 Hersekliler'in isyan etmeleri ve bunları besleyen Karadağlılar'a karşı Osmanlı barekâtının başlaması.

1862 Osmanlı ordularının Karadağlılar'ı yenmesi.

1863 Padişah'ın Mısır gezisi, Karadağ'ın barış istemesi.

1864 Karadağ sorununun çözümü, Eflak ve Boğdan'ın iç karışıklıklarını önlemek için yeni bir anayasanın kabulü.

1866 Girit isyanının başlaması ve gelişmesi.

1867 Bulgarların isyan etmeleri, Belgrad ve diğer kalelerin Sırp'lar'a terkedilmesi, Ali Paşa'nın bizzat Girit'e giderek özerklik vermesi.

1868 Girit asilerine yardım eden Yunanistan'a ültimatın verilmesi.

1869 Süveyş kanalının açılması,

1871 Ruslar'ın, Paris antlaşmasındaki Karadeniz'e ait sınırlarını tanımaması ve Londra konferansında bunun kabulü.

1875 Bosna ve Hersek isyanlarının başlaması.

1876 Bulgar isyanının başlaması, "Selanik Olayı", Avrupa devletlerinin "Berlin Memorandumu"unu bazırlamaları, İstanbul'da medrese öğrencilerinin ayaklanması, Mahmut Nedim Paşa'nın azli ve yeni bakanlar kurulunun saltanat değişikliğine karar vererek Padişahı hal'i.

FOTOĞRAFLAR

Çağlayan köşkü

Abdlmecid'in, evk-efza Kadın Efendi isimli hanımından 21 Eylül 1840 tarihinde doğmuştur.

Amcası Abdülaziz'in tahttan indirilmesiyle hükümdar olmuş ancak bu tahta sadece 93 gün oturabilmiştir. Tahta çıktığında 36 yaşımda bulunuyordu. Tarihi kaynaklar V. Murad'ın çok iyi tahsil gördüğünü, okumaya meraklı bir insan olduğunu ve bilbassa Batı kültürüne ait epeyce malumat olduğunu bildiriyor. Sakin, sevimli, nazik ve hassas bir kimseydi. Amcası Sultan Abdülaziz'le beraber Avrupa seyahatine iştirak etmiş, Londra'da iken Fran-Mason Teşkilatına ye olmuştu. Çocuk yaştta iken ikiye alışan ve nihayet babası gibi ayyaşlığa varan iki iptilasıyla dengesi bozulmaya başlayan

V. Murad, amcasının ölümü üzerine cinnet alametleri de göstermeye başlayınca, kendisini tahta çıkaranlar tarafından tahtından indirilmiştir. Tarih, 31 Ağustos 1876 Salı'dır. V.Murad Çırağan Sarayına götürülerek göz hapsine alınmıştır. Tahttan indirildikten sonra cinnetten kurtulduğu ve sarayında musiki ile meşgul olduğu bilinmektedir. II.Abdülhamid'de ona karşı daima hrmetkar ve iyiliksever davranmış, sık sık batırını sordurup, her türlü ihtiyaını karşılamıştır. V.Murad Çırağan'da, barile temas kurmayarak son derece mreffah bir hayat sürdürmüş olup, tahttan indirildikten sonra 27 yıl 11 ay 29 gün daha yaşamıştır. 29 Ağustos 1904 tarihinde vefat etmiş, cenazesi annesi evkefza Kadın Efendi'nin yanına defnedilmiştir.

ANI VE HATIRAT

V. Murad da İstanbul'da doğdu. Değerli âlimler tarafından yetiştirildi. Şiir ve Nesir üzerinde çalışmalar yaptı. Tahta çıktığında 35 yaşında idi. Sultan Abdülaziz'i tahttan indirenler onu padişah yaptılar. Tahta çıktığı zaman aklî muvazenesi tamamen bozuldu. Dünyanın en mütebassis doktorlarına teslim edilmesine rağmen iyileşemedi. Zamanında Osmanlı Tarihini en büyük cinayeti işlenmiştir. Hüseyin Avni Paşa, Mithat Paşa ve kafadarları, bir başka ihtilâl olur da tekrar tahta çıkarırlar korkusu ile Sultan Abdülaziz'i hapsedtikleri Feriye Sarayında hünarlarca şehid ettiler. Bu hadiseden 11 gün sonra, Binbaşı Çerkez Hasan Olayı oldu. Bir kabine toplantısında Sultan Abdülaziz'in kayınbiraderi olan Binbaşı Hasan Bey, Hüseyin Avni'yi, Harice Nazırı Raşit Paşa'yı ve bir de subayı öldürdü. Böylece Hüseyin Avni'den eniştesinin intikamını almış oldu.

Devlet bu devrede Rüştü Paşa tarafından idare edilmekteydi. Bu sırada ise devletin en büyük felâketi olan Osmanlı-Rus Harbi başlamak üzereydi. Beşinci Murad Abdülaziz ile beraber Avrupa seyahatine çıkmış ve bilhassa Fransa'yı yakından tanır hale gelmişti. Mükemmel bir Fransızca biliyordu. Musikişinastı. Fakat bütün bu meziyetleri tahta çıktığında bir işe yaramadı. Aklî muvazenesi bozulduğu için, devletin ileri gelenleri onu tahttan indirmek mecburiyetinde kaldılar. Hayatının sonuna kadar Çırağan Sarayı'nda oturdu. Bir müddet sonra aklı tamamen düzeldi. Hayatı Çırağan Sarayı'nda geçti. Yine bu sarayda 64 yaşında iken vefat etti. Yeni Camii yanındaki türbeye gömüldü. (Allah rahmet eylesin). Erkek çocukları: Mehmed Selahaddin. Kız çocukları: Fehime Sultan, Fatma Sultan, Hadice Sultan.

KİMLİK

V. MURAT

Doğum / ölüm tarihi: 21.9.1840 - 29.8.1904

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul, Çırağan Sarayı

Ölüm sebebi: Şeker

Babası: Abdülmecit

Annesi: Şevkefzâ Valide Sultan (Çerkez)

Tabta çıktığı tarih: 30.5.1876

Tabta çıktığında yaşı: 35 yaş, 8 ay

Saltanatının sonu: 31.8.1876

Tabttan ayrılma sebebi: Hal'

Saltanat süresi: 3 ay, (93 gün)

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Yenıcamı arkasında,
Turhan Valide Sultan türbesi bitişığinde

KRONOLOJİ

1876 4 Haziran Eski padişah Abdülaziz'in son defa nakledildiği Ortaköy'deki Feriye Sarayı'nda intihar etmesi.

1876 16 Haziran Padişahın cinnet halinin artması, Bulgar isyanının bastırılması, Bayezid'de Mithat Paşa'nın konağında toplantı halinde olan bakanlar kuruluna Kolağası Çerkez Hasan'ın intikam amacıyla girerek Serasker Hüseyin Avni Paşa'yı katletmesi ve Hariciye Nazırı Reşit Paşa'nın da bir kaza kurşunu ile ölümü; "Çerkez Hasan Olayı".

1876 Temmuz Hersek ve Bosna asilerine karşı harekatın devamı ve bunlara gizlice yardım eden Karadağ ile Sırbistan'ın Osmanlılar'a savaş ilan ederek amaçlarını açığa vurmaları.

1876 Ağustos Osmanlı ordularının Karadağlılar'a karşı başarısızlığa uğramakla beraber bir Rus generali emrindeki Sırların perişan etmeleri, Sırp prensinin büyük devletlerinden duruma elkoymalarını istemesi, Ruslar'ın ve diğer devletlerin tazyiki ile Osmanlıların mütarekeyi mecburen kabul etmeleri, Abdülhamit (II). ile anlaşarak onu tahta çıkartmakta karara varması ve V. Murat'ın hal'edilerek Çırağan Sarayı'na kapatılması.

II.ABDÜLHAMİT

1842 / 1918

Abdülmecid'in oğludur. 21 Eylül 1842 tarihinde Tır-i Müjgan Kadın Efendi'den doğmuş olup 31 Ağustos 1876 tarihinde tahta çıkmıştır. 27 Nisan 1909 tarihinde tahttan indirilmiş, bundan sonra 3 yıl 6 ay 3 gün Selanikte ikamete mecbur bırakılmış, nihayet İstanbul'a nakledilmiş, burada beş yıldan biraz fazla bir süre yaşadıkdan sonra 10 Şubat 1918 tarihinde vefat etmiştir. Hakkında, baklı ve haksız bir çok şey söylenen ve yazılan Sultan'ın döneminde imparatorluğun yıkılışı ve çöküşü engellenmiş, memleketin imarı sürdürülmüş, otorite sağlanmış, Tanzimat Fermanı'nın doğurduğu sıkıntılar giderilmeye çalışılmış, ehliyet ve liyakat sahibi ilim ve devlet adamları iş başına getirilerek müreffeh bir süreç yaşanmıştır. II. Abdülhamid'in başarısı, içinde bulunduğu zor ve çetin şartlara rağmen, iman ve azmini yitirmeyerek sabır ve

kararlılıkla hak bildiği yolda yürütebilmesindendir. Gerçekten O, iç ve dış düşmanların akıl almaz baskılarıyla yıkılmak istenen Osmanlı Devletini 33 sene dimdik ayakta tutmayı başarmıştır. Devrinde memleketin her bir yeri ilim yuvaları, fabrikalar ve çeşitli çalışma sahalarıyla donatılmış, İstanbul'dan Medine'ye kadar uzanan demir yolu yapılmış, uyaşım seferbeliğine girilmiştir. Onun doğu kültürüne bağlılığı ve dininden asla taviz vermeyişi sebebiyle aleyhinde yazılan ve söylenen şeylerin haksızlığı tarafsız gözlemci ve tarihçiler tarafından kabul edilmektedir. Ermeni komitacıların bir suikastla kendisini öldürmek istemeleri de padişahın büyüklüğünü göstermektedir. Nitekim O, 31 Mart ihtilaliyle tahttan indirildikten sonra devletin bızla çöktüğü ve ehliyetsiz idareciler eliyle yokluğa sürüklendiği bilinmektedir.

ANI VE HATIRAT

İkinci Abdülhamid İstanbul'da doğmuştur. Uzun boylu, buğday benizli, siyah ve sık sakallıydı. Kaşlarının üzeri hafifçe çıkıntılı ve gözleri de siyahtı. Devrinin en kıymetli alimlerinden çok iyi bir tahsil yaptı. Kuvvetli bir hafıza ve basirete sahipti. Gayet güzel ve düzgün konuşurdu. Debâ derecesinde bir siyasete sahipti. Aynı zamanda çok cesur bir padişahtı. Spor yapmaktan hoşlanırdı. Gayet güzel silah ve kılıç kullanırdı. Son derece takva idi.

Tasavvufa ait geniş bilgisi vardı. Padişahlığı zamanında yıkılmak üzere olan devleti ayakta tutacak en iyi tedbir ne ise onları hiç tereddüt etmeden yerine getirdi ve devletin yıkılmasını tam 33 sene geciktirdi. Devrinde yapmış olduğu işleri, bazı aydın geçinen tabaka hariç, herkes takdirle karşılıyordu. Aleybine her türlü iftiralar en kötü isnatlar uyduruluyor ve Avrupa devletlerinin himayesinde yaşayan çeyrek aydın bile olamayanlar gazetelerinde, durmadan bu iftira ve isnatları yazıyorlardı. Hiç yılmadan ve bıkmadan, Devlet-i Aliyyeyi 33 sene idare etti. dünya savaşının çıkacağına inanıyor, çıktığında ise Osmanlı Devletini kurtaracak şeyin, ancak denizlerde kuvvetli bir devletin yanında savaşa katılmak olduğunu düşünüyordu.

Tahttan indirildiğinden hemen sonra bu görüşünün tam zıddı yapılmış, koca devlet de tamamen yıkılmıştı. Prens Bismark'a göre 100 gram aklın 90 gramı Abdülhamid Han'da, 5 gramı kendisinde, 5 gramı da diğer siyasilerdedir. En büyük talihsizliği devleti en kötü şartlar altında eline almış olmasıdır. Tahttan indirildikten sonra zaman ilerledikçe, aleyhinde olup da pişman olmayan hemen hemen kalmamış gibiydi. Son derece dindar ve namuslu idi. Zevk ve sefaya düşkün değildi. Abdestsiz olarak hiç bir devlet işine imza atmadığı meşhurdur. 1908 senesinde düzmece bir irtica olayını bahane ederek tahttan indirdiklerinde yüksek bir veli derecesinde olan Büyük Hakan: "Bu Cenabı Hakkın takdiridir" diyerek elinde muazzam kuvvetler olduğu halde müdahale bile etmeden tahtını terketmiştir. Tahttan indirilmesinde birinci derecede Yahudilerin rolü vardır. Çünkü daba o zamanlar Yahudiler Filistin'den toprak istemişler, Sultan Abdülhamid de reddetmişti. Siyasi ve diplomatik hadiselerin en çok olduğu devir şüphesiz Abdülhamid Han devridir. Bu büyük padişaba, bütün tarihî hakikatler ortaya çıkmış olmasına rağmen, bala iftira edenlere rastlamak mümkündür.

ANI VE HATIRAT

Tabta çıktığında, amcası Sultan Abdülaziz'in intihar edip etmediğini tesbit etmek için bir mahkeme kurdurmuş ve kurulan bu mahkemede; Hüseyin

Avni, Mithat Paşa ve daha bazılarının öldürttüklerini tespit ettirmiş, bunun üzerine Mithat Paşa'nın idam edilmesini, Gazi Osman Paşa ve Ahmed Cevdet Paşa gibi büyük dâhiler bile istemiş olmalarına rağmen idam cezasını müebbet hapse çevirmiştir. "Yeryüzünün son bağımsız Müslüman Türk Devletinin Hükümdarı İkinci Abdülhamid'e

Cuma selâmlığında camiden çıkarken atılan bombanın fitilini bir şabıs değil, kocak bir ehlisalip cephesi ateşlemişti. O gün gaflet içinde bulunan bazı aydınlarımız, bu arada şâir Tevfik Fikret suikastçının şahsında ehlisalip cephesine kaside yazıyorlardı. Çocuğu Halûk'a verdiği terbiye ile onu ancak papak yapabilen bir şâirin bu açık ibanet vesikası çok acıdır. Abdülhamid neler yapmıştır: Polis teşkilâtını geliştirdi. • Komiserlik baş başkomiserlik makamlarını ibdas etti. • Savcılık müessesesini kurdu. • Ceza ve Ticaret usulü kanunlarını çıkarttı. • Askeri dikimevleri, tersaneler, feshaneler kurdurdu. • İstanbul, İzmir limanlarını tesis etti. • Tabt'a çıktığı zaman 252 milyon altın borcumuzu tabt'ı bıraktığında 30 milyon altına indirdi. • Hereke Halı ve Dokuma, Beykoz Deri, Yıldız Çini, Cibali Tütün, Yedikule İplik ve Havagazı, Kireçburnu Tuğla, Çubuklu Cam, istinye Buz Fabrikalarını işletmeye açtı. • Ziraî alanda baralar, örnek çiftlikleri tesis etti; Ziraat, Baytar, İpek böcekçilik, Halkalı Ziraat, Orman ve Maden, Ticareti Babriye, Mülkiye, Hukuk, Sanayiî Nefise, Tıbbiye,

Ticaret ve Hendesei Mülkiye, Dârü'l-muallim, Dârülfünûn gibi her dereceden okulları açtırdı ki bugün hepsi kullanılmaktadır.

• Köylerdeki ilkokulların dışında 300 tane ortaokul açtırdı ki bu okullarda yabancı dillere kadar birçok yeni dersler okutuluyordu. • Arkeoloji, Askeri Müze, Yıldız Müzesi, Yıldız ve Beyazıt Kütüphaneleri yine o devirde açıldı. • Gureba Hastanesi, Hamidiye Etfal Hastanesi, Yıldız Askeri Hastanesi o devirde hizmet girdi. Kuduz Müessesesi o devirde açıldı, bugünkü Darülcâzeze yine o devirde hizmete girdi. • Hamidiye çeşmeleri ve Terkos Su Şirketini yine Abdülhamit kurdurdu ve Kırkçeşme ile Halkalı Suları'nın ıslahı yine Abdülhamid'e nasip oldu." Tabttan indirildikten sonra Selânik'e sürülmüş, bir çok işkenceler yapılmış ve Selânik'in düşman işgali altında kalma ihtimali çıkınca İstanbul'a Beylerbeyi Sarayı'nda oturmaya mecbur edilmiştir. Büyük Hakan 1918 senesinin 10 Şubat'ında bu sarayda hayata gözlerini yummuş, Divanyolu'ndaki Sultan Mahmud Türbesine, amcası Sultan Abdülaziz ile dedesi İkinci Mahmud'un yanına defnedilmiştir. Vefatında 75 yaşını 4 ay geçiyordu. Cenazesinde en bereketli aleyhtarları bile ağlamışlardır. (Allah rahmet eylesin.)

Erkek çocukları: Mehmed, Selim, Abdülkadir, Ahmed Nuri, Mehmed Burhaneddin, Abdürrahim, Ahmed Nureddin, Mehmet Âbid, Ahmed.

Kız çocukları: Ulviye Sultan, Zekiye Sultan, Naime Sultan, Naile Sultan, Ayşe Sultan, Refia Sultan, Şadiye Sultan.

KİMLİK

II. ABDÜLHAMİT

Doğum / ölüm tarihi: 21.9.1842 - 10.2.1918

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: İstanbul, Beylerbeyi Sarayı

Ölüm sebebi: Kalp yetersizliği

Babası: Abdülmecit

Annesi: Tirimüjgan Sultan (Çerkez)

Tahta çıktığı tarih: 31.8.1876

Tahta çıktığında yaşı: 33 yaş, 11 ay

Saltanatının sonu: 27.4.1909

Tahttan ayrılma sebebi: Tahttan indirildi

Saltanat süresi: 32 yıl, 8 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Divanyolu

II. Mahmut türbesinde

Mablas ve lakapları: Bedros; El-gazi; Kanlı

KRONOLOJİ

Yıldız Sarayı

1876 Balkan sorunu için “İstanbul Konferansı”nın toplanması ve Kanun-i Esasî’nin ilanı; “I. Meşrutiyet”.

1877 İstanbul Konferansı kararlarının reddi, Meclis-i Mebusan’ın toplanması, Londra’da toplanan konferansın kararlarının meclis tarafından reddi üzerine Ruslar’ın savaş ilan etmeleri, Kimi başarılarla karşın sonuçta yenilgiye uğranması.

1878 Padişahın barış için Ruslar’a başvurması, Meclis-i Mebusan’ın kapatılması, İngiliz donanmasının Marmaraya girmesi, Ali Süavi’nin V. Murat’ı tekrar padişah yapma girişimi; “Çırağa Olayı”, Ruslar’la Ayastefanos Antlaşması’nın imzalanması, buna diğer devletlerin itirazı üzerine “Berlin Kongresi”nin toplanması, İngilizler’in Kıbrıs’ı geçici olarak kendilerine terki şartıyla Osmanlılar’la ittifak imzalamaları, Berlin Antlaşması’nın imzalanması.

1881 Fransızların Tunus’u işgal etmeleri.

1882 Borçların ödenmesi için “Düyun-ı Umumiye” idaresinin kurulması, İngilizlerin Mısır’ı işgali.

1897 Giritte müdahale eden Yunanistan’a savaş ilanı ve savaş sonucu Yunanistan’ın yenilmesi.

1905 Padişaha Cuma selamlığında bomba ile suikast.

1908 Padişahı zorlayarak Kanun-i Esasî’nin tekrar yürürlüğe konulması; “II. Meşrutiyet”, Bosna ve Hersek’in Avusturya-Macaristan tarafından ilbaki, Bulgaristan’ın bağımsızlığını açıklaması.

1909 31 Mart Olayı, Mebusan ve Ayan Meclisleri kararıyla padişahın hal’i.

FOTOĞRAFLAR

İttihat ve Terakki Cemiyeti adıyla kurulan bir teşkilatın Selanik'ten getirttiği Hareket ordusu'nun, İstanbul'da hakimiyeti ele geçirmesi ve cemiyet ileri gelenlerinin tazyiki ile 32 yıl gerçekten hakimâne ve âdilâne bir idare kuran II. Abdülhamid Han'ın tahttan indirilmesiyle 27 Nisan 1909 Salı günü kendisinden iki yaş küçük olan kardeşi Veliabd Şehzade Reşad, V.Mehmed ünvanıyla padişah yapıldı. Tahta çıktığında 65 yaşında idi. Abdülmecid'in Gülcemal Kadın Efendi isimli karısından doğmuş, annesinin vefatı üzerine saraydaki diğer kadınlar tarafından büyütilmişti. Terbiye ve eğitimine dikkat edildiği, bilhassa doğu kültürüne vakıf olduğu biliniyor. Arapça ve özellikle Farsça öğrenmiş, Mevlana'ya bayranlık duyarak yetişmiş, hatta gençliği sırasında Mevlevi tarikatına intisap etmiştir. Ağabeyi II. Abdülhamid gibi kudretli ve ebliyetli bir insan olmadığı, padişahlığının ilk gününden itibaren anlaşılmış, devlet idaresi,

komita rrubuyla hareket eden ittihatçıların eline geçmiş ve imparatorluğun yıkılışına sebep olan akıl almaz hatalar hep onun saltanatı sırasında vukû bulmuştur. Sultan Reşad'ın saltanatı vefat tarihi olan 3 Temmuz 1918 Çarşamba gününe kadar tam 9 sene 2 ay 6 gün sürmüştür. Bu sürenin tamamında, hakimiyet, İttihat ve Terakki yöneticilerinin elinde olup, sultan hadiselerine sadece seyirci kalarak, adeta kukla bir hükümdar görünümünde kalmıştır. Sultanlığı döneminde yaptığı en hayırlı iş kendisine II. Abdülhamid'in öldürülmesi isteğiyle gelen bir takım kimselere şiddetle kaşı koyarak asil bir tavır sergilemesidir. Tarihi kayıtlar aslında bu yaşlı padişahın şahsi ahlak yönüyle mazbut bir insan olduğunu, İttihatçılar zamanına tesadüf etmesi sebebiyle yönetim talihsizliğine uğramış bulunduğunu bildirmektedir.

ANI VE HATIRAT

Beşinci Mehmed Reşad İstanbul'da doğdu. Orta boylu, mavi gözlü ve beyaz tenli idi. Şiirle de meşgul oldu. Fakirlere ve hastalara çok yardım ederdi. Tarih kitaplarını okumaktan zevk alırdı. Çok kuvvetli bir hafızaya sahipti. Babası onun tahsiline çok ehemmiyet verdi. Daha ziyade şark ilimleri ile meşgul oldu. Devrinde idareye hiç tesiri olmuyordu.

Daha ziyade devlet paşalarının ellerindeydi. Meşrutiyet ilân edilmiş ve Meclis-i Mebusan kararı müessir olarak bulunuyordu. Bu devirde 1910 senesinde Arnavutluk isyanı bastırıldı. 1912'de Balkan Harbi başladı. 1914'de Almanların safında, Birinci Dünya Savaşına girildi. 1915'de Müttefikler

bemen bütün taarruzları durdurdu.

İngilizler ve Fransızlar Çanakkale'de 130.000 ölü verdiler. 1916'da Çanakkale'yi geçemeyeceklerini anlayan İngiliz ve Fransız kuvvetleri çekildiler.

1917'de yapılan antlaşma ile Rusya, Kars, Batum ve Ardahan'dan çekildi. 1918 senesinin Temmuz ayında Beşinci Mehmed Reşat vefat etti. Vefatında 73 yaşını geçiyordu. Eyüp Sultan'daki türbesine gömüldü. (Allah rahmet eylesin)

Erkek çocukları: Mehmed Necmeddin, Mehmed Ziyaeddin, Ömer Hilmi.

KİMLİK

V. MEHMET (REŞAT)

Doğum / ölüm tarihi: 2.11.1844 - 3.7.1918

Doğum yeri: İstanbul, Çırağan Sarayı

Öldüğü yer: İstanbul, Yıldız Sarayı

Ölüm sebebi: Kalp yetmezliği

Babası: Abdülmecit

Annesi: Gülcemal Kadın Efendi (?)

Tahta çıktığı tarih: 27.4.1909

Tahta çıktığında yaşı: 64 yaş, 6 ay

Saltanatının sonu: 3.7.1918

Tabttan ayrılma sebebi: Ölüm

Saltanat süresi: 9 yıl, 2 ay

Gömülü olduğu yer: İstanbul, Eyüp, Bostan
iskelesindeki kendi
yaptırdığı türbesinde

Mahlas ve lakapları: El-gazi; Reşat

KRONOLOJİ

- 1910** Arnavutluk isyan ve bastırılması
- 1911** Padişahın Rumeli gezisi, İtalyanların Trablusgarp'a ve Bingazi'ye hücumları.
- 1912** Balkanlarda Osmanlılar aleyhine ittifakın oluşması, İtalyanlar'ın "Oniki Ada'yı işgali, bu devletle "Uşi Antlaşması" yapılarak savaşa sona verilmesi, Balkan devletlerinin Osmanlılar'a savaşı ilanı, orduların yenilmesi ve Bâb-I Ali'nin barış istemesi Londra Konferansı.
- 1913** Bâb-ı Ali baskını ve savaşa devam edilmesi, yeni yenilgiler üzerine Londra kararlarının kabûlü, Balkanlılar arasındaki itilaf ve savaştan yararlanarak Edirne ve Kırklareli'nin geri alınması ve sınırın Meriç'te tespiti.

- 1914** Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine Almanlar'la ittifak yapılması, Alman gemilerinin Osmanlılar'a ilticası, kapitülasyonların kaldırılması, Karadeniz'de Rus limanlarına yapılan baskınla Dünya Savaşı'na girilmesi, başarısız Sarıkamış taarruzu.
- 1915** Başarısız Süveyş Kanalı taarruzu, Rusların doğuda ilerlemeleri düşmanların Çanakkale Boğazını donanmalarıyla geçme teşebbüsü (18 Mart), Çanakkale Savaşlarının başlaması.
- 1916** Hicaz şerifinin Osmanlılar aleyhine harekete geçmesi, düşmanın Çanakkale'den çekilmesi.
- 1917** İngilizler'in Filistin'de ilerlemeleri.
- 1918** Ruslar'la Brest-Litovsk Antlaşması yapılarak Ardahan, Batum ve Kars'ın alınması, İngilizler'in Irak'ten kuzeye doğru yürümleri, Padişahın ölümü.

VI. MEHMET (VAHİDEDDİN) 1861 / 1926

Abdölmecid'in öğludur. 2 Şubat 1861 tarihinde Güllüstü Kadın Efendi isimli bir hanımdan doğmuş, henüz bir yaşına gelmeden babasını kaybetmiştir.

58 yaşının içinde bulunduğu sırada, ağabeyi Sultan Reşad'ın vefatı üzerine, 4 Temmuz 1918'de padişah olmuştur. İmparatorluğunun en kara günlerinin yaşandığı, toprakların düşman işgaline uğradığı, müttefiklerin mağlubiyeti sebebiyle yüzbinlerce şehide rağmen mağlup kabul edildiği bir dönemde tahta geçmiştir. Zamanı, İttihat ve Terakki yönetiminin ağır ve ezici baskısı altında geçmiş, sultan alınan bir çok kararda müdabil olamamıştır. Osmanlı devletinin I. Cihan Harbine girişinden sorumlu olmadığı gibi, harbin sonundaki gelişmelerde de etkin rol oynayamamıştır. Her ne kadar son zamanlarda İttihatçıları devlet yönetiminden uzaklaştırmayı başarmışsa da, artık her şey çığırından çıktığı için

devletin yıkılışını önleyememiştir. Nitekim Mondros mütarekesi ve padişahın şiddetle karşı çıktığı Sevr anlaşmaları imzalanmış, son çare olarak Anadolu'da başlatılan hareket sonunda da Osmanlı İmparatorluğunun yıkılarak yerine Cumhuriyet'in kurulduğu ilan edilmiştir. Bu kararı duyan Vahidüddin, kendisine bırakılmak istenen hilafeti de kabul etmemiştir bile Ankara hükümetinin saltanatı lağv ettiği 1 Kasım 1922 tarihinde artık 623 sene süren Osmanlı İmparatorluğu fiilen son bulmuş oluyordu. Sonuçta yetkileri elinden alınan, hürriyet ve hayatını tehlike de gören padişah 16 Kasım 1922 tarihinde Malaya adlı bir İngiliz zırhlısı ile vatanından ayrılmış, 3 sene 5 ay 28 gün süren çileli bir gurbet hayatından sonra San Remo'da vefat etmiştir. Cenazesi Şam'a nakledilerek Sultan Selim Camii avlusuna defnedilmiştir.

ANI VE HATIRAT

Mehmed Vahidüddin de İstanbul'da doğmuştur. Orta boylu, zayıf fakat kuvvetli bir vücudu vardı. Kıymetli ulema tarafından iyi bir tahsil yaptırıldı. Tahta çıktığında Osmanlı Devleti en kötü günlerini yaşıyordu. Birinci Dünya Savaşında kendi cephelerimizde galip gelmemize rağmen yenik çıkmıştık. En ağır şartları ihtiva eden Mondros ve Sevr anlaşmaları yapıldı. Devletin tamamen elden çıktığını gören padişahın yüksek seviyede bir gizli toplantı yaparak zamanının kabiliyetli subaylarına, Anadolu'ya geçip milleti istilacılara karşı ayaklandırıp teslim olmamalarını tavsiye ettiği söylenir. Anadolu'da Milli kıyam baraketi oldu. Milli Meclis teşekkül etti. Yeni meclis Padişahlığı kaldırarak, Cumhuriyet idaresini ilan etti. Zaten İstanbul işgal altında idi. Padişahın elinde ne bir kuvvet ne de bir selahiyet vardı. Padişahlığın kaldırılması ve Osmanlı Hanedanına yapılan tenkitlerin son hadde varmasıyla İstanbul'dan, dolayısıyla Türkiye'den ayrıldı. 641 senelik Osmanlı Hanedenının son üyesi, son Padişahı ve müslümanların yüzüncü halifesinin bu ayrılışında sene 1922 idi. Avrupa'nın birçok yerlerine uğradı. Pek çok yerden oturma teklifi aldı.

Fakat hiç kimsenin gizli gayesine alet olmadı. Nihayet İtalya'nın San Remo şehrinde oturmaya karar verdi. Vefatına kadar orada kaldı. Hayatı maddi sıkıntılar içinde geçti. 15 Mayıs 1926 tarihinde vefat etti. Cenazesi Türkiye'den istenmediği için Türkiye'ye getirilemedi. Şam'da Sultan Selim Camii avlusuna defnedildi. Vefatında 65 yaşında idi. Defnedildiği mezarlık 1965 senesinde park haline getirildi. Şimdi mezarlığında Kat'i olarak nerede olduğu belli değildir. (Allah rahmet eylesin)

Son Padişahın şeybülislamı: Musa Kazım Efendi, Dağıstanlı Ömer Hulusi Efendi, Hayderi Zade İbrahim Efendi, Mustafa Sabri Efendi, Dürri Zade Abdullah Efendi, Medeni Mehmed Nuri Efendi

Sadrzamları: Talat Paşa, İzzet Paşa, Ahmed Tevfik Paşa, Damad Ferid Paşa, Ali Rıza Paşa, Hulusi Salib Paşa ve Tevfik Paşa.

Erkek çocukları: Mehmed Ertuğrul Efendi

Kız Çocukları: Rukiye Sultan, Sabiha Sultan, Fatıma Ulviye Sultan

KİMLİK

VI. MEHMET (VAHİDEDDİN)

Doğum / ölüm tarihi: 2.2.1861 - 16.5.1926

Doğum yeri: İstanbul

Öldüğü yer: San Remo (İtalya)

Ölüm sebebi: Kalp yetmezliği

Babası: Abdülmecit

Annesi: Gülistû Hanım (Çerkez)

Tabta çıktığı tarih: 3.7.1918

Tabta çıktığında yaşı: 57 yaş, 5 ay

Saltanatının sonu: 1.11.1922

Tabttan ayrılma sebebi: Saltanatın kaldırılması

Saltanat süresi: 4 yıl, 4 ay

Gömülü olduğu yer: Şam (Suriye)

Mablas ve lakapları: Kara; Vahideddin

Yurttar ayrılışı: 17.11.1922

Halifelikten düşürülmesi: 18.11.1922

KRONOLOJİ

- 1918** Osmanlı ordularının her tarafta gerilemesi ve müttefikleri ile iletişimde kesilmesi üzerine barış teşebbüslerinde bulunulması, Mondros mütarekesinin yapılması, İtilaf devletlerinin boğazlardan geçip İstanbul'a gelmeleri ve önemli bölgelerin işgaline başlamaları.
- 1919** İtalyanlar'ın Antalya'ya, Yunanlılar'ın İzmir'e çıkmaları, Mustafa Kemal'in müfettiş görevi ile gönderildiği Anadolu'da Milli mukavemeti örgütlemeye başlaması ve askerlikten İstanbul hükümetinin Anadolu'daki Milli mukavemetçilerle anlaşma girişimi; "Amasya Mülakatı".
- 1920** İstanbul'un itilaf devletlerince resmen işgali, Misak-ı Milli'yi kabul eden Meclis-i Mebusan'ın kapatılması, Mebusların Malta'ya sürülmesi Damat Ferit hükümetinin Milli mukavemet

(Kuvay-ı Milliye) bareketleri aleybine önlemleri ve fetvası, herşeye rağmen Ankara'da **Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) açılması (23 Nisan)** ve düşmanla mücadeleyi ele alması, Damat Ferit hükümetinin "Sevr Antlaşması"nı imzalaması.

1921 Anadolu'da Milli Hükümet kuvvetlerinin düşmana karşı başarılı Birinci, İkinci İnönü ve Sakarya savaşları.

1922 Milli kuvvetlerin mutlak zaferi ve İzmir'e girişi (9 Eylül), Düşmanı Anadolu'dan atan milli kuvvetler temsilcisinin İstanbul'a gelişi (19 Ekim), Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin saltanatı kaldırması, Padişahın konumunu korumak için başarılı olmayan girişimleri ve sonuçta bir İngiliz gemisiyle İstanbul'dan 17 Ekim'de ayrılması.

OSMANLI DÖNEMİNE AİT FOTOĞRAFLAR

Değirmen çeviren kadınlar

Sadrazam

Şehzade

OSMANLI DÖNEMİNE AİT FOTOĞRAFLAR

Bir Osmanlı Paşası

Padişah elbiseleri ve kavukları

Saraylı kadın

Taşralı kadın

OSMANLI DÖNEMİNE AİT FOTOĞRAFLAR

Mecidiye Nişanları

Miğfer

Padişahların başlarına giydikleri sorguçlu kavuk

Osmanlı Alay Sancakları

OSMANLI DÖNEMİNE AİT FOTOĞRAFLAR

Padişah Zırhı

Sorguç

Şebzadelere ait bir çizme